

Maksātspējas
kontroles dienests

**MAKSĀTNESPĒJAS
KONTROLES DIENESTA
SKAIDROJUMI UN ATZIŅAS**

2019.12. – 2020.06.

RĪGĀ

SATURS

SAĪSINĀJUMI.....	5
1. VISPĀRĪGIE NOTEIKUMI.....	6
<i>Par nenodrošinātā kreditora prasījumu, kura prasījuma tiesības ir atkarīgas no nosacījuma iestāšanās</i>	<i>6</i>
<i>Par kreditora prasījumu, kura prasījuma tiesības ir atkarīgas no nosacījuma iestāšanās.....</i>	<i>9</i>
<i>Par kreditora prasījuma iesniegšanu</i>	<i>10</i>
<i>Par administratora atlīdzību un PVN fiziskās personas maksātnespējas procesā.....</i>	<i>11</i>
<i>Par Maksātnespējas likuma 80. panta interpretāciju.....</i>	<i>13</i>
<i>Par kreditoru prasījumu pārbaudi</i>	<i>16</i>
<i>Par nepieteiktu kreditora prasījumu fiziskās personas maksātnespējas procesā</i>	<i>18</i>
<i>Par kreditora prasījuma atzīšanu juridiskās personas maksātnespējas procesā</i>	<i>20</i>
<i>Par nodrošināto kreditoru fiziskās personas maksātnespējas procesā</i>	<i>21</i>
<i>Par kreditora prasījumiem</i>	<i>24</i>
<i>Par kreditora prasījumu ģimenes maksātnespējas procesā (interēšu konflikts).....</i>	<i>25</i>
<i>Par administratora atlīdzības aprēķina metodiku</i>	<i>27</i>
<i>Par administratora atlīdzību.....</i>	<i>28</i>
<i>Par administratora atlīdzību atcelšanas gadījumā</i>	<i>31</i>
<i>Par administratora atlīdzību.....</i>	<i>32</i>
<i>Par administratora atlīdzību.....</i>	<i>34</i>
<i>Par maksātnespējas procesa administratora atlīdzību, par prasības celšanu pret valdes locekļiem ..</i>	<i>36</i>
2. TIESISKĀS AIZSARDZĪBAS PROCESS.....	40
<i>Par tiesiskās aizsardzības procesa izbeigšanu un administratora atlīdzību</i>	<i>40</i>
3. JURIDISKĀS PERSONAS MAKŠĀTNESPĒJAS PROCESS.....	43
<i>Par ieskaita pieļaujamību juridiskās personas maksātnespējas procesā</i>	<i>43</i>
<i>Par ieskaitu veikšanu</i>	<i>45</i>
<i>Par dokumentu nodošanu administratoram</i>	<i>47</i>
<i>Par juridiskās personas norēķinu kontu</i>	<i>48</i>
<i>Par norēķinu konta atvēršanu juridiskās personas maksātnespējas procesā.....</i>	<i>49</i>
<i>Par maksātnespējas procesa izdevumiem</i>	<i>50</i>
<i>Par juridiskās personas maksātnespējas procesa izdevumiem</i>	<i>54</i>
<i>Par darbinieku prasījumu apmierināšanu no darbinieku prasījumu garantiju fonda līdzekļiem</i>	<i>56</i>
<i>Par administratora pienākumu.....</i>	<i>57</i>
<i>Par darbinieku prasījumu apmierināšanas kārtību juridiskās personas maksātnespējas procesā</i>	<i>58</i>
<i>Par Maksātnespējas likuma 118. panta piemērošanu</i>	<i>59</i>
<i>Par darba devēja maksātnespējas procesu.....</i>	<i>62</i>
<i>Par juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanu tiesā.....</i>	<i>64</i>

4. FIZISKĀS PERSONAS MAKSĀTNESPĒJAS PROCESS.....	66
<i>Par izmaksām "ģimenes" maksātnespējas procesā.....</i>	66
<i>Par izmaksām "ģimenes" maksātnespējas procesā.....</i>	68
<i>Par trešās personas maksājumu veikšanu fiziskās personas saistību dzēšanas procedūras laikā</i>	69
<i>Par iespēju saņemt daļu no parāda fiziskās personas maksātnespējas procesā</i>	73
<i>Par valsts nodevas un depozīta apmaksas kārtību fiziskās personas maksātnespējas procesā</i>	74
<i>Par fiziskās personas maksātnespējas procesu</i>	75
<i>Par personas datu aizsardzību fiziskās personas maksātnespējas procesā</i>	77
<i>Par saistību dzēšanas procedūras piemērošanas ierobežojumiem.....</i>	79
<i>Par apliecinājuma iesniegšanu tiesā.....</i>	80
<i>Par trešās personas maksājumu veikšanu fiziskās personas saistību dzēšanas procedūras laikā</i>	81
<i>Par fiziskās personas maksātnespējas procesu</i>	83
<i>Par fiziskās personas maksātnespējas procesu</i>	86
<i>Par galvojuma līguma dabu</i>	88
<i>Par saņemto veselībai nodarītā kaitējuma atlīdzību fiziskās personas maksātnespējas procesā</i>	89
<i>Par kompensējamo zāļu izdevumiem fiziskās personas maksātnespējas procesā</i>	90
<i>Par fiziskās personas maksātnespējas procesu</i>	92
<i>Par dāvinājumu fiziskās personas maksātnespējas procesā</i>	93
<i>Par apdrošināšanas atlīdzību.....</i>	94
<i>Par saņemto pabalstu un kaitējuma atlīdzību fiziskās personas maksātnespējas procesā</i>	96
<i>Par saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu, nedzēšot atlikušās saistības.....</i>	98
<i>Par saistību dzēšanas plāna grozījumiem fiziskās personas maksātnespējas procesā</i>	99
<i>Par uzturlīdzekļu maksājumiem fiziskās personas maksātnespējas procesā.....</i>	100
<i>Par uzturlīdzekļu maksājumiem fiziskās personas maksātnespējas procesā.....</i>	103
<i>Par maksātnespējas procesa administratora tiesībām saistību dzēšanas procedūras laikā</i>	104
<i>Par papildpensijas kapitālu</i>	106
5. PARĀDNIKA MANTA MAKSĀTNESPĒJAS PROCESĀ.....	108
<i>Par parādnieka mantu juridiskās personas maksātnespējas procesā</i>	108
<i>Par administratora tiesībām rīkoties ar iekūlāto mantu</i>	110
<i>Par parādnieka mantu fiziskās personas maksātnespējas procesā</i>	111
6. PĀRROBEŽU MAKSĀTNESPĒJAS PROCESS	114
<i>Par kreditoru informēšanas pienākumu pārrobežu maksātnespējas procesā</i>	114
<i>Par tiesiskajām sekām, kad netiek iesniegts neviens kreditora prasījums.....</i>	116
<i>Par fiziskās personas pārrobežu maksātnespējas procesa lietu.....</i>	118
7. CITI AR MAKSĀTNESPĒJAS TIESĪBĀM SAISTĪTI JAUTĀJUMI.....	122
<i>Par administratora tiesībām</i>	122
<i>Par administratora tiesībām</i>	123
<i>Par administratora tiesībām pieprasīt informāciju</i>	125

<i>Par maksātnespējas procesu.....</i>	126
<i>Par administratora tiesībām pieprasīt un saņemt informāciju no valsts un pašvaldību institūcijām</i>	126
<i>Par izsoles dalībnieku</i>	127
<i>Par zvērināta tiesu izpildītāja amata atbildības piedziņu pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa</i>	129
<i>Par kreditoru informēšanu.....</i>	131
<i>Par ieinteresētām personām</i>	132
<i>Par Maksātnespējas likuma (spēkā līdz 31.10.2010.) interpretāciju.....</i>	133
<i>Par tiesāšanās izdevumiem.....</i>	135
<i>Par iepriekš ieceltā maksātnespējas procesa administratora veiktajām darbībām maksātnespējas procesā</i>	136
<i>Par tiesu izpildītāja ieturētajiem naudas līdzekļiem</i>	138
<i>Par sprieduma izpildes izdevumiem maksātnespējas procesā</i>	142
<i>Par informācijas ievadīšanu EMUS</i>	144
<i>Par pamatojošo dokumentu iesniegšanu un administratora darbības pārskata apliecināšanu.....</i>	148

SAĪSINĀJUMI

Administrators – maksātnespējas procesa administrators;

Administrators asociācija – biedrība "Latvijas Sertificēto maksātnespējas procesa administratoru asociācija";

Arhīvs – Latvijas Nacionālais arhīvs;

AS – akciju sabiedrība;

CSDD – Ceļu satiksmes drošības direkcija;

DVI – Datu valsts inspekcija;

EMUS – Elektroniskā maksātnespējas uzskaites sistēma;

FKTK – Finanšu un kapitāla tirgus komisija;

LAPK – Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss;

Maksātnespējas reģistrs – Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra vestais Maksātnespējas reģistrs;

Ministru kabineta noteikumi Nr. 88 – Ministru kabineta 2015. gada 24. februāra noteikumi Nr. 88 "Kārtība, kādā iemaksā un izmaksā depozītu juridiskās un fiziskās personas maksātnespējas procesā";

Ministru kabineta noteikumi Nr. 247 – Ministru kabineta 2016. gada 19. aprīļa noteikumiem Nr. 247 "Noteikumi par maksātnespējas procesa administratora darbības pārskatu un tā aizpildīšanas kārtību" (spēkā no 2016. gada 30. aprīļa līdz 2019. gada 20. jūlijam);

Ministru kabineta noteikumi Nr. 346 – Ministru kabineta 2019. gada 16. jūlija noteikumu Nr. 346 "Maksātnespējas procesa administratora darbības pārskata noteikumi";

Ministru kabineta noteikumi Nr. 995 – Ministru kabineta 2011. gada 27. decembra noteikumi Nr. 995 "Maksātnespējīgo darba devēju darbinieku prasījumu apmierināšanas un administratora atlīdzības izmaksas kārtība";

Padomes regula Nr. 1346/2000 – 2000. gada 29. maija Padomes regula (EK) Nr. 1346/2000;

Parlamenta un Padomes regula Nr. 2015/848 – Eiropas Parlamenta un Padomes 2015. gada 20. maija regula (ES) 2015/848;

PMLP – Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde;

PVN – pievienotās vērtības nodoklis;

SIA – sabiedrība ar ierobežotu atbildību;

MSIA – maksātnespējīgā sabiedrība ar ierobežotu atbildību;

TAP – tiesiskās aizsardzības process;

TIS – tiesu informācijas sistēma;

UR – Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrs;

URVN – uzņēmējdarbības riska valsts nodeva;

VID – Valsts ieņēmumu dienests;

Vispārīgā datu aizsardzības regula – Eiropas Parlamenta un Padomes 2016. gada 27. aprīļa Regula (ES) Nr. 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK.

1. VISPĀRĪGIE NOTEIKUMI

Par nenodrošinātā kreditora prasījumu, kura prasījuma tiesības ir atkarīgas no nosacījuma iestāšanās¹

Iesniegumā norādīts, ka fiziskās personas maksātnespējas procesā kreditors (kredītiestāde), pamatojoties uz Maksātnespējas likuma 141. panta pirmo daļu iesniedza nenodrošinātā kreditora prasījumu, kura iestāšanās atkarīga no nosacījuma (parādnieks noslēdza ar kreditoru galvojuma līgumu sakarā ar trešās personas saistībām, bet minētās saistības nodrošinātas arī ar ķīlu uz trešās personas mantu un trešā persona pienācīgi pilda savus pienākumus pret kreditoru). Ar administratora lēmumu minētais kreditora prasījums tika atzīts kā nenodrošinātais prasījums, kas atkarīgs no nosacījuma iestāšanās. Parādniekam maksātnespējas procesā nebija nodrošināto kreditoru un parādniekam nebija mantas, kura kalpo par nodrošinājumu parādnieka saistību izpildei. Parādnieka maksātnespējas procesā tika atgūti līdzekļi, kuri saskaņā ar Maksātnespējas likumu jāpārskaita parādnieka kreditoriem to prasījumu daļējai segšanai.

Ņemot vērā iesniegumā minēto, lūgts sniegt viedokli uz sekojošiem jautājumiem:

- Vai fiziskās personas bankrota procedūras ietvaros, sadalot no neieķīlātās mantas realizācijas iegūtos līdzekļus, ir nepieciešamas apmierināt kreditora prasījumu, kura prasījums ir atkarīgs no nosacījuma un šis nosacījums nav iestājies, proporcionāli ar citiem kreditoriem, kuru prasījums nav atkarīgs no nosacījuma iestāšanās un tam iestājās izpildes termiņš Maksātnespējas likuma izpratnē.

- Vai fiziskās personas maksātnespējas procesā, sagatavojot saistību dzēšanas plānu, ir nepieciešams tajā norādīt kreditoru, kura prasījums ir atkarīgs no nosacījuma un šis nosacījums nav iestājies, un saistību dzēšanas procedūras laikā apmierināt viņa prasījumu proporcionāli ar citiem kreditoriem, kuru prasījums nav atkarīgs no nosacījuma iestāšanās un tam iestājās izpildes termiņš Maksātnespējas likuma izpratnē.

- Vai nepieciešams deponēt parādnieka maksātnespējas procesā atgūto līdzekļu daļu, kura proporcionāli atbilst kreditora, (kura prasījums nav nodrošināts un ir atkarīgs no nosacījuma un šis nosacījums nav iestājies, prasījumam.

- Vai kreditora, kura prasījums ir atkarīgs no nosacījuma un šis nosacījums nav iestājies, prasījuma summa pieskaitāma citu kreditoru prasījumu summai, noteicot fiziskās personas saistību dzēšanas procedūras termiņu.

- Gadījumā, ja parādniekam ir pienākums veikt maksājumus fiziskās personas maksātnespējas procesa laikā kreditoram, kura prasījums ir atkarīgs no nosacījuma un šis nosacījums nav iestājies, vai parādniekam būs regresa prasījumi pret galveno parādnieku, kura vietā parādnieks sedza prasījuma summu savā maksātnespējas procesa laikā.

- Gadījumā, ja regresa prasījumi parādniekam būs un parādniekam (pēc maksātnespējas procesa izbeigšanas un atbrīvošanas no saistībām) būs tiesības piedzīt regresa kārtībā no galvenā parādnieka kreditoram maksātnespējas procesa samaksāto summu, vai minētais fakts neietekmē citu kreditoru intereses (jo parādniekam būs iespēja saņemt atpakaļ līdzekļus, kurus viņš galvenā parādnieka vietā maksāja kreditoram, kā galvenā parādnieka galvinieks).

¹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 2. decembra vēstule Nr. 1-49n/2019/129

[1] Saskaņā ar Civillikuma 1549. pantu nosacījums ir tāds blakus noteikums, ar kuru līguma spēks darīts atkarīgs no kāda nākoša un nezināma vai vismaz par tādu domājama notikuma. Nosacījums ietver varbūtību: ja nosacījumā uzrādītais notikums kļūs par īstenību (iestāsies), tad pusēm (kreditoram un galvniekam) būs saistošas arī ar šo varbūtību saistītās līgumā norunātās sekas, bet, ja nosacījums neīstenosies, - attiecīgo juridisko seku nebūs.²

No minētā izriet, ka galvojuma saistība, kas pati par sevi nerada galvniekam pienākumu šo saistību segt, proti, galvniekam radīsies pienākums atbildēt par citas personas saistībām vienīgi tad, ja iestāsies galvnieka atbildības priekšnoteikums – galvenais parādnieks pārstās pildīt savas saistības. Līdz ar to, ja fiziskās personas maksātnespējas procesa laikā galvenais parādnieks pilda savas saistības pret kreditoru, tad galvniekam (maksātnespējīgai personai) nav pienākuma pildīt galvenā parādnieka uzņemtās saistības.

[2] Maksātnespējas likuma 154. panta otrās daļas 1. punktā noteikts, ka fiziskās personas saistību dzēšanas plānā tiek norādīti kreditori, kuri savus prasījumus ir iesnieguši šā likuma 141. panta pirmajā daļā noteiktajā kārtībā un kuru prasījumi nav tikuši apmierināti bankrota procedūras ietvaros, kā arī šādu kreditoru prasījumu apmērs. Vienlaikus šā likuma 141. panta pirmajā daļā noteikts, ka kreditoru prasījumi pret parādnieku ir iesniedzami administratoram šā likuma XIII nodaļā noteiktajā kārtībā. Ja kreditors nokavējis šā likuma 73.panta pirmajā daļā minēto prasījumu iesniegšanas termiņu, viņš savu prasījumu pret parādnieku var iesniegt termiņā, kas nav ilgāks par sešiem mēnešiem, skaitot no dienas, kad maksātnespējas reģistrā izdarīts ieraksts par parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanu, bet ne vēlāk kā līdz dienai, kad šajā likumā noteiktajā kārtībā sastādīts galīgais bankrota procedūras izmaksu saraksts.

No minētajām tiesību normām izriet, ja kreditors, kura prasījuma tiesības ir atkarīgas no nosacījuma iestāšanās, iesniedza kreditora prasījumu atbilstoši Maksātnespējas likuma 141. panta pirmajā daļā noteiktajā kārtībā, tad minētais prasījums ir jāiekļauj fiziskās personas saistību dzēšanas plānā.

[3] Maksātnespējas likuma 118.¹ pantā ir noteikta sevišķa kreditoru prasījumu segšanas kārtība, ja pieteikts tāda nodrošinātā kreditora prasījums, kura prasījuma tiesības atkarīgas no nosacījuma iestāšanās. Proti, naudas līdzekļus, kas iegūti no tādas parādnieka mantas pārdošanas, kas kalpo par nodrošinājumu tāda nodrošinātā kreditora prasījumam, kura prasījuma tiesības atkarīgas no nosacījuma iestāšanās, administrators deponē Maksātnespējas kontroles dienesta speciāli izveidotajā kontā Valsts kasē līdz brīdim, kad nodrošinātais kreditors iesniedzis Maksātnespējas kontroles dienestam paziņojumu par nosacījuma iestāšanos.

Gadījumā, ja kreditors, kura prasījuma tiesības ir atkarīgas no nosacījuma iestāšanās, ir nenodrošinātais kreditors, tad attiecībā uz viņu Maksātnespējas likuma 118.¹ pants nav piemērojams. Minētais izskaidrojums ar to, ka nodrošinātajam kreditoram maksātnespējas procesā ir noteikts īpašs statuss, kas ir principiāli atšķirīgs no nenodrošinātajiem kreditoriem noteiktā statusa. Tā kā nodrošinātā kreditora prasījums (tostarp, arī tāds, kura prasījuma tiesības ir atkarīgas no nosacījuma iestāšanās) ir nodrošināts ar ķīlu, hipotēku u.c., atšķirībā no nenodrošinātajiem kreditoriem, kuriem šāda prasījuma nodrošinājuma nav, šo abu kreditoru grupu iespējas ietekmēt maksātnespējas procesa gaitu nevar būt identiskas.

[4] Attiecībā uz fiziskās personas saistību dzēšanas plāna īstenošanas termiņa noteikšanu norādām, ka Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā nenodrošinātā kreditora prasījums, kurš ir atkarīgs no nosacījuma iestāšanās, neietekmē fiziskās personas saistību dzēšanas plāna īstenošanas

² Torgāns K., Saistību tiesības. Mācību grāmata. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014, 54. lpp.

termiņu. Tas nozīmē, ja parādnieks sastāda fiziskās personas saistību dzēšanas īstenošanas plānu un nosacījums nav iestājies, tad minētā prasījuma summa neietekmē fiziskās personas saistību dzēšanas plāna īstenošanas termiņu. Tādā gadījumā fiziskās personas saistību dzēšanas plāna īstenošanas termiņu ietekmē tikai saistību apmērs, kuru izpildes termiņš jau ir iestājies, kā arī parādnieka ienākumu apmērs (Maksātnespējas likuma 155. pants).

Savukārt, ja galvnieka (parādnieka) atbildības priekšnoteikumi iestājas fiziskās personas saistību dzēšanas plāna izpildes laikā, parādniekam ir pienākums izstrādāt fiziskās personas saistību dzēšanas plāna grozījumus, ar kuriem saskaņā ar Maksātnespējas likuma 162. panta piekto daļu ir jāiepazīstina kreditori šā likuma 149. pantā minētajā kārtībā, un kurus apstiprina tiesa šā likuma 157. pantā minētajā kārtībā.

Vēršam uzmanību, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 161. panta 3. punktu un 159. panta 3. punktu parādniekam ir tiesības lūgt administratoram juridisko palīdzību saistībā ar fiziskās personas maksātnespējas procesu (ja nepieciešams, izstrādāt arī fiziskās personas saistību dzēšanas plāna grozījumus), ievērojot Maksātnespējas likuma 171. panta trešajā daļā noteikto atbildības apmēru.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 157. pantu un Civilprocesa likuma 363.³¹ pantu fiziskās personas saistību dzēšanas plāna pārbaude un apstiprināšana ir tiesas ekskluzīvā kompetence. Juridiskajā literatūrā norādīts - pārbaudot saistību dzēšanas plāna atbilstību likuma prasībām, tiesa izvērtē, vai plānā ir iekļautas visas Maksātnespējas likuma 154. pantā minētās ziņas un vai tās atbilst faktiskajiem un tiesiskajiem apstākļiem. [..]. Tāpat tiesai jāpārbauda, vai Maksātnespējas likuma 155. panta prasībām un faktiskajiem apstākļiem atbilst saistību dzēšanas plānā noteiktais saistību dzēšanas termiņš un kreditoriem ik mēnesi izmaksājamo līdzekļu apmērs.³

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.³¹ panta ceturto daļu, konstatējot trūkumus saistību dzēšanas plānā, tiesa dod parādniekam iespēju trūkumu novērst. Piemēram, ja saistību dzēšanas plānā ir norādīts kreditors, kuru nav jānorāda vai arī nav norādīts kreditors, kurš būtu jāiekļauj saistību dzēšanas plānā. Piešķirot parādniekam termiņu trūkumu novēršanai, tiesai arī jādod pēc iespējas precīzākas norādes, kā šos trūkumus novērst. Savukārt apstiprinot saistību dzēšanas plānu, tiesai lēmumā ir jāizvērtē arī kreditoru iebildumi, ja tādi ir saņemti un ja tiesa tos neatzīst par pamatotiem.⁴

[5] Atbilstoši Maksātnespējas likuma 173. panta pirmajā daļā un 174.¹ pantā noteiktajam secināms, ka Maksātnespējas kontroles dienesta kompetencē un uzdevumos neietilpst regresa prasījumu institūta izvērtēšana, ņemot vērā Maksātnespējas likuma 5. panta otrajā daļā noteikto fiziskās personas maksātnespējas procesa norises termiņu.

Vienlaikus norādām, ka ar galvojumu kā saistību tiesību pastiprinājuma veidu ir saprotamas līgumiskas saistības, ar kurām trešā persona – galvnieks uzņemas atbildēt kreditoram par citas personas parāda saistībām. Turklāt galvniekam ir tiesības celt regresa prasību pret galveno parādnieku, ja galvnieks ir samaksājis parādu (Civillikuma 1704. pants).⁵

Tajā pašā laikā jāņem vērā, ka tiesiskajās attiecībās starp kreditoru, parādnieku un galvnieku parāda neatdošanas gadījumā zaudējumi iestāsies vai nu galvniekam, vai kreditoram. Latvijas Republikas Augstākā tiesa norādīja, ka jautājumi par galvnieka regresa prasības tiesībām

³ Jauja H., Civilprocesa likuma komentāri. II daļa (29.-60.¹ nodaļa). Sagatavojis autoru kolektīvs Prof. K.Torgāna zinātniskajā redakcijā. – Rīga: tiesu namu aģentūra, 2012, 520.lp.

⁴ Turpat. – 521. lpp.

⁵ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2017. gada 5. jūnija spriedums lietā Nr. C19053511; SKC-76/2017.

un Civillikuma 1704. un 1705. panta piemērošanu ir jāvērtē galvnieka celtās prasības ietvaros, ja tāda tiek celta.⁶

Katras konkrētās situācijas izvērtēšana un attiecīgo tiesisko līdzekļu izvēle ir administratora ekskluzīvā kompetencē, lai atbilstoši Maksātnespējas likuma regulējumam nodrošinātu efektīvu un likumīgu maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu. Līdz ar to administratoram kā savas jomas speciālistam pašam ir jāizlemj par pareizo rīcību konkrētās situācijās, jo atbildība par pieņemto lēmumu izriet no administratora pienākumiem.

Par kreditora prasījumu, kura prasījuma tiesības ir atkarīgas no nosacījuma iestāšanās⁷

Iesniegumā lūgts sniegt skaidrojumu, vai fiziskās personas saistību dzēšanas plānā būtu iekļaujams kreditora prasījums, kura prasījuma tiesības atkarīgas no nosacījuma iestāšanās (jo minētais kreditors ir iekļauts kreditoru prasījumu reģistrā), un kā šis kreditora prasījums ietekmē fiziskās personas saistību dzēšanas plāna izpildi (neiekļaujot šo prasījumu, saistību dzēšanas plāns būtu nosakāms viens gads - parādsaistības nepārsniegtu 30 000 EUR, bet iekļaujot, divi gadi - parādsaistības pārsniegtu 30 000 EUR).

Maksātnespējas likuma 154. panta otrās daļas 1. punktā noteikts, ka fiziskās personas saistību dzēšanas plānā tiek norādīti kreditori, kuri savus prasījumus ir iesnieguši šā likuma 141. panta pirmajā daļā noteiktajā kārtībā un kuru prasījumi nav tikuši apmierināti bankrota procedūras ietvaros, kā arī šādu kreditoru prasījumu apmērs. Vienlaikus šā likuma 141. panta pirmajā daļā noteikts, ka kreditoru prasījumi pret parādnieku ir iesniedzami administratoram šā likuma XIII nodaļā noteiktajā kārtībā. Ja kreditors nokavējis šā likuma 73. panta pirmajā daļā minēto prasījumu iesniegšanas termiņu, viņš savu prasījumu pret parādnieku var iesniegt termiņā, kas nav ilgāks par sešiem mēnešiem, skaitot no dienas, kad maksātnespējas reģistrā izdarīts ieraksts par parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanu, bet ne vēlāk kā līdz dienai, kad šajā likumā noteiktajā kārtībā sastādīts galīgais bankrota procedūras izmaksu saraksts.

No minētajām tiesību normām izriet, ka, ja kreditors (kura prasījuma tiesības ir atkarīgas no nosacījuma iestāšanās) iesniedza kreditora prasījumu Maksātnespējas likuma 141. panta pirmajā daļā noteiktajā kārtībā, tad minētais prasījums ir jāiekļauj fiziskās personas saistību dzēšanas plānā.

Vienlaikus Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā parādniekam, nosakot fiziskās personas saistību dzēšanas plāna īstenošanas termiņu, nodrošinātā kreditora prasījums, kurš ir atkarīgs no nosacījuma iestāšanās, neietekmē fiziskās personas saistību dzēšanas plāna termiņu. Tas nozīmē, ka, ja parādnieks sastāda fiziskās personas saistību dzēšanas īstenošanas plānu un nosacījums nav iestājies, tad minētā prasījuma summa neietekmē fiziskās personas saistību dzēšanas plāna īstenošanas termiņu. Šādā gadījumā fiziskās personas saistību dzēšanas plāna īstenošanas termiņu ietekmē tikai saistību apmērs, kuru izpildes termiņš jau ir iestājies, un parādnieka ienākumu apmērs (Maksātnespējas likuma 155. pants).

Savukārt, ja galvnieka (parādnieka) atbildības priekšnoteikumi iestājas fiziskās personas saistību dzēšanas plāna izpildes laikā, parādniekam ir pienākums izstrādāt fiziskās personas saistību dzēšanas plāna grozījumus, ar kuriem saskaņā ar Maksātnespējas likuma 162. panta piekto

⁶ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2017. gada 3. marta spriedums lietā Nr. C33337912; SKC-81/2017.

⁷ Maksātnespējas kontroles dienesta 2020. gada 27. janvāra vēstule Nr. 1-49n/2020/10

daļu ir jāiepazīstina kreditori šā likuma 149. pantā minētajā kārtībā, un kurus apstiprina tiesa šā likuma 157. pantā minētajā kārtībā.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 161. panta 3. punktu un 159. panta 3. punktu parādniekam ir tiesības lūgt administratoram juridisko palīdzību saistībā ar fiziskās personas maksātnespējas procesu (ja nepieciešams, izstrādāt arī fiziskās personas saistību dzēšanas plāna grozījumus), ievērojot Maksātnespējas likuma 171. panta trešajā daļā noteikto atbildības apmēru.

Vēršam uzmanību, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 157. pantu un Civilprocesa likuma 363.³¹ pantu fiziskās personas saistību dzēšanas plāna pārbaude un apstiprināšana ir tiesas ekskluzīvā kompetence. Juridiskajā literatūrā norādīts - pārbaudot saistību dzēšanas plāna atbilstību likuma prasībām, tiesa izvērtē, vai plānā ir iekļautas visas Maksātnespējas likuma 154. pantā minētās ziņas un vai tās atbilst faktiskajiem un tiesiskajiem apstākļiem. [..]. Tāpat tiesai jāpārbauda, vai Maksātnespējas likuma 155. panta prasībām un faktiskajiem apstākļiem atbilst fiziskās personas saistību dzēšanas plānā noteiktais saistību dzēšanas termiņš un kreditoriem ik mēnesi izmaksājamo līdzekļu apmērs.⁸

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.³¹ panta ceturto daļu, konstatējot trūkumus fiziskās personas saistību dzēšanas plānā, tiesa dod parādniekam iespēju trūkumu novērst. Piemēram, ja fiziskās personas saistību dzēšanas plānā ir norādīts kreditors, kuru nav jānorāda vai arī nav norādīts kreditors, kurš būtu jāiekļauj fiziskās personas saistību dzēšanas plānā. Piešķirot parādniekam termiņu trūkumu novēršanai, tiesai arī jādod pēc iespējas precīzākas norādes, kā šos trūkumus novērst. Savukārt apstiprinot fiziskās personas saistību dzēšanas plānu, tiesai lēmumā ir jāizvērtē arī kreditoru iebildumi, ja tādi ir saņemti un, ja tiesa tos neatzīst par pamatotiem.⁹

Par kreditora prasījuma iesniegšanu¹⁰

Iesniegumā lūgts sniegt skaidrojumu, vai fiziskai personai ir nepārtraukti jāseko informācijai par to, vai parādniekam (kuram ir aizdoti naudas līdzekļus un uz kura nekustamo īpašumu ir nostiprināta hipotēka) ir pasludināts maksātnespējas process, vai arī var paļauties, ka administrators paziņos par parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanu saskaņā ar Maksātnespējas likuma 141. panta 2.¹ daļu.

Maksātnespējas likums paredz kreditora aktīvu savu interešu aizsardzību. Pretējā gadījumā, nesekojot parādnieka tiesiskā statusa iespējamām izmaiņām, kreditoram jārēķinās ar nelabvēlīgām sekām – noilguma iestāšanos kreditora prasījuma iesniegšanai. Attiecīgi informāciju par parādnieka tiesiskā statusa izmaiņām ir iespējams iegūt maksātnespējas reģistrā. Turklāt Maksātnespējas likuma 12. panta pirmā daļa noteic, ka maksātnespējas reģistrs ir visiem pieejams bez maksas, tā ierakstiem ir publiska ticamība un tā mērķis ir nodrošināt maksātnespējas procesā iesaistīto un citu personu tiesisko interešu aizsardzību.

Secīgi, lai kreditors varētu pretendēt uz sava prasījuma apmierināšanu fiziskās personas maksātnespējas procesa ietvaros, tam saskaņā ar Maksātnespējas likuma 141. pantā noteikto ir jāiesniedz kreditora prasījums. Minētais noteikts Maksātnespējas likuma 141. panta pirmajā un otrajā daļā kopsakarā ar XIII nodaļas 73. panta regulējumu. Turklāt Maksātnespējas likuma

⁸ Jauja H., Civilprocesa likuma komentāri. II daļa (29.-60.¹ nodaļa). Sagatavojis autoru kolektīvs Prof. K.Torgāna zinātniskajā redakcijā. – Rīga: tiesu namu aģentūra, 2012, 520.lp.

⁹ Turpat. – 521.lpp.

¹⁰ Maksātnespējas kontroles dienesta 2020. gada 27. janvāra vēstule Nr. 1-49n/2020/9

141. panta pirmajā daļā ietvertā atsauce uz šā likuma XIII nodaļas normām dod pamatu atzinumam, ka likumdevējs nav paredzējis atšķirības minētās kārtības regulējumā juridisko un fizisko personu maksātnespējas procesā.

Savukārt Maksātnespējas likuma 141. panta 2.¹ daļā noteiktais regulējums neaizstāj Maksātnespējas likumā noteikto kreditoru prasījumu iesniegšanas kārtību. Proti, 2014. gada 25. septembrī Saeimā tika pieņemts likums "Grozījumi Maksātnespējas likumā", kurš stājās spēkā 2015. gada 1. janvārī. Ar minēto likumu Maksātnespējas likuma 141. pants tika papildināts ar 2.¹ daļu, kura noteic, ka administrators nekavējoties elektroniski nosūta paziņojumu par maksātnespējas procesa pasludināšanu visiem zināmajiem parādnieka kreditoriem, kuru prasījuma tiesības ir nodrošinātas ar komercķīlu, zemesgrāmatā vai kuģu reģistrā reģistrētu hipotēku. Ja publiski pieejamā informācijā nav atrodamas ziņas par parādnieka kreditoriem vai kreditoru elektroniskajām pasta adresēm, administrators ir tiesīgs attiecīgajiem kreditoriem paziņojumu nesūtīt.¹¹

Savukārt no priekšlikumiem, kuri paredzēja papildināt Maksātnespējas likumu ar minēto normu izriet, ka tie bija nepieciešami, pirmkārt, lai novērstu praksē neskaidrības Maksātnespējas likuma 141. panta pirmās daļas un 73. panta piemērošanā, skaidri nosakot, ka kreditoru prasījumi kā juridiskās personas, tā arī fiziskās personas maksātnespējas procesā ir iesniedzami 73. pantā noteiktajā kārtībā. Otrkārt, tika skaidri noteikts, ka kreditoru prasījumu tiesības ir īstenojamas, piemērojot Maksātnespējas likuma XIII nodaļu, un pēc kreditoru prasījumu iesniegšanas termiņa beigām kreditori, kuri nav izmantojuši Maksātnespējas likumā paredzētās iespējas pieteikt savus prasījumus, zaudē savas prasījuma tiesības pret parādnieku.

Savukārt, lai novērstu, ka šāds regulējums tiek izmantots negodprātīgiem mērķiem, likumdevējs paredzēja uzlikt administratoram pienākumu pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas informēt par to publiskajos reģistros reģistrētos kreditorus. Turklāt šāds risinājums izrietēja no Apvienoto Nāciju Organizācijas Starptautisko tirdzniecības tiesību komitejas (UNICITRAL) izdotajām Vadlīnijām maksātnespējas tiesību politikas veidotājiem. Proti, minēto Vadlīniju 25. punktā norādīts, ka viena no pieejām ir paredzēt nepieciešamību stingri ievērot prasījumu iesniegšanas termiņus un, neiesniedzot prasījumu, parādsaistības var tikt anulētas vai arī kreditors atsakās no nodrošinājuma vai zaudē uz to tiesības, ja kreditors ir saņēmis paredzēto paziņojumu par procesa sākšanu un prasījuma iesniegšanas prasībām.¹²

Ievērojot iepriekš minēto secināms, ka, lai arī Maksātnespējas likuma 141. panta 2.¹ daļa noteic administratora pienākumu informēt minētajā normā noteiktos kreditorus par maksātnespējas procesa pasludināšanu, tomēr aicinām savu tiesību aizsardzības nolūkos sekot informācijai maksātnespējas reģistrā par parādnieka tiesiskā statusa maiņu, un maksātnespējas procesa pasludināšanas gadījumā iesniegt kreditora prasījumu administratoram atbilstoši Maksātnespējas likumā noteiktajai kreditoru prasījumu iesniegšanas kārtībai.

Par administratora atlīdzību un PVN fiziskās personas maksātnespējas procesā¹³

Iesniegumā lūgts sniegt viedokli par iespēju PVN par administratora atlīdzību (vienas/divām minimālajām mēnešalgām, kas paredzētas Maksātnespējas likuma 171. panta

¹¹ Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/269517-grozijumi-maksatnespejas-likuma>

¹² Par priekšlikumiem likumprojektam "Grozījumi Maksātnespējas likumā" (reģ. Nr.367/Lp11) pirms otrā lasījuma. Pieejams: [http://titania.saeima.lv/LIVS11/SaeimaLIVS11.nsf/0/c31089bdcbbb3ae0c2257af4003da42b/\\$FILE/2_66-11_13.pdf](http://titania.saeima.lv/LIVS11/SaeimaLIVS11.nsf/0/c31089bdcbbb3ae0c2257af4003da42b/$FILE/2_66-11_13.pdf)

¹³ Maksātnespējas kontroles dienesta 2020. gada 20. janvāra vēstule Nr. 1-49n/2020/6

pirmajā daļā) ieturēt (segt) no fiziskās personas maksātnespējas procesa laikā citas administratora atgūtās mantas (nevis no maksātnespējas procesa depozīta), tādējādi neaizskarot nevienas personas tiesības uz procesa pieejamību un vienlaikus saglabājot vienlīdzību administratoru vidū, bez diskriminācijas elementiem atkarībā no nodokļu maksātāja statusa.

Maksātnespējas likuma 5. panta pirmajā daļā noteikts, ka fiziskās personas maksātnespējas process ir tiesiska rakstura pasākumu kopums, kura mērķis ir pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas un dot iespēju parādniekam, kura manta un ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai, tikt atbrīvotam no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksātspēju. Ar kreditoru prasījumu maksimālu apmierināšanu jāsaprot to apmierināšana gan no parādnieka mantas, gan no ienākumiem maksātnespējas procesa laikā.¹⁴

Maksātnespējas likuma 6. panta 4. punktā ir definēts saistību izpildes princips, kurš noteic, ka maksātnespējas procesa ietvaros piemērojami tādi pasākumi, kas ļauj saistības, kuras uzņēmis parādnieks, izpildīt lielākā apmērā. No minētā izriet, ka fiziskās personas maksātnespējas procesā būtu īstenojamas tikai tādas darbības, kuru mērķis ir pēc iespējas lielākā apmērā apmierināt kreditoru prasījumus, kas izriet no parādnieka uzņemtajām saistībām.¹⁵

PVN likuma 1. panta 14. punkts noteic, ka pakalpojuma sniegšana ir darījums, kas nav preču piegāde. PVN likuma 5. panta pirmās daļas 2. punkts noteic, ka ar PVN apliekams darījums ir tāds saimnieciskās darbības ietvaros iekšzemē veikts darījums, kas izpaužas kā pakalpojumu sniegšana par atlīdzību.

Maksātnespējas likuma 92. panta pirmās daļas 3. punktā noteikts, ka parādnieka manta šā likuma izpratnē ir saskaņā ar šā likuma 93. pantu atgūtā manta. No minētā nepārprotami izriet, ka parādnieka mantas jēdzienā ietilpst arī atgūtā manta.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 172. panta otro daļu maksātnespējas procesa tiešajās izmaksās ietilpst: izdevumi sludinājumu ievietošanai, izsoļu organizēšanai, norēķinu konta atvēršanai, apkalpošanai un slēgšanai; izdevumi par pasta korespondences nosūtīšanas pakalpojumiem; izdevumi, kas saistīti ar fiziskās personas mantas vērtēšanu; izdevumi par notāra pakalpojumiem; izdevumi, kas saistīti ar fiziskās personas mantas uzturēšanu, ja tā ir nodota administratoram, un darījumu pārbaudi, kā arī mantas un darījumu apdrošināšanu. Minētās izmaksas tiek segtas no parādnieka mantas pārdošanas rezultātā iegūtajiem līdzekļiem (Maksātnespējas likuma 172. panta trešā daļa). Ņemot vērā minēto var secināt, ka no parādnieka mantas pārdošanas rezultātā iegūtajiem līdzekļiem nav pienākuma segt PVN par administratora atlīdzību.

Papildus vēršam uzmanību, ka Maksātnespējas likuma 129. panta otrajā daļā noteikts, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa piemērošanas priekšnoteikums ir fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīta iemaksa divu minimālo mēnešalgu apmērā Maksātnespējas kontroles dienesta speciāli izveidotā Valsts kases kontā. Savukārt Maksātnespējas likuma 129. panta trešajā daļā noteikts, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīts izmantojams, lai segtu šā likuma 171. panta pirmajā daļā noteikto administratora atlīdzību un PVN, ja administrators reģistrēts VID PVN maksātāju reģistrā. Tādējādi administratoram ir pienākums nomaksāt PVN, ja viņš ir reģistrēts PVN maksātājs.

Maksātnespējas likuma 171. panta piektā daļa noteic, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa gadījumā administratora atlīdzību sedz no parādnieka mantas un fiziskās personas

¹⁴ Bērziņš G., *Fiziskas personas maksātnespējas process*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2018, 24. lpp.

¹⁵ Bērziņš G., *Fiziskas personas maksātnespējas process*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2018, 32. lpp.

maksātnespējas procesa depozīta. Vienlaikus Maksātnespējas likuma 171. panta sestajā daļā noteikts, ka likumā noteiktajai administratora atlīdzībai par administratora pienākumu veikšanu fiziskās personas maksātnespējas procesā papildus tiek pieskaitīts PVN, ja administrators ir reģistrēts VID PVN maksātāju reģistrā. Savukārt Maksātnespējas likuma 171. panta septītajā daļā noteikts, ka gadījumos, kad administratora atlīdzība un PVN, ja administrators ir reģistrēts VID PVN maksātāju reģistrā, ir sedzams no Maksātnespējas likuma 129. panta otrajā daļā minētā depozīta, kopējā no depozīta izmaksājamā summa nedrīkst pārsniegt Maksātnespējas likuma 129. panta otrajā daļā minētā depozīta apmēru. No minētā izriet, ka ar Maksātnespējas likuma 171. panta septīto daļu likumdevējs konkretizēja šī panta sesto daļu, norādot, ka Maksātnespējas likums neuzliek pienākumu no parādnieka mantas vai parādniekam veikt papildu maksājumus saistībā ar administratora pienākumu veikšanu maksātnespējas procesā, bet PVN ir sedzams no Maksātnespējas likuma 129. panta otrajā daļā minētās depozīta summas.

Tādēļ no minētajām tiesību normām kopumā secināms, ka administratoram, kurš ir reģistrēts kā PVN maksātājs, no maksātnespējas procesa depozīta summas ir jāiemaksā PVN, un administratora atlīdzības daļu veido summa pēc PVN nomaksas. Par šādu likumdevējā gribu liecina gan likumprojekta "Grozījumi Maksātnespējas likumā" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumā (anotācijā),¹⁶ gan Maksātnespējas likuma 171. panta septītajā daļā un 172. pantā norādītais. Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā, ieturot PVN par administratora atlīdzību no atgūtās mantas (parādnieka mantas), tiktu būtiski aizskartas kreditoru intereses, tādējādi pārkāpjot Maksātnespējas likuma 5. panta pirmo daļu, 6. panta 4. punktu un 26. panta otro daļu.

Par Maksātnespējas likuma 80. panta interpretāciju¹⁷

Iesniegumā lūgts sniegt viedokli uz sekojošiem jautājumiem:

1) Kreditors administratora lēmumu par sava prasījuma neatzīšanu vai daļēju atzīšanu ir tiesīgs pārsūdzēt tiesā viena mēneša laikā no lēmuma saņemšanas dienas vai ir tiesīgs viena mēneša laikā no administratora lēmuma saņemšanas dienas iesniegt prasību par strīda izskatīšanu par tiesībām. Vai šajā gadījumā administrators turpina procesu – sūta ziņojumu/vai mantas pārdošanas plānu, izmaksu sarakstu procesa utt. dalībniekiem vai tomēr nogaida līdz termiņš pārsūdzībai paiēs un tad no šī termiņa, sāk sūtīt ziņojumu/vai plānu, izmaksu sarakstu utt.

2) Kreditors un parādnieka pārstāvis administratora lēmumu par cita kreditora prasījuma atzīšanu vai daļēju atzīšanu ir tiesīgs pārsūdzēt tiesā triju nedēļu laikā pēc kreditoru prasījumu iesniegšanas termiņa beigām. Ja, kreditors iesniedz kreditoru prasījumu priekšpēdējā dienā pirms kreditoru prasījumu iesniegšanas termiņa beigām. Administrators konstatē, ka ir trūkumu, nosūta lūgumu novērst trūkumus. Kreditors novērš trūkumus un to iekļaut kreditoru prasījuma reģistrā, kā rezultātā paiet trīs nedēļas pēc kreditoru prasījumu iesniegšanas termiņa beigām. No kura brīža tiek skaitīts termiņš prasības iesniegšanai tiesai par cita kreditora prasījuma atzīšanu vai daļēju atzīšanu.

3) Ja attiecīgais kreditora prasījums iesniegts pēc kreditoru prasījumu iesniegšanas termiņa beigām, kreditors un parādnieka pārstāvis ir tiesīgs pārsūdzēt tiesā administratora

¹⁶ Likumprojekta "Grozījumi Maksātnespējas likumā" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/E2E67AF2E3E97D6BC22581F3002C96BC?OpenDocument> [aplūkots 17.01.2020]

¹⁷ Maksātnespējas kontroles dienesta 2020. gada 30. janvāra vēstule Nr. 1-49n/2020/12

lēmumu par cita kreditora prasījuma atzīšanu mēneša laikā pēc lēmuma pieņemšanas dienas. Vai šajā gadījumā administrators turpina procesu – sūta ziņojumu/vai mantas pārdošanas plānu, izmaksu sarakstu utt. procesa dalībniekiem vai tomēr nogaida līdz termiņš pārsūdzībai paies un tad no šī termiņa, sāk sūtīt ziņojumu/vai plānu, izmaksu sarakstu utt.

4) Kreditors un parādnieka pārstāvis administratora lēmumu par cita kreditora prasījuma atzīšanu vai daļēju atzīšanu ir tiesīgs pārsūdzēt tiesā. Kā šajā gadījumā administratoram rīkoties, ja katru mēnesi tiek iesniegts jauns kreditoru prasījums (piemēram, kopumā septiņi kreditoru prasījumi), tad rezultātā administrators pagarina maksātnespējas procesu uz septiņiem mēnešiem, katru reizi nogaidot pārsūdzības termiņa beigas.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 80. panta pirmo daļu kreditors administratora lēmumu par sava prasījuma neatzīšanu vai daļēju atzīšanu ir tiesīgs pārsūdzēt tiesā viena mēneša laikā no lēmuma saņemšanas dienas vai ir tiesīgs viena mēneša laikā no administratora lēmuma saņemšanas dienas iesniegt prasību par strīda izskatīšanu par tiesībām. Vienlaikus Maksātnespējas likuma 80. panta otrā daļa noteic, ka kreditors administratora lēmumu par cita kreditora prasījuma atzīšanu vai daļēju atzīšanu ir tiesīgs pārsūdzēt tiesā triju nedēļu laikā pēc kreditoru prasījumu iesniegšanas termiņa beigām. (..) Savukārt, ja kreditora prasījums iesniegts pēc kreditoru prasījumu iesniegšanas termiņa beigām, kreditors ir tiesīgs pārsūdzēt tiesā šādu administratora lēmumu mēneša laikā no lēmuma pieņemšanas dienas.

Pārsūdzības termiņa noteikšanā jāņem vērā Maksātnespējas likuma 80. panta normas mērķis. Minētas normas mērķis ir dot kreditoram iespēju pārsūdzēt administratora lēmumu. Jebkurai ar likumu piešķirtai tiesībai ir jābūt nevis formāli piešķirtai, bet gan reāli izmantojamai. Tādēļ attiecīgās tiesību normas iztulkojumam ir jābūt orientētam nevis uz tiesības formālo aspektu, bet gan uz tās esību un reālas izmantošanas iespējamību pēc būtības. Ievērojot Maksātnespējas likuma 80. panta otrās daļas nosacījumus par to, ka kreditors ir tiesīgs pārsūdzēt administratora lēmumu, secināms, ka attiecībā uz pārējiem maksātnespējas procesa dalībniekiem iespējamā procesuālo termiņu atskaite par administratora lēmumu, ar kuru atzīts kāds cits kreditora prasījums, var sākties tikai lēmuma pieņemšanas brīdī. Tādēļ par pieteikuma iesniegšanas dienu Maksātnespējas likuma 80. panta piemērošanas kontekstā uzskatāma diena, kad novērsti sākotnējā pieteikuma trūkumi.¹⁸ Ņemot vērā minēto var secināt, ka termiņš prasības iesniegšanai tiesai par administratora lēmumu par cita kreditora prasījuma atzīšanu vai daļēju atzīšanu tiek skaitīts no dienas, kad novērsti sākotnējā pieteikuma trūkumi.

Maksātnespējas likuma 6. panta 2. punktā ir definēts kreditoru vienlīdzības princips, kurš noteic, ka kreditoriem tiek dotas vienādas iespējas piedalīties procesā un saņemt savu prasījumu apmierinājumu saskaņā ar saistībām, kuras tie nodibinājuši ar parādnieku pirms procesa uzsākšanas. Ikvienam kreditoram ir piešķirtas vienādas tiesības un reizē arī pienākums iesniegt savu prasījumu kopā ar to pamatojošiem dokumentiem administratoram. Tikai pēc tam, kad kreditora prasījums izturējis administratora vai strīdus gadījumā arī tiesas pārbaudi, kreditors iegūst tiesības uz lēmuma pieņemšanu maksātnespējas procesā un sava prasījuma apmierināšanu Maksātnespējas likuma noteiktajā kārtībā. Kreditoru vienlīdzības princips nav absolūts, Maksātnespējas likumā likumdevējs ir paredzējis atsevišķu kreditoru grupu prioritāti saņemt savu prasījuma apmierinājumu (sk. Maksātnespējas likuma 118. un 147. pantu).¹⁹ Vienlīdzības princips

¹⁸ Latvijas Republikas Senāta Civillietu departamenta 2019. gada 4.jūnija lēmums lietā Nr. C33414918, SPC-9/2019.

¹⁹ Bērziņš G., Fiziskās personas maksātnespējas process. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2018, 30.-31. lpp.

pats par sevi pieļauj un pat prasa atšķirīgu attieksmi pret personām, kas atrodas atšķirīgos apstākļos, ja tam ir objektīvs un saprātīgs pamats.²⁰

Maksātnespējas likuma 6. panta 5. punktā ir definēts maksātnespējas procesa efektivitātes princips, kurš noteic, ka procesa ietvaros piemērojami tādi pasākumi, kas ļauj ar vismazāko resursu patēriņu vispilnīgāk sasniegt procesa mērķi. Procesas efektivitātes principa galvenais kritērijs ir vismazākais resursa patēriņš konkrētā pasākuma veikšanai. Pat kreditoru vairākuma griba nevar nonākt pretrunā ar procesa efektivitātes principu. Maksātnespējas procesam ir jānotiek efektīvi un atbilstoši likumam. Neviena maksātnespējas procesā iesaistītā persona nav tiesīga apzināti novilcināt maksātnespējas procesa norisi.²¹

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 26. panta otrajai daļai administrators nodrošina efektīvu un likumīgu juridiskās un fiziskās personas maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu. Proti, administratora darbībām vienlaikus jāatbilst efektivitātes principam un likuma normām. Efektivitātes princips noteic, ka maksātnespējas procesa ietvaros piemērojami tādi pasākumi, kas ļauj ar vismazāko resursu patēriņu vispilnīgāk sasniegt procesa mērķi, savukārt jēdziens "likumīgs" paredz, ka administratoram maksātnespējas procesā jādarbojas ar likumu piešķirto pilnvaru ietvaros, nodrošinot, ka viņa darbības atbilst ne tikai spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem, bet arī tiesību sistēmai kopumā. No minētās tiesību normas izriet, ka administratoram ir pienākums nodrošināt efektīvu un likumīgu maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu no maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas līdz tiesas lēmumam par maksātnespējas procesa izbeigšanu.

Attiecībā uz administratora lēmuma pārsūdzēšanas tiesiskajām sekām norādām, ka Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā administratora lēmuma par kreditoru prasījuma atzīšanu, neatzīšanu vai daļēju atzīšanu pārsūdzēšana nav šķērslis tam, lai administrators nevarētu turpināt realizēt Maksātnespējas likumā un citos normatīvajos aktos noteiktos pienākumus. Pretējā gadījumā, administratora bezdarbība var novest pie maksātnespējas procesa nepamatotas novilcināšanas, kreditoru kopuma interešu aizskārums, normatīvajos aktos noteikto prekluzīvo termiņu neievērošanas utt., tādējādi pārkāpjot Maksātnespējas likuma 26. panta otro daļu.

Vienlaikus vēršam uzmanību, ka administratoram ir jāņem vērā, ka ar tiesas nolēmumu var tikt apmierināta kreditora sūdzība, tādējādi ir iespējamas izmaiņas kreditoru kopumā. Šādā situācijā administrators var virzīt maksātnespējas procesu, nodrošinot to, ka netiek aizskartas iespējamā kreditora intereses, proti, tā, lai iespējamā kreditora prasījumu varētu apmierināt gadījumā, ja ar galīgo tiesas nolēmumu, tiks nolemts, ka kreditora prasījums ir atzīstams. Maksātnespējas procesa ātrums nevar būt pašmērķis, un tā dēļ nedrīkst tikt pieļauti būtiski personas tiesību aizskārums. Tāpat nevar runāt par maksātnespējas procesa efektivitāti tad, ja citu kreditoru prasījumi tiek apmierināti, kamēr netiek ņemtas vērā tāda kreditora intereses, kura prasījums nodrošināts ar hipotēku vai komercķīlu, kas atzīstamas par vienu no drošākajiem aizdevuma nodrošinājuma veidiem. Īpaši šādā gadījumā iespējamam kreditoram vajadzētu būt vismaz iespējai sagaidīt galīgo tiesas nolēmumu, kurā noteikts, vai prasījums ir atzīstams.²²

Atbilstoši Civilprocesa likuma 363.¹⁷ panta otrajai un trešajai daļai gadījumā, ja tiesa atzīst, ka pārsūdzētais administratora lēmums neatbilst normatīvo aktu prasībām, tā apmierina sūdzību un uzdod administratoram novērst pieļauto pārkāpumu, bet, ja tiesa konstatē, ka pārsūdzētais

²⁰ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2001. gada 3. aprīļa spriedums lietā Nr. 2000-07-0409, secinājumu daļa 1. punkts. Latvijas Vēstnesis, 04.04.2001., Nr. 54.

²¹ Bērziņš G., Fiziskās personas maksātnespējas process. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2018, 33. lpp.

²² Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2013. gada 7. oktobra lēmums par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. [2012-25-01](#), 19. punkts.

administratora lēmums atbilst normatīvo aktu prasībām, tā sūdzību noraida. No minētajām tiesību normām izriet, ka administratora lēmuma par kreditora prasījuma atzīšanu, daļēju atzīšanu vai neatzīšanu tiesiskuma pārbaude ir tiesas kompetencē.

Vēršam uzmanību, ka katras konkrētās situācijas izvērtēšana un attiecīgo tiesisko līdzekļu izvēle ir administratora ekskluzīvā kompetencē, lai atbilstoši Maksātnespējas likuma regulējumam nodrošinātu efektīvu un likumīgu maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu. Līdz ar to administratoram kā savas jomas speciālistam pašam ir jāizlemj par pareizo rīcību konkrētās situācijās, jo atbildība par pieņemto lēmumu izriet no administratora pienākumiem.

Papildus norādām, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 59. punktu grozījumi šā likuma 80. pantā attiecībā uz kārtību, kādā pārsūdzams administratora lēmums par kreditora prasījuma atzīšanu, neatzīšanu vai daļēju atzīšanu, vienlaikus izsakot lūgumu izskatīt strīdu par tiesībām un noteikt pagaidu aizsardzības līdzekli, piemērojami tām juridiskās personas maksātnespējas procesa lietām, kuras uzsāktas pēc šo grozījumu spēkā stāšanās.

Par kreditoru prasījumu pārbaudi²³

Iesniegumā norādīts, ka fiziskās personas administrators 2020. gada janvārī ir saņēmis SIA "X" prasījumu, kas pamatots ar 2009. gada līgumu par mobilo pakalpojumu nodrošināšanu starp SIA "Y" un parādnieku. Administrators, izvērtējot prasījumu, konstatēja tajā trūkumus un nosūtīja kreditoram lēmumu par trūkumu novēršanu. Lēmumā administrators papildus lūdza iesniegt dokumentus, kas pierāda noilguma pārtraukumu (kopš prasījuma rašanās ir pagājuši vairāk nekā desmit gadi). SIA "X" novērsa administratora norādītos trūkumus, taču attiecībā uz noilguma pārtraukumu norādīja, ka starp SIA "X" un parādnieku nepastāv strīds par noilgumu un ka šāds jautājums pēc būtības ir strīds par tiesībām. Administrators, lai konstatētu, vai parādnieks atzīst SIA "X" prasījumu, ir pārbaudījis maksātnespējas procesa pieteikumu un paša parādnieka atbildi uz administratora informācijas pieprasījumu par parādnieka saistībām, kas saņemta vēl pirms kreditoru prasījumu saņemšanas. Administrators ir secinājis, ka šādas saistības parādnieka pieteikumā tiesai nav norādītas. Tāpat šādas saistības nav norādītas parādnieka sniegtajā atbildē uz administratora informācijas pieprasījumu.

Ņemot vērā iesniegumā minēto, lūgts sniegt viedokli uz sekojošiem jautājumiem:

1. Vai maksātnespējas procesā administrators, izvērtējot kreditora prasījumu, ir tiesīgs vērtēt pieteiktā prasījuma noilgumu kā patstāvīgu pamatu prasījuma noraidīšanai.

2. Vai pieteiktais prasījums jāanalizē (jāizvērtē) kopsakarā ar parādnieka maksātnespējas procesa pieteikumu, ņemot vērā apstākli, ka no Civilprocesa likuma 363.²³ panta pirmās daļas 3. punkta izriet parādnieka pienākums norādīt visas saistības un Civilprocesa likuma 9.¹ pantu, kas noteic lietas dalībnieku pienākumu sniegt tiesai patiesu informāciju.

3. Vai administratoram kreditora prasījuma vērtēšanas procesā ir pienākums noskaidrot parādnieka viedokli par pieteiktajiem prasījumiem pirms lēmuma pieņemšanas.

4. Vai apstākļi, ka pats parādnieks kādas saistības tiesai nav norādījis kopsakarā ar noilgumu uzskatāms par apstākli, kas liecina par strīdu starp parādnieku un kreditoru.

Civillikuma 1895. pantā noteikts, ka visas saistību tiesības, kuras nav noteikti izņemtas no noilguma ietekmes un kuru izlietošanai nav likumā noteikti īsāki termiņi, izbeidzas, ja tiesīgā

²³ Maksātnespējas kontroles dienesta 2020. gada 11. februāra vēstule Nr. 1-49n/2020/19

persona tās neizlieto desmit gadu laikā. Noilguma institūts civiltiesībās ir veidots ar mērķi novērst nenoteiktību mantiskajās attiecībās, radīt skaidrību tad, ja kāda persona ilgstoši neīsteno tiesības un neprasa novērst iespējamo strīdu par tām.²⁴ Turklāt saskaņā ar Civillikuma 1910. pantu noilguma iestāšanās tiesiskās sekas ir saistības tiesības izbeigšanās. Ja likumā nav noteikts cits noilguma tecējuma sākuma termiņš, tad vadās no principa, ka noilgums sāk tecēt ar brīdi, kad kreditors uzzinājis vai viņam vajadzēja uzzināt par tiesību pārkāpumu.²⁵ Tātad noteicošais brīdis noilguma tecējuma iesākumam ir tieši tiesību pārkāpuma (aizskārums) brīdis. Gadījumā, ja attiecībā uz prasījumu ir iestājies Civillikuma 1895. pantā noteiktais noilgums, tas ir patstāvīgs pamats kreditora prasījuma neatzīšanai.

Tiesību doktrīnā norādīts, ka kreditora darbības, kas pauž vēlēšanos īstenot savas tiesības, kā arī parādnieka atzīstoši gribas izpaudumi pārtrauc noilgumu. Atšķirībā no noilguma apturēšanas noilguma pārtraukumam var sekot jauns noilguma skaitījums, neņemot vērā iepriekš notecējušo laiku.²⁶ Civillikumā ir noteikti trīs noilguma pārtraukšanas pamati: 1) prasības celšana (Civillikuma 1902.-1904. pants), 2) atgādinājums parādniekam (Civillikuma 1905. pants), 3) parāda atzīšana (Civillikuma 1906. pants). Vēršam uzmanību, ka kreditora prasījuma atzīšana pārtrauc noilgumu. Atzīšana var izpausties dažādās darbībās, kā parāda dzēšana uzsākšana, dokumentos vai parādnieka izteikumos, kā arī lūgumā pagarināt saistības izpildes termiņu.²⁷

Maksātnespējas likuma 74. panta pirmajā daļā noteikts, ka administrators pārbauda kreditoru prasījumu pamatotību un atbilstību normatīvo aktu prasībām. Savukārt šā panta otrajā daļā noteikts, ja kreditora prasījums neatbilst normatīvo aktu prasībām, tajā skaitā kreditora prasījumā nav norādīts šā likuma 73. panta ceturtajā daļā noteiktais, administrators nekavējoties nosūta kreditoram lūgumu 10 dienu laikā no administratora pieprasījuma nosūtīšanas dienas novērst konstatētos trūkumus. Ja kreditors novērš trūkumus šajā termiņā, uzskatāms, ka kreditora prasījums iesniegts noteiktajā termiņā. Ja kreditors nenovērš trūkumus noteiktajā termiņā, administrators pieņem lēmumu par kreditora prasījuma neatzīšanu vai daļēju atzīšanu 10 dienu laikā no trūkumu novēršanai dotā termiņa beigām.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 75. panta pirmajai daļai pēc kreditoru prasījumu pārbaudes administrators pieņem pamatotu lēmumu par kreditora prasījuma atzīšanu, neatzīšanu vai daļēju atzīšanu. Administrators pilnībā vai daļēji neatzīst kreditora prasījumu, par kuru pastāv strīds starp parādnieku un kreditoru. Gadījumā, ja saistību izpildes pienākums beidzies pirms maksātnespējas procesa, jo izpildei iestājies noilgums, maksātnespējas procesa pasludināšana neietekmē šīs saistības spēka neesamību. Administrators, saņemot šādu kreditora prasījumu, kas pamatots uz spēkā neesošu saistību, pieņem lēmumu par kreditora prasījuma neatzīšanu.²⁸ No minētā izriet, ka neskatoties uz iespējamo prasījuma noilguma iestāšanos, administratoram saņemot kreditora prasījumu ir pienākums rīkoties atbilstoši Maksātnespējas likuma 74. un 75. pantā noteiktajam t.i., pārbaudīt kreditora prasījuma pamatotību un atbilstību normatīvo aktu prasībām un pieņemt pamatotu lēmumu.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 80. panta pirmo daļu kreditors administratora lēmumu par sava prasījuma neatzīšanu vai daļēju atzīšanu ir tiesīgs pārsūdzēt tiesā viena mēneša laikā no lēmuma saņemšanas dienas vai ir tiesīgs viena mēneša laikā no administratora lēmuma

²⁴ Torgāns K. Saistību tiesības. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2018, 236. lpp.

²⁵ Latvijas Republikas Civillikuma komentāri: Ceturtā daļa. Saistību tiesības. Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. Rīga: Mans Īpašums, 1998, 360.-361.lpp.

²⁶ Torgāns k., Saistību tiesības. Mācību grāmata. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014, 253. lpp.

²⁷ Turpat.

²⁸ Maksātnespējas administrācijas ska idrojumi un atziņas. 2008 – 2014. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2015, 96. lpp.

saņemšanas dienas iesniegt prasību par strīda izskatīšanu par tiesībām.

Tādēļ no minētajām tiesību normām kopumā secināms, ka iesniegto kreditora prasījumu administratoram ir pienākums pārbaudīt ievērojot Maksātnespējas likuma 74. panta pirmajā daļā noteikto. Pārbaudot iesniegto kreditora prasījumu administratoram ir jāpieņem pamatots lēmums par tā atzīšanu, neatzīšanu vai daļēju atzīšanu (Maksātnespējas likuma 75. panta pirmā daļā). Gadījumā, ja kreditors nepiekrīt administratora lēmumam, tad tam ir tiesības iesniegt sūdzību saskaņā ar Maksātnespējas likuma 80. pantu. Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā iepriekš minētā kārtībā ir attiecināma arī uz gadījumiem, kad parādnieks nav norādījis savas saistības fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumā, taču kreditors ir iesniedzis kreditora prasījumu. Vēršam uzmanību, ka situācija, kad starp parādnieku un kreditoru pastāv strīds par tiesībām, piemēram, prasījuma noilguma iestāšanās konstatēšana, tad tā izšķiršana ir tiesas ekskluzīvā kompetence.

Vienlaikus parādniekam maksātnespējas procesā ir pienākums norādīt visus savus parādus. Tas tieši izriet no Civilprocesa 363.²³ panta pirmās daļas 3. un 4. punkta, un netieši – no Maksātnespējas likuma 139. panta 5. punkta, kuru tulkojot labticīguma principa kontekstā (Maksātnespējas likuma 6. panta 8. punkts) jānonāk pie secinājuma, ka parādniekam ir pienākums darīt zināmus administratoram visus kreditorus. Tikai tad, ja parādnieks godprātīgi izpilda šos pienākumus, administrators var pilnvērtīgi pārņemt viņa mantisko attiecību pārvaldīšanu. Tiesību normas iztulkojums un piemērošana nedrīkst notikt pretēji likuma mērķiem un principiem. Tādēļ parādnieks, kurš, pārkāpjot labticīguma principu, nepilda likuma noteikumus (nedara administratoram zināmus savus kreditorus u.c.), nevar baudīt likuma aizsardzību – atbrīvoties no nenorādītajām saistībām. Pat iebildumi, ka parādnieks ir aizmirsis kādu kreditoru, nevar būt attaisnojums. Tie norāda tikai uz parādnieka nenopietno un nolaidīgo attieksmi pret maksātnespējas procesu, caur kuru viņš tiesā meklē aizsardzību pret kreditoriem. Vismaz teorētiski pastāv iespēja, ka parādnieks var nezināt visus kreditorus, taču viņam ir pienākums paziņot visus viņam zināmos kreditorus gan tiesai, gan administratoram.²⁹

Par nepieteiktu kreditora prasījumu fiziskās personas maksātnespējas procesā³⁰

Lūgts sniegt viedokli par to, ja parādnieka vainas dēļ tiek izbeigts fiziskās personas maksātnespējas process, neatbrīvojot personu no saistībām, vai šajā gadījumā uzskatāms, ka jebkurš kreditors, kurš nebija pieteicies Maksātnespējas likuma kārtībā, drīkst vērst savus prasījumus pret parādnieku pēc maksātnespējas procesa izbeigšanas?

Fiziskās personas maksātnespējas process ir veids, kā persona administratora uzraudzībā un maksātnespējas procesu reglamentējošo normatīvo aktu noteiktajā kārtībā var atjaunot maksātspēju un pēc saistību dzēšanas procedūras beigām tikt atbrīvota no parādsaistībām. Turklāt šādu tiesisko aizsardzību var baudīt persona, kura pati ir bijusi godprātīga un uz kuru nevar attiecināt Maksātnespējas likumā noteiktos ierobežojumus.³¹

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 5. panta otro daļu fiziskās personas maksātnespējas process tiek uzsākts ar dienu, kad tiesa ar nolēmumu pasludinājusi maksātnespējas procesu, un

²⁹ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta tiesnešu Intara Bistera un Aigara Strupiņa atsevišķās domas sakarā ar Civillietu departamenta 2016. gada 31. marta spriedumu civillietā Nr. SKC-3/2016

³⁰ Maksātnespējas kontroles dienesta 2020. gada 5. marta vēstule Nr. 1-49n/2020/26

³¹ Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas 2018. gada 19. septembra nolēmums lietā Nr. C68244118.

noris līdz dienai, kad tiesa pieņem lēmumu par maksātnespējas procesa izbeigšanu.

Tātad, ar brīdi, kad personai tiek pasludināts fiziskās personas maksātnespējas process, tiek nodibināts īpašs tiesiskais statuss, kurš paredz saistību dzēšanu tikai šī procesa ietvaros un izslēdz jebkādu individuālās piedziņas instrumentu izmantošanu. Turklāt kreditors var gūt sava prasījuma apmierinājumu vienīgi maksātnespējas procesa ietvaros, pamatojoties uz kreditora iesniegto un administratora atzīto prasījumu. Proti, lai kreditors varētu pretendēt uz sava prasījuma apmierināšanu fiziskās personas maksātnespējas procesa ietvaros, tam saskaņā ar Maksātnespējas likuma 141. pantā noteikto ir jāiesniedz kreditora prasījums. Kreditoru prasījumu pieteikšanas maksimālais termiņš ir seši mēneši no dienas, kad maksātnespējas reģistrā izdarīts ieraksts par parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanu, bet ne vēlāk kā līdz dienai, kad sastādīts kreditoru prasījumu apmierināšanas plāns. Pēc šā termiņa iestājas noilgums, proti, ja kreditors likumā noteiktajā termiņā nav iesniedzis kreditora prasījumu, viņš zaudē kreditora statusu un savas prasījuma tiesības pret parādnieku. Minētais noteikts Maksātnespējas likuma 141. panta pirmajā un otrajā daļā kopsakarā ar XIII nodaļas 73. panta regulējumu.

Līdz ar to, ja kreditors neizmanto savas tiesības iesniegt prasījumu, saistība izbeidzas ar noilguma iestāšanos. Šāda jau izbeigusies saistība nav pakļaujama dzēšanai. Tādējādi, ja administratoram minētajā termiņā netiek iesniegts attiecīgais kreditora prasījums, parādnieka saistības ar šo kreditoru izbeidzas uz likuma pamata un atzīstams, ka jautājums par kreditora prasījuma tiesībām ir galīgi atrisināts, tas ir, kreditors no prasījuma tiesībām pret parādnieku faktiski ir atteicies.

Papildus norādāms, ka jautājumā par kreditora prasījuma iesniegšanas kārtību pret maksātnespējīgu parādnieku un tās neievērošanas sekām ir izveidojusies judikatūra. Proti, strīdos par kreditora prasījumiem pret maksātnespējīgu parādnieku piemērojamas Maksātnespējas likuma normas, kas noteic speciālu kārtību, kādā piesakāmi kreditoru prasījumi un kuru neievērojot kreditoram jāreķinās ar nelabvēlīgām sekām. Tas nozīmē, ka, nevērtīgi attiecoties pret savām tiesībām saņemt nodibināto saistību izpildījumu un nesekojot parādnieka tiesiskā statusa iespējamām izmaiņām (publiski pieejamā maksātnespējas reģistra datiem), kreditoram jāreķinās ar nelabvēlīgām sekām – noilguma iestāšanos. Minēto negroza apstākļi, ka kreditors, apejot Maksātnespējas likumā noteikto prasījumu pieteikšanas kārtību, pirms vai pēc parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanas, cēlis prasību tiesā. Minētais izriet no Maksātnespējas likuma 6. panta 2. punktā noteiktā maksātnespējas procesa vispārīgā principa – kreditoru vienlīdzības principa, atbilstoši kuram kreditoriem tiek dotas vienādas iespējas piedalīties procesā un saņemt savu prasījumu apmierinājumu saskaņā ar saistībām, kuras tie nodibinājuši ar parādnieku pirms procesa uzsākšanas.³²

Maksātnespējas likuma 165. panta sestajā daļā noteikts, ja saistību dzēšanas procedūra tiek izbeigta, neatbrīvojot parādnieku no saistībām, kreditoru prasījumi tiek atjaunoti un aprēķināti pilnā apmērā, bet apturētā tiesvedība un spriedumu izpildu lietvedība tiek atjaunota.

Vienlaikus Latvijas Republikas Augstākā tiesa ir norādījusi, ja saistību dzēšanas procedūra tiek izbeigta, neatbrīvojot parādnieku no saistībām (Maksātnespējas likuma 165. panta sestā daļa), tad tiek atjaunoti tie prasījumi, kurus kreditori pieteikuši Maksātnespējas likumā noteiktajā kārtībā un kuri nav tikuši apmierināti bankrota procedūras ietvaros.³³ Tādējādi uz kreditora prasījumu, kas Maksātnespējas likumā noteiktajā kārtībā vispār nav pieteikts, šā likuma 165. panta sestās daļas

³² Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2014. gada 8. aprīļa spriedums lietā Nr. SKC-117 un 2016. gada 31. marta spriedums lietā Nr. SKC-3.

³³ Latvijas Republikas Augstākās tiesas 2017. gada 3. februāra lēmums lietā Nr. C16082214; SPC-10/2017.

noteikumi nav attiecināmi.³⁴

Par kreditora prasījuma atzīšanu juridiskās personas maksātnespējas procesā³⁵

Iesniegumā lūgts sniegt viedokli par turpmāk norādītajiem jautājumiem:

1. vai administratoram ir tiesības pieprasīt APK lietas materiālus, lai lemtu par kreditora prasījuma atzīšanu, ja lēmums par SIA piemēroto administratīvo naudas sodu vēl ir pārsūdzams;

2. vai gadījumā, ja administrators noraida kreditora prasījuma pieteikumu, pamatojoties ar to, ka ir strīds par tiesībām, kādā procesuālajā kārtībā risināt strīdu par APK lietā pieņemtā soda atzīšanu.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 64. panta pirmās daļas pirmajam punktam pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas administratoram ir visas normatīvajos aktos, parādnieka statūtos vai līgumos paredzētās pārvaldes institūciju tiesības, pienākumi un atbildība. Savukārt Komerclikuma 209. pantā ir noteikts, ka sabiedrības pārvaldes institūcijas ir dalībnieku sapulce un valde, kā arī padome (ja tāda ir izveidota). No minētajām tiesību normām secināms, ka pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas administrators pilda sabiedrības pārvaldes institūcijas pienākumus. Proti, administratoram ir visas dalībnieku sapulces, valdes un padomes (ja tāda ir izveidota) tiesības, pienākumi, pilnvaras un atbildība.

Maksātnespējas likuma 73. pantā ir noteikta kreditoru prasījumu iesniegšanas kārtība un termiņš. Atbilstoši Maksātnespējas likuma 74. panta pirmajai daļai administrators pārbauda kreditoru prasījumu pamatotību un atbilstību normatīvo aktu prasībām. Savukārt šā panta otrajā daļā noteikts, ka, ja kreditora prasījums neatbilst normatīvo aktu prasībām, tajā skaitā kreditora prasījumā nav norādīts šā likuma 73.panta ceturtajā daļā noteiktais, administrators nekavējoties nosūta kreditoram lūgumu 10 dienu laikā no administratora pieprasījuma nosūtīšanas dienas novērst konstatētos trūkumus. Ja kreditora prasījumā nav norādīts šā likuma 73. panta ceturtās daļas 6. punktā noteiktais, administrators nekavējoties nosūta kreditoram lūgumu 10 dienu laikā no dienas, kad sūtījums nodots pasta komersantam, novērst konstatētos trūkumus. Ja kreditors novērš trūkumus šajā termiņā, uzskatāms, ka kreditora prasījums iesniegts noteiktajā termiņā. Ja kreditors nenovērš trūkumus noteiktajā termiņā, administrators pieņem lēmumu par kreditora prasījuma neatzīšanu vai daļēju atzīšanu 10 dienu laikā no trūkumu novēršanai dotā termiņa beigām.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 75. panta pirmo daļu pēc kreditoru prasījumu pārbaudes administrators pieņem pamatotu lēmumu par kreditora prasījuma atzīšanu, neatzīšanu vai daļēju atzīšanu. Administrators pilnībā vai daļēji neatzīst kreditora prasījumu, par kuru pastāv strīds starp parādnieku un kreditoru.

Savukārt saskaņā ar Maksātnespējas likuma 80. panta pirmo daļu kreditors administratora lēmumu par sava prasījuma neatzīšanu vai daļēju atzīšanu ir tiesīgs pārsūdzēt tiesā viena mēneša laikā no lēmuma saņemšanas dienas vai ir tiesīgs viena mēneša laikā no administratora lēmuma saņemšanas dienas iesniegt prasību par strīda izskatīšanu par tiesībām.

Vēršam uzmanību, ka maksātnespējas jautājumu regulējošie normatīvie akti neparedz iespēju juridiskās personas maksātnespējas procesā risināt strīdu par APK lietu. Proti, APK lietas izskatīšanas process ir nošķirams no maksātnespējas procesa un tas ir risināms attiecīgos normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā. Līdz ar to, ja administrators nepiekrīt iestādes lēmumam,

³⁴ Latvijas Republikas Augstākās tiesas 2016. gada 27. oktobra spriedums lietā Nr. C33447611; SKC-434/2016.

³⁵ Maksātnespējas kontroles dienesta 2020. gada 9. marta vēstule Nr. 1-49n/2020/28

administrators ir tiesīgs to pārsūdzēt tiesā, ievērojot Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā noteikto kārtību.

Attiecībā uz administratora tiesībām iepazīties ar APK lietas materiāliem lemjot par kreditora prasījuma atzīšanu, norādam, ka normatīvie akti neparedz administratoram tiesības pārvērtēt iestādes lēmumu. Vienlaikus vēršam uzmanību, ka saskaņā ar Latvijas Administratīvo pārkāpuma kodeksa 260. panta otro daļu personai, kuru sauc pie administratīvās atbildības, ir tiesības kā personiski, tā ar aizstāvja palīdzību (juridiskajai personai — ar pārstāvja starpniecību) iepazīties ar visiem lietas materiāliem, izdarīt no tiem izrakstus, norakstus un izgatavot kopijas, piedalīties lietas izskatīšanā, sniegt paskaidrojumus, izteikt lūgumus, kā arī pārsūdzēt lietā pieņemto lēmumu.

Ņemot vērā minēto secināms, ka administratoram kā maksātnespējīgās juridiskās personas pārstāvim ir tiesības iepazīties ar visiem lietas materiāliem kā APK lietas dalībniekam, pamatojoties uz Latvijas Administratīvo pārkāpuma kodeksa 260. panta otro daļu un Maksātnespējas likuma 64. panta pirmās daļas pirmo punktu.

Par nodrošināto kreditoru fiziskās personas maksātnespējas procesā³⁶

Iesniegumā norādīts, ka nodrošinātajam kreditoram AS "Swedbank" ir nodrošināta hipotēka uz Parādnieka nekustamo īpašumu. Pēc Parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanas, Parādnieks piedāvāja nodrošinātajam kreditoram AS "Swedbank" noslēgt vienošanos par Parādnieka mājokļa saglabāšanu, kam AS "Swedbank" piekrita. Parādnieks norāda, ka pārbaudot ierakstus Parādnieka nekustamā īpašuma zemesgrāmatas nodaļījumā, tika konstatēts, ka 2019. gada 20. decembrī tika ierakstīta hipotēka par labu fiziskajai personai, pamatojoties uz Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2019. gada 25. oktobra spriedumu.

Ievērojot Iesniegumā minēto, Parādnieks lūdz Maksātnespējas kontroles dienestu sniegt skaidrojumu par šādiem jautājumiem:

1) vai Parādnieks, vienojoties ar AS "Swedbank", ir tiesīgs noslēgt vienošanos par Parādnieka mājokļa saglabāšanu, neņemot vērā, ka pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas uz nekustamo īpašumu ir reģistrēta citas fiziskās personas hipotēka;

2) vai Parādnieka administrators un/vai Parādnieks var apstrīdēt pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas uz Parādnieka nekustamo īpašumu reģistrēto fiziskās personas hipotēku;

3) vai fiziskā persona ir atzīstams par nodrošināto kreditoru Parādnieka fiziskās personas maksātnespējas procesā, ja tam par labu ir nostiprināta hipotēka uz tiesas sprieduma pamata (vai ķīlas tiesību atzīme uz nekustamo īpašumu) pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas.

[1] Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 5. panta pirmo daļu fiziskās personas maksātnespējas process ir tiesiska rakstura pasākumu kopums, kura mērķis ir pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas un dot iespēju parādniekam, kura manta un ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai, tikt atbrīvotam no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksātspēju. No minētā izriet, ka fiziskās personas maksātnespējas procesam pēc būtības ir divi mērķi – pirmkārt, no parādnieka mantas pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus, otrkārt – atjaunot parādnieka maksātspēju, lai persona spētu atkal sekmīgi piedalīties ekonomiskajā apritē.

³⁶ Maksātnespējas kontroles dienesta 2020. gada 27. februāra vēstule Nr. 1-57n/2020/179

Lai gan fiziskās personas maksātnespējas procesa bankrota procedūras ietvaros tiek realizēta visa parādnieka manta, lai no iegūtajiem naudas līdzekļiem pēc iespējas pilnīgāk apmierinātu kreditoru prasījumus (izņemot Civilprocesa likumā noteikto mantu, uz kuru nevar vērst piedziņu), Maksātnespējas likumā ir paredzētas atsevišķu mantu kategorijas, kuras parādnieks ir tiesīgs paturēt. Proti, saskaņā ar Maksātnespējas likuma 148. panta pirmo daļu parādnieks, vienojoties ar nodrošināto kreditoru, var paturēt sev piederošo mājokli, kas iekļāts par labu nodrošinātajam kreditoram.

Norādāms, ka vienošanās starp nodrošināto kreditoru un parādnieku ir privāttiesiska vienošanās, un abu pušu pienākumus un tiesības vienam pret otru regulē vienošanās noteikumi. Tajā pašā laikā jāņem vērā, ka šāda vienošanās tiek slēgta maksātnespējas procesa ietvaros, līdz ar to abu pušu pienākumus un tiesības vienošanās noteikumi regulē tiktāl, ciktāl šī vienošanās neaizskar pārējo kreditoru tiesības saņemt savu prasījumu apmierinājumu. Minēto apstiprina arī Maksātnespējas likuma 146. panta otrajā daļā noteiktais, ja nodrošinātais kreditors un parādnieks ir noslēdzis vienošanos saglabāt mājokli, kas apgrūtināts ar ķīlu, un šī vienošanās ir samērojama ar pārējo kreditoru interesēm, tas tiek norādīts parādnieka mantas pārdošanas plānā, ko sastāda administrators un saskaņo ar kreditoriem. Līdz ar to likumdevējs ir paredzējis nepieciešamību izvērtēt, vai minētā vienošanās ir samērojama ar pārējo kreditoru interesēm.

Vienlaikus Maksātnespējas kontroles dienests norāda, ka Maksātnespējas likuma 148. panta pirmajā daļā noteikts, ka vienošanās slēdzama ar nodrošināto kreditoru, kuram par labu iekļāts konkrētais nekustamais īpašums. No minētā izriet, ka gadījumā, ja nekustamais īpašums, kas kalpo par parādnieka mājokli, vienošanās slēgšanas brīdī ir iekļāts par labu vairākiem nodrošinātajiem kreditoriem, šī vienošanās ir slēdzama ar katru no tiem.

[2] Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 134. panta otrās daļas 3. punktu, pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas parādnieks zaudē tiesības rīkoties ar visu savu mantu, kā arī ar viņa valdījumā vai turējumā esošo trešajām personām piederošo mantu (izņemot mantu, uz kuru nevar vērst piedziņu), un šīs tiesības iegūst administrators. Ievērojot minēto, norādāms, ka pēc parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanas administrators ir tā persona, kura turpmāk rīkojas ar parādnieka mantu, risina jautājumu par parādnieka saistību izpildi, kreditoru prasījumu atzīšanu vai neatzīšanu, kā arī nepieciešamības gadījumā ceļ prasību tiesā par darījumu atzīšanu par spēkā neesošiem.

Maksātnespējas likuma XVII nodaļā ir atrunāts administratora pienākums izvērtēt parādnieka darījumus un celt tiesā prasību par attiecīgā darījuma atzīšanu par spēkā neesošu, ja tiek konstatēti kādi no šajā likumā minētajiem apstākļiem darījuma apstrīdēšanai. Piemēram, administratoram ir pienākums celt tiesā prasību par ķīlas līguma atzīšanu par spēkā neesošu, ja konstatēts, ka ķīlas tiesība nodibināta pēc tam, kad maksātnespējas reģistrā izdarīts ieraksts par parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanu (Maksātnespējas likuma 98. panta pirmā un otrā daļa).

Ievērojot minēto, ir būtiski nošķirt, uz kāda pamata parādniekam piederošajam nekustamajam īpašumam ir nodibināta hipotēka, proti, vai hipotēka ir nodibināta, pamatojoties uz tiesas spriedumu, vai tiesisku darījumu. Gadījumā, ja hipotēka ir nodibināta, pamatojoties uz parādnieka noslēgto darījumu, tad administratoram atbilstoši Maksātnespējas likuma nosacījumiem ir pienākums izvērtēt minēto darījumu un, ja nepieciešams, celt prasību tiesā par tā atzīšanu par spēkā neesošu.

No Iesniegumā norādītā izriet, ka 2019. gada 20. decembrī zemesgrāmatas nodaļījumā tika ierakstīta hipotēka par labu fiziskai personai, pamatojoties uz Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas

kolēģijas 2019. gada 25. oktobra spriedumu. Līdz ar to no lietas apstākļiem izriet, ka hipotēka uz Parādniekam piederošā nekustamā īpašuma nodibināta uz tiesas sprieduma, nevis ķīlas līguma pamata.

Likuma "Par tiesu varu" 16. panta pirmajā un otrajā daļā noteikts, ka tiesas spriedums stājas likumīgā spēkā pēc tam, kad izbeidzies tā pārsūdzēšanas vai noprotēšanas termiņš un tas nav pārsūdzēts vai noprotēts vai arī augstāka tiesa, izskatot sūdzību vai protestu, to atstājusi negrozītu vai arī to grozījusi, spriedumu neatceļot. Spriedums, kas stāties likumīgā spēkā, ir izpildāms. Savukārt atbilstoši Likuma "Par tiesu varu" 16. panta ceturtajai daļai šādam spriedumam ir likuma spēks, visiem tas ir obligāts un pret to jāizturas ar tādu pašu cieņu kā pret likumu. No minētā izriet, ka visiem, tai skaitā lietā iesaistītajām pusēm, šis tiesas nolēmums ir saistošs, obligāts un izpildāms.

Maksātnespējas kontroles dienests norāda, ka gadījumā, ja hipotēka ir nodibināta pamatojoties uz Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2019. gada 25. oktobra sprieduma pamata, ir svarīgi konstatēt, vai administrators bija tiesīgs pārsūdzēt Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2019. gada 25. oktobra spriedumu, sniedzot tiesā kasācijas sūdzību vai protestu, vai arī administrators bija iecelts Parādnieka maksātnespējas procesā brīdī, kad minētais spriedums jau bija stāties likumīgā spēkā un tā pārsūdzēšanas vai noprotēšanas termiņš bija beidzies. Maksātnespējas kontroles dienests norāda, ka tieši administratoram ir vislabāk zināmi tie maksātnespējas procesa apstākļi, kas ir izšķiroši, lai izvērtētu konkrēto situāciju un pieņemtu piemērotāko lēmumu. Maksātnespējas kontroles dienests nav tiesīgs izvērtēt tiesas nolēmumu pēc būtības vai pārvērtēt tiesas (tiesneša) nolēmumā ietvertu apstākļu un pierādījumu vērtējumu un motīvus. Pretējā gadījumā šāda Maksātnespējas kontroles dienesta rīcība būtu vērtējama kā iejaukšanās tiesas spriešanas neatkarībā un normatīvajos aktos ietvertās norādes par sprieduma likumīgā spēka nerespektēšana.

[3] Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 141. panta pirmo daļu kreditoru prasījumi pret parādnieku fiziskās personas maksātnespējas procesā ir iesniedzami administratoram Maksātnespējas likuma XIII nodaļā noteiktajā kārtībā. Turklāt, atbilstoši Maksātnespējas likuma 74. panta pirmajai daļai un 75. panta pirmajai daļai administrators pārbauda kreditoru prasījumu pamatotību un atbilstību normatīvo aktu prasībām un pieņem lēmumu par tā atzīšanu, neatzīšanu vai daļēju atzīšanu. Savukārt, pamatojoties uz Maksātnespējas likuma 75. panta astoto daļu, administrators savu lēmumu ir tiesīgs grozīt, ja viņa rīcība nonāk jaunatklāti apstākļi. Līdz ar to jautājumi, kas saistīti ar kreditoru prasījumiem, ir administratora ekskluzīvā kompetencē, ar iespēju tos nodot tiesas vērtējumam.

Maksātnespējas likuma 7. panta pirmajā daļā noteikts, ka nodrošinātais kreditors ir kreditors, kura prasījuma tiesības pret parādnieku vai trešo personu ir nodrošinātas ar komercķīlu, zemesgrāmatā vai kuģu reģistrā reģistrētu hipotēku uz parādnieka mantu. Maksātnespējas likuma izpratnē kreditors nodrošinātā kreditora statusu var iegūt tikai gadījumā, ja tā prasījuma tiesības ir nodrošinātas ar pašam parādniekam piederošu lietu, jo maksātnespējas procesā kreditoru saistību dzēšana notiek ar parādniekam piederošu mantu. No minētā izriet, ka par nodrošināto kreditoru maksātnespējas procesā uzskata tādu personu, kurai ir prasījuma tiesības pret parādnieku, un šīs prasījuma tiesības ir nodrošinātas ar ķīlu (hipotēku) uz parādnieka mantu (nekustamo īpašumu).

Par kreditora prasījumiem³⁷

Oficiālā izdevēja "Latvijas Vēstnesis" LV portāla vēstulē norādīts, ka kāda lasītāja iesūtījusi šādu jautājumu:

"Tēvs vēlas pasludināt maksātnespēju, jo nespēj nokārtot savas saistības. Pirms gada viņa vajadzībām, es paņēmu kredītu un naudu pārskaitīju uz viņa kontu. Attiecīgi viņš to naudu izlietoja savu saistību daļējai segšanai. Katru mēnesi naudu par kredītmaksājumu viņš skaita uz manu kontu. Vai brīdī, kad viņš pasludinās maksātnespēju es varu pieteikties kā kreditors? Vai kā pierādījums kalpos maksājuma uzdevums, kurā redzams, ka nauda ir pārskatīta viņam? Vai kāds cits pierādījums?"

Fiziskās personas maksātnespējas process ir tiesiska rakstura pasākumu kopums, kura mērķis ir pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas un dot iespēju parādniekam, kura manta un ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai, tikt atbrīvotam no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksātspēju (Maksātnespējas likuma 5. panta pirmā daļa).

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 128. panta pirmo daļu fiziskās personas maksātnespējas procesam tiek piemēroti juridiskās personas maksātnespējas procesa noteikumi, ievērojot šīs nodaļas noteikumus.

Kreditora prasījums administratoram jāiesniedz Maksātnespējas likuma 73. pantā noteiktajā kārtībā, iekļaujot tajā šā paša panta ceturtajā daļā norādīto informāciju, proti prasījuma pamatojumu, prasījuma veidu, prasījuma apmēru, atsevišķi minot galvenā prasījuma apmēru un blakusprasījumu apmēru, prasījuma rašanās laiku, vai kreditors ir atzīstams par ieinteresēto personu šā likuma 72. panta izpratnē, vai kreditors atzīstams par tādu kreditoru, kura prasījuma tiesības ir atkarīgas no nosacījuma iestāšanās, kā arī prasījuma apmēru un datumu (ja tāds ir zināms), līdz kuram nosacījumam jāiestājas, kontaktinformāciju, tajā skaitā elektroniskā pasta adresi, bankas konta numuru. Savukārt, atbilstoši šā paša panta sestajā daļā noteikts, ka kreditora prasījumam jāpievieno prasījuma pamatojošie dokumenti, atsevišķi neatšifrējot, kas uzskatāmi par pamatojošiem dokumentiem.

Maksātnespējas likuma 73. panta pirmā daļa noteic, ka kreditoru prasījumi ir iesniedzami administratoram mēneša laikā no dienas, kad maksātnespējas reģistrā izdarīts ieraksts par parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanu. Atbilstoši Maksātnespējas likuma 74. panta pirmajai daļai un 75. panta pirmajai daļai administrators pārbauda kreditoru prasījumu pamatotību un atbilstību normatīvo aktu prasībām un pieņem lēmumu par tā atzīšanu, neatzīšanu vai daļēju atzīšanu. Savukārt Maksātnespējas likuma 80. panta pirmajā daļā paredzētas kreditora tiesības administratora lēmumu par sava prasījuma neatzīšanu vai daļēju atzīšanu pārsūdzēt tiesā. No minētajām tiesību normām izriet, ka kreditoru prasījumu pārbaude un attiecīga lēmuma pieņemšana ir administratora ekskluzīvā kompetence, ar iespēju kreditoram to nodot pārvērtēšanai tiesā. Savukārt Maksātnespējas kontroles dienests nav tiesīgs vērtēt kreditoru prasījumus, vai noteikt to, kādi tieši pierādījumi kreditoram būtu iesniedzami, lai viņa kreditora prasījums tiktu atzīts.

Vienlaikus norādām, ka, no Civillikuma 1511. un 1533. panta satura un jēgas, izriet, ka aizdevuma līgumu var noslēgt gan rakstiski, gan mutvārdos, līdz ar to, lai varētu konstatēt aizdevuma faktu aizdevuma līguma rakstveida formā nav obligāti nepieciešama, un aizdevuma

³⁷ Maksātnespējas kontroles dienesta 2020. gada 20. marta vēstule Nr. 1-57n/2020/272

faktu teorētiski var konstatēt ar citiem pierādījumiem, kā piemēram maksājuma uzdevumu par aizdevuma pārskaitīšanu personai. Tomēr atkārtoti norādām, ka konkrētās lietas apstākļu izvērtējums ir administratora kompetencē.

Vienlaikus norādām, ka normatīvais regulējums neliedz ģimenes locekļiem kļūt par kreditoriem parādnieka maksātnespējas procesā. Taču saskaņā ar Maksātnespējas likuma 72. un 131. pantu ģimenes locekļi ir uzskatāmi par ieinteresētajām personām attiecībā pret parādnieku, un atbilstoši Maksātnespējas likuma 73. panta ceturtās daļas 5. punktā noteiktajam, šis apstāklis ir jānorāda kreditora prasījumā.

Par kreditora prasījumu ģimenes maksātnespējas procesā (interēšu konflikts)³⁸

No Iesnieguma izriet, ka administrators ir iecelts par administratoru "ģimenes maksātnespējas procesā" un konstatējis, ka vienīgā vīra manta ir prasījuma tiesības pret sievu, kas izriet no aizdevuma līguma. Līdz ar to administratoram vīra maksātnespējas procesā jāpiesaka kreditora prasījums sievas maksātnespējas procesā un jāpieņem lēmums par pieteikto kreditora prasījumu. Administrators uzskata, ka konkrētajā situācijā ir acīmredzams interēšu konflikts un citu risinājumu Maksātnespējas likums neparedz.

Nemot vērā iepriekš minēto, lūgts sniegt viedokli par to, kā rīkoties administratoram, ja "ģimenes maksātnespējas procesa" gadījumā tiks konstatēts, ka viens no parādniekiem ir parādā otram parādniekam (vīram ir prasījuma tiesības pret sievu).

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 26. panta otro daļu administratoram ir pienākums nodrošināt efektīvu un likumīgu juridiskās personas maksātnespējas procesa un fiziskās personas maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu. Savukārt atbilstoši Maksātnespējas likuma 6. panta 8. punktam administratoram jāievēro labticības princips, tas ir, savas tiesības jāizmanto un pienākumi jāizpilda labā ticībā.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 9. pantu un likuma "Par interēšu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 4. pantu administrators ir pielīdzināts valsts amatpersonai. Līdz ar to administratoram ir jāņem vērā Maksātnespējas likuma 20. pantā noteiktie ierobežojumi administratora pienākumu pildīšanai, kā arī likuma "Par interēšu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" administratoram kā valsts amatpersonai noteiktie pienākumi, ierobežojumi un aizliegumi.

Saskaņā ar likuma "Par interēšu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 1. panta 5. punktu interēšu konflikts ir situācija, kurā valsts amatpersonai, pildot valsts amatpersonas amata pienākumus, jāpieņem lēmums vai jāpiedalās lēmuma pieņemšanā, vai jāveic citas ar valsts amatpersonas amatu saistītas darbības, kas ietekmē vai var ietekmēt šīs valsts amatpersonas, tās radnieku vai darījumu partneru personiskās vai mantiskās intereses. Minētā likuma mērķis ir nodrošināt valsts amatpersonu darbību sabiedrības interesēs, novēršot jebkuras valsts amatpersonas, tās radnieku vai darījumu partneru personiskās vai mantiskās ieinteresētības ietekmi uz valsts amatpersonas darbību, veicināt valsts amatpersonu darbības atklātumu un atbildību sabiedrības priekšā, kā arī sabiedrības uzticēšanos valsts amatpersonu darbībai.

Likuma "Par interēšu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 21. panta pirmās daļas 1. punktā ir noteikts, ka valsts amatpersonai ir pienākums nekavējoties sniegt informāciju

³⁸ Maksātnespējas kontroles dienesta 2020. gada 5. februāra vēstule Nr. 1-49n/2020/15

augstākai valsts amatpersonai vai koleģiālajai institūcijai par pašas, savu radnieku vai darījumu partneru mantisko vai citu personisko ieinteresētību kādas darbības veikšanā, kura ietilpst tās amata pienākumos. Atbilstoši minētā panta otrajai daļai attiecībā uz administratoriem pēc šā panta pirmajā daļā minētās informācijas saņemšanas piemērojami Maksātnespējas likuma un Civilprocesa likuma noteikumi par administratora atcelšanu no tiesiskās aizsardzības procesa, fiziskās personas maksātnespējas procesa un juridiskās personas maksātnespējas procesa pēc Maksātnespējas kontroles dienesta vai administratora pieteikuma.

Savukārt Maksātnespējas likuma 20. panta pirmajā daļā likumdevējs ir uzskaitījis tos ierobežojumus, kuriem pastāvot, administratoram ir liegts pildīt administratora pienākumus konkrētajā maksātnespējas procesā. Piemēram, administrators saskaņā ar Maksātnespējas likuma noteikumiem atzīstams par ieinteresēto personu attiecībā pret parādnieku (Maksātnespējas likuma 20. panta pirmās daļas 3. punkts); parādniekam ir prasījuma tiesības pret administratoru vai administratoram ir prasījuma tiesības pret parādnieku un administrators vai parādnieks nav noteikti atteicies no tām (Maksātnespējas likuma 20. panta pirmās daļas 6. punkts); administrators ir personiski ieinteresēts juridiskās personas maksātnespējas procesa lietā vai fiziskās personas maksātnespējas procesa lietā vai ir citi apstākļi, kas rada pamatotas šaubas par viņa objektivitāti (Maksātnespējas likuma 20. panta pirmās daļas 7. punkts); administrators juridiskās personas maksātnespējas procesā vai fiziskās personas maksātnespējas procesā pilda ar administratora pienākumiem saistītas darbības, kurās viņš pats, viņa laulātais vai personas, kas ir ar administratoru radniecības vai svainības attiecībās līdz otrajai pakāpei, vai viņa darījumu partneri ir vai varētu būt personiski vai mantiski ieinteresēti (Maksātnespējas likuma 20. panta pirmās daļas 8. punkts).

Ja uz administratoru attiecas kāds no Maksātnespējas likuma 20. panta pirmajā daļā minētajiem gadījumiem, tad administratoram par noteikto ierobežojumu pastāvēšanu nekavējoties jāinformē tiesa un Maksātnespējas kontroles dienests, kā tas ir paredzēts Maksātnespējas likuma 20. panta otrajā daļā. Savukārt Maksātnespējas likuma 22. pants noteic, ka administratoru var atcelt no juridiskās personas maksātnespējas procesa, ja uz administratoru pastāv Maksātnespējas likuma 20. pantā noteiktie ierobežojumi. Administratoru atceļ tiesa pēc savas iniciatīvas, Maksātnespējas kontroles dienesta vai administratora pieteikuma vai kreditoru sapulces ierosinājuma. Tāpat Maksātnespējas likuma 23. panta trešā daļa administratoram uzliek pienākumu atkāpties no maksātnespējas procesa, ja attiecībā uz viņu pastāv Maksātnespējas likuma 20. pantā uzskaitītie ierobežojumi.

Saistībā ar minēto jāņem vērā, ka Augstākās tiesas Senāts ir atzinis, ka likumā minētie ierobežojumi nav absolutizējami un saprotami tādējādi, ka valsts amatpersona nekādos apstākļos attiecībā uz sevi nevar pieņemt nekādus lēmumus. Gan likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 1. panta 5. punktā, gan 11. panta pirmajā daļā kā kvalificējošais kritērijs interešu konflikta situācijai minēta personiska vai mantiska ieinteresētība. Arī no šā likuma tiesību normu jēgas un mērķa viedokļa būtiski, lai, pirmkārt, valsts amatpersona nepieņemtu tādus lēmumus, kuros tā ir ieinteresēta, un, otrkārt, lai sabiedrībai nebūtu šaubu par valsts amatpersonas iespējamu ieinteresētību lēmuma pieņemšanā. Šādas situācijas un šaubas tiek novērstas, valsts amatpersonai nevis nepieņemot lēmumus attiecībā uz sevi vispār, bet gan nenokļūstot interešu konflikta situācijā. Likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" izpratnē tās ir divas atšķirīgas situācijas, un likums attiecas tikai uz pēdējo

no tām.³⁹

Izvērtējot minētās tiesību normas secināms, ka ierobežojums administratoram pildīt amata pienākumus Iesniegumā norādītajā gadījumā būtu tad, ja administrators pats, viņa radnieki vai darījuma partneri būtu mantiski vai citādi personiski ieinteresēti veikt kādas dabības fiziskās personas maksātnespējas procesā, vai būtu citi apstākļi, kas rada šaubas par administratora objektivitāti. Tas, ka administrators Maksātnespējas likumā noteikto tiesību un pienākumu ietvaros vienā fiziskās personas maksātnespējas procesā piesaka kreditora prasījumu citai fiziskai personai, kuriem vienlaikus ir pasludināts "ģimenes maksātnespējas process" un attiecīgi pieņem par to lēmumu par kreditora prasījumu, nenozīmē, ka viņš to dara personiskas vai mantiskas intereses vadīts, bet gan īsteno Maksātnespējas likumā noteiktās administratora tiesības un pienākumus.

Par administratora atlīdzības aprēķina metodiku⁴⁰

Vēstulē norādīts, ka juridiskās personas maksātnespējas procesā administrators ir pieprasījis iemaksāto depozītu EUR 860,00 apmērā, lai segtu Maksātnespējas likuma 169. panta otrās daļas 1. punktā noteikto vienreizējo atlīdzību. Atgūtā manta maksātnespējas procesā ir EUR 4247,10, tai skaitā PVN 21%. Savukārt maksātnespējas procesa izdevumi sastāda EUR 860,27.

Vēstulē norādīts, ka administrators aprēķina atlīdzību par atgūto mantu, aprēķinos neņemot vērā vienreizējo atlīdzību EUR 860,00 apmērā. Juridiskās personas maksātnespējas procesā administrators ir saņēmis kreditora VID iebildumus par izmaksu sarakstu un kreditoru prasījumu segšanas plānu.

Saskaņā ar iebildumos minēto aprēķinu, tā kā administratora vienreizējā atlīdzība EUR 860,00 apmērā ir jau segta no maksātnespējas procesa depozīta, bet, aprēķinot atlīdzību par atgūto mantu, EUR 860,00 tiek atņemti vēlreiz, pirmkārt, ievērojami samazinās kreditoram pārskaitāmā summa, otrkārt, nav skaidrs, kā rīkoties ar rezultātā parādnieka kontā atlikušajiem EUR 860,00. Administrators lūdz sniegt skaidrojumu par administratora atlīdzības aprēķina metodiku.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 62. panta otro daļu juridiskās personas maksātnespējas procesa depozīta mērķis ir segt juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksas, ja parādniekam nav mantas vai tās apmērs ir mazāks par depozīta apmēru un kreditori nav izlēmuši izmantot citu finansēšanas avotu.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 11. pantu juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksas ir administratora atlīdzība un PVN, ja administrators ir reģistrēts VID PVN maksātāju reģistrā, un izdevumi, kas rodas, nodrošinot juridiskās personas maksātnespējas procesa likumīgu un efektīvu norisi.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 62. panta otro prim daļu administratoram ir pienākums nekavējoties pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas, bet ne vēlāk kā līdz pieteikuma par juridiskās personas maksātnespējas procesa izbeigšanu iesniegšanai tiesā iesniegt Maksātnespējas kontroles dienestam iesniegumu par juridiskās personas maksātnespējas procesa

³⁹ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2012. gada 13. janvāra spriedums lietā Nr. A42748909, SKA-45/2012, 9. punkts, 2008. gada 23. oktobra sprieduma lietā Nr. SKA-456/2008 11. punkts, 2009. gada 26. marta sprieduma lietā Nr. SKA-68/2009 10. punkts.

⁴⁰ Maksātnespējas kontroles dienesta 2020. gada 2. aprīļa vēstule Nr. 1-49n/2020/30

depozīta izmaksu, ja juridiskās personas maksātnespējas process pasludināts saskaņā ar parādnieka maksātnespējas procesa pieteikumu.

Maksātnespējas likuma 169. panta otrās daļas 1. punktā cita starpā noteikts, ka administratora atlīdzība tiek noteikta šā likuma 62. panta pirmajā daļā minētā depozīta apmērā par darbu no iecelšanas dienas līdz parādnieka mantas pārdošanas plāna (113. pants) vai ziņojuma par parādnieka mantas neesamību (112. pants) sastādīšanai.

Saskaņā ar Ministru kabineta noteikumu Nr. 88 6. punktu Maksātnespējas kontroles dienests, pamatojoties uz maksātnespējas procesa pieteikuma iesniedzēja vai depozīta iemaksātāja tiesiskās aizsardzības procesā iesniegumu, Maksātnespējas likumā noteiktajos gadījumos pieņem lēmumu par depozīta izmaksu.

Savukārt Ministru kabineta noteikumu Nr. 88 10.1. punktā noteikts, ka administrators šo noteikumu 6. punktā minēto iesniegumu (2. pielikums) Maksātnespējas kontroles dienestā iesniedz, ja juridiskās personas maksātnespējas process pasludināts, pamatojoties uz parādnieka maksātnespējas procesa pieteikumu. Turklāt Ministru kabineta noteikumu Nr. 88 10.¹ punktā noteikts, ka šo noteikumu 10. punktā minētajos gadījumos depozītu ieskaita parādnieka kontā, kuru administrators izmanto pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas līdz pieteikuma par juridiskās personas maksātnespējas procesa izbeigšanu iesniegšanai tiesā.

No iepriekš minētajām normām secināms, ka juridiskās personas maksātnespējas procesa depozīts tiek ieskaitīts parādnieka mantā pamatojoties uz Maksātnespējas likumā noteikto kārtību rīcībai ar naudas līdzekļiem, ko iemaksājis pats parādnieks juridiskās personas maksātnespējas procesa uzsākšanai, un juridiskās personas depozīts tiek izmantots atbilstoši Maksātnespējas likumā paredzētajam mērķim – segt juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksas, kas sevī ietver maksātnespējas procesa izdevumus un administratora atlīdzību.

Norādot juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksu sarakstā un kreditoru prasījumu segšanas plānā kopējo parādnieka mantas apmēru, kas tika iegūts juridiskās personas maksātnespējas procesā, administrators var norādīt, ka kopējā parādnieka mantā tiek ieskaitīts arī saņemtais juridiskās personas maksātnespējas procesa depozīts. Tādā gadījumā, rēķinot kreditoriem izmaksājamo summu, no kopējā iegūtā parādnieka mantas apmēra (kurā tiek ieskaitīts juridiskās personas maksātnespējas procesa depozīts) tiek atņemta administratora atlīdzība Maksātnespējas likuma 62. panta pirmajā daļā minētā depozīta apmērā.

Savukārt gadījumā, ja administrators atsevišķi norāda, ka administratora atlīdzība Maksātnespējas likuma 62. panta pirmajā daļā minētā depozīta apmērā tika segta no saņemta juridiskās personas maksātnespējas procesa depozīta, rēķinot kreditoriem izmaksājamo summu, administrators var nenorādīt kopējā parādnieka mantā saņemto depozītu. Tādā gadījumā aprēķinā neiekļauj administratora atlīdzību Maksātnespējas likuma 62. panta pirmajā daļā minētā depozīta apmērā.

Par administratora atlīdzību⁴¹

Iesniegumā lūgts sniegt skaidrojumu, vai Parādnieka maksātnespējas procesa iepriekšējam administratoram bija tiesības aprēķināt sev atlīdzību no visiem saņemtajiem naudas līdzekļiem par nekustamo īpašumu pārdošanu izolēs, jo Iesniedzēja ieskatā, pamatojoties uz Maksātnespējas likuma 116. panta ceturto daļu, administratoram ir tiesības aprēķināt atlīdzību

⁴¹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 3. decembra vēstule Nr. 1-57n/2019/2363

tikai no nodrošinātajam kreditoram izmaksājamās summas, bet pārējie naudas līdzekļi ieskaitāmi parādnieka mantā.

Kā arī sniegt skaidrojumu, vai administrators, savlaicīgi neizmaksājot nodrošinātajam kreditoram pienākošos līdzekļus, bija tiesīga sev aprēķināt un pārskaitīt savos aprēķinos norādīto administratora atlīdzību, tostarp no nenodrošinātajiem kreditoriem izmaksājamās līdzekļu daļas, par to neinformējot Parādnieka nenodrošinātos kreditorus. Kā arī sniegt skaidrojumu, vai administratoram ir tiesības saņemt administratora atlīdzību par pārdoto īpašumu, kura izsoles akts apstiprināts ar tiesas lēmumu, kas stājās spēkā tikai 2019. gada 28. augustā, tas ir, pēc administratora atcelšanas 2019. gada 28. augustā.

Maksātnespējas likuma 169. pantā ir noteikta administratora atlīdzība juridiskās personas maksātnespējas procesā. Minētā panta otrās daļas 2. punkts noteic, ja pēc parādnieka mantas pārdošanas plāna sastādīšanas maksātnespējas process tiek turpināts, jo šo procesu ir iespējams finansēt no parādnieka līdzekļiem, administratora atlīdzība no parādnieka neieķīlātās mantas pārdošanas, kā arī no atgūtās parādnieka mantas ir 10 procenti no summas, kas paredzēta izmaksai kreditoriem. Administrators ar kreditoru sapulci vai citu maksātnespējas procesa izmaksu finansētāju var vienoties arī par citu atlīdzības apmēru un segšanas kārtību.

Līdz ar to nepamatots ir viedoklis, ka administratoram saistībā ar mantas pārdošanu pienākas atlīdzība tikai no nodrošinātajiem kreditoriem izmaksājamās summas.

Par administratora rīcību Iesniedzēja ieskatā, savlaicīgi neizmaksājot nodrošinātajam kreditoram naudas līdzekļus, norādāms turpmāk minētais.

Administrators pirmo pārskaitījumu nodrošinātajam kreditoram ir veicis 2019. gada 10. jūlijā.

Norādāms, ka administratora 2019. gada 15. aprīļa lēmums par nodrošinātā kreditora prasījumu stājās spēkā ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2019. gada 2. jūlija lēmumu, kas pieņemts, izskatot Parādnieka pārstāves sūdzību.

No minētā izriet, ka nodrošināto kreditoru prasījumi segti pēc minētā administratora lēmuma par nodrošinātā kreditora prasījumu stāšanās spēkā.

Papildus norādāms, ka no lietas materiāliem izriet, ka no zvērināta tiesu izpildītāja saņemtie naudas līdzekļi, kas iegūti pārdodot Parādniekam piederošo mantu, bija nepieciešami citas Parādnieka mantas uzturēšanai.

Lietā nav strīda, ka Iesniedzējs ir saņēmis administratora 2019. gada 16. jūlijā sagatavoto izmaksu aprēķinu, kas adresēts nenodrošinātajiem kreditoriem un kas sagatavots pēc aprēķina par nodrošināto kreditoru prasījumu segšanu pilnā apmērā.

Iepriekšējie administratora sagatavotie izsoles aprēķini ir nosūtīti nodrošinātajiem kreditoriem un nosolītājam. Norādāms, ka no administratora 2019. gada 16. jūlija izmaksu aprēķina izriet, ka tiek dzēsti nodrošināto kreditoru prasījumi pilnā apmērā, atlikušie naudas līdzekļi izmaksājami nenodrošinātajiem kreditoriem, ievērojot Maksātnespējas likuma 118. pantā noteikto kreditoru prasījumu segšanas kārtību un Maksātnespējas likuma 117. panta nosacījumus.

Civilprocesa likuma 363.¹⁷ panta pirmā daļa noteic, ka tiesa izskata kreditora, parādnieka pārstāvja vai trešās personas, kuras likumiskās tiesības ir aizskartas, sūdzību par administratora lēmumu vai izsoles aprēķinu juridiskās personas maksātnespējas procesā Maksātnespējas likumā noteiktajos gadījumos.

Līdz ar to tiesai, nevis Maksātnespējas kontroles dienestam ir piekritīga izsoļu aprēķinu tiesiskuma izvērtēšana. Turklāt saskaņā ar Maksātnespējas likuma 176. panta trešo daļu

Maksātnespējas kontroles dienests neizskata sūdzības par administratora lēmumiem, kuru pamatā ir strīds par tiesībām.

Maksātnespējas kontroles dienesta rīcībā nav ziņas, kas apliecinātu, ka minētie izsoļu aprēķini ir pārsūdzēti tiesā. Arī TIS nav reģistrētas ziņas par iesniegtajām sūdzībām par administratora Parādnieka maksātnespējas procesā sagatavotajiem izsoļu aprēķiniem. Līdz ar to tie vēlākais 2019. gada 26. jūlijā ir stājušies spēkā.

Atbildot uz jautājumu, vai administratoram ir tiesības saņemt administratora atlīdzību par pārdoto īpašumu, kura izsoles akts apstiprināts ar tiesas lēmumu, kas stājas spēkā tikai 2019. gada 28. augustā, tas ir, pēc administratora atcelšanas 2019. gada 28. augustā, norādāms turpmāk minētais.

Maksātnespējas likuma 169. panta pirmajā daļā noteikts, ka par administratora pienākumu veikšanu juridiskās personas maksātnespējas procesā administrators saņem atlīdzību no parādnieka mantas, izņemot Maksātnespējas likumā minētos gadījumus. Savukārt šā panta trešajā daļā noteikts, ka administratoram pienākas noteikta apmēra atlīdzība par ieķīlātās parādnieka mantas pārdošanu. Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 115. panta ceturto daļu pēc nekustamā īpašuma izsoles akta apstiprināšanas tiesā administrators sagatavo aprēķinu, kurā norāda izsoles izdevumus, atlīdzību par izsoles rīkošanu, PVN, ja izsoles cena ar to apliekama, kārtējos nodokļu maksājumus, kas veicami par šo parādnieka mantu par laikposmu no dienas, kad pasludināts maksātnespējas process, līdz tā mēneša pēdējam datumam, kurā stājies spēkā tiesas nolēmums, ar kuru apstiprināta parādnieka mantas izsole, un kreditoriem izmaksājamo summu. Nosolītājs, parādnieks vai kreditori administratora sagatavoto aprēķinu var pārsūdzēt tiesā, kurā ierosināta attiecīgā juridiskās personas maksātnespējas procesa lieta, 10 dienu laikā no aprēķina saņemšanas dienas.

No minētā izriet, ka Parādnieka maksātnespējas nākamajam administratoram ir jāsaņem izsoles aprēķins, kas ir pārsūdzams tiesā.

Vienlaikus norādāms, ka Maksātnespējas likuma 169. panta sestajā daļā ir noteikti tie gadījumi, kuros administratoram atlīdzība netiek noteikta. Proti, tie noteikti Maksātnespējas likuma 22. panta otrās daļas 1., 2., 3., 4., un 7. punktā (administrators tiek atcelts, jo attiecībā uz viņu pastāv Maksātnespējas likuma 20. pantā minētie ierobežojumi, administrators neievēro maksātnespēju reglamentējošo normatīvo aktu prasības, administrators nepilda tiesas nolēmumu, administrators nepilda Maksātnespējas kontroles dienesta uzlikto tiesisko pienākumu, vai administrators ļaunprātīgi izmanto savas pilnvaras). Līdz ar to secināms, ka apstākļi, kuri izslēdz administratora atlīdzības saņemšanu, ir vērsti uz to, lai liegtu saņemt atlīdzību tādām administratoram, kurš nepilda savus pienākumus labā ticībā.

Maksātnespējas likuma 117. panta pirmā daļa noteic, ka administrators 15 dienu laikā pēc parādnieka mantas pārdošanas plāna izpildes sastāda juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksu sarakstu un kreditoru prasījumu segšanas plānu atbilstoši šā likuma 118. pantā noteiktajai kārtībai. Minētā panta piektā daļa noteic, ja 15 dienu laikā pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksu saraksta un kreditoru prasījumu segšanas plāna izsūtīšanas ir saņemti iebildumi attiecībā uz juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksām, lēmumu par faktisko juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksu apstiprināšanu pieņem kreditoru sapulce. Atbilstoši Maksātnespējas likuma 91. pantam sūdzības par kreditoru sapulces lēmumiem ir iesniedzamas tiesā, kura pasludinājusi attiecīgo juridiskās personas maksātnespējas procesu. Proti, gala vērtējumu par maksātnespējas procesa izmaksu pamatotību sniedz tiesa (Civilprocesa likuma 363.¹⁸ panta trešā daļa).

Līdz ar to Parādnieka maksātnespējas procesa nākamajam administratoram, informējot kreditorus Maksātnespējas likuma 81. panta kārtībā vai sagatavojot izmaksu sarakstu, jānorāda, vai administratoram tiks izmaksāta atlīdzība par nekustamā īpašuma pārdošanu.

Par administratora atlīdzību atcelšanas gadījumā⁴²

Iesniegumā norādīts, ka ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2019. gada 19. marta lēmumu administrators atcelts no administratora pienākumu pildīšanas SIA "X" (turpmāk šajā skaidrojumā – Parādnieks) maksātnespējas procesā. Savukārt ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2019. gada 19. marta lēmumu par administratoru Parādnieka maksātnespējas procesā iecelts jauns administrators.

Norādīts, ka saskaņā ar EMUS pieejamo administratora darbības pārskatu, kas aizpildīts par periodu no 2018. gada 1. oktobra līdz 2019. gada 31. martam, administratoram Parādnieka maksātnespējas procesā aprēķināta un izmaksāta atlīdzība 17 674,86 euro apmērā.

Maksātnespējas likuma 169. panta sestajā daļā norādīti gadījumi, kad administratoram atlīdzība netiek noteikta. Proti, tie noteikti Maksātnespējas likuma 22. panta otrās daļas 1., 2., 3., 4. un 7. punktā (administrators tiek atcelts, jo attiecībā uz viņu pastāv Maksātnespējas likuma 20. pantā minētie ierobežojumi, administrators neievēro maksātnespēju reglamentējošo normatīvo aktu prasības, administrators nepilda tiesas nolēmumu, administrators nepilda Maksātnespējas kontroles dienesta uzlikto tiesisko pienākumu, vai administrators ļaunprātīgi izmanto savas pilnvaras). Līdz ar to secināms, ka apstākļi, kuri izslēdz administratora atlīdzības saņemšanu, ir vērsti uz to, lai liegtu saņemt atlīdzību tādām administratoram, kurš pārkāpis normatīvo aktu prasības.

Nemot vērā minēto un apstākli, ka administratoram atlīdzība par administratora pienākumu pildīšanu Parādnieka maksātnespējas procesā izmaksāta pamatojoties uz spēkā stājušos kreditoru sapulces lēmumu, Administrators lūdz Maksātnespējas kontroles dienestam sniegt skaidrojumu par to, kāds tiesisks pamatojums būtu prasības celšanai pret iepriekšējo administratoru par saņemtās atlīdzības atmaksāšanu.

Papildus sniegt skaidrojumu tiesiskajam pamatojumam celt prasību pret administratoru par saņemtās atlīdzības atmaksāšanu gadījumam, kad atlīdzība bija izmaksāta par nodrošinātā kreditora mantas pārdošanu un atlīdzības summa bija saskaņota ar nodrošināto kreditoru.

Maksātnespējas likuma 169. panta otrajā līdz ceturtajā daļā norādīts par kādu pienākumu pildīšanu un kādā apmērā administratoram tiek noteikta un aprēķināta atlīdzība juridiskās personas maksātnespējas procesā. Tomēr, kā jau minēts Iesniegumā, saskaņā ar Maksātnespējas likuma 169. panta sesto daļu administratoram atlīdzība netiek noteikta, ja viņš tiek atcelts no administratora pienākumu pildīšanas konkrētā maksātnespējas procesā šā likuma 22. panta otrās daļas 1., 2., 3., 4., vai 7. punktā minēto iemeslu dēļ. Visi šajā normā minētie administratora atcelšanas pamati ir saistīti ar administratora pieļautiem pārkāpumiem maksātnespējas procesā. No minētā secināms, ka likumdevējs ir skaidri izteicis gribu administratoram nenoteikt Maksātnespējas likuma 169. pantā paredzēto atlīdzību, ja administratora rīcība ir bijusi tik lielā mērā prettiesiska, ka tas atceļams no pienākumu veikšanas konkrētā juridiskās personas maksātnespējas procesā.

⁴² Maksātnespējas kontroles dienesta 2020. gada 8. janvāra vēstule Nr. 1-57n/2020/22

Savukārt, ja atlīdzība ir aprēķināta un izmaksāta pirms konstatēti Maksātnespējas likuma 22. pantā uzskaitītie pārkāpumi, atceltajam administratoram ir pienākums to atmaksāt parādniekam. Administratoram, vadot maksātnespējas procesu, ir jāievēro normatīvo aktu prasības, līdz ar to ir jāaprēķinās, ka būtisku normatīvo aktu pārkāpumu gadījumā, kā rezultātā viņam tiek liegts turpināt administrēt konkrētu maksātnespējas procesu, administratoram nepienākas sev aprēķinātā un/vai izmaksātā atlīdzība.

Maksātnespējas likums neparedz, ka, pastāvot minētajiem apstākļiem, administrators var paturēt sev jau izmaksāto atlīdzību par kādu konkrētu administrēšanas periodu vai par kādu atsevišķu pienākumu veikšanu, tajā skaitā, ieķīlātās mantas pārdošanu. Līdz ar to secināms, ka atceltajam administratoram nav tiesību paturēt sev izmaksāto atlīdzību un šiem naudas līdzekļiem būtu jāiekļaujas atpakaļ parādnieka mantā, lai tos varētu izlietot Maksātnespējas likumā noteiktajā kārtībā. Ievērojot, ka par parādnieka mantas atgūšanu un novirzīšanu kreditoru prasījumu un maksātnespējas procesa izmaksu segšanai atbild administrators, tad esošajam administratoram ir jāveic darbības, lai minētos naudas līdzekļus atgūtu. Proti, ja bijušais administrators labprātīgi atsakās atdot saņemtos naudas līdzekļus, tad jaunieceltajam administratoram ir jāvēršas tiesā par šo naudas līdzekļu piedziņu.

Par administratora atlīdzību⁴³

Pamatojoties uz iesniegumā norādītajiem faktiem, lūgts sniegt viedokli par turpmāk norādītajiem jautājumiem:

1. Vai administratoram pienākas atlīdzība par ieķīlātās mantas pārdošanu, ja administrators tika atcelts no amata un juridiskās personas maksātnespējas procesa.

2. Vai administratoram pienākas atlīdzība par ieķīlātās kustamās mantas pārdošanu, ja mantas pārdošana notika, nesastādot parādnieka mantas pārdošanas plānu vai tā grozījumus, vienīgi saskaņojot mantas pārdošanu ar nodrošināto kreditoru, arīdzan aprēķins par administratora atlīdzību iesniegts tikai nodrošinātajam kreditoram.

3. Ja Maksātnespējas kontroles dienesta viedoklis ir tāds, ka 1. un/vai 2. gadījumā administratoram, kurš pārdeva šo ieķīlāto mantu, atlīdzība nepienākas, tad kurš saņem atlīdzību.

4. Vai Maksātnespējas likuma 169. panta sestajā daļā noteiktais interpretējams tādā veidā, ka administrators nesaņem atlīdzību par pienākumu veikšanu tikai attiecībā uz šā panta otrajā daļā paredzēto administratora atlīdzību.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 26. panta otrajai daļai administrators nodrošina efektīvu un likumīgu juridiskās un fiziskās personas maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu. Proti, administratora darbībām vienlaikus jāatbilst efektivitātes principam un likuma normām. Efektivitātes princips noteic, ka maksātnespējas procesa ietvaros piemērojami tādi pasākumi, kas ļauj ar vismazāko resursu patēriņu vispilnīgāk sasniegt procesa mērķi, savukārt jēdziens "likumīgs" paredz, ka administratoram maksātnespējas procesā jādarbojas ar likumu piešķirto pilnvaru ietvaros, nodrošinot, ka viņa darbības atbilst ne tikai spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem, bet arī tiesību sistēmai kopumā. Papildus Maksātnespējas likuma 6. panta 8. punktā ir definēts labticības princips, kurš noteic, ka procesā iesaistītajām personām savas tiesības jāizmanto un pienākumi jāizpilda labā ticībā. Parādnieks un kreditors nedrīkst izmantot procesu, lai netaisnīgi

⁴³ Maksātnespējas kontroles dienesta 2020. gada 10. marta vēstule Nr. 1-57n/2020/210

iedzīvotos. Labticības (labas ticības) princips nozīmē to, ka katram savas subjektīvas tiesības jāīsteno un subjektīvie pienākumi jāpilda, ievērojot citu personu pamatotās intereses (Civillikuma 1. pants).⁴⁴

No minētajām tiesību normām izriet, ka administratoram ir pienākums nodrošināt efektīvu un likumīgu (godprātīgu) maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu no maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas līdz tiesas lēmumam par maksātnespējas procesa izbeigšanu.

Maksātnespējas likuma 11. panta otrajā daļā noteikts, ka juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksas ir administratora atlīdzība un PVN, ja administrators ir reģistrēts VID PVN maksātāju reģistrā, un izdevumi, kas rodas, nodrošinot juridiskās personas maksātnespējas procesa likumīgu un efektīvu norisi.

Maksātnespējas likuma 169. panta pirmajā daļā noteikts, ka par administratora pienākumu veikšanu juridiskās personas maksātnespējas procesā administrators saņem atlīdzību no parādnieka mantas, izņemot šajā likumā minētos gadījumus.

Maksātnespējas likuma 169. panta trešā daļa nosaka administratora atlīdzības apmēru par ieķīlātās parādnieka mantas pārdošanu, ja to veicis administrators, turklāt nenosakot konkrētu ieķīlātās mantas pārdošanas veidu.

Lai administrators varētu izmaksāt sev atlīdzību, parādnieka ieķīlātajai mantai ir jābūt pārdotai un ir jābūt veiktām visām normatīvajos aktos noteiktajām darbībām, kas saistītas ar parādnieka ieķīlātās mantas pārdošanu.

No iepriekš minētajām tiesību normām secināms, ka likumdevējs Maksātnespējas likumā tieši nav noteicis, kurā brīdī administrators var izmaksāt sev atlīdzību, tomēr jāņem vērā, ka administratora atlīdzība sedzama tikai pēc tam, kad iestājušies priekšnoteikumi atlīdzības saņemšanai un ir iespējams noteikt administratora atlīdzības apmēru.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 169. panta sesto daļu administratoram netiek noteikta atlīdzība gadījumā, ja viņš tiek atcelts no juridiskās personas maksātnespējas procesa šā likuma 22. panta otrās daļas 1., 2., 3., 4., un 7. punktā minēto iemeslu dēļ. Proti, administrators tiek atcelts, jo attiecībā uz viņu pastāv Maksātnespējas likuma 20. pantā minētie ierobežojumi, administrators neievēro maksātnespēju reglamentējošo normatīvo aktu prasības, administrators nepilda tiesas nolēmumu, administrators nepilda Maksātnespējas kontroles dienesta uzlikto tiesisko pienākumu, vai administrators ļaunprātīgi izmanto savas pilnvaras. Līdz ar to secināms, ka apstākļi, kuri izslēdz administratora atlīdzības saņemšanu, ir vērsti uz to, lai liegtu saņemt atlīdzību tādām administratoram, kurš nepilda savus pienākumus labā ticībā.

Likumdevēja mērķis nav bijis liegt saņemt atlīdzību tādām administratoram, kuru tiesa ir atcēlusi no maksātnespējas procesa pamatojoties uz Maksātnespējas likuma 22. panta otrās daļas 8.¹ punktu, saskaņā ar kuru administratoru atceļ, ja administrators nav kārtojis administratora kvalifikācijas eksāmenu (Maksātnespējas likuma 16.² panta pirmā daļa), jo minētais atcelšanas pamats nav iekļauts Maksātnespējas likuma 169. panta sestajā daļā, pamatojoties uz kuru tiek liegta administratora atlīdzības saņemšana. Savukārt, kā izriet no Vidzemes rajona tiesas 2020. gada 8. janvāra lēmuma, tiesa ir apmierinājusi Maksātnespējas kontroles dienesta pieteikumu par administratora atcelšanu no SIA "X" maksātnespējas procesa, pamatojoties uz Maksātnespējas likuma 22. panta otrās daļas 8.¹ punktu un šā panta ceturto daļu.

Tādēļ no minētajām tiesību normām kopumā secināms, ka Maksātnespējas likuma 169. panta sestajā daļā uzskaitītie apstākļi, kuri izslēdz administratora atlīdzības saņemšanu, ir

⁴⁴ Bērziņš G., Fiziskās personas maksātnespējas process. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2018, 34. lpp.

izsmeļoši. Tādēļ, ja administrators tiek atcelts no juridiskās personas maksātnespējas procesa un uz to neattiecas kāds/-i no Maksātnespējas likuma 169. panta sestajā daļā noteiktajiem atlīdzības saņemšanas ierobežojumiem, tad administratoram ir tiesības uz Maksātnespējas likuma 169. pantā noteikto atlīdzību.

Papildus norādām, ka Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā Maksātnespējas likuma 169. panta sestajā daļā noteiktas attiecas gan uz šā panta otrajā daļā, gan trešajā daļā minēto atlīdzību. Proti, administrators ir tiesīgs saņemt Maksātnespējas likuma 169. panta otrajā un trešajā daļā noteikto atlīdzību tikai tad, ja administrators ir nodrošinājis likumīgu, godprātīgu, un efektīvu juridiskās personas maksātnespējas procesu (Maksātnespējas likuma 6. panta 8. punkts un 26. panta otrā daļa). Vienlaikus, ja administrators nav nodrošinājis atbilstoši normatīvajiem aktiem noteikto (likumīgu un efektīvu) ieķīlātās parādnieka mantas pārdošanas procedūru, tad Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā minētā atlīdzība administratoram nepienākas un tā tiek novirzīta kreditoru prasījumu segšanai.

Ņemot vērā normatīvajos aktos noteikto Maksātnespējas kontroles dienesta kompetenci, kā arī administratoram noteiktās tiesības un pienākumus, vēršam uzmanību, ka katras konkrētās situācijas izvērtēšana un attiecīgo tiesisko līdzekļu izvēle ir administratora ekskluzīvā kompetencē, lai atbilstoši Maksātnespējas likuma regulējumam nodrošinātu efektīvu un likumīgu maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu. Līdz ar to administratoram kā savas jomas speciālistam pašam ir jāizlemj par pareizo rīcību konkrētās situācijās, jo atbildība par pieņemto lēmumu izriet no administratora pienākumiem.

Vienlaikus norādām, ka strīdu izšķiršana par administratora atlīdzības noteikšanu nav Maksātnespējas kontroles dienesta kompetencē.

Par administratora atlīdzību⁴⁵

Vēstulē norādīts, ka juridiskās personas maksātnespējas procesā administrators ir pieprasījis iemaksāto depozītu EUR 860 apmērā, lai segtu Maksātnespējas likuma 169. panta otrās daļas 1.punktā noteikto vienreizējo atlīdzību. Atgūtā manta maksātnespējas procesā ir EUR 4247,10, tai skaitā PVN 21%. Savukārt maksātnespējas procesa izdevumi sastāda EUR 860,27.

Vēstulē norādīts, ka MSIA "X" maksātnespējas procesa ietvaros tika atgūti naudas līdzekļi EUR 2795,00 apmērā, kā arī tika saņemts maksātnespējas procesa depozīts EUR 860,00 apmērā. Savukārt MSIA "X" maksātnespējas procesa izdevumi sastāda EUR 97,40.

Administrators sagatavoja MSIA "X" maksātnespējas procesa izmaksu sarakstu un kreditoru prasījumu segšanas plānu, un 2020. gada 30. martā administrators no MSIA "X" kreditora saņēma iebildumus par MSIA "X" maksātnespējas procesa izmaksu sarakstu un kreditoru prasījumu segšanas plānu.

Iebildumos kreditors administratoram norādīja, ka saņemtais maksātnespējas procesa depozīts neņemams vērā un līdz ar to, uzskata, ka administratoram ir pienākums, aprēķinot administratora atlīdzību no kreditoriem izmaksājamās summas, neņemt vērā saņemto maksātnespējas procesa depozītu, bet atņemt divas minimālas algas (administratora atlīdzība Maksātnespējas likuma 62. panta pirmajā daļā minētā depozīta apmērā) no atgūtiem līdzekļiem.

Ņemot vērā iepriekš minēto, administrators lūdz sniegt viedokli, vai administratora

⁴⁵ Maksātnespējas kontroles dienesta 2020. gada 2. aprīļa vēstule Nr. 1-57n/2020/365

atlīdzības aprēķins ir pareizs.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 62. panta otro daļu juridiskās personas maksātnespējas procesa depozīta mērķis ir segt juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksas, ja parādniekam nav mantas vai tās apmērs ir mazāks par depozīta apmēru un kreditori nav izlēmuši izmantot citu finansēšanas avotu.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 11. pantu juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksas ir administratora atlīdzība un PVN, ja administrators ir reģistrēts VID PVN maksātāju reģistrā, un izdevumi, kas rodas, nodrošinot juridiskās personas maksātnespējas procesa likumīgu un efektīvu norisi.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 62. panta otro prim daļu administratoram ir pienākums nekavējoties pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas, bet ne vēlāk kā līdz pieteikuma par juridiskās personas maksātnespējas procesa izbeigšanu iesniegšanai tiesā iesniegt Maksātnespējas kontroles dienestam iesniegumu par juridiskās personas maksātnespējas procesa depozīta izmaksu, ja juridiskās personas maksātnespējas process pasludināts saskaņā ar parādnieka maksātnespējas procesa pieteikumu.

Maksātnespējas likuma 169. panta otrās daļas 1. punktā cita starpā noteikts, ka administratora atlīdzība tiek noteikta šā likuma 62. panta pirmajā daļā minētā depozīta apmērā par darbu no iecelšanas dienas līdz parādnieka mantas pārdošanas plāna (113. pants) vai ziņojuma par parādnieka mantas neesamību (112. pants) sastādīšanai.

Saskaņā ar Ministru kabineta noteikumu Nr. 88 6. punktu Maksātnespējas kontroles dienests, pamatojoties uz maksātnespējas procesa pieteikuma iesniedzēja vai depozīta iemaksātāja tiesiskās aizsardzības procesā iesniegumu, Maksātnespējas likumā noteiktajos gadījumos pieņem lēmumu par depozīta izmaksu.

Savukārt Ministru kabineta noteikumu Nr. 88 10.1. punktā noteikts, ka administrators šo noteikumu 6. punktā minēto iesniegumu (2. pielikums) Maksātnespējas kontroles dienestā iesniedz, ja juridiskās personas maksātnespējas process pasludināts, pamatojoties uz parādnieka maksātnespējas procesa pieteikumu. Turklāt Ministru kabineta noteikumu Nr. 88 10.¹ punktā noteikts, ka šo noteikumu 10. punktā minētajos gadījumos depozītu ieskaita parādnieka kontā, kuru administrators izmanto pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas līdz pieteikuma par juridiskās personas maksātnespējas procesa izbeigšanu iesniegšanai tiesā.

No iepriekš minētajām normām secināms, ka juridiskās personas maksātnespējas procesa depozīts tiek ieskaitīts parādnieka mantā pamatojoties uz Maksātnespējas likumā noteikto kārtību rīcībai ar naudas līdzekļiem, ko iemaksājis pats parādnieks juridiskās personas maksātnespējas procesa uzsākšanai, un juridiskās personas depozīts tiek izmantots atbilstoši Maksātnespējas likumā paredzētajam mērķim – segt juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksas, kas sevī ietver maksātnespējas procesa izdevumus un administratora atlīdzību.

Norādot juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksu sarakstā un kreditoru prasījumu segšanas plānā kopējo parādnieka mantas apmēru, kas tika iegūts juridiskās personas maksātnespējas procesā, administrators var norādīt, ka kopējā parādnieka mantā tiek ieskaitīts arī saņemtais juridiskās personas maksātnespējas procesa depozīts. Tādā gadījumā, rēķinot kreditoriem izmaksājamo summu, no kopējā iegūtā parādnieka mantas apmēra (kurā tiek ieskaitīts juridiskās personas maksātnespējas procesa depozīts) tiek atņemta administratora atlīdzība Maksātnespējas likuma 62. panta pirmajā daļā minētā depozīta apmērā.

Savukārt gadījumā, ja administrators atsevišķi norāda, ka administrators atbildība Maksātnespējas likuma 62. panta pirmajā daļā minētā depozīta apmērā tika segta no saņemtā juridiskās personas maksātnespējas procesa depozīta, rēķinot kreditoriem izmaksājamo summu, administrators var nenorādīt kopējā parādnieka mantā saņemto depozītu. Tādā gadījumā aprēķinā neiekļauj administrators atbildību Maksātnespējas likuma 62. panta pirmajā daļā minētā depozīta apmērā, kā tas ir norādīts Vēstulē pie administrators aprēķina.

Par maksātnespējas procesa administrators atbildību, par prasības celšanu pret valdes locekļiem⁴⁶

Iesniegumā lūgts sniegt viedokli uz sekojošiem jautājumiem:

1) vai Maksātnespējas likuma 26. panta trešās daļas 8. punktā norādītais administrators pienākums (piemēram, iesniegums policijā par novešanu līdz maksātnespējai, iesniegums par nesavlaicīgu nodokļu samaksu utt.) ir veicams bez atbildības vai arī administrators ir tiesīgs lūgt finansējumu (administrators atbildība par darbu - sagatavo iesniegumu, vāc pierādījumus, kopē dokumentus, sniedz mutvārdu paskaidrojumus utt.) no kreditoriem, trešajām personām, un attiecīgi, ja netiek piešķirts finansējums (administrators atbildība par darbu), vai var tikt izbeigts maksātnespējas process;

2) vai Maksātnespējas likuma 65. panta 8. punktā norādītās administrators darbības (celt prasības pret valdi) ir veicamas bez atbildības vai arī administrators ir tiesīgs lūgt finansējumu (administrators atbildība par darbu - sagatavo prasību, vāc pierādījumus, kopē dokumentus, sniedz mutvārdu paskaidrojumus, piedalās tiesas sēdēs utt.) no kreditoriem, trešajām personām, un attiecīgi, ja netiek piešķirts finansējums (administrators atbildība par darbu), vai var tikt izbeigts maksātnespējas process;

3) vai Maksātnespējas likuma 72¹. panta trešajā daļā norādītās administrators darbības (celt prasības pret valdi) ir veicamas bez atbildības vai arī administrators, paziņojot kreditoriem, ka ir pamats celt prasību pret valdi par dokumentu nenodošanu vai par neskaidru priekšstatu par parādnieka darījumiem un mantas stāvokli, ir tiesīgs lūgt finansējumu (administrators atbildība par darbu - sagatavo prasību, vāc pierādījumus, kopē dokumentus, sniedz mutvārdu paskaidrojumus, piedalās tiesas sēdēs utt.) no kreditoriem, trešajām personām, un attiecīgi, ja netiek piešķirts finansējums (administrators atbildība par darbu), vai var tikt izbeigts maksātnespējas process;

4) situācijā, kad ir sagatavots mantas pārdošanas plāns, iekļaujot tajā, ka ir iekļātā manta (prasības celšana pret valdi par zaudējumu piedziņu un lampas) un neiekļātā manta (transportlīdzeklis), un pārdodot to, tiek iegūta nauda, no kuras attiecīgi tiek segti izdevumi no iekļātās un neiekļātās mantas (lampas un transportlīdzekli) pārdošanas un administrators atbildība par iekļātās un neiekļātās mantas (lampas un transportlīdzekli) pārdošanu, no kādiem līdzekļiem tiek finansēta prasības celšana pret valdi par zaudējumu piedziņu.

[1] Maksātnespējas likuma 9. panta pirmajā daļā noteikts, ka administrators ir fiziskā persona, kura ir iecelta administrators amatā un kurai ir Maksātnespējas likumā noteiktās tiesības un pienākumi. Amata darbībā administrators ir pielīdzināti valsts amatpersonām.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 26. panta otrajai daļai administrators nodrošina efektīvu

⁴⁶ Maksātnespējas kontroles dienesta 2020. gada 16. jūnija vēstule Nr. 1-49n/2020/48

un likumīgu juridiskās un fiziskās personas maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu. Proti, administratora darbībām vienlaikus jāatbilst efektivitātes principam un likuma normām. Efektivitātes princips noteic, ka maksātnespējas procesa ietvaros piemērojami tādi pasākumi, kas ļauj ar vismazāko resursu patēriņu vispilnīgāk sasniegt procesa mērķi, savukārt jēdziens "likumīgs" paredz, ka administratoram maksātnespējas procesā jādarbojas ar likumu piešķirto pilnvaru ietvaros, nodrošinot, ka viņa darbības atbilst ne tikai spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem, bet arī tiesību sistēmai kopumā. No minētās tiesību normas izriet, ka administratoram ir pienākums nodrošināt efektīvu un likumīgu maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu no maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas līdz tiesas lēmumam par maksātnespējas procesa izbeigšanu. Papildus administratoram ir jāievēro maksātnespējas procesa regulējošās tiesību normas, tostarp Maksātnespējas likuma 6. pantā minētie principi.

Maksātnespējas likuma 6. panta 8. punktā ir definēts labticības princips, kurš nosaka, ka procesā iesaistītajām personām savas tiesības jāizmanto un pienākumi jāizpilda labā ticībā. Norādāms, ka judikatūrā un arī tiesību doktrīnā pastāv stabils uzskats, ka laba ticība nav paša subjekta subjektīvs vērtējums, bet gan objektīvā kategorija, ko precīzi raksturo termins "godprātīgi".⁴⁷

Maksātnespējas likuma 26. panta trešās daļas 8. punktā noteikts, ka administratora pienākums ir sniegt tiesībaizsardzības institūcijām ziņojumus un materiālus par juridiskās vai fiziskās personas maksātnespējas procesā atklātajiem faktiem, kuri var būt par pamatu kriminālprocesa uzsākšanai. Tādējādi Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā administratoram maksātnespējas procesa laikā atklājot faktus, kuri var būt par pamatu kriminālprocesa uzsākšanai, ir pienākums ziņot tiesībaizsardzības institūcijām, un par šādu pienākumu veikšanu administratoram atlīdzība nepienākas, ievērojot Maksātnespējas likuma 9. panta pirmajā daļā, 26. panta otrajā daļā, 6. panta 8. punktā un 26. panta trešās daļas 8. punktā noteikto. Papildus norādām, ka par maksātnespējas procesa laikā atklāto faktu neziņošanu, kuri var būt par pamatu kriminālprocesa uzsākšanai, administratoram var iestāties kriminālatbildība, ņemot vērā administratoram noteikto valsts amatpersonas statusu.

[2] Atbilstoši Maksātnespējas likuma 1., 4., un 6. pantam administratoram ir pienākums administrēt maksātnespējas procesu tā, lai pēc iespējas pilnīgāk tiktu ievērotas kreditoru kopuma intereses. Tajā pašā laikā administratora darbībām ir jāatbilst normatīvajos aktos noteiktajam.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 64. panta pirmās daļas 1. punktu pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas administratoram ir visas normatīvajos aktos, parādnieka statūtos vai līgumos paredzētās pārvaldes institūciju tiesības, pienākumi un atbildība. Tādējādi administratoram administrējot juridiskās personas maksātnespējas procesu ir jārikojas kā krietnam un rūpīgam saimniekam.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 65. panta 8. punktam pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas administrators izvērtē un ceļ tiesā prasības pret juridiskās personas pārvaldes institūciju locekļiem un kapitālsabiedrības dalībniekiem (akcionāriem) par viņu nodarīto zaudējumu atlīdzību, kā arī pret personālsabiedrības personiski atbildīgajiem biedriem sakarā ar viņu pienākumu ar savu mantu atbildēt par personālsabiedrības saistībām. Papildus Maksātnespējas likuma 72.¹ panta trešās daļas pirmajā teikumā noteikts, ka maksātnespējas procesā prasību pret valdes locekli parādnieka vārdā ceļ administrators.

⁴⁷ Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 2015. gada 25. jūnija spriedums lietā Nr. C32312414; skat arī: Torgāns K. Civiltiesību, komercietību un civilprocesa aktualitātes. Rīga, Tiesu namu aģentūra, 2009, 209.-210. lpp.

No minētajām tiesību normām izriet, ka likumdevējs ir uzlicis administratoram pienākumu izvērtēt un celt prasību pret valdes locekļiem u.c., tiklīdz administrators konstatē priekšnoteikumus prasības celšanai. Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā minētais izriet gan no likumdevēja uzliktā pienākuma administratoram celt prasību pret valdes locekļiem u.c., gan no administratora pienākuma rīkoties kā krietnam un rūpīgam saimniekam.

Latvijas Republikas Senāts norādīja, ka administratoram kā ar publiskām pilnvarām apveltītai personai primāri jābūt lojālam pret likumu un maksātnespējas procesa likumīgu norisi /../ Administrator nedrīkst likt savas intereses pāri likumīga un efektīva maksātnespējas procesa interesēm.⁴⁸

Papildus Satversmes tiesa 2010. gada 20. aprīļa lēmumā lietā Nr. 2009-100-03 norādīja, ka "Maksātnespējas process ir vērstis galvenokārt uz kreditoru un parādnieku tiesību aizsardzību. Vienlaikus šajā procesā īstenojas administratora tiesības izvēlēties attiecīgo nodarbošanos kā savu profesionālo darbību un gūt no tās savai eksistencei nepieciešamos līdzekļus. Šīs administratora tiesības nevar aplūkot tikai viena maksātnespējas procesa ietvaros. Jāņem vērā, ka administrators savu profesionālo darbību var realizēt secīgi vai pat vienlaikus vairākos maksātnespējas procesos. Ar administratora profesijas būtību pretrunā nenonāktu tas, ka līdztekus maksātnespējas procesam, kurā administratoram ir iespējas nopelnīt lielāku atlīdzību, viņam būtu pienākums uzņemties arī tādu maksātnespējas procesu administrēšanu, kuros atlīdzība ir neliela. Arī Eiropas Cilvēktiesību tiesa nav konstatējusi aizskārumu, ja kādas profesijas pārstāvjiem sabiedrības labā noteiktos gadījumos uzlikts pienākums veikt savu darbu bez atlīdzības".⁴⁹

Tādēļ no minētajām tiesību normām un judikatūras kopumā secināms, ka administratoram atlīdzība par prasības celšanu pret maksātnespējīgās juridiskās personas valdes locekļiem u.c., proti, par atsevišķu pienākumu izpildi, nepienākas, jo administratora atlīdzība ir noteikta par juridiskās personas administrēšanu kopumā, ievērojot Maksātnespējas likumā noteikto atlīdzības izmaksas kārtību. Savukārt izdevumi, kas administratoram radušies saskaņā ar prasības celšanu pret valdes locekļiem, Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā ir uzskatāmi par izdevumiem, kas pamatoti un saistīti ar konkrētā juridiskās personas maksātnespējas procesa nodrošināšanu (Maksātnespējas likuma 170. panta otrās daļas 10. punkts).

Vienlaikus norādām, ka kreditoru sapulces kompetencē ietilpst lēmuma pieņemšana par administratora atlīdzības noteikšanu (Maksātnespējas likuma 89. panta 1. punkts).

[3] Attiecībā uz iesniegumā uzdoto 4. jautājumu norādām turpmāko. Maksātnespējas likuma 118. panta pirmajā daļā noteikts, ka no parādnieka naudas līdzekļiem, tajā skaitā līdzekļiem, kas iegūti, atsavinot parādnieka mantu, vai no citiem juridiskās personas maksātnespējas procesa finansēšanas avotiem (kreditoru, citu fizisko vai juridisko personu līdzekļiem), izņemot līdzekļus, kas iegūti šā likuma 116. pantā noteiktajā gadījumā, vispirms pilnībā tiek segtas juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksas. Atbilstoši Maksātnespējas likuma 11. pantam, [...] juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksas ir maksātnespējas procesa administratora atlīdzība un izdevumi, kas rodas, lai nodrošinātu [...] juridiskās personas maksātnespējas procesa likumīgu un efektīvu norisi. Maksātnespējas procesa izmaksas tād ir izmaksas, kas ir visu kreditoru (kreditoru kopuma) interesēs, jo nodrošina procesu, kas padara iespējamu kreditoru prasījumu segšanu.

Maksātnespējas likuma 116. panta ceturtajā daļā noteikts, ja, pārdodot ieķīlāto parādnieka

⁴⁸ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2018. gada 24. maija lēmums lietā Nr. C04268909, SKC-618/2018.

⁴⁹ Rēzeknes tiesas 2019. gada 6. februāra lēmums Nr. C-0069-18/8.

mantu, saņemta naudas summa, kas pārsniedz nodrošinātā kreditora prasījumus un izsoles izdevumus, šie naudas līdzekļi ieskaitāmi parādnieka mantā, ar kuru apmierināmi citu kreditoru prasījumi. Savukārt šā panta piektā daļa noteic, ja, pārdodot ieķīlāto parādnieka mantu, saņemta naudas summa, kas nesedz nodrošināto kreditoru prasījumus, attiecīgie kreditori pēc administratora lēmuma pieņemšanas prasījumu nesegtajā daļā iegūst nenodrošinātā kreditora tiesības.

Maksātnespējas likums skaidri nosaka kreditoru prasījumu segšanas kārtību, proti, vispirms tiek segtas maksātnespējas procesa izmaksas un tad kreditoru prasījumi. Gadījumā, ja pēc parādnieka ieķīlātās mantas pārdošanas saņemtā naudas summa pārsniedz nodrošinātā kreditora prasījumus, šie naudas līdzekļi ir ieskaitāmi parādnieka mantā (Maksātnespējas likuma 116. panta ceturtā daļā), savukārt, ja naudas līdzekļu nepietiek pilnīgai nodrošinātā kreditora prasījumu segšanai, tad nesegtajā daļā nodrošinātais kreditors iegūst nenodrošinātā kreditora tiesības (Maksātnespējas likuma 116. panta piektā daļa).

Attiecībā uz finansēšanas avotu prasības celšanai pret valdes locekļiem par zaudējuma piedziņu norādām, ka par iespējamo finansēšanas avotu varētu būt tie naudas līdzekļi, kas ir pieejami maksātnespējas procesā, proti, iegūti no ieķīlātās vai neieķīlās mantas pārdošanas u.c. Minētie naudas līdzekļi ir uzskatāmi par maksātnespējas procesā esošajiem naudas līdzekļiem, kuri ir jāizlieto, stingri ievērojot Maksātnespējas likumā noteikto kārtību. Vienlaikus prasības celšana pret valdes locekļiem par zaudējumu piedziņu atbilst kreditoru kopuma interesēm, tādējādi administratoram ir jāizvērtē visi apstākļi, un jāizlemj par prasības celšanas lietderību, kā arī finansēšanas avotu, ievērojot Maksātnespējas likuma 6. panta 2., 4., 5., un 8. punktā noteikto.

Vēršam uzmanību, ka katras konkrētās situācijas izvērtēšana un attiecīgo tiesisko līdzekļu izvēle ir administratora ekskluzīvā kompetencē, lai atbilstoši Maksātnespējas likuma regulējumam nodrošinātu efektīvu un likumīgu maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu. Līdz ar to administratoram kā savas jomas speciālistam pašam ir jāizlemj par pareizo rīcību konkrētās situācijās, jo atbildība par pieņemto lēmumu izriet no administratora pienākumiem.

Attiecībā uz maksātnespējas procesa izbeigšanu norādām, ka juridiskās personas maksātnespējas procesa izbeigšana ir pieļaujama tikai normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā un gadījumos, tādējādi Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā finansēšanas nepietiekamība prasības celšanai pret valdes locekļiem nevar būt pamats juridiskās personas maksātnespējas procesa izbeigšanai.

2. TIESISKĀS AIZSARDZĪBAS PROCESS

Par tiesiskās aizsardzības procesa izbeigšanu un administratora atlīdzību ⁵⁰

Iesniegumā lūgts sniegt viedokli par to, vai parādnieks var iesniegt tiesai pieteikumu par TAP izbeigšanu, un vai šādā situācijā ir jāveic grozījumi TAP pasākumu plānā, ja parādnieks konstatē, ka TAP pasākumu plānu var izpildīt ātrāk. Papildus lūgts sniegt viedokli, vai administratoram atlīdzība par pienākumu veikšanu pienākas par faktisko TAP laiku, vai arī par to laika periodu, kas tika noteikts TAP pasākumu plānā, ja TAP tiek izbeigts ātrāk, nekā tas tika paredzēts TAP pasākumu plānā.

Maksātnespējas likuma 173. panta pirmajā daļā noteikts, ka Maksātnespējas kontroles dienests ir tieslietu ministra pārraudzībā esoša tiešās pārvaldes iestāde, kas normatīvajos aktos noteiktās kompetences ietvaros īsteno valsts politiku TAP un maksātnespējas procesa jautājumos, aizsargā darbinieku intereses viņu darba devēja maksātnespējas gadījumā un likumā noteiktajā kārtībā īsteno valsts un sabiedrības interešu aizsardzību TAP un maksātnespējas procesa jautājumos. Savukārt šā likuma 174.¹ pantā ir uzskaitīti Maksātnespējas kontroles dienesta uzdevumi.

Līdz ar to secināms, ka Maksātnespējas kontroles dienesta kompetencē un uzdevumos neietilpst bezmaksas juridisko pakalpojumu sniegšana vai juridisku atzinumu sagatavošana klientiem zvērinātu advokātu vietā. Vēršam uzmanību, ka Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrā atzīts, ka tas, cik detalizēti iestādes atbildē jābūt norādītiem motīviem, ir atkarīgs no konkrētās iestādes atbildes, rakstura un lietas apstākļiem, kas katrā individuālā gadījumā vērtējami atsevišķi.⁵¹ Turklāt pienākums norādīt iestādes atbildē motīvus nav saprotams kā visaptveroša prasība sniegt detalizētu atbildi uz katru jautājumu.⁵²

Ņemot vērā minēto, Maksātnespējas kontroles dienests sniedz atbildi tiktāl, lai nodrošinātu vienveidīgas maksātnespējas tiesību piemērošanas prakses veidošanos, vienlaikus izvairoties no konkrētā gadījuma izpētes, analīzes un atbildes sniegšanas par specifiskām ar konkrēto gadījumu saistītām juridiskām niansēm.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma Pārejas noteikumu 47. punktam TAP, kas uzsākti līdz 2017. gada 30. jūnijam, piemērojamas Maksātnespējas likuma normas, kas bija spēkā attiecīgā procesa uzsākšanas dienā. Ņemot vērā, ka parādnieka TAP lieta bija uzsākta 2016. gada 21. septembrī, tādējādi iesnieguma aprakstītajā situācijā ir piemērojama Maksātnespējas likuma redakcija, kas bija spēkā līdz 2017. gada 5. janvārim.

Maksātnespējas likuma 3. panta pirmā daļa noteic, ka TAP ir tiesiska rakstura pasākumu kopums, kura mērķis ir atjaunot parādnieka spēju nokārtot savas saistības, ja parādnieks nonācis finansiālās grūtībās vai uzskata, ka tajās nonāks. Minētā mērķa īstenošanai pēc TAP lietas ierosināšanas parādniekam jāizstrādā TAP pasākumu plāns, kas jāaskaņo ar kreditoriem.

TAP ir divi mērķi – veicināt maksātnespējas subjekta maksātnespējas atjaunošanu un aizsargāt kreditoru kopuma intereses, savukārt tā īstenošanas pamats ir vienošanās starp

⁵⁰ Maksātnespējas kontroles dienesta 2020. gada 30. jūnija vēstule Nr. 1-49n/2020/20

⁵¹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1994. gada 9. decembra sprieduma lietā "Ruiz Torija v. Spain", iesnieguma Nr. 18390/91, 29. punkts.

⁵² Eiropas Cilvēktiesību tiesas Lielās palātas 1999. gada 21. janvāra sprieduma lietā "Garcia Ruiz v. Spain", iesniegums Nr. 30544/96, 26. punkts.

parādnieku un kreditoriem par pasākumiem parādnieka maksātspējas atjaunošanai.⁵³

Maksātspējas likuma 6. panta 6. punktā ir definēts apgrozības ātruma princips, kurš noteic, ka TAP uzdevums ir uzturēt komercietiskās apgrozības ātrumu. /../, lai pēc iespējas ātrāk nodrošinātu parādnieka atgriešanos komercietiskajā apritē. Tajā pašā laikā, parādnieka rīcība nevar būt pretrunā ar kreditoru kopuma interesēm un tiesas noteikto.

Maksātspējas likumā gadījumam, kad parādnieks vēlas mainīt iepriekš noteikto TAP pasākumu plānā noteikto t.sk., TAP norises laiku u.c., ir nostiprināts TAP pasākumu plāna grozījumu institūts. Atbilstoši Maksātspējas likuma 47. pantam TAP pasākumu plāna grozījumus parādnieks sagatavo, saskaņo ar kreditoriem šā likuma 42. pantā paredzētajā kārtībā un kopā ar administratora atzinumu iesniedz apstiprināšanai tiesā.

No minētā izriet, ka tiklīdz parādnieks vēlas veikt kādas darbības TAP, kas neatbilst vai nav ietvertas TAP pasākuma plānā (t.sk., TAP izbeigšanas termiņa un administratora atlīdzības grozīšana), parādniekam ir pienākums izstrādāt TAP pasākumu plāna grozījumus, saskaņot tos un kopā ar administratora atzinumu iesniegt apstiprināšanai tiesā, izņemot atsevišķus gadījumus, piemēram, Maksātspējas likuma 49. panta otrajā daļā noteikto.

Maksātspējas likuma 166. panta pirmajā daļā noteikts, ka par administratora pienākumu veikšanu TAP vai ārpus tiesas TAP paredzētās atlīdzības apmēru un tās segšanas kārtību administrators, kuru tiesa iecēlusi pēc parādnieka ieteikuma, rakstveidā vienojas ar parādnieku. Savukārt šā panta otrā daļa noteic, ka par administratora pienākumu veikšanu TAP vai ārpus tiesas TAP administrators saņem ikmēneša atlīdzību vienas minimālās mēnešalgas apmērā, ja nav panākta šā panta pirmajā daļā minētā vienošanās par citu atlīdzības apmēru un tās segšanas kārtību. Papildus šā panta trešajā daļā noteikts, ka atlīdzību par administratora pienākumu veikšanu TAP vai ārpus tiesas TAP sedz no parādnieka līdzekļiem, un tās segšanas kārtību paredz TAP pasākumu plānā. No Maksātspējas likuma 166. panta izriet, ka par ikmēneša atlīdzību un tās segšanas kārtību TAP administrators rakstveidā vienojas ar parādnieku. Atlīdzību par administratora pienākumu veikšanu TAP sedz no parādnieka līdzekļiem, un tās segšanas kārtību ietver TAP pasākumu plānā. Līdz ar to, ja gadījumā parādnieks vēlas grozīt administratora atlīdzības apmēru vai tās segšanas kārtību, parādniekam ir jāveic grozījumus TAP pasākumu plānā (Maksātspējas likuma 47. pants).

Papildus vērsam uzmanību, ka atbilstoši Maksātspējas likuma 50. panta pirmajai daļai, lai nodrošinātu TAP likumīgu un efektīvu norisi, administrators veic parādnieka darbības uzraudzību atbilstoši TAP mērķim, TAP pasākumu plānam un normatīvo aktu prasībām. Proti, administratora darbībām vienlaikus jāatbilst efektivitātes principam un likuma normām. Efektivitātes princips noteic, ka TAP ietvaros piemērojami tādi pasākumi, kas ļauj ar vismazāko resursu patērīgu vispilnīgāk sasniegt procesa mērķi, savukārt jēdziens "likumīgs" paredz, ka administratoram TAP jādarbojas ar likumu piešķirto pilnvaru ietvaros, nodrošinot, ka viņas darbības atbilst ne tikai spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem, bet arī tiesību sistēmai kopumā. No minētās tiesību normas izriet, ka administratoram ir pienākums nodrošināt efektīvu un likumīgu TAP norisi un mērķu sasniegšanu no TAP pasludināšanas dienas līdz tiesas lēmumam par TAP izbeigšanu (Maksātspējas likuma 3. panta otrā daļa). Vienlaikus administratoram ir pienākums ievērot Maksātspējas likuma 6. pantā minētos vispārējos TAP principus.

Maksātspējas likuma 6. panta 5. punktā ir definēts maksātspējas procesa efektivitātes princips, kurš noteic, ka procesa ietvaros piemērojami tādi pasākumi, kas ļauj ar vismazāko resursu

⁵³ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2015. gada 29. decembra lēmums lietā Nr. C29389515, SPC-18/2015 8.1. punkts.

patēriņu vispilnīgāk sasniegt procesa mērķi. Procesa efektivitātes principa galvenais kritērijs ir vismazākais resursa patēriņš konkrētā pasākuma veikšanai. Pat kreditoru vairākuma griba nevar nonākt pretrunā ar procesa efektivitātes principu. TAP ir jānotiek efektīvi un atbilstoši likumam. Neviena TAP iesaistītā persona nav tiesīga apzināti novilcināt TAP norisi.⁵⁴

Maksātnespējas likuma 6. panta 8. punktā ir definēts labticības princips, kurš noteic, ka procesā iesaistītajām personām savas tiesības jāizmanto un pienākumi jāizpilda labā ticībā. Norādāms, ka judikatūrā un arī tiesību doktrīnā pastāv stabils uzskats, ka laba ticība nav paša subjekta subjektīvs vērtējums, bet gan objektīvā kategorija, ko precīzi raksturo termins "godprātīgi".⁵⁵

Ņemot vērā minēto secināms, ka administratora atlīdzības apmērs un segšanas kārtība Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā nevar būt vienīgais iemesls kā dēļ parādniekam būtu pienākums turpināt TAP. Proti, Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā parādniekam ir jāinformē administrators par iespējamo TAP pasākumu plāna ātrāku izpildi un turpmākajām parādnieka darbībām, savukārt TAP pasākuma plāna grozījumu, izpildes izvērtēšana un TAP izbeigšanas iespējamība ir tiesas ekskluzīvā kompetence (Maksātnespējas likuma 51. pants).

⁵⁴ Bērziņš G., Fiziskās personas maksātnespējas process. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2018, 33. lpp.

⁵⁵ Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 2015. gada 25. jūnija spriedums lietā Nr. C32312414; skat arī: Torgāns K. Civiltiesību, komerciesību un civilprocesa aktualitātes. Rīga, Tiesu namu aģentūra, 2009, 209.- 210. lpp.

3. JURIDISKĀS PERSONAS MAKSĀTNESPĒJAS PROCESS

Par ieskaita pieļaujamību juridiskās personas maksātnespējas procesā⁵⁶

Iesniegumā norādīts, ka jau vairākus gadus Iesniedzējs ir kapitālsabiedrības (turpmāk šajā skaidrojumā – Sabiedrība) dalībnieks un vienīgais valdes loceklis. Šobrīd vienam no Sabiedrības darījumu partneriem (arī kapitālsabiedrībai) ir pasludināts juridiskās personas maksātnespējas process. Atbilstoši aktam par savstarpējo norēķinu salīdzināšanu, kas sastādīts 2019. gada janvārī, maksātnespējīgā sabiedrība ir parādā Iesniedzēja piederošajai Sabiedrībai vairākus tūkstošus eiro, tomēr tajā pašā laikā Iesniedzēja piederošā Sabiedrība ir parādā arī maksātnespējīgajai sabiedrībai.

Ievērojot minēto, lūgts sniegt viedokli, vai, vadoties no Maksātnespējas likuma 104. panta, Iesniedzēja piederošajai Sabiedrībai ir tiesības veikt vienpusēju ieskaitu, ņemot vērā, ka pušu savstarpējie prasījumi ir radušies vismaz sešus mēnešus pirms tiesa taisīja spriedumu par otrās sabiedrības maksātnespēju. Tāpat lūgts sniegt viedokli, vai šajā gadījumā Sabiedrībai ir jāpiesaka savs kreditora prasījums maksātnespējīgās sabiedrības administratoram par to naudas summu, kuru tā ir parādā Iesniedzēja piederošajai Sabiedrībai, savukārt naudas summa, kuru ir parādā Iesniedzēja piederošā Sabiedrība, jāpārskaita uz administratora atvērto maksātnespējīgās sabiedrības norēķinu kontu.

Maksātnespējas likuma 4. panta pirmajā daļā noteikts, ka juridiskās personas maksātnespējas process ir tiesiska rakstura pasākumu kopums, kura ietvaros no parādnieka mantas tiek segti kreditoru prasījumi, lai veicinātu parādnieka saistību izpildi. Šā panta otrā daļa noteic, ka juridiskās personas maksātnespējas process tiek uzsākts ar dienu, kad tiesa ar nolēmumu pasludinājusi maksātnespējas procesu, un noris līdz dienai, kad tiesa pieņem lēmumu par maksātnespējas procesa izbeigšanu.

Ar ieskaitu Civillikuma 1846. panta izpratnē saprot prasījuma dzēšanu ar pretprasījumu. Tas ir patstāvīgs saistību izbeigšanās veids. Ieskaita veikšanai prasījumiem jābūt abpusīgiem, tas ir pretēji vēršiem un šim priekšnosacījumiem ir jāpastāv jau ieskaita gribas izteikuma brīdī.⁵⁷

Tiesību doktrīnā atzīts, ka minētā tiesību norma uzsver sasniedzamo rezultātu – viena prasījuma dzēšanu ar citu, pretēji vērstu prasījumu. Ieskaita būtības izpratnei ir svarīgi paturēt vērā, ka ieskaita rezultāts var būt arī prasījuma noteiktas daļas dzēšana, ka ne visi prasījumi var tikt dzēsti ieskaitā.⁵⁸

Ieskaita veikšanai ir vajadzīgs parādnieka skaidri izteikts priekšlikums segt viņa parādu ar konkrēti norādītu pretprasījumu un Civillikuma 1852. pantā tas norādīts šādi: "Parādnieka pretprasījums nedzēš viņa parādu pats no sevis, bet tikai tad, kad viņš to tieši licis priekšā šim nolūkam". Papildus tiesību doktrīnā norādīts, ka gadījumos, kad atļauts vienpusējs ieskaits (Civillikuma 1847. pants), ar paziņojumu ("priekšā likšanu") pietiek, lai ieskaitu atzītu par notikušu, savukārt citos gadījumos nepieciešams, lai pretējā puse ieskaitu atzītu.⁵⁹

Ieskaits var notikt gan pusēm vienojoties (līgumiski), gan Civillikuma 1847. pantā

⁵⁶ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 2. decembra vēstule Nr. 1-49n/2019/130

⁵⁷ Latvijas Republikas Civillikuma komentāri: Ceturtā daļa. Saistību tiesības. Autoru kolektīvs prof. K. Torgāna vispārīgā zin. red. Rīga: Mans Īpašums, 1998, 331. lpp

⁵⁸ Civillikuma komentāri. Ceturtā daļa. Saistību tiesības. Autoru kolektīvs prof. K. Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. - Rīga. Mans Īpašums, 1998, 331. lpp.

⁵⁹ Torgāns K., Saistību tiesības. I daļa. Mācību grāmata. - Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 270. lpp.

norādītajos gadījumos ar vienpusēju gribas izpaudumu.

Civillikuma 1847. pants noteic, ka parādnieks var, pret kreditora gribu, izlietot savu preprasījumu tikai tad: 1) ja abu prasījumu priekšmeti ir vienādas šķiras; 2) ja abiem prasījumiem jau iestājies termiņš. Tas nozīmē, ka, pastāvot minētajā tiesību normā norādītajiem priekšnoteikumiem (vienādas šķiras izpildījuma priekšmets un iestājies prasījuma termiņš), parādnieks var izdarīt ieskaitu vienpusēji, neprasot otras puses piekrišanu un nerēķinoties ar tās gribu.⁶⁰

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 104. pantam ieskaits juridiskās personas maksātnespējas procesā ir pieļaujams, ja parādnieka un kreditora savstarpējie prasījumi radušies vismaz sešus mēnešus pirms juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas. Šādu nosacījumu likumdevējs ir ietvēris ar mērķi novērst iespēju piemērot ieskaitu gadījumos, kad savstarpēji vērstās saistības ir radušās nevis pušu parastās komercdarbības rezultātā, bet gan stratēģisku apsvērumu dēļ.⁶¹ Vienlaikus pieļaujot ieskaita izmantošanu, likumdevējs ir devis priekšroku tiesiskajai drošībai un noteiktībai pār kreditoru vienlīdzības apsvērumiem.⁶²

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 73. pantam kreditoram ir tiesības iesniegt administratoram kreditora prasījumu pret parādnieku tiklīdz maksātnespējas reģistrā izdarīts ieraksts par parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanu, ievērojot šajā pantā minētos kreditoru prasījumu iesniegšanas termiņus.

Tādēļ no minētajām tiesību normām, judikatūras un tiesību doktrīnas kopumā secināms, ka ieskaits juridiskās personas maksātnespējas procesā ir pieļaujams, ievērojot Maksātnespējas likuma 104. pantā noteikto. Atbilstoši iesniegumā norādītajiem faktiskajiem apstākļiem Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā pirms vienpusēja ieskaita realizācijas (Civillikuma 1847. pants) Iesniedzējam ir jāiesniedz kreditora prasījums par visu kreditora prasījuma summu saskaņā ar Maksātnespējas likuma 73. pantu, neveicot maksājumu (parāda atmaksu) maksātnespējīgai personai. Ja administrators atzīst kreditora prasījumu, tad Iesniedzējam ir tiesības realizēt Civillikuma 1847. pantā noteiktās tiesības par to vispirms informējot administratoru, savukārt, ja administrators neatzīst vai daļēji atzīst kreditora prasījumu, tad kreditoram ir tiesības pārsūdzēt tiesā administratora lēmumu, pamatojoties uz Maksātnespējas likuma 80. pantu.

Vēršam uzmanību, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 63. panta pirmo daļu pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas parādnieks (maksātnespējīga juridiskā persona) zaudē tiesības rīkoties ar visu savu mantu, kā arī ar viņa valdījumā vai turējumā esošo trešajām personām piederošu mantu, un šīs tiesības iegūst administrators. Līdz ar to aicinām Jūs informēt administratoru par Jūsu vēlmi veikt ieskaitu.

Vienlaikus norādām, ka ieskaita pārbaude un tā atbilstība normatīvajiem aktiem ir tiesas ekskluzīvā kompetence.

⁶⁰ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2017. gada 31. marta spriedums lietā Nr. C04407310; SKC-144/2017.

⁶¹ Jauja H., Ieskaita apstrīdēšana juridiskās personas maksātnespējas procesa ietvaros. Jurista Vārds, 05.01.2016., Nr. 1(904).

⁶² Turpat.

Par ieskaita veikšanu⁶³

Vēstulē administrators norādījis, ka laika periodā no 2019. gada 11. oktobra līdz 2019. gada 31. oktobrim elektronisko izsoļu vietnē norisinājās maksātnespējīgās SIA (turpmāk šajā skaidrojumā – MSIA) "X" prasījuma tiesību (EUR 80 548,77 apmērā) pret parādnieka pārstāvi (turpmāk šajā skaidrojumā – Prasījuma tiesības) pirmā izsole ar augšupejošu soli. MSIA "X" prasījuma tiesību izsolē augstāko cenu EUR 10 700,00 nosolīja nosolītājs, kurš likuma noteiktajā termiņā nosolīto summu nav samaksājis, līdz ar ko atbilstoši Civilprocesa likuma 589. panta pirmās daļas 3. punktam izsole tika atzīta par nenotikušu.

No Civilprocesa likuma 590. panta ceturtās daļas izriet pēdējā pārsolītā solītāja tiesības paturēt Prasījuma tiesības sev par augstāko viņa solīto cenu. Pēdējā pārsolītā solītāja izsolē augstākā solītā cena bija EUR 10 600,00.

Pēdējais pārsolītais solītājs (turpmāk šajā skaidrojumā – Ieguvējs) 2019. gada 26. novembrī nosūtīja administratoram iesniegumu, kurā informēja administratoru par apstākli, ka viņš izmanto Civilprocesa likuma 588.² panta otrās daļā noteiktās tiesības un pirkuma maksā ieskaita savu prasījumu pret MSIA "X", kas pamatots ar izpildu dokumentiem un ko viņš ieguvis cesijas ceļā no likvidējamās SIA "Y", „”. Ieguvēja kā MSIA "X" kreditora prasījums ir EUR 3672,80.

Lai noteiktu summu, kādā apmērā, Ieguvējam ir tiesības ieskaitīt pirkuma maksā savu prasījumu, administrators sagatavoja aprēķinu un informēja par to Ieguvēju.

Vēstulē lūgts sniegt viedokli par sekojošajiem jautājumiem:

1. Vai pēc izsoles Ieguvējam, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 588.² panta pirmo un otro daļu ir tiesības ieskaitīt pirkuma maksā savu prasījumu, kas pamatots ar izpildu dokumentu;

2. Kādā apmērā Ieguvējam ir tiesības ieskaitīt pirkuma maksā savu prasījumu – pilnā apmērā vai tās summas apmērā, kas viņam pienāktos saskaņā ar aprēķinu.

3. Vai Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā administratora sagatavotais aprēķins atbilst likuma „Par uzņēmumu un uzņēmējsabiedrību maksātnespēju” 107. panta un Civilprocesa likuma 588.² panta otrās daļas prasībām.

Nemot vērā, ka MSIA "X" maksātnespējas procesa lieta ir ierosināta 2007. gada 21. decembrī, tad atbilstoši Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 2. punktā noteiktajam, MSIA "X" maksātnespējas procesā tiek piemērotas likuma "Par uzņēmumu un uzņēmējsabiedrību maksātnespēju" normas.

Saskaņā ar likuma "Par uzņēmumu un uzņēmējsabiedrību maksātnespēju" 1. panta 2. punktu bankrots ir maksātnespējas stāvokļa risinājums, kas izpaužas kā parādnieka likvidācija un kreditoru prasījumu apmierināšana no līdzekļiem, kuri iegūti likvidācijas procesā, atsavinot parādnieka mantu šajā likumā noteiktajā kārtībā.

Savukārt, likuma "Par uzņēmumu un uzņēmējsabiedrību maksātnespēju" 19. panta pirmajā daļā noteikts, ka administratoram ir jānodrošina maksātnespējas procesa likumīga un efektīva gaita.

Vēstulē administrators norāda, ka Ieguvējs ir informējis administratoru par apstākli, ka viņš izmanto Civilprocesa likumā noteiktās tiesības ieskaitīt pirkuma summā savu prasījumu, kas pamatots ar izpildu dokumentu.

⁶³ Maksātnespējas kontroles dienesta 2020. gada 8. janvāra vēstule Nr. 1-57n/2020/24

Civilprocesa likuma 588.² panta pirmajā daļā noteikts, ka nosolītājam atļauts ieskaitīt pirkuma summā savu prasījumu, kas pamatots ar izpildu dokumentu. Savukārt Civilprocesa likuma 588.² panta otrajā daļā noteikts, ja ar pārdošanā ieņemto summu nepietiek visu piedziņu un komercķīlas ņēmēju prasījumu apmierināšanai, nosolītājs var ieskaitīt pirkuma cenā savus prasījumus tikai tās summas apmērā, kāda viņam saskaņā ar aprēķinu pienākas pēc tam, kad segti tie prasījumi, kuriem salīdzinājumā ar viņa prasījumu ir priekšrocība.

Vēstulei administrators pievienojis administratora sagatavoto aprēķinu (turpmāk šajā skaidrojumā – Aprēķins), kurā norādīts, ka Ieguvējs ir iemaksājis MSIA "X" kontā naudas līdzekļus EUR 6927,20 apmērā.

Papildus tam Aprēķinā administrators norāda, ka Ieguvējam izmaksājamā summa saskaņā ar aprēķinu būtu EUR 1472,08 (40,44 % no EUR 3640,16) un šajā apmērā atbilstoši Civilprocesa likuma 588.² panta otrajai daļai Ieguvējs var ieskaitīt savu prasījumu.

Saskaņā ar likuma "Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnespēju" 102. panta pirmo daļu bankrota procedūras pamatmērķis ir, gūstot maksimālu ienākumu no parādnieka mantas izpārdošanas, pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus.

Maksātnespējas kontroles dienests vērs administrators uzmanību, ka saskaņā ar likuma "Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnespēju" 106. pantu nav pieļaujama parādnieka saistību (prasījumu un parādu) pilnīga vai daļēja dzēšana ar ieskaitu.

Latvijas Republikas Augstākās tiesas apkopojumā "Tiesu prakse lietās par darījumu apstrīdēšanu un zaudējumu piedziņu no parādnieka pārstāvjiem maksātnespējas procesu ietvaros" cita starpā norādīts, ka ieskaita aizliegums līdz pat 2010. gada 26. jūlijā Maksātnespējas likuma pieņemšanai bija balstīts uz kreditoru vienlīdzības apsvērumiem. Par taisnīgu tika uzskatīts, ka kreditoram, kurš vienlaikus ir parādā parādniekam, ir pilnībā jānorēķinās ar parādnieku un savs prasījums jāsaņem atbilstoši likumā noteiktajai maksātnespējas procesa prioritātei un proporcijai.⁶⁴

Maksātnespējas kontroles dienests norāda, ka likumā "Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnespēju" un judikatūrā imperatīvi aizliegts veikt parādnieka saistību dzēšanu ar ieskaitu.

Līdz ar to Ieguvējam ir jāpārskaita visa pirkuma maksa MSIA "X", jo atbilstoši likuma "Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnespēju" 106. pantā noteiktajam MSIA "X" maksātnespējas procesā nav pieļaujama situācija, kad starp MSIA "X" un Ieguvēju, kurš ir arī MSIA "X" kreditors, tiek veikts ieskaits.

Attiecībā uz administrators sagatavoto Aprēķinu norādāms turpmāk minētais.

Saskaņā ar likuma "Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnespēju" 7. panta pirmās daļas 3. punktu kreditoru sapulce izskata un pieņem vai noraida iesniegtos maksātnespējas stāvokļa risinājumus (mierizlīguma projektu, sanācijas plānu, lēmumu par bankrotu) un parādu dzēšanas kārtību šajā likumā noteikto prioritāšu secībā.

Savukārt saskaņā ar likuma "Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnespēju" 107. panta pirmo daļu administrators nosaka administrācijas izmaksas un parādu segšanas kārtību un tās izskatīšanai sasauca kreditoru sapulci. Kreditoru sapulce lemj par administrācijas izmaksām un parādu segšanas kārtību, kā arī nosaka maksātnespējas risinājuma termiņa beigas.

⁶⁴ Latvijas Republikas Augstākās tiesas apkopojums „Tiesu prakse lietās par darījumu apstrīdēšanu un zaudējumu piedziņu no parādnieka pārstāvjiem maksātnespējas procesu ietvaros” 38.lpp. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/tiesu-prakses-apkopojumi/civiltiesibas> - aplūkots 03.01.2020.

Līdz ar to secināms, ka par MSIA "X" maksātnespējas procesa izmaksu iekļaušanu un segšanas kārtību, kā arī par kreditoru prasījumu segšanas apmēru un kārtības noteikšanu ir atbildīgs administrators un atbilstoši likuma "Par uzņēmumu un uzņēmējdarbību maksātnespēju" 107. panta pirmajai daļai administrators sasauca kreditoru sapulci, kuras kompetencē ir lemt par minētajiem jautājumiem.

Par dokumentu nodošanu administratoram⁶⁵

No iesnieguma izriet, ka administrators parādnieka pārstāvim juridiskās personas maksātnespējas procesā ir pieprasījis nodot visus parādnieka dokumentus ar pieņemšanas – nodošanas aktu administratora prakses vietā Rīgā, savukārt parādnieks atrodas Rēzeknē. Norādīts, ka dokumentu ir daudz un parādnieka pārstāvim nav naudas līdzekļu, kuri būtu novirzāmi to transportēšanai uz Rīgu, un viņš var nodrošināt nepieciešamo dokumentu pieejamību Rēzeknē. Līdz ar to jautāts, vai minētos izdevumus ir iespējams segt no maksātnespējas procesa depozīta, kurš tiek iemaksāts, iesniedzot pieteikumu tiesā.

Maksātnespējas likuma 70. panta pirmajā daļā ir noteikts parādnieka pārstāvja pienākums ar pieņemšanas un nodošanas aktu nodot administratoram visu parādnieka mantu, organizatoriskos, personāla un grāmatvedības dokumentus, rīkojumus, izziņas, pārskatus un saraksti, kā arī parādnieka zīmogu un spiedogu administratora noteiktajā termiņā, kas nevar būt īsāks par trim dienām un garāks par 10 dienām pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas. Parādnieka pārstāvja pienākums ir sagatavot nododamās parādnieka mantas un dokumentu sarakstu. Parādnieka pārstāvis dokumentus administratoram nodod, tos sakārtojot atbilstoši lietvedības noteikumiem.

Maksātnespējas kontroles dienests norāda, ka minētajā tiesību normā noteiktais parādnieka pārstāvja pienākums nodot parādnieka mantu un dokumentus administratoram ir imperatīvs, tas ir, tāds, kura izpilde ir obligāta.⁶⁶ Turklāt likumdevējs nav paredzējis parādnieka pārstāvja tiesības izvēlēties mantas un dokumentu nodošanas laiku. Maksātnespējas likuma 70. panta pirmajā daļā ir noteiktas skaidras un nepārprotamas mantas un dokumentu nodošanas termiņa robežas. Turklāt minētā pienākuma ietvaros parādniekam ir pienākums arī sastādīt nododamās mantas un atbilstoši lietvedības noteikumiem sakārtotu dokumentu sarakstu. Lai arī minētā pienākuma izpilde aizņem laiku un resursus, tomēr nekāda aizbildināšanās nav attaisnojama, jo pienākums ir noteikts Maksātnespējas likumā un tas izriet arī no valdes locekļa atbildības.

Norādāms, ka Maksātnespējas likums neparedz parādnieka pārstāvim iespēju prasīt no administratora segt izdevumus par parādnieka pārstāvja pienākumu pildīšanu, jo atbilstoši Maksātnespējas likuma 62. panta otrajai daļai juridiskās personas maksātnespējas procesa depozīta mērķis ir segt juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksas, ja parādniekam nav mantas vai tās apmērs ir mazāks par depozīta apmēru un kreditori nav izlēmuši izmantot citu finansēšanas avotu. Savukārt Maksātnespējas likuma 170. panta otrajā daļā ir uzskaitīts, kādus izdevumus iekļauj juridiskās personas maksātnespējas procesa izdevumos.

Tajā pašā laikā nebūtu samērīgi pieprasīt no parādnieka pārstāvja segt nesamērīgi lielus naudas līdzekļus par iesniegumā minētā pienākuma izpildi.

Ņemot vērā konkrētās lietas apstākļus norādāms, ka līdzīgos gadījumos, kad šķērslis

⁶⁵ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 12. decembra vēstule Nr. 1-49n/2019/135

⁶⁶ J. Neimanis. Ievads tiesībās. Rīga: Autora izdevums, 2004. gads, 52. lpp

maksātspējas procesā iesaistīto subjektu tiesību un pienākumu izpildē ir bijis faktiskā parādnieka atrašanās vieta, tad vadoties no tiesu praksē konstatētā, kā noteicošais kritērijs ir ņemts vērā parādnieka galvenā darbības vieta, savukārt, ja tāda nav konstatējama, tad parādnieka juridiskā adrese laikā, kad tas bija maksātspējīgs.

Proti, saskaņā ar Maksātspējas likuma 65. panta 2. punktu pēc juridiskās personas maksātspējas procesa pasludināšanas administrators nekavējoties uzsāk parādnieka dokumentu un mantas pilnu inventarizāciju un sastāda parādnieka bilanci.

Atbilstoši likuma "Par grāmatvedību" 11. pantam inventarizācija sastāv no uzņēmuma īpašumā un lietojumā esošo līdzekļu apsekošanas dabā, prasību un saistību summu saskaņošanas ar debitoriem un kreditoriem, kā arī inventarizācijas rezultātu reģistrācijas inventarizācijas sarakstos un salīdzināšanas ar grāmatvedības datiem. Sastādītos inventarizācijas sarakstus pievieno inventarizācijas aktam.

Ministru kabineta 2003. gada 21. oktobra noteikumu Nr. 585 "Noteikumi par grāmatvedības kārtošanu un organizāciju" 51. punktā noteikts, ka uzņēmuma vadītājs ir atbildīgs par inventarizācijām uzņēmumā. Tā kā saskaņā ar Maksātspējas likuma 64. panta pirmās daļas 1. punktu pēc juridiskās personas maksātspējas procesa pasludināšanas administratoram ir visas normatīvajos aktos, parādnieka statūtos vai līgumos paredzētās pārvaldes institūciju tiesības, pienākumi un atbildība, tad attiecīgi pēc juridiskās personas maksātspējas procesa pasludināšanas administrators ir atbildīgs par inventarizāciju maksātspējīgā uzņēmumā, kas, kā iepriekš secināts, ietver arī inventarizācijas akta sastādīšanu.

Ņemot vērā iepriekš minēto, atbilstoši Maksātspējas likuma 64. panta pirmās daļas pirmajam punktam un 65. panta 2. punktam pēc juridiskās personas maksātspējas procesa pasludināšanas maksātspējīgās juridiskās personas mantas inventarizācijas aktu sastāda administrators.

Tātad, ja parādniekam ir ievērojams dokumentācijas apjoms, tad katrā konkrētā gadījumā administratoram būtu jāizvērtē, vai dokumentu nogādāšana administratora prakses vietā vispār ir lietderīga un iespējama, ņemot vērā to, ka administratoram inventarizācijas akta sastādīšana ir jāveic parādnieka galvenajā darbības vietā (vai juridiskajā adresē).

Līdz ar to Maksātspējas kontroles dienests uzskata, ka konkrēto situāciju ir iespējams risināt, informējot administratoru par cēloņiem, kuru dēļ parādnieka dokumentus nav lietderīgi nogādāt ārpus parādnieka galvenās darbības vietas, kā arī Maksātspējas likums neaizliedz parādnieka pārstāvim vienoties ar administratoru par lietderīgāko risinājumu.

Par juridiskās personas norēķinu kontu⁶⁷

Iesniegumā norādīts, ka administratoram nav iespējams atvērt parādnieka norēķinu kontu, jo vēršoties visās Daugavpilī esošajās kredītiestādēs ar lūgumu to atvērt, tika saņemts atteikums. Kā atteikuma iemesls mutvārdos tika minēts, ka, izvērtējot riskus, kas saistīti ar pakalpojuma sniegšanu, kā arī to, ka parādnieka dalībnieku sastāvā ir četri nerezidenti, proti, četri Krievijas Federācijas pilsoņi, norēķinu konta atvēršana ir atsakāma. Turklāt AS "Swedbank" pēc savas iniciatīvas jau 2018. gada 26. decembrī izbeidza darījuma attiecības ar parādnieku, slēdzot tā norēķinu kontu. Savukārt AS "Citadele banka" piekrita atvērt parādnieka norēķinu kontu tikai tādā gadījumā, ja kā patiesais labuma guvējs tiks norādīta parādnieka administrators un norēķinu

⁶⁷ Maksātspējas kontroles dienesta 2019. gada 5. decembra vēstule Nr. 1-57n/2019/2381

konts tiks izmantots tikai maksātnespējas procesa depozīta iemaksai un tiks slēgts uzreiz pēc depozīta izmaksas veikšanas administratoram.

Ņemot vērā augstāk minēto, lūgts sniegt viedokli, kā administratoram šādā situācijā pildīt Maksātnespējas likumā noteiktos administratora pienākumus, tostarp, veikt parādnieka mantas pārvaldīšanu un darbības debitoru parādu atgūšanai, kā arī veikt tiesiskas darbības citas parādnieka mantas atgūšanai, ņemot vērā augstāk norādītos apstākļus.

Maksātnespējas likuma 95. panta ceturtā daļa noteic, ka naudas līdzekļi, kurus administrators saņem, pārvaldot parādnieka mantu, noguldāmi kredītiestādes parādnieka kontā.

Ministru kabineta noteikumi Nr. 88 10.¹ pants noteic, ka šo noteikumu 10. punktā minētajos gadījumos depozītu ieskaita parādnieka kontā, kuru administrators izmanto pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas līdz pieteikuma par juridiskās personas maksātnespējas procesa izbeigšanu iesniegšanai tiesā.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 64. panta pirmās daļas 1. punktam administratoram ir visas normatīvajos aktos, parādnieka statūtos vai līgumos paredzētās pārvaldes institūciju tiesības, pienākumi un atbildība. Attiecīgi atbilstoši Maksātnespējas likuma 67. panta 5. punktam administratoram pēc juridiskās personas maksātnespējas pasludināšanas papildus Maksātnespējas likumā noteiktajām vispārīgajām administratora tiesībām ir tiesības bez īpaša pilnvarojuma sastādīt un parādnieka vārdā parakstīt jebkuru dokumentu, tostarp arī pieteikumu norēķinu konta atvēršanai.

Ievērojot maksātnespējas procesa depozīta nozīmīgumu maksātnespējas procesa virzībā un tā mērķi - segt juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksas, kā arī administratoram veicamās darbības, pārvaldot parādnieka mantu, Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā, administratoram ir nepieciešams darīt visu iespējamo, lai kādā no kredītiestādēm atvērtu parādnieka norēķinu kontu, vēršoties arī citās bankās ar lūgumu atvērt norēķinu kontu.

Norādām, ka Maksātnespējas kontroles dienests ir informēts par to, ka administratoriem bieži vien juridiskās personas maksātnespējas procesos rodas grūtības atvērt norēķinu kontu uz parādnieka vārda, jo atsevišķas kredītiestādes ir atteikušās tādu atvērt, pamatojoties uz identificēto augstā riska klientu statusu. Tomēr šādas situācijas pašreizējais risinājums izpaužas tādējādi, ka administratori vēršas arī citās bankās ar lūgumu atvērt norēķinu kontu.

Tāpat norādāms, ka pirms kredītiestāde nodibina darījuma attiecības ar maksātnespējīgu juridisko personu, tā atbilstoši Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumam noskaidro parādnieka patiesā labuma guvēju. Lai to izdarītu, var piemērot Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma 18. panta astotajā daļā noteikto, proti, ja šā panta septītajā daļā noteiktajā kārtībā par patieso labuma guvēju uzskatāms administrators, ciktāl viņš rīkojas sava amata darbības ietvaros, administratora kā patiesā labuma guvēja statuss netiek saistīts ar viņa kā privātpersonas patiesā labuma guvēja statusu.

Par norēķinu konta atvēršanu juridiskās personas maksātnespējas procesā⁶⁸

Iesniegumā norādīts, ka pieteikumu par Parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanu tiesā iesniedza kreditors – SIA "X", kas nozīmē, ka depozītu varēs saņemt tikai pēc

⁶⁸ Maksātnespējas kontroles dienesta 2020. gada 28. februāra vēstule Nr. 1-57n/2020/183

maksātnespējas procesa izbeigšanas un Parādnieka izslēgšanas no komercreģistra. Līdz ar to norēķinu konta atvēršana nav nepieciešama depozīta saņemšanai, bet gan Parādnieka maksātnespējas procesa nodrošināšanai.

Proti, ar Rīgas rajona tiesas 2020. gada 27. februāra spriedumu nolemts apmierināt administratora prasību un piedzīt par labu Parādniekam naudas līdzekļus 12 067,67 euro apmērā. Tomēr nebūs iespējams veikt piedziņu, pamatojoties uz minēto spriedumu, ne arī pārdot prasījuma tiesības, ja piedziņa izrādīsies neiespējama vai apgrūtināta, jo uz Parādnieka vārda nav iespējams atvērt norēķinu kontu, uz kuru būtu pārskaitāmi piedzītie naudas līdzekļi vai arī par prasījuma tiesību pārdošanu saņemtie naudas līdzekļi.

Pamatojoties uz minēto, lūgts sniegt viedokli, vai arī Iesniegumā norādītajā gadījumā pastāv iespēja atvērt norēķinu kontu uz administratora vārda un uz šo kontu saņemt piedzītos naudas līdzekļus, kas novirzāmi kreditoru prasījumu segšanai. Iesniegumam pievienoti pierādījumi par vēršanos 17 Latvijas Republikas teritorijā esošajās kredītiestādēs, no kurām četras sniegušas atbildi par atteikumu atvērt Parādnieka norēķinu kontu, četras sniegušas atbildi, ka pēc komisijas maksas apmaksāšanas un parādnieka izvērtēšanas norēķinu konts varētu tikt atvērts, vienlaikus paturot kredītiestādes tiesības atteikt norēķinu konta atvēršanu. Savukārt atlikušās deviņas kredītiestādes atbildi nav sniegušas vispār, kas vērtējams kā atteikums atvērt norēķinu kontu.

Maksātnespējas likuma 95. panta ceturtā daļa noteic, ka naudas līdzekļi, kurus administrators saņem, pārvaldot parādnieka mantu, noguldāmi kredītiestādes parādnieka kontā. No minētās tiesību normas izriet, ka juridiskās personas maksātnespējas procesa ietvaros administrators veic visa veida darbības ar naudas līdzekļiem, izmantojot parādnieka norēķinu kontu. Minētās tiesību normas mērķis ir nodrošināt kreditoru uzticību administratora veiktajām darbībām juridiskās personas maksātnespējas procesa ietvaros, kā arī kreditoriem sniegt papildu iespēju iegūt informāciju par administratora darbību, kas veiktas ar parādnieka naudas līdzekļiem, pamatotību.

Prasība atvērt speciālu kontu parādnieka maksātnespējas procesā ir noteikta ar mērķi nodrošināt skaidru un caurspīdīgu naudas līdzekļu plūsmu konkrētā maksātnespējas procesā. Līdz ar to Maksātnespējas kontroles dienests uztur līdz šim pausto viedokli, ka nav pieļaujama situācija, ka administrators parādnieka maksātnespējas procesā izmanto uz sava vārda atvērtu norēķinu kontu. Turklāt minētais nosacījums attiecas arī uz Iesniegumā aprakstīto gadījumu un šobrīd neparedz nekādus izņēmuma risinājumus.

Par maksātnespējas procesa izdevumiem⁶⁹

Vēstulē norādīts, ka, lai nodrošinātu efektīvu Parādnieka mantas pārdošanu, administrators lūdzis VID izslēgt Parādnieku no PVN maksātāju reģistra. Administrators aprēķinājis PVN no Parādniekam piederošo pamatlīdzekļu un krājumu, kas iegādāti un lūdzis VID attiecīgi precizēt savu kreditora prasījumu. Savukārt VID norādījis, ka aprēķinātais PVN nav uzskatāms par kreditora prasījumu, bet gan par maksātnespējas procesa izmaksām. Vienlaikus VID ir vērsis piedziņu uz Parādnieka norēķinu kontu un informējis, ka ir tiesīgs vērst piedziņu uz Parādnieka mantu. Administrators nepiekrīt VID lēmumam par aprēķinātā PVN juridisko dabu,

⁶⁹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 13. decembra vēstule Nr. 1-57n/2019/2431

jo uzskata, ka tas ir pretējs Maksātnespējas likuma 73. panta 11. daļā nostiprinātajam vispārējam principam. Turklāt, ņemot vērā apstākli, ka VID ir vērsis piedziņu uz Parādnieka norēķinu kontu, nav iespējams nodrošināt Parādnieka maksātnespējas procesa likumīgu un efektīvu norisi, jo sevišķi, jau uzsāktu mantas pārdošanas izsolē procesu.

Ievērojot Vēstulē izklāstītos apstākļus un juridiskos apsvērumus, administrators lūdz sniegt Maksātnespējas kontroles dienesta viedokli par sekojošiem jautājumiem:

1) Vai administratoram šajā situācijā ar rakstveida lēmumu ir jāinformē VID, ka administrators nepiekrīt PVN un atbilstošās nokavējuma naudas iekļaut izmaksās. Ja jā, kāda būtu šāda lēmuma pārsūdzēšanas kārtība?

2) Vai administratoram šajā situācijā ir pienākums sasaukt kreditoru sapulci, lai lemtu par maksātnespējas procesa izdevumu atzīšanu par pamatotiem? Vai administratoram darba kārtībā ir jāiekļauj jautājums par izmaksu atzīšanu par nepamatotām vai izmaksu atzīšanu par pamatotām?

3) Tā kā gan kreditoram, gan administratoram ir teorētiskas iespējas iesniegt sūdzību par kreditoru sapulces lēmumu tiesā, tad kāda būs reālā nozīme un sekas šādam tiesas lēmumam? Šajā gadījumā tiesvedības par vienu un to pašu jautājumu notiks gan civiltiesiskā, gan administratīvā kārtībā. Vai VID būtu pienākums atmaksāt inkasētos līdzekļus, ja tiesvedības lēmums civiltiesiskā kārtībā būtu administratoram labvēlīgs?

4) Vai VID būtu pienākums pēc būtības izvērtēt vai darījumi, kuri norādīti nodokļu atskaitēs ir saistīti ar parādnieka darījumiem, kas veikti līdz dienai, kad pasludināts maksātnespējas process, kā to nosaka Maksātnespējas likuma 73. panta 11. daļa? Vai šādam lēmumam būtu jābūt motivētam un šai motivācijai būtu jābūt darītai zināmai arī administratoram?

5) Ņemot vērā, ka Maksātnespējas kontroles dienests bija ierosinājis Maksātnespējas likumā speciāli izdarīt grozījumus un iekļaut 73. pantu, lūgts, informēt kāds bija šādu grozījumu iniciatīvas sākotnējais mērķis? Informēt, vai Maksātnespējas kontroles dienesta, Tieslietu ministrijas priekšlikumos, sarakstē ar iesaistītajām institūcijām, anotācijās vai citos avotos šis mērķis ir raksturots un kā tas ir darīts?

6) Sniegt viedokli, kāda ir maksātnespējas procesa izmaksu būtība. Vai izmaksām ir tiešā veidā jābūt saistītām ar darījumiem, kuri veikti maksātnespējas procesa laikā? Paskaidrot Maksātnespējas likuma 170. panta pirmo daļu: "ar maksātnespējas procesa nodrošināšanu saistītie izdevumi" būtību. Vai procesa izmaksām ir jābūt ekonomiskajam segumam – labumam, kas rezultējas (rada ietekmi) tieši attiecībā uz procesa nodrošināšanu?

7) Vai VID ir tiesīgs vērst piedziņu uz parādnieka kustamo mantu, neskatoties uz to, ka tiesības pārdot mantu ir tikai administratoram?

8) Vai VID ir tiesīgs segt (inkasēt līdzekļus) maksātnespējas procesa izmaksas (pat, ja administrators tās par tādām neuzskata) prioritārā kārtībā, neskatoties uz to, ka Maksātnespējas likums neparedz prioritāti izmaksu segšanas kārtībā?

9) Kādā veidā administrators pašreizējā situācijā var uzsākt mantas pārdošanu?

10) Kā administratoram atrisināt minēto situāciju, lai netiktu nodarīti zaudējumi pārējiem nenodrošinātajiem kreditoriem, un administrators varētu nodrošināt procesa likumīgu un efektīvu gaitu?

11) Vai administrators šajā situācijā ir nepieciešams atkāpties no konkrētā maksātnespējas procesa? Vai teorētiski Maksātnespējas likums paredz šādu iespēju?

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 26. panta otrajai daļai administratora pienākums ir

nodrošināt efektīvu un likumīgu maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu. Proti, administratora darbībām vienlaikus jāatbilst efektivitātes principam un likuma normām. Efektivitātes princips noteic, ka maksātnespējas procesa ietvaros piemērojami tādi pasākumi, kas ļauj ar vismazāko resursu patēriņu vispilnīgāk sasniegt procesa mērķi, savukārt jēdziens "likumīgs" paredz, ka administratoram maksātnespējas procesā jādarbojas ar likumu piešķirto pilnvaru ietvaros, nodrošinot, ka viņa darbības atbilst ne tikai spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem, bet arī tiesību sistēmai kopumā. No minētās tiesību normas izriet, ka administratoram ir pienākums nodrošināt efektīvu un likumīgu maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu no maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas līdz tiesas lēmumam par maksātnespējas procesa izbeigšanu.

Maksātnespējas likumā un pastarpināti citos ārējos normatīvajos aktos tiešā tekstā ir regulēts jautājums par maksātnespējas procesa izmaksu fiksēšanu, sniegts juridiskās personas maksātnespējas procesa izdevumu uzskaitījums un noteikti kritēriji, kuriem izpildoties, izdevumi iekļaujami juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksu sarakstā. Proti, administratoram ir pienākums izstrādāt juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksu sarakstu, kurā administratoram ir jāiekļauj visas konkrētā maksātnespējas procesa izmaksas. Nodrošinot maksātnespējas procesa likumīgu un efektīvu norisi, administratoram ir patstāvīgi un pastāvīgi visa procesa norises gaitā jāvērtē, vai konkrētās finanšu pozīcijas ir atzīstamas par maksātnespējas procesa izmaksām, vai arī gluži pretēji – par tādām nav atzīstamas.

Gadījumā, ja administrators nepiekrīt VID viedoklim par to, kādi maksājumi un kādā apmērā iekļaujami Parādnieka maksātnespējas procesa izmaksu sarakstā, minētais strīds ir risināms ārējos normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā. Proti, ja VID savu tiesisko pozīciju pamato ar pieņemtu lēmumu vai veiktu faktisko rīcību, šādas rīcības tiesiskums ir pārbaudāms vienīgi Administratīvā procesa likumā noteiktā kārtībā. Administratora vienpusēja rīcība, vai arī jautājuma nodošana balsošanai Parādnieka kreditoru sapulcei konkrēto strīdu starp Parādnieku un VID nevar atrisināt. Vēl jo vairāk, Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā, administratoram ir jāizvairās no tādu darbību veikšanas, kas nelietderīgi var sarežģīt un paildzināt strīda ar VID risināšanu, piemēram, vienlaikus gan apstrīdot (pārsūdzot) VID lēmumus (faktisko rīcību) Administratīvā procesa likuma kārtībā, gan sasaucot kreditoru sapulci, lai tā lemtu par šī paša strīda priekšmetu.

Vienlaikus vēršam uzmanību uz likuma Par nodokļiem un nodevām 21. pantā noteikto, ka nodokļu administrācija patstāvīgi veic šajā likumā un citos normatīvajos aktos noteiktos uzdevumus. Iejaukšanās nodokļu administrācijas kompetencē ietilpstošajos nodokļu un muitas kontroles jautājumos un jebkāda nodokļu administrācijas ietekmēšana, lai panāktu prettiesisku lēmumu, privileģētu stāvokli vai gūtu citus labumus, ir aizliegta. Ievērojot minēto, Maksātnespējas kontroles dienests nav tiesīgs sniegt vērtējumu par VID konkrētiem pieņemtiem lēmumiem Parādnieka maksātnespējas procesā. Šādu lēmumu tiesiskuma pārvērtēšana ir nodota vienīgi tiesas kompetencē. Minētais vienlīdz attiecināms uz VID citām veiktajām darbībām nodokļu, nodevumu vai citu maksājumu atgūšanai valsts labā. Gadījumā, ja administratoram ir pamats uzskatīt, ka VID rīkojas prettiesiski, administratoram ir pienākums parādnieka un citu kreditoru aizskartās tiesības aizsargāt ārējos normatīvajos aktos noteiktā kārtībā.

Lai nodrošinātu iespēju administratoram efektīvi vadīt maksātnespējas procesu, Maksātnespējas likums neliedz administratoram pēc savas iniciatīvas sasaukt kreditoru sapulci un tās darba kārtībā iekļaut jautājumu par maksātnespējas procesa izdevumu atzīšanu par pamatotiem (Maksātnespējas likuma 89. panta 3. punkts). Šāds regulējums paredzēts ar mērķi savlaicīgi

nodrošināt ne vien kreditoru informēšanu par konkrētā procesa izdevumu apmēru, bet arī iegūt vairākuma kreditoru atbalstu procesa izdevumu atzīšanai par attiecināmiem un atbilstošiem konkrētam maksātnespējas procesam. Tomēr Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā sasaukt kreditoru sapulci un tās darba kārtībā iekļaut jautājumu par tādu izdevumu apstiprināšanu, kas pamatoti ar valsts vai pašvaldību iestāžu likumīgā spēkā esošiem lēmumiem (faktisko rīcību), nav nedz lietderīgi, nedz tiesiski. Jo kā jau minēts, kreditoru sapulces lēmums nevar mainīt ārējos normatīvajos aktos noteiktu valsts vai pašvaldību iestāžu lēmumu vai veiktas faktiskās rīcības spēkā esamību.

Tāpat Maksātnespējas kontroles dienests nav tiesīgs sniegt vērtējumu par to, vai un kādā apmērā VID ir pienākums izvērtēt Parādnieka darījumus un attiecīgi kādā apmērā iesniegt administratoram kreditora prasījumu vai iesniegumu par maksātnespējas procesa izmaksām. Kā jebkura valsts pārvaldes iestāde, arī VID ir pakļauts likumiem un tā rīcības tiesiskuma un lietderības kontrole ir noteikta ārējos normatīvajos aktos.

Vēstulē lūgts informēt, kāds bija grozījumu iniciatīvas Maksātnespējas likuma 73. panta 11. daļā sākotnējais mērķis. Maksātnespējas kontroles dienests vērs uzmanību, ka iestāde nevirzīja konkrēto grozījumu Maksātnespējas likumā. Vienlaikus sniedzam viedokli par minētās tiesību normas tvērumu un juridisko dabu.

Maksātnespējas likuma 73. panta 11. daļa noteic, ka nodokļu administrācijas prasījumi, kuri radušies pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas un ir tieši saistīti ar parādnieka darījumiem, kas veikti līdz dienai, kad pasludināts maksātnespējas process, ir piesakāmi kā kreditora prasījumi šajā likumā noteiktajā kārtībā. Kā redzams no attiecīgā likumprojekta izstrādes dokumentiem, šis ir Saeimas deputāta iesniegts priekšlikums un attiecīgi nav ticis diskutēts sākotnējā likumprojekta izstrādes gaitā.

Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā, Maksātnespējas likuma 73. panta 11. daļā iekļautais regulējums konkretizē vispārējo kārtību, proti, ka par parādnieka neizpildītajām saistībām līdz maksātnespējas procesa pasludināšanai un no tām izrietošajiem maksājumiem ir iesniedzams kreditora prasījums. Secīgi, nodokļu administrācijai netiek piešķirtas priekšrocības nodokļu vai citus maksājumus (piemēram, uzrēķinus vai sodus), kas aprēķināti, vai kurus bija iespējams aprēķināt, tikai pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas, un kas izriet no darījumiem, kas veikti līdz maksātnespējas procesa pasludināšanai, pieteikt kā maksātnespējas procesa izmaksas.

Citiem vārdiem, tolaik praksē bija konstatējami gadījumi, kad nodokļu administrācijai iespēja aprēķināt attiecīgo nodokļu vai citus no likuma izrietošus maksājumus radās tikai pēc atbilstošu deklarāciju (vai citas informācijas) saņemšanas vai citu procesuālo un administratīvo darbību veikšanas jau pēc maksātnespējas pasludināšanas. Proti – ar nobīdi laikā, lai gan darījumi par ko aprēķināms maksājums bija veikti pirms maksātnespējas pasludināšanas. Attiecīgi, lai šādā situācijā nodrošināti visu kreditoru vienlīdzību un taisnīgu parādnieka mantas sadali, Maksātnespējas likumā tika iekļauta 73. panta 11. daļa attiecīgā redakcijā.

Administrators vēstulē lūdz sniegt viedokli, kāda ir maksātnespējas procesa izmaksu būtība. Vēršam uzmanību, ka administratoram kā maksātnespējas jomas profesionālim ir patstāvīgi jāspēj identificēt maksātnespējas procesa izmaksas. Vēl jo vairāk situācijā, kad gan maksātnespējas procesa izdevumu pozīcijas, gan administratora atlīdzības apmērs tiešā tekstā ir regulēti Maksātnespējas likumā. Turklāt Maksātnespējas likuma 11. panta otrajā daļā tiešā tekstā noteikts, ka juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksas ir administratora atlīdzība un PVN, ja administrators ir reģistrēts VID PVN maksātāju reģistrā, un izdevumi, kas rodas,

nodrošinot juridiskās personas maksātnespējas procesa vai fiziskās personas maksātnespējas procesa likumīgu un efektīvu norisi.

Vēstulē lūgts sniegt viedokli, vai administratoram šajā situācijā ir nepieciešams atkāpties no konkrētā maksātnespējas procesa. Maksātnespējas likuma 23. panta pirmā daļa noteic, ka administratoram ir tiesības jebkurā brīdī atkāpties no juridiskās personas maksātnespējas procesa, ja objektīvu apstākļu dēļ viņš nespēj pildīt administratora pienākumus. Izvērtējot administratora sniegto informāciju par Parādnieka maksātnespējas procesa norisi, Maksātnespējas kontroles dienests pirmšķietami nekonstatē objektīvus apstākļus, kas būtu par pamatu administratora tiesībām atkāpties no Parādnieka maksātnespējas procesa. Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā, strīda esamība par maksātnespējas procesa izmaksu esamību un attiecināmību, ir loģiska un tipiska situācija maksātnespējas procesā un administratoram ir tiešs pienākums šādus strīdus atrisināt.

Ievērojot minēto, kā arī Maksātnespējas likumā nostiprināto patvaļas aizlieguma principu – kreditors un parādnieks nedrīkst veikt individuālas darbības, kas nodara kaitējumu kreditoru kopuma interesēm, uzskatām, ka administratoram šobrīd ir jāturpina vadīt Parādnieka maksātnespējas process un veikt Maksātnespējas likumā noteiktās darbības. Ierosinām informēt VID un pārējos kreditorus, ka administrators šobrīd nepiekrīt VID pozīcijai attiecībā uz zināmu maksājumu atzīšanu par maksātnespējas procesa izmaksām un, ka administratoram ir uzsākusi veikt tiesiska rakstura pasākumu kopumu minētā strīda atrisināšanai. Vienlaikus administrators var aicināt VID, līdz strīda pilnīgai atrisināšanai, atturēties no tādu darbību veikšanas, kas potenciāli var nodarīt zaudējumus Parādniekam, ņemot vērā strīdu starp administratoru un iestādi.

Par juridiskās personas maksātnespējas procesa izdevumiem⁷⁰

Iesniegumā norādīts, ka sakarā ar iepriekšējā administratora celtajām prasībām par darījumu atzīšanu par spēkā neesošu un parāda piedziņu, kā arī par preču zīmes nelikumīgas izmantošanas pārtraukšanu un negodīgās konkurences aizliegumu maksātnespējīgai juridiskai personai ir radušies izdevumi (tiesāšanās izdevumi), jo iepriekšēja administratora celtās prasības tika noraidītas. Ieceltais administrators piekrita segt minētos izdevumus, taču saņēma no kreditora (VID) iebildumus, kuros lūgts sasaukt kreditoru sapulci, ievērojot Maksātnespējas likuma 170. panta pirmajā daļā noteikto.

Ņemot vērā minēto lūgts sniegt viedokli, vai gadījumā, kad iepriekšējā administratora celtās prasības noraidīšanas rezultātā ir piedzīti no maksātnespējīgā uzņēmuma tiesāšanās izdevumi, vai šie tiesāšanās izdevumi ir iekļaujami maksātnespējas procesa izdevumos.

Maksātnespējas likuma 96. panta pirmās daļas 1. un 2. punktā noteikts, ka administratoram ir pienākums izvērtēt parādnieka darījumus un celt tiesā prasību par attiecīgā darījuma atzīšanu par spēkā neesošu neatkarīgi no šā darījuma veida, ja tas noslēgts: 1) pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas vai četrus mēnešus pirms juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas un tādējādi parādniekam ir nodarīti zaudējumi neatkarīgi no tā, vai persona, ar kuru vai kurai par labu darījums noslēgts, ir vai nav zinājusi par zaudējumu nodarīšanu kreditoriem; 2) triju gadu laikā pirms juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas un tādējādi parādniekam ir nodarīti zaudējumi, turklāt persona, ar

⁷⁰ Maksātnespējas kontroles dienesta 2020. gada 4. marta vēstule Nr. 1-57n/2020/195

kuru vai kurai par labu noslēgts darījums, zināja vai tai bija jāzina par šādu zaudējumu nodarīšanu.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 26. panta otrajai daļai administrators nodrošina efektīvu un likumīgu juridiskās un fiziskās personas maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu. Proti, administratora darbībā vienlaikus jāatbilst efektivitātes principam un likuma normām. Efektivitātes princips noteic, ka maksātnespējas procesa ietvaros piemērojami tādi pasākumi, kas ļauj ar vismazāko resursu patēriņu vispilnīgāk sasniegt procesa mērķi, savukārt jēdziens "likumīgs" paredz, ka administratoram maksātnespējas procesā jādarbojas ar likumu piešķirto pilnvaru ietvaros, nodrošinot, ka viņa darbības atbilst ne tikai spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem, bet arī tiesību sistēmai kopumā. No minētās tiesību normas izriet, ka administratoram ir pienākums nodrošināt efektīvu un likumīgu maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu no maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas līdz tiesas lēmumam par maksātnespējas procesa izbeigšanu.

Maksātnespējas likuma 96. pants uzskatāms par vispārēju darījumu apstrīdēšanas normu.⁷¹ Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 26. panta otro daļu un 96. panta pirmo daļu administratoram pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas ir pienākums izvērtēt parādnieka darījumus un nepieciešamības gadījumā celt tiesā prasību par attiecīgā darījuma atzīšanu par spēkā neesošu, ievērojot Maksātnespējas likuma 5. un 6. pantā noteikto mērķi un principus.

Maksātnespējas procesa izmaksas ir administratora atlīdzība un izdevumi, kas rodas, lai nodrošinātu maksātnespējas procesa likumīgu un efektīvu norisi (Maksātnespējas likuma 11. pants). No Maksātnespējas likuma 168. panta pirmās daļas izriet, ka juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksas sedz no parādnieka mantas. Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 117. panta pirmo daļu administrators 15 dienu laikā pēc parādnieka mantas pārdošanas plāna izpildes sastāda juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksu sarakstu. Savukārt saskaņā ar Maksātnespējas likuma 118. panta pirmo daļu juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksām ir prioritāte pār citiem maksājumiem no parādnieka mantas. No Maksātnespējas likuma 81. panta pirmās daļas 4. punkta izriet administratora pienākums nodrošināt maksātnespējas procesa efektīvu un likumīgu gaitu, ziņot kreditoriem par maksātnespējas procesa izdevumiem, savukārt Maksātnespējas likuma 89. panta 3. punkts noteic kreditoru sapulces kompetenci apstiprināt maksātnespējas procesa izmaksas.

Maksātnespējas likuma 170. panta pirmās daļas 1. un 2. punktā noteikts, ka ar juridiskās personas maksātnespējas procesa nodrošināšanu saistītie šā procesa izdevumi, izņemot izdevumus, kas saistīti ar mantu, kura kalpo par nodrošinājumu, kā arī parādnieka saimnieciskās darbības turpināšanas pilnā vai ierobežotā apmērā nodrošināšanu, ja kreditoru sapulce tos nav atzinusi par pamatotiem, nedrīkst pārsniegt: 1) piecu procentu apmēru no mantas novērtējuma, ja ir sastādīts mantas pārdošanas plāns; 2) juridiskās personas maksātnespējas procesa depozīta apmēru, ja ir sastādīts ziņojums par mantas neesamību. Savukārt Maksātnespējas likuma 170. panta otrās daļas 10. punktā noteikts, ka juridiskās personas maksātnespējas procesa izdevumos iekļauj izdevumus, kas pamatoti un saistīti ar konkrētā juridiskās personas maksātnespējas procesa nodrošināšanu.

Iesniegumā norādīts, ka tiesas izdevumi radušies parādnieka maksātnespējas procesa laikā, proti, iepriekšējā administratora celto prasību rezultātā, līdz ar to Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā minētie izdevumi atbilst Maksātnespējas likuma 170. panta otrās daļas 10. punktā noteiktajiem juridiskās personas maksātnespējas procesa izdevumiem.

⁷¹ Latvijas Republikas Senāta Civillietu departamenta 2019.gada 16.decembra spriedums lietā Nr. C29358817, SKC-294/2019.

Par darbinieku prasījumu apmierināšanu no darbinieku prasījumu garantiju fonda līdzekļiem⁷²

Lūgts sniegt viedokli saistībā par Latvijas Vēstneša portālā iesūtīto jautājumu: "Labdien! Šobrīd atrodos darba attiecībās ar maksātnespējīgu kredītiestādi. Esmu grūtniece un paredzamais dzemdību atvaļinājums tiek plānots 2020. gada marta beigās. Saskaņā ar Darba likumu, Kredītiestāžu likumu un Maksātnespējas likumu esošajam darba devējam nav pienākuma ar mani saglabāt darba attiecības, respektīvi – mani var atlaist jebkurā brīdī. Pie tam man netiks izmaksāta ne kompensācija, ne uzkrātais atvaļinājums. Pat ne no darbinieku prasījumu garantiju fonda [..]?"

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 2. panta trešo daļu kredītiestāžu maksātnespējas procesu regulē atsevišķs likums. Līdz ar to Maksātnespējas kontroles dienests nevar sniegt viedokli par kredītiestādes darbinieku atlaišanas tiesiskajiem pamatiem.

Savukārt saskaņā ar Kredītiestāžu likuma 161. panta otrās daļas 16. punktu administratoram ir pienākums aprēķināt un apkopot atbilstoši likuma "Par darbinieku aizsardzību darba devēja maksātnespējas gadījumā" darbinieku prasījumus un iesniegt pieteikumus par darbinieku prasījumu apmierināšanu Maksātnespējas kontroles dienestam. Pēc naudas līdzekļu saņemšanas no Maksātnespējas kontroles dienesta administrators izmaksā trešajām personām pēc izpildu dokumentiem no attiecīgā darbinieka prasījuma naudas summas, kuras tām pienākas. Administrators iekļauj nenodrošināto kreditoru prasījumu sarakstā Maksātnespējas kontroles dienesta apmierinātās darbinieku prasījumu summas.

Līdz ar to, ja persona ir kredītiestādes darbiniece, tad viņas kā darbinieces prasījumu ir iespējams segt no darbinieku prasījumu garantiju fonda līdzekļiem.

Norādāms, ka Likuma 4. pantā noteikti prasījumu veidi, kuru apmierināšana paredzēta no darbinieku prasījumu garantiju fonda līdzekļiem, tajā skaitā darba samaksa, atlīdzība par cita veida apmaksātu prombūtni, atlīdzība par ikgadējo apmaksāto atvaļinājumu, atlaišanas pabalsts sakarā ar darba tiesisko attiecību izbeigšanos un valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu un iedzīvotāju ienākuma nodokļa maksājumi, kas saistīti ar minētajām izmaksām.

Saskaņā ar likuma "Par darbinieku aizsardzību darba devēja maksātnespējas gadījumā" un Ministru kabineta noteikumiem Nr. 995, Maksātnespējas kontroles dienests no darbinieku prasījumu garantiju fonda līdzekļiem noteiktā kārtībā un apmērā apmierina darba devēja nesegtos darbinieku prasījumus.

Pēc tam, kad administrators ir iesniedzis minēto iesniegumu Maksātnespējas kontroles dienestā, tad pamatojoties uz Ministru kabineta noteikumu Nr. 995 12. punktu, Maksātnespējas kontroles dienests mēneša laikā pēc visu nepieciešamo dokumentu saņemšanas lemj par naudas līdzekļu piešķiršanu darbinieku prasījumu apmierināšanai vai par atteikumu piešķirt naudas līdzekļus. Jāņem vērā, ja minētā iesnieguma un tam pievienoto dokumentu izskatīšanas rezultātā Maksātnespējas kontroles dienests konstatē, ka darbinieku prasījumu apmēra un pamatotības pārbaudei nepieciešama Ministru kabineta noteikumos Nr. 995 paredzētā papildu informācija vai dokumenti, tad nepieciešamā informācija tiek pieprasīta administratoram, VID un pašvaldību institūcijām.

Būtiski norādīt, ka Maksātnespējas kontroles dienests nepārņem darba devēja parādus darbiniekiem un darba devēja aprēķinātās summas ne vienmēr pilnā apmērā tiek segtas no

⁷² Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 19. decembra vēstule Nr. 1-49n/2019/139

darbinieku prasījumu garantiju fonda līdzekļiem, jo darbinieku prasījumi no darbinieku prasījumu garantiju fonda līdzekļiem tiek segti ierobežotā apmērā saskaņā ar likuma "Par darbinieku aizsardzību darba devēja maksātnespējas gadījumā" 4. un 5. pantu un ievērojot Ministru kabineta noteikumu Nr. 995 prasības.

Par administratora pienākumu⁷³

Iesniegumā lūgts sniegt viedokli par to, vai administrators juridiskās personas maksātnespējas procesā ir tiesīgs vērsties Maksātnespējas kontroles dienestā ar iesniegumu par darbinieku prasījumu apmierināšanu no darbinieku prasījumu garantiju fonda līdzekļiem gadījumā, ja parādniekam ir tikai naudas līdzekļi bankas kontā un minēto naudas līdzekļu apmērs varētu būt pietiekams maksātnespējas procesa izmaksu un darbinieku prasījumu apmierināšanai.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 63. panta pirmās daļas 2. punktam pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas parādnieka pārvaldes institūciju darbība tiek apturēta un parādnieka pārvaldīšanu veic administrators.

Savukārt Maksātnespējas likuma 65. panta 7. punkts noteic administratora pienākumu pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas normatīvajos aktos noteiktajos gadījumos un noteiktajā kārtībā vērsties Maksātnespējas kontroles dienestā ar iesniegumu par darbinieku prasījumu apmierināšanu no darbinieku prasījumu garantiju fonda līdzekļiem.

Minētā iesnieguma mērķis ir saņemt naudas līdzekļus darbinieku prasījumu apmierināšanai, ja parādnieka rīcībā nav pietiekamu naudas līdzekļu darbinieku prasījumu apmierināšanai. Turklāt parādnieka darbinieku tiesību aizsardzība tiek nodrošināta ar speciālajām tiesību normām likuma "Par darbinieku aizsardzību darba devēja maksātnespējas gadījumā" un Ministru kabineta noteikumu Nr. 995 noteiktajā kārtībā. Norādāms, ka ar minētā tiesiskā regulējuma spēkā stāšanos ir ieviesta garantiju sistēma darbinieku tiesību aizsardzības jomā, saskaņā ar kuru darbinieku prasījumi darba devēja maksātnespējas gadījumā tiek apmierināti ar garantiju institūcijas starpniecību, kas nodrošina darbinieku prasījumu apmierināšanu jebkurā gadījumā un pietiekami ātrā laika posmā.

Būtiski norādīt, ka Maksātnespējas kontroles dienests nepārņem darba devēja parādus darbiniekiem un darba devēja aprēķinātās summas ne vienmēr pilnā apmērā tiek segtas no darbinieku prasījumu garantiju fonda līdzekļiem, jo darbinieku prasījumi no darbinieku prasījumu garantiju fonda līdzekļiem tiek segti ierobežotā apmērā saskaņā ar likuma "Par darbinieku aizsardzību darba devēja maksātnespējas gadījumā" 4. un 5. pantu un ievērojot Ministru kabineta noteikumu Nr. 995 prasības. Tādējādi saskaņā ar minēto regulējumu darbiniekam ir garantēta vismaz daļēja viņam pienākošos summu izmaksa, nodrošinot darbinieka sociālo aizsardzību gadījumos, kad maksātnespējīga parādnieka manta nav pietiekama, lai segtu darbinieka kreditora prasījumu pilnā apmērā, jo atlikusī darbinieka kreditora prasījuma daļa tiek segta no parādnieka līdzekļiem.

Turklāt saskaņā ar likuma "Par darbinieku aizsardzību darba devēja maksātnespējas gadījumā" 11. panta otrās daļas 1. punktu pēc tam, kad Maksātnespējas kontroles dienests ir pieņēmis lēmumu par naudas līdzekļu piešķiršanu darbinieku prasījumu apmierināšanai no darbinieku prasījumu garantiju fonda, Maksātnespējas kontroles dienests iegūst prasījuma tiesības

⁷³ Maksātnespējas kontroles dienesta 2020. gada 11. februāra vēstule Nr. 1-49n/2020/18

par piešķirto darbinieku prasījumu garantiju fonda naudas līdzekļu atmaksāšanu no maksātnespējīgā darba devēja mantas maksātnespējas jomu regulējošā likumā noteiktajā kārtībā. Atbilstoši Maksātnespējas likuma 118. panta otrajai daļai pēc šā panta pirmajā daļā noteikto juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksu segšanas pilnībā tiek apmierināts Maksātnespējas kontroles dienesta prasījums, ja parādnieka darbinieku prasījumi apmierināti no darbinieku prasījumu garantiju fonda līdzekļiem saskaņā ar likumu "Par darbinieku aizsardzību darba devēja maksātnespējas gadījumā".

Savukārt gadījumā, ja administrators, apzinot faktisko parādnieka finansiālo un saimniecisko stāvokli konstatē, ka parādnieka naudas līdzekļu apmērs ir pietiekams, lai atbilstoši Maksātnespējas likuma 118. pantā noteiktajai kārtībai apmierinātu visus kreditoru prasījumus, tostarp darbinieku prasījumus, tad administrators var nevērsties Maksātnespējas kontroles dienestā ar iesniegumu par darbinieku prasījumu apmierināšanu no darbinieku prasījumu garantiju fonda līdzekļiem, bet īstenot darbinieku prasījumu apmierināšanas procedūru atbilstoši Maksātnespējas likuma 118. pantā noteiktajai kārtībai un apmēram.

Turklāt būtiski ņemt vērā, ka administrators var nevērsties Maksātnespējas kontroles dienestā ar minēto iesniegumu pie nosacījuma, ka darbinieku prasījumus vienlaikus ir iespējams segt saprātīgā laikā pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas.

Par darbinieku prasījumu apmierināšanas kārtību juridiskās personas maksātnespējas procesā⁷⁴

Iesniegumā lūgts sniegt viedokli par to, ja darba devējs (parādnieks) ir kļuvis maksātnespējīgs un maksātnespējas pasludināšanas brīdī darba devējam nav citas mantas, bet tikai naudas līdzekļi, kuru apmērs pārsniedz darbinieku (kreditoru) prasījumu kopsummu – vai administrators ir tiesīgs apmierināt darbinieku prasījumus no parādnieka naudas līdzekļiem, vai arī administratoram noteikti jāgriežas Maksātnespējas kontroles dienestā un jāsaņem finansējums no darbinieku prasījumu garantiju fonda līdzekļiem, jāiekļauj Maksātnespējas kontroles dienests kā kreditors darba devēja maksātnespējas procesā un, tad jāatmaksā Maksātnespējas kontroles dienestam naudas līdzekļus no parādnieka naudas līdzekļiem. Tāpat lūgts sniegt viedokli, vai speciālais likums "Par darbinieku aizsardzību darba devēja maksātnespējas gadījumā" nosaka prioritāru maksājumu kārtību, nekā to paredz Maksātnespējas likuma 118. pantā noteiktā kārtība.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 63. panta pirmās daļas 2. punktam pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas parādnieka pārvaldes institūciju darbība tiek apturēta un parādnieka pārvaldīšanu veic administrators.

Savukārt Maksātnespējas likuma 65. panta 7. punkts noteic administratora pienākumu pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas normatīvajos aktos noteiktajos gadījumos un noteiktajā kārtībā vērsties Maksātnespējas kontroles dienestā ar iesniegumu par darbinieku prasījumu apmierināšanu no darbinieku prasījumu garantiju fonda līdzekļiem.

Minētā iesnieguma mērķis ir saņemt naudas līdzekļus darbinieku prasījumu apmierināšanai, ja parādnieka rīcībā nav pietiekamu naudas līdzekļu darbinieku prasījumu apmierināšanai. Turklāt parādnieka darbinieku tiesību aizsardzība tiek nodrošināta ar speciālajām tiesību normām likuma "Par darbinieku aizsardzību darba devēja maksātnespējas gadījumā" un

⁷⁴ Maksātnespējas kontroles dienesta 2020. gada 3. marta vēstule Nr. 1-49n/2020/25

Ministru kabineta noteikumu Nr. 995 noteiktajā kārtībā. Norādāms, ka ar minētā tiesiskā regulējuma spēkā stāšanos ir ieviesta garantiju sistēma darbinieku tiesību aizsardzības jomā, saskaņā ar kuru darbinieku prasījumi darba devēja maksātnespējas gadījumā tiek apmierināti ar garantiju institūcijas starpniecību, kas nodrošina darbinieku prasījumu apmierināšanu jebkurā gadījumā un pietiekami ātrā laika posmā.

Būtiski norādīt, ka Maksātnespējas kontroles dienests nepārņem darba devēja parādus darbiniekiem un darba devēja aprēķinātās summas ne vienmēr pilnā apmērā tiek segtas no darbinieku prasījumu garantiju fonda līdzekļiem, jo darbinieku prasījumi no darbinieku prasījumu garantiju fonda līdzekļiem tiek segti ierobežotā apmērā saskaņā ar likuma "Par darbinieku aizsardzību darba devēja maksātnespējas gadījumā" 4. un 5. pantu un ievērojot Ministru kabineta noteikumu Nr. 995 prasības. Tādējādi saskaņā ar minēto regulējumu darbiniekam ir garantēta vismaz daļēja viņam pienākošos summu izmaksa, nodrošinot darbinieka sociālo aizsardzību gadījumos, kad maksātnespējīga parādnieka manta nav pietiekama, lai segtu darbinieka kreditora prasījumu pilnā apmērā, jo atlikusī darbinieka kreditora prasījuma daļa tiek segta no parādnieka līdzekļiem.

Turklāt saskaņā ar likuma "Par darbinieku aizsardzību darba devēja maksātnespējas gadījumā" 11. panta otrās daļas 1. punktu pēc tam, kad Maksātnespējas kontroles dienests ir pieņēmis lēmumu par naudas līdzekļu piešķiršanu darbinieku prasījumu apmierināšanai no darbinieku prasījumu garantiju fonda, Maksātnespējas kontroles dienests iegūst prasījuma tiesības par piešķirto darbinieku prasījumu garantiju fonda naudas līdzekļu atmaksāšanu no maksātnespējīgā darba devēja mantas maksātnespējas jomu regulējošā likumā noteiktajā kārtībā. Atbilstoši Maksātnespējas likuma 118. panta otrajai daļai pēc šā panta pirmajā daļā noteikto juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksu segšanas pilnībā tiek apmierināts Maksātnespējas kontroles dienesta prasījums, ja parādnieka darbinieku prasījumi apmierināti no darbinieku prasījumu garantiju fonda līdzekļiem saskaņā ar likumu "Par darbinieku aizsardzību darba devēja maksātnespējas gadījumā".

Savukārt gadījumā, ja administrators, apzinot faktisko parādnieka finansiālo un saimniecisko stāvokli konstatē, ka parādnieka naudas līdzekļu apmērs ir pietiekams, lai atbilstoši Maksātnespējas likuma 118. pantā noteiktajai kārtībai apmierinātu visus kreditoru prasījumus, tostarp darbinieku prasījumus, tad administrators var nevērsties Maksātnespējas kontroles dienestā ar iesniegumu par darbinieku prasījumu apmierināšanu no darbinieku prasījumu garantiju fonda līdzekļiem, bet īstenot darbinieku prasījumu apmierināšanas procedūru atbilstoši Maksātnespējas likuma 118. pantā noteiktajai kārtībai un apmēram.

Turklāt būtiski ņemt vērā, ka administrators var nevērsties Maksātnespējas kontroles dienestā ar minēto iesniegumu pie nosacījuma, ka darbinieku prasījumus vienlaikus ir iespējams segt saprātīgā laikā pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas.

Par Maksātnespējas likuma 118. panta piemērošanu⁷⁵

Iesniegumā norādīts, ka pēc juridiskās personas (turpmāk šajā skaidrojumā – MSIA) maksātnespējas procesa pasludināšanas tika atbrīvoti MSIA darbinieki. MSIA parāds darbiniekiem sastāv no nesamaksātās darba samaksas par pēdējo mēnesi pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas, neizmaksātās atlīdzības par ikgadējo atvaļinājumu 12 mēnešu periodā

⁷⁵ Maksātnespējas kontroles dienesta 2020. gada 28. maija vēstule Nr. 1-49n/2020/45

pirms MSIA maksātnespējas pasludināšanas un atlaišanas pabalsta, kas tika aprēķināts saskaņā ar Darba likuma 112. pantu, ievērojot nostrādāto laiku un vidējās izpeļņas apmēru. Par periodu pēc MSIA maksātnespējas procesa pasludināšanas līdz atbrīvošanas dienai darbiniekiem samaksa tika veikta no MSIA līdzekļiem (maksājumi ir iekļauti maksātnespējas procesa izmaksās), izmaksas aprēķinā netika iekļauts atlaišanas pabalsts, jo MSIA nebija šādu naudas līdzekļu (vairāki darbinieki nostrādāja ap 20 gadiem, t.i. saskaņā ar Darba likumu pienākas atlaišanas pabalsts triju-četrus mēnešu vidējās izpeļņas apmērā). Par periodu pirms MSIA maksātnespējas procesa pasludināšanas darbinieku prasījumi daļēji ir apmierināti no darbinieku prasījumu garantiju fonda līdzekļiem.

Ņemot vērā iesniegumā minēto, lūgts sniegt viedokli uz sekojošiem jautājumiem:

1. Gadījumā, ja pēc Maksātnespējas likuma 118. panta pirmās un otrās daļas paredzēto maksājumu veikšanas atlikušie parādnieka naudas līdzekļi nepietiek, lai pilnībā apmierinātu visus 118. panta trešajā daļā minētos kreditoru (darbinieku) prasījumus, attiecīgie prasījumi apmierināmi proporcionāli summai, kas pienākas katram kreditoram (darbiniekam), aprēķinot valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu un iedzīvotāju ienākuma nodokļa maksājumus, kas saistīti ar minētajiem prasījumiem.

2. Kā tulkojams Maksātnespējas likuma 118. panta trešās daļas 4. punkts - atlaišanas pabalsts sakarā ar darba tiesisko attiecību izbeigšanos likumā noteiktajā minimālajā apmērā, uz kuru tiesības iegūtas ne agrāk kā 12 mēnešu periodā pirms darba devēja juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas - ievērojot to, ka konkrētajā gadījumā atlaišanas pabalsti darbiniekiem ir aprēķināti saskaņā ar Darba likuma 112. pantu (viena, triju, četrus mēnešu vidējās izpeļņas apmērā) un Maksātnespējas kontroles dienests jau ir izmaksājis garantēto atlaišanas pabalstu atbilstoši likuma "Par darbinieku aizsardzību darba devēja maksātnespējas gadījumā" un Ministru kabineta noteikumu Nr. 995 prasībām.

3. Ja atlaišanas pabalsts atbilstoši Maksātnespējas likuma 118. panta trešās daļas 4. punktam darbiniekiem pienākas tikai par 12 mēnešu periodu pirms maksātnespējas pasludināšanas, vai sadalot naudas līdzekļus proporcionāli kreditoru (darbinieku) prasījumiem ir nepieciešams ņemt vērā to, ka daļa no kreditora (darbinieka) prasījuma (atlaišanas pabalsts pilnā apmērā) netiks apmierināta Maksātnespējas likuma 118. panta trešās daļas 4. punktā paredzētajā kārtībā.

[1] Kreditoru prasījumu segšanas kārtība noteikta Maksātnespējas likuma 118. pantā. Saskaņā ar minēto pantu vispirms tiek segtas juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksas (118. panta pirmā daļa), pēc izmaksu segšanas tiek pilnībā apmierināts Maksātnespējas kontroles dienesta prasījums, ja parādnieka darbinieku prasījumi apmierināti no darbinieku prasījumu garantiju fonda līdzekļiem (118. panta otrā daļa). Pēc minēto prasījumu segšanas tiek segti darbinieku prasījumi likumā paredzētajā apmērā (118. panta trešā daļa).

Sadalījums pa prioritātēm ir maksātnespējas procesa iekšējās struktūras viens no pamatprincipiem. Ja viens no maksātnespējas procesa mērķiem ir efektīvu un tiesisku darbību veikšana, iegūstot līdzekļus kreditoru prasījumu pēc iespējas pilnīgākai apmierināšanai, tad savukārt kreditoru prasījumu prioritātes noteikšanas mērķis ir iegūto līdzekļu taisnīga sadale. Tas nozīmē, ka, sadalot prasījumus pa prioritātēm, otrajā kārtā esošais kreditors nevar saņemt sava prasījuma apmierinājumu, pirms nav pilnībā segts tā kreditora prasījums, kas apmierināms pirmajā kārtā. Minētais izriet arī, ja tiek piemērota gramatiskā interpretācijas metode, proti, Maksātnespējas likuma 118. pantā lietotais vārds "*pilnībā*", attiecinot to uz kreditoru prasījumu

segšanu, norāda, ka vispirms ir pilnībā apmierināmi pirmās kārtas kreditoru prasījumi, un tikai tad var piešķirt līdzekļus otrās kārtas kreditoriem, utt.

Vienlaikus sedzot kreditoru prasījumus, var rasties situācija, kad iegūtie līdzekļi nav pietiekami, lai pilnībā apmierinātu visus vienā kārtā esošo kreditoru prasījumus. Kā jau iepriekš tika minēts, centrālā vieta kreditoru prasījumu apmierināšanā ir taisnīgumam. Taisnīguma idejas viens no principiem savukārt ir vienlīdzīgas attieksmes princips, kas prasa līdzīgu attieksmi pret līdzīgu. Tādējādi, ja esošie līdzekļi nav pietiekami visu to kreditoru prasījumu segšanai, kas iekļauti vienā kārtā, ievērojot vienlīdzības prasības, tie tiek sadalīti proporcionāli katram kreditoram.

Vienlaikus vēršam uzmanību, ka administratoram apmierinot darbinieku prasījumus ir jāvadās no darbiniekiem izmaksātajām bruto summām (t.sk., nodokļu maksājumus).

[2] Darba likuma 112. pants noteic, ja darba koplīgumā vai darba līgumā nav noteikts lielāks atlaišanas pabalsts, uzteicot darba līgumu šā likuma 100. panta piektajā daļā un 101. panta pirmās daļas 6., 7., 8., 9., 10. vai 11. punktā noteiktajos gadījumos, darba devējam ir pienākums izmaksāt darbiniekam atlaišanas pabalstu šādā apmērā: 1) viena mēneša vidējās izpeļņas apmērā, ja darbinieks pie attiecīgā darba devēja bijis nodarbināts mazāk nekā piecus gadus; 2) divu mēnešu vidējās izpeļņas apmērā, ja darbinieks pie attiecīgā darba devēja bijis nodarbināts piecus līdz 10 gadus; 3) triju mēnešu vidējās izpeļņas apmērā, ja darbinieks pie attiecīgā darba devēja bijis nodarbināts 10 līdz 20 gadus; 4) četru mēnešu vidējās izpeļņas apmērā, ja darbinieks pie attiecīgā darba devēja bijis nodarbināts vairāk nekā 20 gadus.

Savukārt Darba likuma 101. panta pirmās daļas 10. punktā noteikts, ka darba devējam ir tiesības rakstveidā uzteikt darba līgumu, ja tiek likvidēts darba devējs — juridiskā persona vai personālsabiedrība. Tiesību doktrīnā atzīts, ka uzteikums ir tiesisks uz šā pamata tikai tādā gadījumā, ja tiek likvidēta visa juridiskā persona, nevis uzņēmums. Darba devējam jāizmaksā atlaišanas pabalsts, saskaņā ar Darba likuma 112. pantu, ja uzteikums pamatots ar Darba likuma 101. panta pirmās daļas 10. punktu.⁷⁶

Vienlaikus Maksātnešpējas likuma 118. panta trešās daļas 4. punkts noteic, ka pēc šā panta otrajā daļā noteikto prasījumu segšanas pilnībā tiek apmierināts atlaišanas pabalsts sakarā ar darba tiesisko attiecību izbeigšanos likumā noteiktajā minimālajā apmērā, uz kuru tiesības iegūtas ne agrāk kā 12 mēnešu periodā pirms darba devēja juridiskās personas maksātnešpējas procesa pasludināšanas. Likuma "Par darbinieku aizsardzību darba devēja maksātnešpējas gadījumā" 4. panta pirmās daļas 4. punktā noteikts, ka no darbinieku prasījumu garantiju fonda līdzekļiem apmierina no darba tiesiskajām attiecībām izrietošus darbinieku prasījumus par atlaišanas pabalstu sakarā ar darba tiesisko attiecību izbeigšanos. Vienlaikus šā likuma 5. panta 4. punkta noteikts, ka no darbinieku prasījumu garantiju fonda līdzekļiem darbinieku prasījumus apmierina šādā apmērā: atlaišanas pabalsts Darba likumā noteiktajos gadījumos, uz kuru tiesības iegūtas ne agrāk kā 12 mēnešu periodā pirms darba devēja maksātnešpējas gadījuma iestāšanās. Papildus Ministru kabineta noteikumi Nr. 995 11. punktā noteikts, ka atlaišanas pabalstu no darbinieku prasījumu garantiju fonda apmaksā, ja darba tiesiskās attiecības izbeigtas Darba likumā noteiktajos gadījumos, kad darba devējam ir pienākums izmaksāt darbiniekiem atlaišanas pabalstu.

Oficiālo publikāciju un tiesiskās informācijas likuma 9. panta sestās daļas 2. punktā noteikts, ka, ja konstatē pretrunu starp vienāda juridiska spēka vispārējo un speciālo tiesību normu, vispārējo tiesību normu piemēro tiktāl, ciktāl to neierobežo speciālā tiesību norma.

⁷⁶ Zvērinātu advokātu birojs "BDO Zelmenis & Liberte". Darba likums ar komentāriem – Rīga: 2010. gads, 197. lpp. Pieejams: http://at.gov.lv/files/uploads/files/docs/2011/dl_ar_kom.pdf [aplūkots: 26.05.2020]

Darba likuma tiesību normas regulē jautājumus, kuri attiecas uz darbinieku un darba devēju darba tiesiskajām attiecībām tiktāl, ciktāl speciālajās tiesību normās nav noteikts citādi.⁷⁷ Vienlaikus Maksātnespējas likuma tiesību normas attiecībā uz atlaišanas pabalsta samaksu ir piemērojams tikai tad, kad juridiskajai personai ir pasludināts maksātnespējas process. Līdz ar to secināms, ka Maksātnespējas likuma 118. panta trešās daļas 4. punkts ir speciālā tiesību norma attiecībā uz Darba likuma 112. pantu (vispārīgā tiesību norma). Tādējādi iesniegumā norādītajā situācijā ir piemērojams Maksātnespējas likuma 118. panta trešās daļas 4. punktā, likuma "Par darbinieku aizsardzību darba devēja maksātnespējas gadījumā" 4. panta pirmās daļas 4. punktā un 5. panta 4. punktā, kā arī Ministru kabineta noteikumu Nr. 995 11. punktā noteiktais regulējums.

Papildus norādām, ka Maksātnespējas kontroles dienests no darbinieku prasījumu garantiju fonda līdzekļiem sedz darbinieku prasījumus ierobežotā apmērā (piesaistot minimālajai valsts noteiktajai mēnešalgai) un par ierobežotu periodu. Savukārt administratoram saskaņā ar Maksātnespējas likuma 118. panta trešo daļu darbinieku prasījumi ir jāsedz, ievērojot noteikto perioda ierobežojumu. No darbinieku prasījumu garantiju fonda sedzamo darbinieku prasījumu aprēķins ir piesaistīts pusotras valstī noteiktās minimālās mēneša darba algas apmēram darba devēja maksātnespējas gadījuma iestāšanās dienā, savukārt administratoram, veicot aprēķinus atbilstoši Maksātnespējas likuma 118. pantam, minētais ierobežojums nav jāņem vērā un jāaprēķina atbilstoši tai summai, ko darbinieks reāli saņem, ievērojot Maksātnespējas likuma 118. panta trešās daļas 4. punktā noteikto periodu. Papildus norādām, ka, ja darbinieks ir saņēmis lielāku darba algu, tad starpība, kuru Maksātnespējas kontroles dienests no darbinieku prasījumu garantiju fonda līdzekļiem nav samaksājis, administratoram jāaprēķina un jāsedz, pamatojoties uz Maksātnespējas likuma 118. panta trešo daļu.

Nemot vērā minēto secināms, ka pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas administratoram ir pienākums izmaksāt darbiniekiem atlaišanas pabalstu par vienu mēnesi, ievērojot Darba likuma 112. pantā noteikto minimālo apmēru. Vienlaikus norādām, ka Maksātnespējas kontroles dienesta aprēķins ir piesaistīts pusotras valstī noteiktās minimālās mēneša darba algas apmēram. Tas nozīmē, ka administratora un Maksātnespējas kontroles dienesta aprēķinātās summas var atšķirties, tādējādi starpība (ja tāda ir) administratoram ir jāizmaksā darbiniekiem.

Papildus vēršam uzmanību, ka ar atlaišanas pabalstu saprot vienreizējo, nedalāmu atlīdzību sakarā ar darba tiesiskos attiecību izbeigšanos,⁷⁸ tādējādi Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā atlaišanas pabalstu nevar sadalīt pirms un pēc attiecīgās maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas.

Par darba devēja maksātnespējas procesu⁷⁹

Iesniegumā norādīts, ka ar darba tiesiskās attiecības tika pārtrauktas 2020. gada februāra beigās. Norādīts, ka VID ir apķīlājis uzņēmuma norēķinu kontos esošos naudas līdzekļus, un līdz ar to darba samaksa netiks izmaksāta.

⁷⁷ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Plēnuma un tiesu prakses vispārināšanas daļa. Par likumu piemērošanu, izšķirot tiesās strīdus, kas saistīti ar darba līguma izbeigšanos vai grozīšanu – 2004.gads. 11. lpp. Pieejams: http://www.lm.gov.lv/upload/darba_tirgus/darba_attiecibas_socialais_dialogs/quest_at.pdf [aplūkots: 26.05.2020]

⁷⁸ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2013. gada 22. oktobra spriedums lietā Nr. SKA-0492-13.

⁷⁹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2020. gada 3. jūnija vēstule Nr. 1-49n/2020/46

Iesniegumā norādīts, ka saņemts izpildu rakstu par darba samaksas piedziņu no iepriekšējā darba devēja, kas iesniegts zvērinātam tiesu izpildītājam piespiedu izpildei. Zvērināts tiesu izpildītājs sniedzis informāciju, ka uzņēmumam nav naudas līdzekļu, mantas uz ko vērst piedziņu.

Ņemot vērā, ka darbiniekam ir iespēja saņemt neizmaksāto darba samaksu, ja uzņēmums ir uzsācis juridiskās personas maksātnespējas procesu, lūgts sniegt viedokli uz sekojošiem jautājumiem:

1) kādas varētu būt tālākās darbības attiecībā uz SIA "X", ņemot vērā, ka uzņēmums nav pashudinājis juridiskās personas maksātnespējas procesu?

2) vai uzņēmums var tā arī neizsludināt maksātnespēju, un līdz ar to netiktu saņemta neizmaksātā darba samaksa 2659,70 euro apmērā?

3) ko vēl var darīt, lai atgūtu neizmaksāto algu?

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 173. panta pirmo daļu Maksātnespējas kontroles dienests ir tieslietu ministra pārraudzībā esoša tiešās pārvaldes iestāde, kas normatīvajos aktos noteiktās kompetences ietvaros īsteno valsts politiku tiesiskās aizsardzības procesa un maksātnespējas procesa jautājumos, aizsargā darbinieku intereses viņu darba devēja maksātnespējas gadījumā un likumā noteiktajā kārtībā īsteno valsts un sabiedrības interešu aizsardzību tiesiskās aizsardzības procesa un maksātnespējas procesa jautājumos.

Maksātnespējas likuma 57. panta pirmajā daļā ir noteiktas juridiskās personas maksātnespējas procesa pazīmes, tai skaitā 4. punktā noteiktā pazīme – parādnieks nav pilnībā izmaksājis darbiniekam darba samaksu, kaitējuma atlīdzību sakarā ar nelaimes gadījumu darbā vai arodslimību vai nav veicis sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas divu mēnešu laikā no izmaksai noteiktās dienas.

Maksātnespējas likuma 60. pants regulē subjektus, kam ir tiesības iesniegt juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu. Atbilstoši Maksātnespējas likuma 60. panta pirmās daļas noteikumiem, juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu var iesniegt ne tikai pats parādnieks, bet arī kreditors (arī vairāki kreditori ar kopīgu pieteikumu), tostarp juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu atbilstoši šā likuma 57. panta 4. punktā minētajai maksātnespējas procesa pazīmei var iesniegt darbinieks, kuram ir vai ir bijušas darba tiesiskās attiecības ar parādnieku.

Papildus norādām, ka Maksātnespējas likuma 60. panta trešā daļa noteic, ka parādniekam ir pienākums nekavējoties iesniegt juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu, ja pastāv kāda no šā likuma 57. panta pirmās daļas 5., 6. vai 9. punktā minētajām juridiskās personas maksātnespējas procesa pazīmēm.

Vēršam uzmanību, ka Maksātnespējas kontroles dienesta kompetencē un uzdevumos neietilpst veikt darbības, lai juridiskā persona iesniegtu maksātnespējas procesa pieteikumu.

Līdz ar to saskaņā ar Maksātnespējas likuma 57. panta pirmās daļas 4. punktu un 60. panta otro daļu juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu var iesniegt darbinieks, kuram ir vai ir bijušas darba tiesiskās attiecības ar parādnieku, ja parādnieks nav pilnībā izmaksājis darbiniekam darba samaksu, kaitējuma atlīdzību sakarā ar nelaimes gadījumu darbā vai arodslimību vai nav veicis sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas divu mēnešu laikā no izmaksai noteiktās dienas.

Vienlaikus norādām, ka saskaņā ar likuma "Par valsts apdraudējuma un tā seku novēršanas un pārvarēšanas pasākumiem sakarā ar Covid-19 izplatību" 17. pantu līdz 2020. gada

1. septembrim kreditoriem aizliegts iesniegt juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu, ja pastāv kāda no Maksātnespējas likuma 57. panta pirmās daļas 1., 2., 3. vai 4. punktā minētajām juridiskās personas maksātnespējas procesa pazīmēm.

Maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanas un izskatīšanas kārtību regulē Civilprocesa likums. Proti, prasību pret juridisko personu ceļ tiesā pēc tās juridiskās adreses.

Atbilstoši Civilprocesa likuma 363.² panta otrajai daļai, iesniedzot maksātnespējas procesa pieteikumu, darbiniekam jāpievieno dokumenti, kas apliecina valsts nodevas un citu tiesas izdevumu, kā arī maksātnespējas procesa depozīta samaksu. Maksātnespējas likuma 62. panta pirmajā daļā ir noteikts, ka juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanas priekšnoteikums ir juridiskās personas maksātnespējas procesa depozīta iemaksa divu minimālo mēnešalgu apmērā Maksātnespējas kontroles dienesta speciāli izveidotajā kontā.

Civilprocesa likuma 43. panta pirmās daļas 1.² punktā noteikts, ka no tiesas izdevumu samaksas valsts ienākumos atbrīvoti pieteikuma iesniedzēji – par juridiskās personas maksātnespējas pieteikumu, ja tiesas nolēmuma par darba samaksas piedziņu izpilde šajā likumā noteiktajā kārtībā atzīta par neiespējamu. Maksātnespējas likuma 62. panta 7.¹ daļā noteikts, ka tiesa var pilnīgi vai daļēji atbrīvot darbinieku no maksātnespējas procesa depozīta samaksas, ja viņš maksātnespējas procesa pieteikumu iesniedz pēc tam, kad, piemērojot piespiedu izpildes līdzekļus, nav bijis iespējams izpildīt tiesas nolēmumu par parāda piedziņu no parādnieka un darbinieks, ievērojot viņa mantisko stāvokli, nevar iemaksāt maksātnespējas procesa depozītu.

Pēc tiesas nolēmuma par darba samaksas piedziņu stāšanās likumīgā spēkā, tiesa izraksta izpildu rakstu, kas iesniedzams zvērinātam tiesu izpildītājam. Ja tiesu izpildītājs tiesas nolēmuma izpildi atzīst par neiespējamu, darbinieks var sniegt tiesā darba devēja maksātnespējas procesa pieteikumu, lūdzot tiesu atbrīvot viņu no maksātnespējas procesa depozīta un tiesas izdevumu samaksas.

Pēc darba devēja maksātnespējas procesa pasludināšanas darbiniekam ir jāpiesaka kreditora prasījums administratoram, ievērojot Maksātnespējas likuma 73. panta nosacījumu.

Piemēram, darbinieka prasījumi pret parādnieku (darba devēju) iesniedzami administratoram mēneša laikā no dienas, kad maksātnespējas reģistrā izdarīts ieraksts par parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanu.

Darbinieku prasījumu apmierināšanas kārtību no darbinieku prasījumu garantiju fonda līdzekļiem regulē likums "Par darbinieku aizsardzību darba devēja maksātnespējas gadījumā" un Ministru kabineta noteikumi Nr.995. Likuma "Par darbinieku aizsardzību darba devēja maksātnespējas gadījumā" 4. un 5. pantā noteikti darbinieku prasījumu veidi un periodi, par kādiem no darbinieku prasījumu garantiju fonda līdzekļiem apmierināmi no darba tiesiskajām attiecībām izrietoši darbinieku prasījumi.

Proti, atbilstoši minētā likuma 5. panta pirmās daļas 1. punktā noteiktajam no darbinieku prasījumu garantiju fonda līdzekļiem apmierina darbinieku prasījumus saistībā ar darba samaksu par pēdējiem trim darba tiesisko attiecību mēnešiem 12 mēnešu periodā pirms darba devēja maksātnespējas gadījuma iestāšanās.

Par juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanu tiesā⁸⁰

Iesniedzumā norādīts, ka likuma "Par valsts apdraudējuma un tā seku novēršanas un

⁸⁰ Maksātnespējas kontroles dienesta 2020. gada 3. jūnija vēstule Nr. 1-49n/2020/47

pārvarēšanas pasākumiem sakarā ar Covid-19 izplatību” 17. pantā noteikts, ka līdz 2020. gada 1. septembrim kreditoriem aizliegts iesniegt juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu, ja pastāv kāda no Maksātnespējas likuma 57. panta pirmās daļas 1., 2., 3. vai 4. punktā minētajām juridiskās personas maksātnespējas procesa pazīmēm. Līdz ar to lūgts sniegt viedokli, vai kreditoram ir tiesības iesniegt juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu, pamatojoties uz Maksātnespējas likuma 57. panta pirmās daļas 5. punktu.

Informējam, ka Maksātnespējas likuma 57. panta pirmā daļa (juridiskās personas maksātnespējas procesa pazīmes) ir piemērojama kopsakarā ar Maksātnespējas likuma 60. pantu, kurš noteic to personu loku, kuras var iesniegt juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu tiesā.

Maksātnespējas likuma 57. panta pirmās daļas 1., 2., 3., un 4. punktā tiek uzskaitītas tās juridiskās personas maksātnespējas procesa pazīmes, kurām iestājoties parādniekam var piemērot juridiskās personas maksātnespējas procesu. Vienlaikus Maksātnespējas likuma 60. panta pirmās daļas 1. punkts norāda, ka juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu Maksātnespējas likumā paredzētajos gadījumos var iesniegt kreditors vai kreditori, ja pastāv kāda no Maksātnespējas likuma 57. panta pirmās daļas 1., 2., 3. vai 4. punktā minētajām juridiskās personas maksātnespējas procesa pazīmēm. Tādējādi juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu tiesā saskaņā ar Maksātnespējas likuma 57. panta pirmās daļas 1., 2., 3., un 4. punktu var iesniegt kreditors vai kreditori.

Savukārt saskaņā ar Maksātnespējas likuma 57. panta pirmās daļas 5. punktu parādniekam piemēro juridiskās personas maksātnespējas procesu, ja parādnieks ilgāk nekā divus mēnešus nav nokārtojis parādsaistības, kurām iestājies izpildes termiņš. Atbilstoši Maksātnespējas likuma 60. panta pirmās daļas 2. punktam juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu Maksātnespējas likumā paredzētajos gadījumos tiesai var iesniegt parādnieks, ja pastāv kāda no Maksātnespējas likuma 57. panta pirmās daļas 5., 6., vai 9. punktā minētajām juridiskās personas maksātnespējas procesa pazīmēm. No minētajām tiesību normām izriet, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 57. panta pirmās daļas 5. punktu tiesības iesniegt juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu ir tikai parādniekam un minētā tiesību norma uz kreditoru/- iem neattiecas. Ievērojot minēto, secināms, ka likumdevējs ir noteicis absolūtu moratoriju kreditoru tiesībām

4. FIZISKĀS PERSONAS MAKSĀTNESPĒJAS PROCESS

Par izmaksām "ģimenes" maksātnespējas procesā⁸¹

Lūgts sniegt skaidrojumu, kādas ir izmaksas "ģimenes" maksātnespējas procesā no pieteikumu iesniegšanas brīža līdz maksātnespējas procesa izbeigšanas brīdim.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 133. panta pirmās daļas 3. punktu fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu var iesniegt parādnieks kopā ar šā likuma 131. panta pirmās daļas 1. un 2. punktā noteiktajām ieinteresētajām personām, t.i. parādnieka laulāto vai personu, kura sastāv ar parādnieku radniecībā vai svainībā līdz otrajai pakāpei, ja katrai no tām pastāv šā likuma 129. panta pirmās daļas 3. punktā minētā pazīme - šai personai nav iespēju nokārtot parādsaistības, no kurām vismaz vienas parādsaistības pamatā ir neizpildīta blakus saistība vai solidāra saistība starp parādnieku un šā likuma 131. panta pirmās daļas 1. un 2. punktā noteiktajām personām, ja tā pārsniedz 5000 euro.

Saskaņā ar Civilprocesa likumu jautājuma izlemšana par fiziskās personas maksātnespējas procesa, arī "ģimenes maksātnespējas procesa" piemērošanu ir tiesas ekskluzīvā kompetencē.

Informējam, ka lai iesniegtu "ģimenes maksātnespējas procesa" pieteikumu, starp visām personām, kas iesniedz minēto pieteikumu, jāpastāv vismaz vienai neizpildītai kopīgai blakus saistībai vai solidārai saistībai.

Papildus norādām, ja pieteicējs jeb parādnieks neatbilst kādai no fiziskās personas maksātnespējas procesa pazīmēm, tad tiesai maksātnespējas procesa pieteikums ir jānoraida un jāizbeidz fiziskās personas maksātnespējas procesa lieta.⁸²

Vēršam uzmanību, ka kopīgais fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikums pastāv tikai uz maksātnespējas procesa pasludināšanas brīdi. Tā kā ne Maksātnespējas likumā, ne Civilprocesa likumā nav iekļauts "ģimenes maksātnespējas procesa" turpmākās norises regulējums, tad pēc pasludināšanas šie maksātnespējas procesi tiek turpināti tā, it kā tie būtu atsevišķi (individuāli) procesi, un attiecībā uz katru no šiem procesiem ir individuāli piemērojamas Maksātnespējas likumā ietvertās tiesību normas. Katram parādniekam tiek īstenota atsevišķa bankrota procedūra un pasludināta atsevišķa saistību dzēšanas procedūra, tādējādi arī saistību dzēšanas plāns tiek sagatavots katram atsevišķi, ņemot vērā katra parādnieka individuālo saistību apmēru.

Civilprocesa likuma 363.²³ panta otrā daļa noteic, ka maksātnespējas procesa pieteikumam pievieno dokumentus, kas apstiprina valsts nodevas un citu tiesas izdevumu samaksu likumā noteiktajā kārtībā un apmērā, fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīta samaksu un apstākļus, uz kuriem pieteikums pamatots.

Atbilstoši Civilprocesa likuma 34. panta pirmās daļas 3. punktam maksājama valsts nodeva 70 euro apmērā. Valsts nodeva pārskaitāma uz attiecīgo Valsts kases kontu pirms maksātnespējas pieteikuma iesniegšanas, kā iemaksas mērķi norādot informāciju maksātnespējas pieteikuma identificēšanai. Tajā pašā laikā atbilstoši Civilprocesa likuma 43. panta ceturtajai daļai tiesa vai tiesnesis, ievērojot fiziskās personas mantisko stāvokli, pilnīgi vai daļēji atbrīvo to no tiesas izdevumu samaksas valsts ienākumos, kā arī atliek valsts ienākumos piespriesto tiesas izdevumu samaksu vai sadala to termiņos. Tātad persona vienlaikus ar prasības pieteikuma

⁸¹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 2. decembra vēstule Nr. 1-49n/2019/128

iesniegšanu var lūgt tiesu to atbrīvot no tiesas izdevumu samaksas, sniedzot ziņas par savu mantisko stāvokli un pievienojot arī attiecīgus pierādījumus. Piemēram, ja personai ir piešķirts trūcīgas vai maznodrošinātas personas statuss, šīs ziņas noteikti ir jāsniedz tiesai, norādot, ka pašvaldība pirms attiecīgā statusa piešķiršanas ir vispusīgi izvērtējusi personas mantisko stāvokli. Tajā pašā laikā jāņem vērā, ka atbrīvošana no tiesas izdevumu samaksas valsts ienākumos ir paredzēta tikai izņēmuma gadījumos, kad tiešām tiek konstatēti tādi apstākļi, kas liecina, ka konkrētās fiziskās personas mantiskais stāvoklis neļauj tai īstenot tiesības uz tiesu likumā noteiktā valsts nodevas lieluma dēļ.

Maksātnespējas pieteikumam pievieno valsts nodevas samaksu apliecinājošu dokumentu, pretējā gadījumā maksātnespējas pieteikums tiks atstāts bez virzības.

Papildus valsts nodevai saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.²³ panta otrās daļas 2. punktu un Maksātnespējas likuma 129. panta otro daļu fiziskās personas maksātnespējas procesa piemērošanas priekšnoteikums ir fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīta iemaksa divu minimālo mēnešalgu apmērā, t.i., 860 *euro*, Maksātnespējas kontroles dienesta speciāli izveidotā Valsts kases kontā (*sk. Maksātnespējas kontroles dienesta vietni http://www.mkd.gov.lv/lv/link_part_176/*).

Maksātnespējas procesa depozīta mērķis ir veicināt tādu maksātnespējas procesu uzsākšanu, kuros ir iespējams īstenot Maksātnespējas likuma 5. pantā ietverto fiziskās personas maksātnespējas procesa mērķi - pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas un dot iespēju parādniekam, kura manta un ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai, tikt atbrīvotam no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksātspēju. Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 171. panta pirmo daļu maksātnespējas procesa depozīts izmantojams, lai segtu administratora atlīdzību.

Ņemot vērā minēto, fiziskā persona neatkarīgi no sava mantiskā stāvokļa no depozīta iemaksas netiek atbrīvota. Vēl vairāk, šāds atbrīvojums nonāktu pretrunā ar Maksātnespējas likuma mērķi. Tādējādi personas nespēja iemaksāt maksātnespējas procesa depozītu divu minimālo mēnešalgu apmērā ir uzskatāms par šķērslī maksātnespējas procesa uzsākšanai.

No minētā izriet, ka iesniedzot tiesā fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu saskaņā ar Maksātnespējas likuma 133. panta pirmās daļas 3. punktu, parādnieks kopā ar ieinteresētajām personām (neatkarīgi no to skaita) iemaksā tikai vienu fiziskās personas maksātnespējas procesa depozītu divu minimālo mēnešalgu (šobrīd 860 *euro*) apmērā. Tāpat, ņemot vērā, ka tiek iesniegts viens kopīgs fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikums, atbilstoši Civilprocesa likuma 34. panta pirmās daļas 3. punktam parādniekam kopā ar ieinteresētajām personām tiesā jāiemaksā valsts nodeva 70 *euro* apmērā, ņemot vērā Civilprocesa likuma 43. panta ceturtajā daļā noteikto. Tādējādi likumdevējs ir apzināti samazinājis fiziskās personas maksātnespējas procesa ierosināšanas izmaksas, ja fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikums tiek iesniegts saskaņā ar Maksātnespējas likuma 133. panta pirmās daļas 3. punktu.

Informējam, ka fiziskās personas maksātnespējas process sastāv no divām secīgām procedūrām: bankrota procedūras un saistību dzēšanas procedūras. Bankrota procedūras laikā tiek realizēta visa parādnieka manta, un no tās realizācijas iegūtie līdzekļi novirzīti kreditoru prasījumu apmierināšanai, savukārt saistību dzēšanas procedūras laikā parādniekam ir pienākums kreditoru prasījumu segšanai mēnesī novirzīt vienu trešdaļu no saviem ienākumiem pēc nodokļu samaksas, bet jebkurā gadījumā novirzāmo ienākumu apmērs nevar būt mazāks par vienu trešdaļu no valstī noteiktās minimālās mēnešalgas mēnesī pirms nodokļu samaksas. Tādējādi pēc bankrota

procedūras pabeigšanas parādniekam jānodrošina, lai kreditoru prasījumu apmierināšanai ik mēnesi tiek novirzīta vismaz viena trešdaļa no valstī noteiktās minimālās algas (t.i., vismaz 143,33 euro).

Vēršam uzmanību, ka maksātnespējas procesa laikā var rasties arī papildus izdevumi, piemēram, ja parādniekam ir nepieciešama administratora palīdzība izstrādāt saistību dzēšanas plāna grozījumus (Maksātnespējas likuma 159. panta 3. punkts un 161. panta 3. punkts), tad atbilstoši Maksātnespējas likuma 171. panta trešajai daļai administratoram pienākas atlīdzība, ko sedz parādnieks.

Papildus aicinām Maksātnespējas kontroles dienesta tīmekļa vietnē <http://mkd.gov.lv/lv/aktualitates/813/> iepazīties ar informāciju par fiziskās personas maksātnespējas procesa uzsākšanas izmaksām un izmaksām maksātnespējas procesa laikā. Kā arī LV portāla tīmekļa vietnē <https://lvportals.lv/skaidrojumi/302560-fiziskas-personas-maksatnespeja-paradniekam-jabut-godpratigam-i-2019> un <https://lvportals.lv/skaidrojumi/302869-fiziskas-personas-maksatnespejas-process-paradniekam-jabut-godpratigam-ii-2019> iepazīties ar informāciju par fiziskās personas maksātnespējas procesu.

Par izmaksām "ģimenes" maksātnespējas procesā⁸³

Vai sniedzot vienu pieteikumu par maksātnespēju vīram un sievai, cik ir jāmaksā depozīta summa par abiem?

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 133. panta pirmās daļas 3. punktu fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu var iesniegt parādnieks kopā ar šā likuma 131. panta pirmās daļas 1. un 2. punktā noteiktajām ieinteresētajām personām, t.i. parādnieka laulāto vai personu, kura sastāv ar parādnieku radniecībā vai svainībā līdz otrajai pakāpei, ja katrai no tām pastāv šā likuma 129. panta pirmās daļas 3. punktā minētā pazīme - šai personai nav iespēju nokārtot parādsaistības, no kurām vismaz vienas parādsaistības pamatā ir neizpildīta blakus saistība vai solidāra saistība starp parādnieku un šā likuma 131. panta pirmās daļas 1. un 2. punktā noteiktajām personām, ja tā pārsniedz 5000 euro.

Saskaņā ar Civilprocesa likumu jautājuma izlemšana par fiziskās personas maksātnespējas procesa, arī "ģimenes maksātnespējas procesa" piemērošanu ir tiesas ekskluzīvā kompetencē.

Civilprocesa likuma 363.²³ panta otrā daļa noteic, ka maksātnespējas procesa pieteikumam pievieno dokumentus, kas apstiprina valsts nodevas un citu tiesas izdevumu samaksu likumā noteiktajā kārtībā un apmērā, fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīta samaksu un apstākļus, uz kuriem pieteikums pamatots.

Atbilstoši Civilprocesa likuma 34. panta pirmās daļas 3. punktam maksājama valsts nodeva 70 euro apmērā. Valsts nodeva pārskaitāma uz attiecīgo Valsts kases kontu pirms maksātnespējas pieteikuma iesniegšanas, kā iemaksas mērķi norādot informāciju maksātnespējas pieteikuma identificēšanai. Maksātnespējas pieteikumam pievieno valsts nodevas samaksu apliecinošu dokumentu, pretējā gadījumā maksātnespējas pieteikums tiks atstāts bez virzības.

Papildus valsts nodevai saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.²³ panta otrās daļas 2. punktu un Maksātnespējas likuma 129. panta otro daļu fiziskās personas maksātnespējas procesa piemērošanas priekšnoteikums ir fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīta iemaksa divu

⁸³ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 9. decembra vēstule Nr. 1-49n/2019/132

minimālo mēnešalgu apmērā, t.i., 860 *euro*, Maksātnespējas kontroles dienesta speciāli izveidotā Valsts kases kontā (*sk. Maksātnespējas kontroles dienesta vietni http://www.mkd.gov.lv/lv/link_part_176/*).

Maksātnespējas procesa depozīta mērķis ir veicināt tādu maksātnespējas procesu uzsākšanu, kuros ir iespējams īstenot Maksātnespējas likuma 5. pantā ietvertu fiziskās personas maksātnespējas procesa mērķi - pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas un dot iespēju parādniekam, kura manta un ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai, tikt atbrīvotam no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksātspēju. Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 171. panta pirmo daļu maksātnespējas procesa depozīts izmantojams, lai segtu administratora atlīdzību.

Iesniedzot tiesā fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu saskaņā ar Maksātnespējas likuma 133. panta pirmās daļas 3. punktu, parādnieks kopā ar ieinteresētajām personām (neatkarīgi no to skaita) iemaksā tikai vienu fiziskās personas maksātnespējas procesa depozītu divu minimālo mēnešalgu apmērā. Tāpat, ņemot vērā, ka tiek iesniegts viens kopīgs fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikums, atbilstoši Civilprocesa likuma 34. panta pirmās daļas 3. punktam parādniekam kopā ar ieinteresētajām personām tiesā jāiemaksā valsts nodeva 70 *euro* apmērā, ņemot vērā Civilprocesa likuma 43. panta ceturtajā daļā noteikto. Tādējādi likumdevējs ir apzināti samazinājis fiziskās personas maksātnespējas procesa ierosināšanas izmaksas, ja fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikums tiek iesniegts saskaņā ar Maksātnespējas likuma 133. panta pirmās daļas 3. punktu.

Vēršam uzmanību, ka kopīgais fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikums pastāv tikai uz maksātnespējas procesa pasludināšanas brīdi. Tā kā ne Maksātnespējas likumā, ne Civilprocesa likumā nav iekļauts "ģimenes maksātnespējas procesa" turpmākās norises regulējums, tad pēc pasludināšanas šie maksātnespējas procesi tiek turpināti tā, it kā tie būtu atsevišķi (individuāli) procesi, un attiecībā uz katru no šiem procesiem ir individuāli piemērojamas Maksātnespējas likumā ietvertās tiesību normas. Katram parādniekam tiek īstenota atsevišķa bankrota procedūra un pasludināta atsevišķa saistību dzēšanas procedūra, tādējādi arī saistību dzēšanas plāns tiek sagatavots katram atsevišķi, ņemot vērā katra parādnieka individuālo saistību apmēru.

Papildus aicinām Maksātnespējas kontroles dienesta tīmekļa vietnē <http://mkd.gov.lv/lv/aktualitates/813/> iepazīties ar informāciju par fiziskās personas maksātnespējas procesa uzsākšanas izmaksām un izmaksām maksātnespējas procesa laikā. Kā arī LV portāla tīmekļa vietnē <https://lvportals.lv/skaidrojumi/302560-fiziskas-personas-maksatnespeja-paradniekam-jabut-godpratigam-i-2019> un <https://lvportals.lv/skaidrojumi/302869-fiziskas-personas-maksatnespejas-process-paradniekam-jabut-godpratigam-ii-2019> iepazīties ar informāciju par fiziskās personas maksātnespējas procesu.

Par trešās personas maksājumu veikšanu fiziskās personas saistību dzēšanas procedūras laikā⁸⁴

Iesniegumā norādīts, ka 2016. gada janvārī divām fiziskām personām ("ģimenes maksātnespējas process") ar spriedumu tika pasludināts fiziskās personas maksātnespējas process. Ar tiesas lēmumu 2016. gada septembrī apstiprinātas bankrota procedūras pabeigšanas,

⁸⁴ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 9. decembra vēstule Nr. 1-49n/2019/133

pasludinot saistību dzēšanas procedūras un apstiprinot saistību dzēšanas plānus. Saistību dzēšanas plānu īstenošanas termiņi paredzēti trīs gadi. SIA "X" kā kreditors, pārbaudot saistību dzēšanas procedūras norisi konstatēja, ka maksātnespējas procesa ietvaros abas maksātnespējīgās personas no 36 maksājumiem pašas personīgi nav veikušas nevienu maksājumu. Paskaidrojumos SIA "X" tika norādīts, ka maksātnespējīgajām personām nebija iespējas pašām veikt maksājumus no saviem norēķinu kontiem, jo visi viņu norēķinu konti esot bloķēti uz tiesu izpildītāju rīkojumu pamata.

Iesniegumā norādīts, ka maksātnespējīgas personas nav vērsušās pie tiesu izpildītāja atsaucoties uz Maksātnespējas likuma 134. panta otrās daļas 1. punktu, kurš nosaka, ka laikā, kad izpildu lietvedības ir apturētas, zvērināts tiesu izpildītājs darbības lietā neveic, tajā skaitā netiek bloķēti norēķinu konti. Maksātnespējīgās personas, atsaucoties uz 2010. gadā izdoto pilnvaru, pilnvaro trešo personu saņemt viņiem pienākošos darba samaksu. Bez tam, pilnvarotā persona neatver jaunus norēķinu kontus katrai no maksātnespējīgām personām, bet izvēlējās izmantot vienu kontu abiem, kā arī nav skaidrs, vai arī pilnvarotā persona šo kontu neizmanto savām privātām vajadzībām.

Maksātnespējīgās fiziskās personas par to, ka viņu konti ir bloķēti, nav vērsušās pie zvērināta tiesu izpildītāja visas saistību dzēšanas procedūras ietvaros – nav lūgušas zvērinātam tiesu izpildītājam noņemt aizliegumus. Arī kreditorus par to, ka maksājumus viņu vietā veiks pilnvarotā persona, kas darbojas uz pilnvaras pamata, kas, tostarp, netika izdota speciāli maksātnespējas procesam, nebrīdināja.

Ņemot vērā iesniegumā minēto, lūgts sniegt viedokli, vai saistību dzēšanas procedūras ietvaros ir pieļaujams, ka:

1. maksātnespējīgās personas pilnvaro trešo personu saņemt darba algu no darba devēja – pilnvara netiek sagatavota konkrēti maksātnespējas procesam;
2. ģimenes maksātnespējas procesa ietvaros maksājumus kreditoriem pēc saistību dzēšanas plāna veic trešā persona pēc maksātnespējīgo personu lūguma;
3. ģimenes maksātnespējas procesa ietvaros tiek izmantots viens norēķinu konts maksājumu kreditoriem veikšanai.

[1] Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 133. panta pirmās daļas 3. punktu (*redakcijā spēkā līdz 2018. gada 1. jūlijam*) fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu varēja iesniegt parādnieks kopā ar šā likuma 131. panta pirmās daļas 1. un 2. punktā noteiktajām ieinteresētajām personām, t.i. parādnieka laulāto vai personu, kura sastāv ar parādnieku radniecībā vai svainībā līdz otrajai pakāpei, ja katrai no tām pastāv šā likuma 129. panta pirmajā daļā minētajām pazīmēm.

Kopīgais fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikums pastāv tikai uz maksātnespējas procesa pasludināšanas brīdi. Tā kā ne Maksātnespējas likumā, ne Civilprocesa likumā nav iekļauts "ģimenes maksātnespējas procesa" turpmākās norises regulējums, tad pēc pasludināšanas šie maksātnespējas procesi tiek turpināti tā, it kā tie būtu atsevišķi (individuāli) procesi, un attiecībā uz katru no šiem procesiem ir individuāli piemērojamas Maksātnespējas likumā ietvertās tiesību normas. Katram parādniekam tiek īstenota atsevišķa bankrota procedūra un pasludināta atsevišķa saistību dzēšanas procedūra, tādējādi arī saistību dzēšanas plāns tiek sagatavots katram atsevišķi, ņemot vērā katra parādnieka individuālo saistību apmēru.

[2] Maksātnespējas likuma 134. panta otrās daļas 1. punktā noteikts, ka pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas tiek apturēta izpildu lietvedība lietās par piespriesto, bet nepiedzīto summu piedziņu un lietās par parādnieka saistību izpildīšanu tiesas ceļā.

Civilprocesa likuma 560. panta pirmās daļas 8. punktā noteikts, ka tiesu izpildītājs aptur izpildes lietvedību, ja parādniekam pasludināts fiziskās personas maksātnespējas process. Šā panta ceturtā daļa noteic, ka šā panta pirmās daļas 8. punktā minētajā gadījumā tiesu izpildītājs pabeidz uzsākto mantas pārdošanu, ja tā jau ir izsludināta vai manta nodota tirdzniecības uzņēmumam pārdošanai, izņemot gadījumu, kad fiziskās personas mantas pārdošanas plānā ir paredzēts atlikt mājokļa pārdošanu saskaņā ar Maksātnespējas likuma 148. pantu. No pārdošanā saņemtās naudas tiesu izpildītājs ietur sprieduma izpildes izdevumus, bet pārējo naudu nodod administratoram kreditoru prasījumu segšanai atbilstoši Maksātnespējas likumā noteiktajai kārtībai, ievērojot nodrošinātā kreditora tiesības. Savukārt saskaņā ar šā panta piekto daļu šā panta pirmās daļas 8. punkta noteikumi neattiecas uz izpildu lietām par prasībām, kuru izpilde nav saistīta ar piedziņas vēršanu uz parādnieka mantu vai naudas līdzekļiem. Tiesu izpildītājs izpildes lietvedību arī aptur, ja izpildu dokuments izsniegts prasībās, kuru izpilde saistīta ar nekustamā īpašuma labprātīgu pārdošanu izolē vai kustamās mantas nodošanu.

Atšķirībā no Civilprocesa likuma 563. panta otrās daļas, kura noteic, ka izpildu lietvedība ir izbeidzama pēc administratora pieteikuma, ja parādniekam likumā noteiktajā kārtībā pasludināta maksātnespēja, ne Civilprocesa likuma 560. pants, ne Maksātnespējas likums tieši nenoteic, pēc kā iniciatīvas pieņemams lēmums par izpildu lietvedības apturēšanu Civilprocesa likuma 560. panta pirmās daļas 8. punktā minētajos gadījumos, tomēr tiesu praksē vairākkārt atzīts, ka paziņot zvērinātam tiesu izpildītājam par fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanu ir šajā procesā ieceltā administratora pienākums.⁸⁵

Piemēram, Rīgas apgabaltiesa 2012. gada 7. marta lēmumā norādīja, ka Maksātnespējas likuma 65. panta 12. punktā ir noteikts, ka administratoram pēc juridiskas personas maksātnespējas procesa pasludināšanas ir pienākums iesniegt zvērinātam tiesu izpildītājam pieteikumu par izpildu lietvedības izbeigšanu lietās par piespriesto, bet no parādnieka nepiedzīto summu piedziņu un lietās par saistību izpildīšanu tiesas ceļā. Maksātnespējas likuma 10. pantā (Likuma normu piemērošanas īpatnības) noteikts, ka fiziskajām personām un personālsabiedrībām piemēro uz juridiskajām personām attiecināmos noteikumus, ja Maksātnespējas likumā nav noteikts citādi.

No minētā tiesa secina, ka administratoram ir pienākums nekavējoties paziņot zvērinātam tiesu izpildītājam par fiziskās personas maksātnespējas pasludināšanu, kaut arī šāds pienākums nav tieši ierakstīts Maksātnespējas likuma sadaļā par fizisko personu maksātnespējas pasludināšanas sekām un administratora pienākumiem pēc tam.⁸⁶

Līdz ar to administratoram ir pienākums paziņot zvērinātam tiesu izpildītājam par fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanu, ievērojot Maksātnespējas likuma 10. pantā un 65. panta 12. punktā norādīto. Vienlaikus tas neizslēdz iespēju, ka parādnieks paziņo zvērinātam tiesu izpildītājam par fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanu, ņemot vērā, ka maksātnespējas pasludināšana tieši skar parādnieka intereses, un Maksātnespējas likumā nav tieši noteikts, kam ir pienākums paziņot zvērinātam tiesu izpildītājam par fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanu.

⁸⁵ Berlande G., Civilprocesa likuma 560. panta komentārs. Civilprocesa likuma komentāri. III daļa (61.-86. nodaļa). Sagatavojis autoru kolektīvs. Prof. K.Torgāna zinātniskajā redakcijā.- Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014, 299. lpp.

⁸⁶ Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2012. gada 7. marta lēmums lietā Nr. C24078112. Sk. arī, Dauga vpils tiesas 2012. gada 21. februāra lēmumu lietā Nr. C12276511 0971/12.

Līdz ar to, ja administrators vai parādnieks veic minētās darbības, tad parādniekiem ir tiesības izmantot savus bankas kontus, lai veiktu maksājumus kreditoriem saskaņā ar saistību dzēšanas plānu.

[3] Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 1. pantu šā likuma mērķis ir veicināt finansiālās grūtībās nonākušā parādnieka saistību izpildi un, ja, iespējams, maksātnespējas atjaunošanu, piemērojot likumā noteiktos principus un tiesiskos risinājumus.

Maksātnespējas likuma 5. panta pirmajā daļā fiziskās personas maksātnespējas process definēts kā tiesiska rakstura pasākumu kopums, kura mērķis ir pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas un dot iespēju parādniekam, kura manta un ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai, tikt atbrīvotam no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksātnespēju.

No Maksātnespējas likuma 1. panta un 5. panta pirmās daļas gramatiskā un sistēmiskā iztulkojuma izriet, ka fiziskās personas maksātnespējas process īstenojams, piemērojot šajā likumā noteiktos principus un tiesiskos risinājumus.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 160. panta 2. punktam parādniekam saistību dzēšanas procedūras laikā ir jāgūst ienākumi atbilstoši savām iespējām, lai pilnīgāk apmierinātu kreditoru prasījumus.

Latvijas Republikas Senāts norādīja, ka minētajā normā definēto pienākumu, ņemot vērā tajā noteikto maksātnespējas procesa principus (it īpaši saistību izpildes un labticības principu), var atzīt par pienācīgi izpildītu tikai tad, ja: 1) parādnieks ienākumus ir guvis patstāvīgi (saskaņā ar likumu ienākumu gūšanas pienākums ir parādnieka personiskais pienākums, kuru viņš nav tiesīgs pārliegt uz trešajām personām); 2) ienākumi gūti likumīgi (piemēram, no algota darba vai saimnieciskās darbības); 3) parādnieks ir darījis visu nepieciešamo, lai ienākumus gūtu atbilstoši savām objektīvajām iespējām, t.i., atbilstoši darba spējām (veselības stāvoklim, izglītībai, specialitātei, profesijai, iepriekšējai darba pieredzei, kā arī iespējām tikt nodarbinātam dzīvesvietas teritorijā, u.c.); 4) kreditora prasījumus parādnieks apmierinājis pēc iespējas pilnīgāk.⁸⁷

Ienākumu gūšanas faktors, kā arī parādnieka vēlme pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus un darīt visu no sevis atkarīgo, lai gūtu ienākumus, no kuriem varētu veikt maksājumus kreditoriem, ir noteicošais fiziskās personas maksātnespējas procesa sekmīgā norisē. Tas nozīmē, ka parādniekam ir jābūt godprātīgam.⁸⁸

No minētā izriet, ka, ja parādnieks ienākumus gūst patstāvīgi, likumīgi, atbilstoši darba spējām, un, lai pēc iespējas pilnīgāk apmierinātu kreditoru prasījumus, tad var atzīt, ka saistību dzēšanas plāns tiek pildīts godprātīgi.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 164. panta pirmo daļu, ja parādnieks veicis fiziskās personas saistību dzēšanas plānā noteiktās darbības, pēc šā plāna darbības beigām atlikušās minētajā plānā norādītās šīs personas saistības tiek dzēstas un apturētās izpildu lietvedības par dzēsto saistību piedziņu tiek izbeigtas. Šā panta otrā daļa noteic, ka parādnieks netiek atbrīvots no fiziskās personas saistību dzēšanas plānā norādītajām atlikušajām saistībām, ja viņš nav veicis šajā plānā noteiktās darbības.

Tādējādi tiesai, izskatot pieteikumu par saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu, jāizvērtē, vai parādnieks veica fiziskās personas saistību dzēšanas plānā noteiktās darbības (izpildījis saistību dzēšanas plānu). Vienlaikus atbilstoši Civillikuma 1838. pantam samaksas (saistību dzēšanas

⁸⁷ Latvijas Republikas Senāta 2019. gada 30. septembra lēmums lietā Nr. C32301716, SPC-23/2019 7. punkts.

⁸⁸ Sk. Senāta 2017. gada 28. septembra lēmuma lietā Nr. SPC-19/2017 8.3. punktu, 2018. gada 29. novembra lēmuma lietā Nr. SPC-10/2018 6.5. punktu, 2019. gada 24. janvāra lēmuma lietā Nr. SPC-7/2019 9.4. punktu.

laikā) izdarīšanas fakts jāpierāda tam, kas to apgalvo, tātad pierādījumus par samaksu var iesniegt parādnieks.

Vēršam uzmanību, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 159. panta 1., un 2. punktu pēc saistību dzēšanas procedūras pasludināšanas administrators pēc kreditoru pieprasījuma uzrauga fiziskās personas saistību dzēšanas plāna izpildi un parādnieka rīcību Maksātnespējas likuma D sadaļā noteikto pienākumu izpildē. Tas nozīmē, ka kreditoriem ir tiesības pieprasīt, lai administrators vērš uzmanību uz saistību dzēšanas procedūras norisē kreditora konstatētajiem apstākļiem un nepieciešamības gadījumā rīkojas atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajam. Vienlaikus Maksātnespējas likuma 165. panta trešās daļās 1. un 2. punktā noteikts, ka kreditoram ir tiesības iesniegt tiesai pieteikumu par saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu, ja: 1) parādnieks nepilda fiziskās personas saistību dzēšanas plānu; vai 2) konstatē saistību dzēšanas procedūras piemērošanas ierobežojumus (Maksātnespējas likuma 153. pants).

Tādēļ no minētajām tiesību normām un judikatūras kopumā secināms, ka parādnieka ienākumu gūšana fiziskās personas maksātnespējas procesā ir priekšnoteikums sekmīgai fiziskās personas maksātnespējas procesa norisei. Atbilstoši iesniegumā norādītajiem faktiskajiem apstākļiem Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā trešās personas iesaiste fiziskās personas maksātnespējas procesā ir vērtējama kritiski, proti, ka parādnieks savus gūtos ienākumus maksātnespējas procesā pilnvaro saņemt trešo personu, kura pārskaita naudu kreditoriem, jo ienākumu gūšana un maksājumu veikšana kreditoriem ir parādnieka pienākums.

Vēršam uzmanību, ka trešās personas iesaiste fiziskās personas maksātnespējas procesā, iespējams, varētu būt pamats tam, lai tiesa izbeidz saistību dzēšanas procedūru, neatbrīvojot parādnieku no saistībām, pamatojoties uz Maksātnespējas likuma 165. pantu. Vienlaikus norādām, ka lēmuma pieņemšana par saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu un pierādījumu pārbaude ir tiesas ekskluzīvā kompetence. (Civilprocesa likuma 363.³⁵ pants).

Par iespēju saņemt daļu no parāda fiziskās personas maksātnespējas procesā⁸⁹

Lūgts sniegt viedokli par Latvijas Vēstneša portālā iesūtīto jautājumu: "Kādas ir faktiskās iespējas nenodrošinātajam kreditoram, fiziskai personai, kurai ir 2 gadus vecs līgums par 2000 euro aizdevumu, fiziskas personas maksātnespējas procesa ietvaros saņemt atpakaļ vismaz daļu no parāda, ja maksātnespējas lietā ir viens nodrošinātais kreditors – banka, kurā ņemts hipotekārais kredīts, bet bankrota procedūras laikā vienīgā pārdodamā īpašuma šī brīža tirgus vērtība ir zemāka nekā atlikušais parāds bankai – 35000 euro?"

Fiziskās personas maksātnespējas procesa mērķis atbilstoši Maksātnespējas likuma 5. pantā noteiktajam ir pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas un dot iespēju parādniekam, kura manta un ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai, tikt atbrīvotam no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksātpēju.

Ievērojot minēto, fiziskās personas maksātnespējas atjaunošanas tiesiskais risinājums ir saistību dzēšanas procedūra, kura norisinās atbilstoši Maksātnespējas likumā noteiktajai kārtībai. Proti, fiziskās personas maksātnespējas process sastāv secīgi no bankrota procedūras un saistību dzēšanas procedūras. Bankrota procedūra ir fiziskās personas maksātnespējas procesa pirmais posms, kura laikā tiek pārdota visa parādnieka manta saskaņā ar parādnieka mantas pārdošanas

⁸⁹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 10. decembra vēstule Nr. 1-49n/2019/134

plānu. Savukārt pēc parādnieka mantas pārdošanas plāna izpildes administrators 15 dienu laikā sastāda un nosūta visiem kreditoriem galīgo bankrota procedūras izmaksu sarakstu, nosakot kreditoru prasījumu segšanas kārtību, kā arī pārskatu par saņemtajiem un izlietotajiem naudas līdzekļiem un turpmākā fiziskās personas maksātnespējas procesa izmaksu un kreditoru prasījumu segšanas kārtība noris atbilstoši Maksātnespējas likuma 147. pantā noteiktajam.

Savukārt atbilstoši Maksātnespējas likuma 149. panta pirmajai un otrajai daļai administrators nosūta paziņojumu par bankrota procedūras pabeigšanu kreditoriem un parādniekam ne vēlāk kā 15 dienu laikā pēc tam, kad ir pabeigta parādnieka mantas pārdošana un atgūšana un minētajā paziņojumā administrators norāda apmierināto kreditoru prasījumu un neapmierināto kreditoru prasījumu summu.

Maksātnespējas likuma 149. panta trešā daļa noteic, ka nosūtot kreditoriem paziņojumu par bankrota procedūras pabeigšanu, pievieno saistību dzēšanas plānu, kas izstrādāts atbilstoši šā likuma 154. un 155. pantam.

Norādāmas, ka saistību dzēšanas procedūra ir atkarīga no konkrētās fiziskās personas maksātnespējas procesa kreditoru prasījumu segšanai novirzāmās summas un saistību apmēra. Pamatnosacījumi, saskaņā ar kuriem aprēķina kreditoriem pārskaitāmo līdzekļu apmēru, ir noteikti Maksātnespējas likuma 155. pantā.

Savukārt Maksātnespējas likuma 155. panta ceturtā daļa noteic, ja parādnieks saistību dzēšanas procedūras laikā no savas gribas neatkarīgu apstākļu dēļ nav spējīgs segt šā panta otrajā un trešajā daļā noteikto saistību apmēru, fiziskās personas saistību dzēšanas plānā paredz, ka kreditoru prasījumu segšanai tiks novirzīti līdzekļi vienas trešdaļas apmērā no parādnieka ienākumiem pēc nodokļu samaksas, bet ne mazāk kā vienas trešdaļas apmērā no vienas minimālās mēnešalgas mēnesī pirms nodokļu samaksas.

Līdz ar to kreditors, kura prasījumu ir atzinis administrators, var saņemt savu prasījumu atbilstoši tam apmēram, kuru parādnieks veic kreditoru prasījumu segšanai saskaņā ar tiesā apstiprināto saistību dzēšanas plānu.

Par valsts nodevas un depozīta apmaksas kārtību fiziskās personas maksātnespējas procesā⁹⁰

Vai valsts nodevu par fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanu tiesā, kā arī depozītu divu minimālo mēnešalgu apmērā ir iespējams apmaksāt pa daļām nevis visu summu uzreiz?

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.²³ otrās daļas nosacījumiem, fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumam jāpievieno dokumenti, kas apliecina pieteikumā norādīto informāciju, tostarp valsts nodevas un citu tiesas izdevumu samaksu likumā noteiktajā kārtībā un apmērā un fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīta samaksu.

Turklāt saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.²³ panta otrās daļas 2. punktu un Maksātnespējas likuma 129. panta otro daļu fiziskās personas maksātnespējas procesa piemērošanas priekšnoteikums ir fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīta iemaksa divu minimālo mēnešalgu apmērā Maksātnespējas kontroles dienesta deponēto līdzekļu kontā Valsts kasē (<http://www.mkd.gov.lv/lv/rekviziti/>), kas vēlāk izmantojams maksātnespējas procesa administratora atlīdzības segšanai.

⁹⁰ Maksātnespējas kontroles dienesta 2020. gada 9. janvāra vēstule Nr. 1-49n/2020/2

Līdz ar to vēršam uzmanību, ja plānojat iesniegt tiesā pieteikumu par fiziskās personas maksātspējas procesa pasludināšanu, tad depozīta iemaksa divu minimālo mēnešalgu apmērā (860,00 euro) un valsts nodeva par pieteikuma iesniegšanu tiesā (70,00 euro) ir jāapmaksā uzreiz, jo tiesiskais regulējums neparedz minētos maksājumus maksāt pa daļām. Turklāt Civilprocesa likuma 363.²³ otrā daļa skaidri noteic kārtību, saskaņā ar kuru pieteikumam ir jāpievieno minēto maksājumu apliecinājoši dokumenti, pretējā gadījumā jāreķinās, ka maksātspējas pieteikums tiks atstāts bez virzības.

Par fiziskās personas maksātspējas procesu⁹¹

Vai ir iespēja pašam nokārtot nepieciešamos dokumentus, lai uzsāku maksātspējas procesu, ja nav iespējams vērsties pie jurista.

Saskaņā ar Maksātspējas likuma 5. panta pirmo daļu fiziskās personas maksātspējas process ir tiesiska rakstura pasākumu kopums, kura mērķis ir pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas un dot iespēju parādniekam, kura manta un ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai, tikt atbrīvotam no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksātspēju.

Maksātspējas likuma 127. pants noteic, ka fiziskās personas maksātspējas procesa pieteikumu var iesniegt jebkura fiziskā persona, kura pēdējo sešu mēnešu laikā ir bijusi Latvijas Republikas nodokļu maksātājs un kurai ir finansiālas grūtības. Saskaņā ar Maksātspējas likuma 129. panta pirmo daļu, parādniekam var piemērot fiziskās personas maksātspējas procesu, ja ir kāda no šādām fiziskās personas maksātspējas procesa pazīmēm:

1) šai personai nav iespēju nokārtot parādsaistības, kurām iestājies izpildes termiņš, un parādsaistības kopā pārsniedz 5000 euro;

2) sakarā ar pierādāmiem apstākļiem šai personai nebūs iespējams nokārtot parādsaistības, kuru izpildes termiņš iestāsies gada laikā, un parādsaistības kopā pārsniedz 10 000 euro;

3) šai personai nav iespēju nokārtot parādsaistības, no kurām vismaz vienas parādsaistības pamatā ir neizpildīta blakus saistība vai solidāra saistība starp parādnieku un šā likuma 131. panta pirmās daļas 1. un 2. punktā noteiktajām personām, ja tā pārsniedz 5000 euro.

Fiziskās personas maksātspējas procesa pieteikums ir iesniedzams tiesā pēc parādnieka deklarētās dzīvesvietas, kas parādniekam bija reģistrēta trīs mēnešus pirms pieteikuma iesniegšanas tiesā, bet, ja tādas nav, – pēc dzīvesvietas. Fiziskās personas maksātspējas procesa pieteikums sagatavojams, ievērojot Civilprocesa likumā noteiktās prasības attiecībā uz to, kāda informācija tajā jāiekļauj.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.²³ pantu pieteikumā norāda:

1) parādnieka vārdu, uzvārdu, personas kodu un deklarēto dzīvesvietu;

2) apstākļus, kuru dēļ fiziskā persona nav spējīga izpildīt saistības;

3) visas termiņā neizpildītās saistības un to summas;

3¹) visas saistības, kuru izpildes termiņš iestāsies atbilstoši Maksātspējas likuma 134. panta trešajai daļai (proti, saistības, kuru izpildes termiņš iestājas pēc fiziskās personas maksātspējas procesa pasludināšanas dienas);

4) visu to saistību kopējo summu, kuru izpildes termiņš iestāsies gada laikā;

⁹¹ Maksātspējas kontroles dienesta 2020. gada 9. janvāra vēstule Nr. 1-49n/2020/3

5) parādnieka mantas sastāvu, tajā skaitā parādnieka daļu laulāto kopīgajā mantā un citā kopīpašumā;

6) vai maksātnespējas procesam piemērojami Parlamenta un Padomes Regulas Nr. 2015/848 par maksātnespējas procedūrām noteikumi;

7) parādnieka deklarēto dzīvesvietu, kas parādniekam bija reģistrēta trīs mēnešus pirms pieteikuma iesniegšanas tiesā, bet, ja tādas nav, – dzīvesvietu.

Civilprocesa likuma 363.²³ panta otrās daļas 3. punkts noteic, ka maksātnespējas procesa pieteikumam jāpievieno dokumenti, kas apstiprina apstākļus, uz kuriem pieteikums pamatots. Tas nozīmē, ka visi pieteikumā norādītie fakti ir jāpamato ar dokumentiem un tie jāpievieno maksātnespējas procesa pieteikumam, lai tiesa varētu pārlicināties par minēto faktu pastāvēšanu. Piemēram, tiesā būtu jāiesniedz izziņa, kas apliecina, ka attiecībā uz konkrēto fizisko personu var piemērot maksātnespējas procesu, proti, UR izziņa, kas apstiprina, ka fiziskā persona nav individuālais komersants un atbilst maksātnespējas procesa subjektam; izziņa no VID, kas apliecina, ka fiziskā persona sešu mēnešu laika periodā pirms maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanas bijusi Latvijas Republikas nodokļu maksātājs.

Tāpat iesakām pieteikumam pievienot PMLP izziņu par personas deklarēto adresi, kas pierāda, ka fiziskajai personai ir tiesības vērsties konkrētajā tiesā, kā arī apliecina tiesisko saikni ar Latvijas Republiku. Norādām, ka tiesas savā praksē bieži pieprasa iesniegt izziņas, kas liecina par fiziskās personas mantisko stāvokli, proti, izziņas no publiskiem reģistriem, kas apliecina, vai uz fiziskās personas vārda ir reģistrēti transportlīdzekļi vai kustams/nekustams īpašums, vai tai pieder kāda uzņēmuma kapitāldaļa, utt. (izziņas no zemesgrāmatu nodaļas vai Tiesu administrācijas par fiziskajai personai piederošiem īpašumiem, CSDD izziņa, nepieciešamības gadījumā – izziņa no Valsts tehniskās uzraudzības aģentūras, Latvijas Centrālā depozitārija).

Atbilstoši Civilprocesa likuma 363.²⁵ panta pirmajai daļai ne vēlāk kā nākamajā dienā pēc maksātnespējas procesa pieteikuma saņemšanas tiesnesis pieņem vienu no šādiem lēmumiem: par maksātnespējas procesa pieteikuma atstāšanu bez virzības, par atteikšanos pieņemt maksātnespējas procesa pieteikumu vai par maksātnespējas procesa pieteikuma pieņemšanu un lietas ierosināšanu. Civilprocesa likuma 363.²⁷ panta pirmajā daļā noteikts, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa lietu tiesa izskata septiņu dienu laikā no tās ierosināšanas dienas. Saskaņā ar minētā panta otro daļu tiesa pasludina fiziskās personas maksātnespējas procesu, ja konstatē, ka parādniekam:

1) ir maksātnespējas procesa pazīme;

2) pēdējā gada laikā nav pasludināts fiziskās personas maksātnespējas process, kas izbeigts, nedzēšot saistības;

3) pēdējo 10 gadu laikā nav pasludināts fiziskās personas maksātnespējas process, kura ietvaros dzēstas saistības;

4) iesniedzējs ir samaksājis valsts nodevu par fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanu;

5) iesniedzējs ir samaksājis fiziskās personas maksātnespējas procesa depozītu.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.²³ panta otrās daļas 2. punktu un Maksātnespējas likuma 129. panta otro daļu fiziskās personas maksātnespējas procesa piemērošanas priekšnoteikums ir fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīta iemaksa divu minimālo mēnešalgu apmērā (šobrīd 860 *euro*). Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 171. panta pirmo daļu depozīts izmantojams, lai segtu administratora atlīdzību. Kārtību, kādā fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīts iemaksājams Maksātnespējas kontroles dienesta speciāli

izveidotajā kontā un izmaksājams administratoram vai fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniedzējam, nosaka Ministru kabineta noteikumi Nr. 88.

Tāpat iesniedzot fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu, tiesā atbilstoši Civilprocesa likuma 34. panta pirmās daļas 3. punktam parādniekam jāiemaksā valsts nodeva 70 *euro* apmērā, pārskaitot uz attiecīgo Valsts kases kontu pirms maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanas, kā iemaksas mērķi norādot informāciju maksātnespējas pieteikuma identificēšanai (sk. <https://www.tiesas.lv/informacija-partiesu-kontiem>). Maksātnespējas pieteikumam pievieno valsts nodevas samaksu apliecināšu dokumentu, pretējā gadījumā maksātnespējas pieteikums tiks atstāts bez virzības.

Ja maksātnespējas process tiesā netiek pasludināts, fiziskā persona iemaksāto depozītu saņem atpakaļ (Maksātnespējas likuma 129. panta ceturtnā daļa). Savukārt saskaņā ar Civilprocesa likuma 37. panta pirmās daļas 2. punktu iemaksāto valsts nodevu saņem atpakaļ, ja tiesa neuzsāk lietas izskatīšanu (nepieņem pieteikumu).

Tiesa, pirms pasludināt fiziskās personas maksātnespējas procesu, pārbauda, vai attiecībā uz parādnieku, kas iesniedz fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu, ir attiecināmas Civilprocesa likuma 363.²⁷ panta otrajā daļā minētās pazīmes. Tostarp, tiesa pārbauda, vai iesniedzējs ir samaksājis valsts nodevu par fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanu un fiziskās personas maksātnespējas procesa depozītu.

Fiziskās personas maksātnespējas process sastāv no divām secīgām procedūrām: bankrota procedūras un saistību dzēšanas procedūras. Bankrota procedūras laikā tiek realizēta visa parādnieka manta, un no tās realizācijas iegūtie līdzekļi novirzīti kreditoru prasījumu apmierināšanai, savukārt saistību dzēšanas procedūras laikā parādniekam ir pienākums kreditoru prasījumu segšanai mēnesī novirzīt vienu trešdaļu no saviem ienākumiem, bet jebkurā gadījumā novirzāmo ienākumu apmērs nevar būt mazāks par vienu trešdaļu no valstī noteiktās minimālās algas, proti, 143,33 *euro*.

Papildus informāciju par fiziskās personas maksātnespējas procesu aicinām aplūkot Maksātnespējas kontroles dienesta tīmekļa vietnē: mkd.gov.lv, piemēram, video sižetā par fiziskās personas maksātnespējas procesu⁹², sadaļā "Maksātnespējas procedūras"⁹³, sadaļā "Publikācijas un viedokļi"⁹⁴.

Par personas datu aizsardzību fiziskās personas maksātnespējas procesā⁹⁵

Iesniegumā lūgts sniegt viedokli par personas datu aizsardzību fiziskās personas maksātnespējas procesā.

Saskaņā ar Informācijas atklātības likuma 3. pantu informācija minētā likuma izpratnē iedalāma vispārpieejamajā informācijā un ierobežotas pieejamības informācijā. Informācijas atklātības likuma 10. panta trešajā daļā noteikts, ka vispārpieejamo informāciju sniedz pēc jebkuras privātpersonas pieprasījuma, kas to vēlas saņemt, ievērojot personu vienlīdzību informācijas iegūšanā. Pieprasītājam nav īpaši jāpamato sava interese par vispārpieejamu informāciju. Saskaņā

⁹² <https://lvportals.lv/tiesas/305776-kad-nespej-nevis-negrib-maksatnespejas-process-fiziska-i-personai-2019> [aplūkots 08.01.2020.]

⁹³ http://mkd.gov.lv/lv/link_part_203/link_part_207/ [aplūkots 08.01.2020.]

⁹⁴ http://mkd.gov.lv/lv/publ_stat/ [aplūkots 08.01.2020.]

⁹⁵ Maksātnespējas kontroles dienesta 2020. gada 15. janvāra vēstule Nr. 1-49n/2020/4

ar Informācijas atklātības likumu 4. pantu vispārpieejamā informācija ir tāda informācija, kas nav klasificēta kā ierobežotas pieejamības informācija.

Tiesiskais regulējums attiecībā uz ierobežotas pieejamības informāciju ietverts Informācijas atklātības likuma 5. pantā. Minētā panta pirmā daļa noteic, ka ierobežotas pieejamības informācija ir tāda informācija, kura ir paredzēta ierobežotam personu lokam sakarā ar darba vai dienesta pienākumu veikšanu un kuras izpaušana vai nozaudēšana šīs informācijas rakstura un satura dēļ apgrūtinā vai var apgrūtināt iestādes darbību, nodara vai var nodarīt kaitējumu personu likumiskajām interesēm.

Tāpat arī Informācijas atklātības likuma 8. pantā noteikts, ka informācija par fiziskās personas privāto dzīvi tiek aizsargāta ar likumu.

Vispārīgā datu aizsardzības regulas 4. pants noteic, ka personas dati ir jebkura informācija, kas attiecas uz identificētu vai identificējamu fizisku personu (datu subjekts); identificējama fiziska persona ir tāda, kuru var tieši vai netieši identificēt, jo īpaši atsaucoties uz identifikatoru, piemēram, minētās personas vārdu, uzvārdu, identifikācijas numuru, atrašanās vietas datiem, tiešsaistes identifikatoru vai vienu vai vairākiem minētajai fiziskajai personai raksturīgiem fiziskās, fizioloģiskās, ģenētiskās, garīgās, ekonomiskās, kultūras vai sociālās identitātes faktoriem. Savukārt "apstrāde" ir jebkura ar personas datiem vai personas datu kopumiem veikta darbība vai darbību kopums, ko veic ar vai bez automatizētiem līdzekļiem, piemēram, vākšana, reģistrācija, organizēšana, strukturēšana, glabāšana, pielāgošana vai pārveidošana, atgūšana, aplūkošana, izmantošana, izpaušana, nosūtīt, izplatīt vai citādi darīt tos pieejamus, saskaņošana vai kombinēšana, ierobežošana, dzēšana vai iznīcināšana.

Vienlaikus, Vispārīgās datu aizsardzības regulas 4. pants noteic, ka datu pārzinis ir fiziska vai juridiska persona, publiska iestāde, aģentūra vai cita struktūra, kas viena pati vai kopīgi ar citām nosaka personas datu apstrādes nolūkus un līdzekļus; ja šādas apstrādes nolūkus un līdzekļus nosaka ar Savienības vai dalībvalsts tiesību aktiem, pārzini vai tā iecelšanas konkrētos kritērijus var paredzēt Savienības vai dalībvalsts tiesību aktos.

Ņemot vērā minēto, datu pārzinim ir jāievēro personas datu apstrādes noteikumi, veicot lietas materiālu glabāšanu, aplūkošanu, izmantošanu, izplatot vai citādi darot tos pieejamus.

Vienlaikus norādāms, ka likuma "Par tiesu varu" 28.³ panta pirmajā daļā ir noteikts, ka atklātā tiesas sēdē izskatītās lietas materiāli pēc tiesas galīgā nolēmuma spēkā stāšanās ir ierobežotas pieejamības informācija un ir pieejami saskaņā ar Informācijas atklātības likumu vai Kriminālprocesa likumu. Savukārt šā panta otrā daļa noteic, ka lietas materiāli līdz brīdim, kad spēkā stāties tiesas galīgais nolēmums šajā lietā, ir pieejami tikai tām personām, kurām šādas tiesības paredzētas procesuālajos likumos.

Ņemot vērā minēto secināms, ka lietas materiālos esošie dokumenti, kas var saturēt ierobežotas pieejamības informāciju, ir pieejami un ar tiem var iepazīties tikai tās personas, kurām šādas tiesības ar likumu ir noteiktas.

Informācijas atklātības likuma 16. panta pirmajā daļā ir noteikts, ka iestāde nodrošina, lai pienākumu saglabāt ierobežotas pieejamības informāciju zina visas personas, uz kurām šis pienākums attiecas, ja likumā nav noteikts citādi.

Maksātspējas likuma 6. panta 7. punktā ir definēts atklātības princips, kurā noteikts, lai nodrošinātu uzticamību, informācijai par procesu ir jābūt pieejamai visām procesā iesaistītajām personām, tādējādi veicinot šo personu interešu ievērošanu un procesa mērķu sasniegšanu. Tajā pašā laikā izņēmums ir informācija, kuras neierobežota izpaušana varētu kaitēt parādnieka vai kreditoru likumīgajām interesēm. No minētā izriet, ka atklātības princips nav absolūts un tas

nenosaka obligātu pienākumu administratoram maksātnespējas procesa ietvaros padarīt pieejamu jebkura veida informāciju.

Informācijas izsniegšanas izvērtēšana ir administratora ekskluzīvā kompetence. Izvērtējot informācijas sniegšanas iespējamību, ir jāizvērtē apstākļi: personas tiesības saņemt informāciju un parādnieka vai kreditoru likumīgo interešu ievērošana. Vienlaicīgi, administratora pienākums ir nodrošināt likumīgu un efektīvu maksātnespējas procesa norisi.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 26. panta otro daļu administrators nodrošina efektīvu un likumīgu juridiskās personas maksātnespējas procesa un fiziskās personas maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu. Minētā norma, proti, efektīva un likumīga maksātnespējas procesa vadīšana, ietver ne tikai administratora pienākumu ievērot normatīvo aktu prasības, bet arī pienākumu administratoram rīkoties tā, lai maksātnespējas procesa ietvaros netiktu veiktas darbības, kas formāli var atbilst normatīvo aktu prasībām, bet pēc būtības ir pretējas ne tikai maksātnespējas procesa mērķiem, bet tiesību normām un principiem.

Tādejādi, Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā, administratora kompetencē ir izvērtēt visus ar viņa rīcībā esošo informāciju saistītos apstākļus un attiecīgi rīkoties, lai nodrošinātu fiziskās personas maksātnespējas procesa efektīvu un likumīgu norisi un mērķu sasniegšanu. Vienlaicīgi, administrators ir profesionālis, kurš nodrošina, lai personas dati tiek apstrādāti likumīgi, godprātīgi un datu subjektam pārredzamā veidā, tostarp nodrošinot atbilstošu personas datu drošību.

Neskaidrību gadījumā, aicinām Jūs vērsties pie datu aizsardzības speciālista vai DVI ar jautājumiem par datu aizsardzību.

Par saistību dzēšanas procedūras piemērošanas ierobežojumiem⁹⁶

Iesniegumā lūgts sniegt viedokli, vai tas, ka parādnieks bankrota procedūras laikā gūst valstī noteikto minimālo algu vai arī mazāk, bet ir sedzis visus maksātnespējas procesa izdevumus, varētu būt ierobežojums, kas noteikts Maksātnespējas likums 153. panta 3. punktā, ņemot vērā 2019. gada 21. novembrī veiktos grozījumus Maksātnespējas likumā.⁹⁷

Maksātnespējas likuma 139. panta 1. punkts redakcijā, kas bija spēkā līdz 2019. gada 10. decembrim, noteica, ka parādniekam ir pienākums gūt ienākumus atbilstoši savām spējām, lai pilnīgāk apmierinātu kreditoru prasījumus. Savukārt atbilstoši 2019. gada 21. novembra likumam "Grozījumi Maksātnespējas likumā", kas stājās spēkā 2019. gada 11. decembrī,⁹⁸ Maksātnespējas likuma 139. panta 1. punkts noteic, ka parādniekam ir pienākums gūt ienākumus atbilstoši savām spējām. Minētie grozījumi tika izstrādāti, lai veiktu redakcionālus precizējumus saistībā ar jau iepriekš veiktiem grozījumiem Maksātnespējas likumā. Mērķis ir nodrošināt, lai arī turpmāk Maksātnespējas likuma normu piemērotājiem būtu nepārprotami skaidrs, ka parādniekiem fiziskās personas maksātnespējas procesā bankrota procedūras ietvaros nav jānovirza viena trešdaļa no tās ienākumiem kreditoru prasījumu apmierināšanai.⁹⁹ Līdz ar to parādniekam ir pienākums novirzīt

⁹⁶ Maksātnespējas kontroles dienesta 2020. gada 21. janvāra vēstule Nr. 1-49n/20120/7

⁹⁷ 2019. gada 21. novembra likums "Grozījumi Maksātnespējas likumā". Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/311275> [aplūkots 21.01.2020].

⁹⁸ Turpat.

⁹⁹ Likumprojekta "Grozījumi Maksātnespējas likumā" Nr. 90/TA-1503 (2019) sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams:

daļu no saviem ienākumiem kreditoru prasījumu apmierināšanai tikai saistību dzēšanas procedūras laikā, ievērojot fiziskās personas saistību dzēšanas plānu.

Saistību dzēšanas procedūras galvenais mērķis ir, sabalansējot parādnieka un kreditoru intereses, atbrīvojot parādnieku no nesegtajām saistībām, ja parādnieks godprātīgi ir novirzījis saistību dzēšanas plānā paredzēto savu ienākumu daļu kreditoru prasījumu daļējai segšanai. Savukārt saistību dzēšanas plāna izpilde ir priekšnoteikums nesegto saistību dzēšanai jeb parādnieka atbrīvošanai no nesegtajām saistībām.¹⁰⁰

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 153. panta 3. punktam saistību dzēšanas procedūru nepiemēro vai to pārtrauc, ja parādnieks nepilda bankrota vai saistību dzēšanas procedūrā paredzētos pienākumus, būtiski apgrūtinot maksātnespējas procesa efektīvu norisi. Maksātnespējas likuma 6. panta 5. punktā ir definēts maksātnespējas procesa efektivitātes princips, kurš noteic, ka maksātnespējas procesam ir jānotiek efektīvi un atbilstoši likumam.¹⁰¹

Nemot vērā minēto var secināt, ka parādniekam ir pienākums novirzīt savus ienākumus kreditoru prasījumu apmierināšanai tikai fiziskās personas saistību dzēšanas procedūras laikā, savukārt bankrota procedūras laikā parādniekam savi ienākumi kreditoru prasījumu apmierināšanai nav jānovirza. Līdz ar to, ja parādnieks bankrota un saistību dzēšanas procedūras laikā godprātīgi pilda Maksātnespējas likumā uzliktos pienākumus, tad nav pamata parādniekam nepiemērot vai pārtraukt saistību dzēšanas procedūru.

Vēršam uzmanību, ka lēmuma pieņemšana par saistību dzēšanas procedūras nepiemērošanu vai pārtraukšanu ir tiesas ekskluzīvā kompetence.

Par apliecinājuma iesniegšanu tiesā¹⁰²

No iesnieguma izriet, ka tiesa ir lūgusi iesniegt apliecinājumu par to, ka saistību dzēšanas procedūras laikā nav saņemti iebildumi no kreditoriem. Minēto apliecinājumu persona lūgusi fiziskās personas maksātnespējas procesā ieceltajam administratoram. Savukārt administrators norādījis, ka patstāvīgi jāvēršas pie kreditora pēc minētā apliecinājuma. Vai minētais apliecinājums tiesā fiziskai personai jāiesniedz patstāvīgi?

No iesnieguma var secināt, ka ir iesniegts tiesā pieteikums par saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu. Parādnieka pieteikuma par saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu iesniegšanas noteikumi ir ietverti Maksātnespējas likuma 165. panta pirmajā daļā un Civilprocesa likuma 363.³⁵ pantā. Maksātnespējas likuma 165. panta pirmajā daļā ir paredzēts šāda pieteikuma iesniegšanas tiesiskais pamats, proti, parādnieks iesniedz tiesai pieteikumu par saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu, ja viņš 1) pilnā apmērā ir nokārtojis visas fiziskās personas saistību dzēšanas plānā iekļautās saistības; 2) ir izpildījis fiziskās personas saistību dzēšanas plānu. Civilprocesa likuma 363.³⁵ pantā paredzēti šāda pieteikuma iesniegšanas un izskatīšanas procesuālie jautājumi, tostarp minētā panta ceturtajā daļā paredzēts, ka pieteikumam par saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu parādnieks pievieno pierādījumus, kas apstiprina pieteikumā

<http://titania.saeima.lv/LIVS13/SaeimaLIVS13.nsf/0/4A99FDB0512A0A34C2258470002447FA?OpenDocument> [aplūkots 21.01.2020].

¹⁰⁰ Jauja H., Civilprocesa likuma komentāri. II daļa (29.-60.¹ nodaļa). Sagatavojis autoru kolektīvs. Prof. K.Torgāna zinātniskajā redakcijā. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2012, 526. lpp.

¹⁰¹ Jauja H., Civilprocesa likuma komentāri. II daļa (29.-60.¹ nodaļa). Sagatavojis autoru kolektīvs. Prof. K.Torgāna zinātniskajā redakcijā. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2012, 526. lpp.

¹⁰² Maksātnespējas kontroles dienesta 2020. gada 30. janvāra vēstule Nr. 1-49n/2020/11

norādītos apstākļus.

Tātad, pieteikumam tiesai par saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu jāpievieno visi iespējamie pierādījumi, lai pierādītu saistību dzēšanas plāna vai arī visu tajā norādīto saistību izpildi pilnā apmērā.

Savukārt Civilprocesa likuma 363.³⁵ panta otrā daļa noteic, ka tiesa apstiprina saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu, ja konstatē, ka parādnieks ir izpildījis saistību dzēšanas plānu un nav saņemti kreditoru un parādnieka iebildumi vai arī saņemtie iebildumi atzīstami par nepamatotiem.

Līdz ar to tiesa, izskatot pieteikumu par saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu, izvērtē, vai parādnieks ir veicis fiziskās personas saistību dzēšanas plānā noteiktās darbības, tas ir, godprātīgi izpildījis saistību dzēšanas plānu. Attiecīgi, ja ir iesniegts tiesā pieteikums par saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu un tiesa ir lūgusi iesniegt apliecinājumu par to, ka saistību dzēšanas procedūras laikā nav saņemti iebildumi no kreditoriem, tad šis pienākums fiziskai personai ir jāveic patstāvīgi un nav nekāda tiesiska pamata to lūgt izpildīt administratoram, jo pēc būtības tiesai ir jāsniedz informācija, kuru personīgi var apliecināt tikai fiziskā persona pati, tas ir, vai ir vai nav saņemti kreditoru iebildumi.

Par trešās personas maksājumu veikšanu fiziskās personas saistību dzēšanas procedūras laikā¹⁰³

Iesniegumā norādīts, ka fiziskās personas maksātnespējas procesā parādnieks ar kreditoru vienotībā par mājokļa saglabāšanu parādnieka īpašumā, taču saistību dzēšanas procedūras laikā parādnieka vietā īres maksājumus veic trešā persona, bet vienu trešdaļu no saviem maksājumiem veic parādnieks. Tiesa, kreditori un iepriekšējais administrators piekrita šādam saistību dzēšanas plānam. Pārņemot maksātnespējas procesa lietu, jaunais administrators nepiekrīt, ka par mājokļa izmantošanu maksā trešā persona, kas ir pretēji Maksātnespējas likumā noteiktajam, jo saistību dzēšanas plāns ir jāpilda pašam parādniekam un fiziskās personas maksātnespējas procesā parādniekam pēc iespējas pilnīgāk jāapmierina kreditoru prasījumi. Turklāt, kamēr parādnieks pildīja saistību dzēšanas plānu, pret viņu tika uzsākts kriminālprocess, kā arī ir uzlikts arests mantai (mājoklim) saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 361. pantu.

Ņemot vērā minēto lūgts sniegt viedokli par to, kā rīkoties jaunajam administratoram: 1) vai Latvijas Republikas prokuratūrā iesniegt protestu par saistību dzēšanas plānu, kā rezultātā atceltu tiesas lēmumu un parādnieks veiktu grozījumus saistību dzēšanas plānā un administrators pārdotu mājokli; 2) vai lūgt procesa virzītāju atcelt mantas arestu, lai administrators varētu pārdod parādnieka mājokli saistību dzēšanas procedūras laikā.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 1. pantu šā likuma mērķis ir veicināt finansiālās grūtībās nonākuša parādnieka saistību izpildi un, ja, iespējams, maksātnespējas atjaunošanu, piemērojot likumā noteiktos principus un tiesiskos risinājumus.

Maksātnespējas likuma 5. panta pirmajā daļā fiziskās personas maksātnespējas process definēts kā tiesiska rakstura pasākumu kopums, kura mērķis ir pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas un dot iespēju parādniekam, kura manta un ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai, tikt atbrīvotam no neizpildītajām saistībām un atjaunot

¹⁰³ Maksātnespējas kontroles dienesta 2020. gada 6. februāra vēstule Nr. 1-49n/2020/16

maksātspēju. Ar kreditoru prasījumu maksimālu apmierināšanu jāsaprot to apmierināšana gan no parādnieka mantas, gan no ienākumiem maksātnespējas procesa laikā.¹⁰⁴

No Maksātnespējas likuma 1. panta un 5. panta pirmās daļas gramatiskā un sistēmiskā iztulkojuma izriet, ka fiziskās personas maksātnespējas process īstenojams, piemērojot šajā likumā noteiktos principus un tiesiskos risinājumus.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 160. panta 2. punktam parādniekam saistību dzēšanas procedūras laikā ir jāgūst ienākumi atbilstoši savām iespējām, lai pilnīgāk apmierinātu kreditoru prasījumus.

Latvijas Republikas Senāts norādīja, ka minētajā normā definēto pienākumu, ņemot vērā tajā noteiktos maksātnespējas procesa principus (it īpaši saistību izpildes un labticības principu), var atzīt par pienācīgi izpildītu tikai tad, ja: 1) parādnieks ienākumus ir guvis patstāvīgi (saskaņā ar likumu ienākumu gūšanas pienākums ir parādnieka personiskais pienākums, kuru viņš nav tiesīgs pārliegt uz trešajām personām); 2) ienākumi gūti likumīgi (piemēram, no algota darba vai saimnieciskās darbības); 3) parādnieks ir darījis visu nepieciešamo, lai ienākumus gūtu atbilstoši savām objektīvajām iespējām, t.i., atbilstoši darba spējām (veselības stāvoklim, izglītībai, specialitātei, profesijai, iepriekšējai darba pieredzei, kā arī iespējām tikt nodarbinātam dzīvesvietas teritorijā, u.c.); 4) kreditora prasījumus parādnieks apmierinājis pēc iespējas pilnīgāk.¹⁰⁵

Ienākumu gūšanas faktors, kā arī parādnieka vēlme pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus un darīt visu no sevis atkarīgo, lai gūtu ienākumus, no kuriem varētu veikt maksājumus kreditoriem, ir noteicošais fiziskās personas maksātnespējas procesa sekmīgā norisē. Tas nozīmē, ka parādniekam ir jābūt godprātīgam.¹⁰⁶

No minētā izriet, ka, ja parādnieks ienākumus gūst patstāvīgi, likumīgi, atbilstoši darba spējām, un, lai pēc iespējas pilnīgāk apmierinātu kreditoru prasījumus, tad var atzīt, ka saistību dzēšanas plāns tiek pildīts godprātīgi.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 148. panta pirmajai daļai nodrošinātais kreditors un parādnieks var noslēgt vienošanos par to, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa laikā netiek pārdots parādniekam piederošais mājoklis, kas ir ieķīlāts par labu nodrošinātajam kreditoram. Šā panta otrajā daļā noteikts, ka Maksātnespējas likuma 148. panta pirmajā daļā minētajā gadījumā fiziskās personas maksātnespējas procesa laikā nodrošinātajam kreditoram tiek veikts maksājums, kas nepārsniedz summu, kura būtu maksājama parādniekam, īrējot par nodrošinājumu kalpojošo parādnieka mantu fiziskās personas maksātnespējas procesa laikā. Savukārt šā panta ceturtajā daļā noteikts, ja parādniekam pēc bankrota procedūras pabeigšanas tiek piemērota saistību dzēšanas procedūra, šajā pantā minētā vienošanās paliek spēkā un nodrošinātais kreditors saistību dzēšanas procedūras laikā saņem maksājumus, kas nav lielāki par šā panta otrajā daļā minētajiem. Papildus Maksātnespējas likuma 154. panta otrās daļas 5. punktā noteikts, ka fiziskās personas saistību dzēšanas plānā tiek norādīts parādnieka ienākumu apmērs, kas nepieciešams viņa mājokļa īrei vai lietojuma procentu maksājumiem nodrošinātajam kreditoram, ja parādnieks ir vienojies ar viņu par vienīgā mājokļa saglabāšanu.

Vienošanās institūts par mājokļa saglabāšanu parādnieka īpašumā ir pamatojams ar nepieciešamību radīt vispārējās kārtības izņēmumu, tādējādi maksimāli nodrošinot parādnieka tiesības uz mājokli un sabalansējot tās ar kreditoru tiesībām saņemt sava prasījuma apmierinājumu.

¹⁰⁴ Bērziņš G., Fiziskas personas maksātnespējas process. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2018, 24. lpp.

¹⁰⁵ Latvijas Republikas Senāta 2019. gada 30. septembra lēmums lietā Nr. C32301716, SPC-23/2019 7. punkts.

¹⁰⁶ Sk. Senāta 2017. gada 28. septembra lēmuma lietā Nr. SPC-19/2017 8.3. punktu, 2018. gada 29. novembra lēmuma lietā Nr. SPC-10/2018 6.5. punktu, 2019. gada 24. janvāra lēmuma lietā Nr. SPC-7/2019 9.4. punktu

Fiziskās personas maksātnespējas process nav tikai otrās iespējas sniegšana maksātnespējīgam parādniekam, bet tam ir arī audzinoša funkcija. Tas nozīmē, ka parādnieks maksātnespējas procesa laikā ir pakļauts dažādiem ierobežojumiem. Turklāt parādniekam ir jāpilda likumā noteiktie nosacījumi, lai to izpildes gadījumā saņemtu atbrīvošanu no atlikušajām saistībām un atsevišķus citus labumus, tajā skaitā tiesības paturēt īpašumā savu mājokli. No minētā izriet pienākums visas saistības, ko parādnieks ir uzņēmis, slēdzot šāda veida vienošanos ar kreditoru, pildīt personīgi.¹⁰⁷

Vēršam uzmanību, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 26. panta otro daļu administrators nodrošina efektīvu un likumīgu fiziskās personas maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu. Proti, administratora darbībām vienlaikus jāatbilst efektivitātes principam un likuma normām. Efektivitātes princips noteic, ka maksātnespējas procesa ietvaros piemērojami tādi pasākumi, kas ļauj ar vismazāko resursu patēriņu vispilnīgāk sasniegt procesa mērķi, savukārt jēdziens "likumīgs" paredz, ka administratoram maksātnespējas procesā jādarbojas ar likumu piešķirto pilnvaru ietvaros, nodrošinot, ka viņa darbības atbilst ne tikai spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem, bet arī tiesību sistēmai kopumā. No minētās tiesību normas izriet, ka administratoram ir pienākums nodrošināt efektīvu un likumīgu maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu no maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas līdz tiesas lēmumam par maksātnespējas procesa izbeigšanu. Gadījumā, ja administrators konstatē saistību dzēšanas procedūras piemērošanas ierobežojumus (Maksātnespējas likuma 153. pants), tad administratoram ir pienākums rīkoties saskaņā ar Maksātnespējas likuma 165. panta otrās daļas 1. punktu.

Tādēļ no minētajām tiesību normām, tiesību doktrīnas un judikatūras kopumā secināms, ka parādnieka patstāvīga ienākumu gūšana un maksājumu veikšana kreditoriem fiziskās personas maksātnespējas procesā ir priekšnoteikums sekmīgai fiziskās personas maksātnespējas procesa norisei. Atbilstoši iesniegumā norādītajiem faktiskajiem apstākļiem Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā trešās personas iesaiste fiziskās personas maksātnespējas procesā ir vērtējama kritiski, proti, ka parādnieka vietā īres maksājumus veic trešā persona, jo ienākumu gūšana un maksājumu veikšana kreditoriem ir parādnieka pienākums.

Nemot vērā normatīvajos aktos noteikto Maksātnespējas kontroles dienesta kompetenci, kā arī administratoram noteiktās tiesības un pienākumus, vēršam uzmanību, ka katras konkrētās situācijas izvērtēšana un attiecīgo tiesisko līdzekļu izvēle ir administratora ekskluzīvā kompetencē, lai atbilstoši Maksātnespējas likuma regulējumam nodrošinātu efektīvu un likumīgu maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu. Līdz ar to administratoram kā savas jomas speciālistam pašam ir jāizlemj par pareizo rīcību konkrētās situācijās, jo atbildība par pieņemto lēmumu izriet no administratora pienākumiem.

Par fiziskās personas maksātnespējas procesu¹⁰⁸

Lūgts sniegt skaidrojumu par žurnāla "BILANCES JURIDISKIE PADOMI" lasītāja iesūtītajiem jautājumiem:

1. *"Vai fiziskās personas maksātnespējas procesā jāmaksā viena trešdaļa no saviem ienākumiem? Vai ir kaut kas mainījies?"*

2. *"Kā jārikojas, ja maksātnespējas procesa laikā ienākumi ir mainīgi, piemēram, darba vietā tiek izmaksāta prēmija apaļā jubilejā, citu mēnesi ir darba nespējas lapa un attiecīgi arī ienākumi mazāki? Regulāri tiek maksāta konstanta summa, kas norādīta saskaņotajā plānā. Vai*

¹⁰⁷ Bērziņš G., Fiziskas personas maksātnespējas process. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2018, 90. lpp.

¹⁰⁸ Maksātnespējas kontroles dienesta 2020. gada 14. februāra vēstule Nr. 1-49n/2020/20

jāveic kāds pārrēķins? Kad tas būtu jāveic, ja maksātnespējas process ilgt divpadsmit mēnešus? Summu atšķirības nav tik lielas, lai veiktu izmaiņas plānā."

1. No uzdotā jautājuma Maksātnespējas kontroles dienests secina, ka personai pēc būtības nepieciešams noskaidrot, vai fiziskās personas maksātnespējas procesā viena trešdaļa no saviem ienākumiem jāmaksā arī bankrota procedūras ietvaros, jo minētais jautājums 2019. gada nogalē ir raisījis virkni diskusiju, kā rezultātā veikti grozījumi Maksātnespējas likumā.

Tātad, sākot ar 2015. gada 1. martu, kad stājās spēkā likums "Grozījumi Maksātnespējas likumā", tika noregulēts jautājums attiecībā uz to, ka fiziskai personai nav pienākuma bankrota procedūras laikā novirzīt vienu trešdaļu no ienākumiem kreditoru prasījumu apmierināšanai.

Proti, Maksātnespējas likuma 140. panta 1. punkts paredz parādnieka tiesības saņemt vismaz divas trešdaļas no saviem ienākumiem, lai segtu fiziskās personas uzturēšanas izmaksas.

Ar minētajiem grozījumiem tika veiktas izmaiņas Maksātnespējas likuma 137. panta 1. punktā, nosakot, ka maksātnespējas procesa administrators atver kontu uz sava vārda kredītiestādē vienīgi tad, ja administratoram tiek nodoti naudas līdzekļi saskaņā ar šā likuma 139. panta 2. punktu vai parādnieka maksātnespējas procesa ietvaros ir paredzēta mantas pārdošana.

Tāpat ar minētajiem grozījumiem vienlaikus tika izslēgts Maksātnespējas likuma 137. panta 11. punkts, kurā bija paredzēta kārtība, kādā kreditoriem periodiski izmaksājami naudas līdzekļi jau pēc bankrota procedūras uzsākšanas visā tās norises laikā, tā vietā Maksātnespējas likuma 139. panta 6. punktā nosakot pienākumu segt fiziskās personas maksātnespējas procesa izmaksas.

To, ka pēc minēto grozījumu veikšanas Maksātnespējas likumā iztrūka tieša regulējuma par turpmāko rīcību ar vienu trešdaļu parādnieka ienākumu, kas vairs nav pārskaitāma administratoram kreditoru prasījumu apmierināšanai, Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā noregulēja papildinātais Maksātnespējas likuma 139. pants, kura 6. punktā ir ietverts parādnieka pienākums segt fiziskās personas maksātnespējas procesa izmaksas.

Respektīvi, no minētajiem naudas līdzekļiem administrators ir tiesīgs lūgt parādnieku segt bankrota procedūras laikā radušās maksātnespējas procesa tiešās izmaksas. Savukārt, ja šādu izmaksu nav, tad atbilstoši spēkā esošajam regulējumam, parādnieks bankrota procedūras laikā ir tiesīgs paturēt šo vienu trešdaļu (vai attiecīgu tās daļu, ja izmaksas ir bijušas) no saviem ienākumiem.

Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā šāda pieeja nonāca pretrunā ar Maksātnespējas likuma 172. panta trešo daļu, kas paredz fiziskās personas maksātnespējas procesa tiešās izmaksas segt no parādnieka mantas pārdošanas rezultātā iegūtajiem līdzekļiem. Jāņem vērā, ka Maksātnespējas likuma 139. panta 6. punktā likumdevējs ir noteicis nepārprotamu parādnieka pienākumu iesaistīties fiziskās personas maksātnespējas procesa finansēšanā, tādēļ, ja no parādnieka mantas pārdošanas rezultātā iegūtajiem līdzekļiem maksātnespējas procesa tiešās izmaksas segt nav iespējams, tad šis pienākums gulstas uz parādnieku.

Līdz ar to jau no 2015. gada 1. marta ne vien tika atcelts parādnieka pienākums bankrota procedūras laikā novirzīt vienu trešdaļu no saviem ienākumiem kreditoru prasījumu apmierināšanai, bet arī Maksātnespējas likumā vairs nav paredzēta kārtība šāda pienākuma izpildei. Attiecīgi parādniekam, kura fiziskās personas maksātnespējas process pasludināts pēc 2015. gada 1. marta, bankrota procedūras laikā nav pienākuma veikt ikmēneša maksājumus kreditoru prasījumu apmierināšanai.

Tai pat laikā, neskatoties uz minētajiem grozījumiem, tiesu praksē jautājums par parādnieka ienākumu novirzīšanu vienas trešdaļas apmērā bankrota procedūras laikā, tika interpretēts atšķirīgi. Turklāt Latvijas Republikas Senāta Civillietu departaments 2019. gada 28. martā pieņēma lēmumu lietā Nr. C10065317, SPC-5/2019, ar kuru tika atzīts, ka parādniekam ir pienākums arī bankrota procedūras laikā daļu no saviem ienākumiem novirzīt kreditoru prasījumu segšanai.¹⁰⁹ Minētajā lēmumā ietvertā tiesību normu interpretācija raisīja virkni diskusiju, tostarp praktizējošo juristu un maksātnespējas regulējuma pilnveidošanā iesaistīto personu starpā.

Līdz ar to, lai nodrošinātu vienotu izpratni un izslēgtu jebkādu atšķirīgu interpretācijas iespēju par parādnieka pienākumiem fiziskās personas maksātnespējas procesā, 2019. gada 11. decembrī stājās spēkā grozījumi Maksātnespējas likumā. Minētie grozījumi skaidri definē Maksātnespējas likuma normas tā piemērotājiem, precizējot, ka parādniekam fiziskās personas maksātnespējas procesā bankrota procedūras ietvaros nav jānovirza viena trešdaļa no saviem ienākumiem kreditoru prasījumu apmierināšanai. Līdz ar to Maksātnespējas likuma aktuālās redakcijas 140. panta 1. punkts noteic, ka parādniekam ir tiesības bankrota procedūras laikā paturēt ienākumus, kas nepieciešami fiziskās personas maksātnespējas procesa netiešo izmaksu segšanai.

2. Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 5. panta pirmo daļu fiziskās personas maksātnespējas process ir tiesiska rakstura pasākumu kopums, kura mērķis ir pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas un dot iespēju parādniekam, kura manta un ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai, tikt atbrīvotam no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksātspēju. Jāņem vērā, ka parādniekam ir jāievēro Maksātnespējas likuma 6. panta 8. punktā nostiprinātais labticības princips, atbilstoši kuram parādnieks nedrīkst izmantot procesu, lai netaisnīgi iedzīvotos.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 160. panta 2. punktam parādniekam ir pienākums saistību dzēšanas procedūras laikā gūt ienākumus atbilstoši savām spējām, lai pilnīgāk apmierinātu kreditoru prasījumus. Vienlaikus atbilstoši Maksātnespējas likuma 161. panta 1. punktam saistību dzēšanas procedūras laikā parādniekam ir tiesības paturēt vismaz divas trešdaļas no saviem ienākumiem, lai segtu savas uzturēšanas izmaksas.

Tādējādi fiziskajai personai saistību dzēšanas procedūras laikā kreditoru prasījumu segšanai mēnesī jānovirza viena trešdaļa no faktiskajiem ienākumiem. Vienlaikus atbilstoši Maksātnespējas likuma 160. panta 1. punktam parādniekam ir pienākums veikt maksājumus kreditoriem saskaņā ar tiesas apstiprināto saistību dzēšanas plānu.

Fiziskās personas ienākumi īsākā vai garākā laika posmā var atšķirties, tomēr, ja šīs izmaiņas pēc būtības nemaina tiesas jau vienreiz apstiprināto juridisko faktu (saistību dzēšanas plāna izpildes termiņa atbilstību parādnieka ienākumu apjomam), tad tās nav nepieciešams vēlreiz apstiprināt tiesā. Ja saistību dzēšanas plāna grozījumi būtu jāveic katru reizi, kad personai mainītos mēnešalga (piemēram, mainoties valstī noteiktajam minimālās mēnešalgas apmēram) vai ienākumi nelielā apmērā, tas radītu slodzi tiesām, kurām būtu jāapstiprina grozījumi saistību dzēšanas plānā.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 162. panta pirmajai daļai, ja fiziskās personas saistību dzēšanas plāna izpildes laikā mainās parādnieka ienākumi, viņam ir pienākums sagatavot fiziskās personas saistību dzēšanas plāna grozījumus, mainot šā plāna termiņu un tā ietvaros sedzamo saistību apmēru, proti, grozījumi saistību dzēšanas plānā būtu jāveic tikai tad, ja fiziskās personas

¹⁰⁹ Latvijas Republikas Senāta Civillietu departamenta 2019. gada 28. marta lēmuma lietā Nr. C10065317, SPC-5/2019 motīvu daļas 5.3. punkts.

ienākumu apmērs acīmredzami samazinātos vai palielinātos tādā apmērā, ka tas mainītu tiesas apstiprināto saistību dzēšanas plāna izpildes termiņu.

Tādējādi nebūtiski mainoties ienākumu apmēram vai saņemot neregulārus ienākumus, fiziskai personai nav nepieciešams veikt grozījumus saistību dzēšanas plānā, ja rezultātā persona izpilda saistību dzēšanas plānu.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 155. pantam, kā arī Maksātnespējas likuma 161. panta 1. punktam, gadījumā, ja kādā laika periodā parādnieka ienākumi palielinās, fiziskajai personai saglabājas pienākums kreditoriem pārskaitīt vienu trešdaļu no saviem ienākumiem, kreditoriem novirzāmo summu aprēķinot no palielinājušos ienākumu apmēra. Tādēļ vienu trešdaļu no palielinājušos ienākumu apmēra parādniekam proporcionāli jāsadala starp kreditoriem.

Norādāms, ka judikatūrā ir atzīts, ja parādnieka ikmēneša ienākumi ir mainīgi, likums neaizliedz parādniekam veikt maksājumu pārrēķinu un labot radušos kļūdu, ja kādā mēnesī kreditoru prasījumu segšanai novirzīti līdzekļi mazāk nekā vienas trešdaļas apmērā no parādnieka ienākumiem.¹¹⁰

Vienlaikus vēršam uzmanību, ka tikai tiesas kompetencē ir izvērtēt fiziskās personas saistību dzēšanas plāna izpildi atbilstoši Maksātnespējas likuma prasībām. Turklāt atbilstoši Maksātnespējas likuma 164. panta trešajā daļā noteiktajam, pabeidzot saistību dzēšanas procedūru, lēmumu par parādnieka atbrīvošanu no atlikušajām saistībām, kas norādītas fiziskās personas saistību dzēšanas plānā, pieņem tiesa. Tātad, tiesai, izskatot pieteikumu par saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu, pieteikums jāizvērtē nevis formāli, bet pēc būtības, kas nozīmē, ka tiesai jākonstatē, ka fiziskā persona ir izpildījusi tiesas apstiprināto saistību dzēšanas plānu, kā arī veikusi papildu izmaksas kreditoriem.

Par fiziskās personas maksātnespējas procesu¹¹¹

Lūgts sniegt viedokli par turpmāk norādītajiem jautājumiem:

- 1) vai iesniedzot fiziskās personas maksātnespējas pieteikumu tiesā, personai ir jānorāda ienākumi, kuri tiek saņemti Apvienotajā Karalistē?*
- 2) gadījumā, ja ir pasludināts fiziskās personas maksātnespējas process un persona nav norādījusi visus ienākumus, vai to var apstrīdēt?*

Fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikums ir iesniedzams tiesā pēc parādnieka deklarētās dzīvesvietas, kas parādniekam bija reģistrēta trīs mēnešus pirms pieteikuma iesniegšanas tiesā, bet, ja tādas nav, – pēc dzīvesvietas. Fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikums sagatavojams, ievērojot Civilprocesa likumā noteiktās prasības attiecībā uz to, kāda informācija tajā jāiekļauj.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.²³ pantu pieteikumā norāda:

- 1) parādnieka vārdu, uzvārdu, personas kodu un deklarēto dzīvesvietu;
- 2) apstākļus, kuru dēļ fiziskā persona nav spējīga izpildīt saistības;
- 3) visas termiņā neizpildītās saistības un to summas;

3¹) visas saistības, kuru izpildes termiņš iestāsies atbilstoši Maksātnespējas likuma 134. panta trešajai daļai (proti, saistības, kuru izpildes termiņš iestājas pēc fiziskās personas

¹¹⁰ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2017. gada 16. februāra lēmuma Lietā Nr. SPC-5/2017, C-37101714 10. punkts.

¹¹¹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2020. gada 20. februāra vēstule Nr. 1-49n/2020/22

maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas);

4) visu to saistību kopējo summu, kuru izpildes termiņš iestāsies gada laikā;

5) parādnieka mantas sastāvu, tajā skaitā parādnieka daļu laulāto kopīgajā mantā un citā kopīpašumā;

6) vai maksātnespējas procesam piemērojami Parlamenta un Padomes Regulas Nr. 2015/848 par maksātnespējas procedūrām noteikumi;

7) parādnieka deklarēto dzīvesvietu, kas parādniekam bija reģistrēta trīs mēnešus pirms pieteikuma iesniegšanas tiesā, bet, ja tādas nav, – dzīvesvietu.

Civilprocesa likuma 363.²³ panta otrās daļas 3. punkts noteic, ka maksātnespējas procesa pieteikumam jāpievieno dokumenti, kas apstiprina apstākļus, uz kuriem pieteikums pamatots. Tas nozīmē, ka visi pieteikumā norādītie fakti ir jāpamato ar dokumentiem un tie jāpievieno maksātnespējas procesa pieteikumam, lai tiesa varētu pārlicināties par minēto faktu pastāvēšanu.

Nemot vērā minēto, personai, iesniedzot maksātnespējas procesa pieteikumu tiesā, vienlaikus ir jāpamato, kāpēc viņa nav spējīga izpildīt saistības, un minētais ir tieši saistīts ar personas ienākumiem, kuri jānorāda, lai apliecinātu, ka attiecībā uz konkrēto fizisko personu var piemērot maksātnespējas procesu.

Maksātnespējas likuma 5. panta pirmajā daļā noteikts, ka fiziskās personas maksātnespējas process ir tiesiska rakstura pasākumu kopums, kura mērķis ir pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas un dot iespēju parādniekam, kura manta un ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai, tikt atbrīvotam no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksātspēju. Šā panta otrajā daļā noteikts, ka fiziskās personas maksātnespējas process tiek uzsākts ar dienu, kad tiesa ar nolēmumu pasludinājusi maksātnespējas procesu, un noris līdz dienai, kad tiesa pieņem lēmumu par maksātnespējas procesa izbeigšanu.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 128. panta trešajai daļai fiziskās personas maksātnespējas process secīgi sastāv no bankrota procedūras, kurā tiek apzināta un pārdota parādnieka manta (ja tāda ir) un no tās realizācijas iegūtie naudas līdzekļi novirzīti kreditoru prasījumu apmierināšanai, un saistību dzēšanas procedūras, kuras laikā parādnieks veic maksājumus kreditoriem no saviem ienākumiem.

Saistību dzēšanas procedūras galvenais mērķis ir, sabalansējot parādnieka un kreditoru intereses, atbrīvot parādnieku no nesegtajām saistībām, ja parādnieks godprātīgi ir novirzījis saistību dzēšanas plānā paredzēto savu ienākumu daļu kreditoru prasījumu daļējai segšanai. Tas nozīmē, ka priekšnoteikums saistību dzēšanas procedūras izbeigšanai un nesegto saistību dzēšanai jeb parādnieka atbrīvošanai no nesegtajām saistībām ir saistību dzēšanas plāna izpilde.¹¹²

Maksātnespējas likuma 142. panta pirmā daļa noteic, ka kreditoriem divu mēnešu laikā no dienas, kad maksātnespējas reģistrā izdarīts ieraksts par parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanu, ir tiesības iesniegt maksātnespējas procesa administratoram priekšlikumu izbeigt fiziskās personas maksātnespējas procesu, ja kreditoru rīcībā ir informācija par šā likuma 130. un 153. pantā minētajiem ierobežojumiem. Maksātnespējas likuma 130. pantā ir noteikti ierobežojumi, kādos gadījumos fiziskai personai maksātnespējas process nav piemērojams vai ir pārtraucams. Savukārt Maksātnespējas likuma 153. pantā ir norādīts, kādos gadījumos netiek piemērota vai tiek pārtraukta saistību dzēšanas procedūra, tajā skaitā kā ierobežojums saistību dzēšanas procedūrai norādīts - ja parādnieks ir sniedzis apzināti nepatiesu informāciju par savu mantisko stāvokli un slēpis savus patiesos ienākumus.

¹¹² Latvijas Republikas Senāta Civillietu departamenta 2018. gada 29. novembra lēmums lietā Nr. C30403215, SPC-10/2018.

Jāņem vērā, ka parādniekam ir jāievēro Maksātnespējas likuma 6. panta 8. punktā nostiprinātais labticības princips, atbilstoši kuram parādnieks nedrīkst izmantot procesu, lai netaisnīgi iedzīvotos.

Nemot vērā minēto, ja parādnieks maksātnespējas procesa gaitā sniedzis nepatiesu informāciju par savu mantisko stāvokli un slēpis savus patiesos ienākumus, tas var būt par pamatu saistību dzēšanas procedūras nepiemērošanai vai pārtraukšanai.

Par galvojuma līguma dabu¹¹³

Lūgts sniegt viedokli par šādu jautājumu: "Man ir pabeigta maksātnespēja. Vienā kredītā galvotājs ir bijis mans znots. Un tagad viņam zvana no bankas un pieprasa nomaksāt kredītu. Tas ir likumīgi?"

Maksātnespējas likuma 5. panta pirmajā daļā noteikts, ka fiziskās personas maksātnespējas process ir tiesiska rakstura pasākumu kopums, kura mērķis ir pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas un dot iespēju parādniekam, kura manta un ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai, tikt atbrīvotam no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksāspēju, līdz ar to, ja parādnieka saistību dzēšanas procedūra ir sekmīgi pabeigta, parādnieks tiek atbrīvots no visām neizpildītajām saistībām (izņemot Maksātnespējas likuma 164. panta ceturtajā daļā minētās).

Savukārt Civillikuma 1692. pants noteic, ka galvojums ir ar līgumu uzņemts pienākums atbildēt kreditoram par trešās personas parādu, neatsvabinot tomēr pēdējo no viņas parāda. Galvnieka pienākums atbildēt kreditoram izriet nepastarpināti no galvojuma līguma – galvojot par parādnieka saistībām, galvnieks uzņemas risku atbildēt kreditoram par parādnieka saistībām arī tad, ja pēdējais nonāk finansiālās grūtībās.¹¹⁴ Saskaņā ar Civillikuma 1703. panta 2. punktu pret galvnieku prasību celt var nekavējoties, ja ir pierādīta galvenā parādnieka faktiskā maksātnespēja vai par viņa mantu jau atklāts konkurss.

Galvenā parādnieka maksātnespējas gadījumā galvojums no papildu saistības pārtop par patstāvīgu saistību, kura nav atkarīga no galvenā parāda pastāvēšanas. Galvojumu var izbeigt tikai tāda personas darbība, kuras rezultātā tiek dzēsts galvenais parāds, proti, parāda atmaksa, atcēlējīguma vai izlīguma, vai saistības pārjaunojuma līguma noslēgšana.

No minētā secināms, ka galvenā parādnieka maksātnespējas process neizbeidz saistību, kas izriet no galvojuma, tāpat kā galvnieka maksātnespējas process neizbeidz galveno saistību. Pat pēc galvenā parādnieka maksātnespējas procesa izbeigšanas un saistību dzēšanas kreditoram saglabājas tiesības prasīt pielīgto saistību izpildi no galvotāja, ja vien šīs saistības nav pilnā apmērā izpildītas galvenā parādnieka maksātnespējas procesa ietvaros. Līdz ar to galvenā parādnieka atbrīvošana no saistībām tā maksātnespējas procesā nav uzskatāma par galvnieka atsvabināšanu no saistībām.

¹¹³ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 2. decembra vēstule Nr. 1-57n/2019/2362

¹¹⁴ Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2018. gada 5. septembra spriedums lietā Nr. C33437713, SKC -1069/2018, 12.2. apakšpunkts.

Par saņemto veselībai nodarītā kaitējuma atlīdzību fiziskās personas maksātnespējas procesā¹¹⁵

Iesniegumā norādīts, ka saskaņā ar Veselības inspekcijas lēmumu tika izmaksāta atlīdzība no Ārstniecības riska fonda par viņa veselībai nodarīto kaitējumu jeb nemateriālajiem zaudējumiem. Ņemot vērā minēto, lūgts sniegt viedokli, vai no saņemtās kompensācijas no Ārstniecības riska fonda ir jāsedz kreditoru prasījumi fiziskās personas maksātnespējas procesa ietvaros.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 128. panta trešo daļu fiziskās personas maksātnespējas process sastāv secīgi no bankrota procedūras un saistību dzēšanas procedūras.

Maksātnespējas likuma 128. panta ceturtā daļa noteic, ka bankrota procedūras ietvaros tiek realizēta visa parādnieka manta, un no tās realizācijas iegūtie līdzekļi novirzīti kreditoru prasījumu apmierināšanai. Savukārt šā panta piektajā daļā noteikts, ka saistību dzēšanas procedūras ietvaros parādnieka ienākumi tiek novirzīti kreditoru prasījumu apmierināšanai, un pēc saistību dzēšanas procedūras termiņa beigām tiek dzēstas šīs procedūras ietvaros nesegtās saistības.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 92. panta pirmās daļas 1. un 5. punktam parādnieka manta, cita starpā, ir parādnieka nekustamais īpašums, kustamā manta, tajā skaitā naudas līdzekļi un cita maksātnespējas procesa laikā tiesiski iegūtā manta.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 139. panta 1., 6. un 7. punktu parādniekam bankrota procedūras laikā ir pienākums gūt ienākumus atbilstoši savām iespējām, segt fiziskās personas maksātnespējas procesa izmaksas, kā arī pēc maksātnespējas procesa administratora (turpmāk – administrators) pieprasījuma nodot administratora pārvaldījumā savu mantu, izņemot mantu, uz kuru nevar vērst piedziņu, un šā likuma 140. panta 2. punktā minēto mantu, kā arī parādnieka valdījumā vai turējumā esošo trešajām personām piederošo mantu.

Maksātnespējas likuma 161. pants paredz, ka fiziskās personas saistību dzēšanas procedūrā parādniekam ir tiesības paturēt vismaz divas trešdaļas no saviem ienākumiem, lai segtu savas uzturēšanas izmaksas, kā arī paturēt mantu, kas viņam būtiski nepieciešama ienākumu gūšanai.

No minētajām tiesību normām izriet, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa ietvaros visa parādnieka manta un viena trešdaļa no regulārajiem ienākumiem (saistību dzēšanas procedūrā) ir novirzāma maksātnespējas procesa izmaksu segšanai un kreditoru prasījumu apmierināšanai.

Tai pašā laikā likumdevējs ir noteicis naudas līdzekļus, uz kuriem kreditori nevar vērst piedziņu, t.i., atsavināt piespiedu kārtā. Atbilstoši Civilprocesa likuma 596. pantam kreditori nevar vērst piedziņu uz atsevišķām ienākumu kategorijām, tostarp valsts sociālajiem pabalstiem un sociālās palīdzības pabalstiem. Ievērojot to, ka atlīdzība par dzīvībai vai veselībai nodarīto kaitējumu (arī morālo kaitējumu) nav uzskatāma par valsts sociālo pabalstu Valsts sociālo pabalstu likuma 3. panta izpratnē, vai par sociālās palīdzības pabalstu Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma izpratnē, secināms, ka iespējamā Iesniedzējam izmaksātā atlīdzība neietilpst to summu kategorijā, uz kuru kreditori nevar vērst piedziņu.

Pacientu tiesību likuma 16. panta pirmajā daļā ir noteikts, ka atlīdzība no Ārstniecības riska fonda izmaksājama par pacientam radīto kaitējumu. Saskaņā ar Pacientu tiesību likuma 2. pantu šā likuma mērķis ir veicināt labvēlīgas attiecības starp pacientu un veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju, sekmējot pacienta aktīvu līdzdalību savas veselības aprūpē, kā arī nodrošināt viņam

¹¹⁵ Maksātnespējas kontroles dienesta 2020. gada 6. janvāra vēstule Nr. 1-57n/2020/13

iespēju īstenot un aizstāvēt savas tiesības un intereses. Tātad no Ārstniecības riska fonda izmaksājama atlīdzība par pacientam radīto nemantisko kaitējumu jeb pacientam radītām fiziskām un garīgām ciešanām, kā arī par noteiktu pacientam radītu mantisko kaitējumu, proti, pacienta ārstniecības izdevumiem.

Latvijas Republikas Satversmes 111. pantā ir nostiprināts valsts pienākums aizsargāt cilvēku veselību, kas ietver trīs atšķirīgus valsts pienākumus: pienākums ievērot (respektēt), aizsargāt un nodrošināt (īstenot) tiesības uz veselības aizsardzību. Pienākums respektēt pieprasa valstij atturēties no tiešas vai pastarpinātas iejaukšanās cilvēka veselības tiesību īstenošanā, tostarp arī no tādām darbībām, kas ierobežo katras personas iespējas pašai rūpēties par savas veselības aizsardzību. Proti, ikvienai personai zināmās robežās ir tiesības veikt pasākumus, ko tā uzskata par nepieciešamu savas veselības nodrošināšanai. Tiesības uz veselību ir jāsaprot kā tiesības baudīt dažādus pasākumus, preces, iekārtas un nosacījumus, kas vajadzīgi, lai realizētu augstāko sasniedzamo veselības standartu.¹¹⁶

Tādējādi, Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā, parādniekam ir tiesības saņemt atlīdzību par dzīvībai vai veselībai nodarīto kaitējumu (arī morālo kaitējumu) izlietot, lai realizētu augstāk sasniedzamo veselības standartu. Novirzot kreditoru prasījumu apmierināšanai atlīdzību, kas tika izmaksāta par veselībai nodarīto kaitējumu, tiktu nesamērīgi ierobežotas parādnieka iespējas rūpēties par savas veselības aizsardzību.

Līdz ar to, konkrētajā gadījumā interpretējot normatīvos aktus tādējādi, ka parādniekam visa dzīvībai vai veselībai nodarītā kaitējuma (arī morālo kaitējuma) atlīdzība jānovirza kreditoru prasījumu apmierināšanai, tiek apdraudētas personas Latvijas Republikas Satversmē nostiprinātās tiesības uz savas veselības aizsardzību.

Ņemot vērā minēto, Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā, saņemtā atlīdzība par veselībai nodarīto kaitējumu nav jānovirza kreditoru prasījumu apmierināšanai.

Par kompensējamo zāļu izdevumiem fiziskās personas maksātnespējas procesā¹¹⁷

Iesniegumā norādīts, ka personai (parādniekam), kurai ir piešķirta trešās grupas invaliditāte ar ienākumiem 700 EUR mēnesī, pienākas kompensējamās zāles, kas mēnesī izmaksā 600 EUR. Tātad, personai (parādniekam) iegādātās kompensējamās zāles valsts kompensē nākamajā mēnesī. Līdz ar to lūgts sniegt viedokli, kā personai (parādniekam) rīkoties fiziskās personas maksātnespējas procesā, proti, izdevumi mēnesī uz kompensējamām zālēm ir lielāki nekā divas trešdaļas no ienākumiem, kurus persona ir tiesīga paturēt fiziskās personas maksātnespējas procesa laikā.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 128. panta trešo daļu fiziskās personas maksātnespējas process sastāv secīgi no bankrota procedūras un saistību dzēšanas procedūras.

Maksātnespējas likuma 128. panta ceturtā daļa noteic, ka bankrota procedūras ietvaros tiek realizēta visa parādnieka manta, un no tās realizācijas iegūtie līdzekļi novirzīti kreditoru prasījumu apmierināšanai. 2019. gada 11. decembrī stājās spēkā 2019. gada 21. novembra likums "Grozījumi Maksātnespējas likumā", tā anotācijā norādīts, ka likumprojekta "Grozījumi Maksātnespējas

¹¹⁶ Olsena S. 111. pants. Valsts aizsargā cilvēku veselību un garantē ikvienam medicīniskās palīdzības minimumu. Grām.: Autoru kolektīvs prof. R.Baloža zinātniskā vadībā. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Rīga, Latvijas Vēstnesis, 2011, 628. - 629. lpp.

¹¹⁷ Maksātnespējas kontroles dienesta 2020. gada 20. maija vēstule Nr. 1-49n/2020/43

likumā" mērķis ir nodrošināt, lai arī turpmāk Maksātnespējas likuma normu piemērotājiem būtu nepārprotami skaidrs, ka parādnikiem fiziskās personas maksātnespējas procesā bankrota procedūras ietvaros nav jānovirza viena trešdaļa no tās ienākumiem kreditoru prasījumu apmierināšanai.¹¹⁸ No minētā izriet, ka bankrota procedūras laikā parādniekam nav jānovirza viena trešdaļa no tās ienākumiem kreditoru prasījumu apmierināšanai.

Savukārt Maksātnespējas likuma 128. panta piektajā daļā noteikts, ka saistību dzēšanas procedūras ietvaros parādnieka ienākumi tiek novirzīti kreditoru prasījumu apmierināšanai, un pēc saistību dzēšanas procedūras termiņa beigām tiek dzēstas šīs procedūras ietvaros nesegtās saistības. No minētā izriet, ka parādniekam ir pienākums saistību dzēšanas procedūras laikā savus ienākumus novirzīt kreditoru prasījumu apmierināšanai ievērojot Maksātnespējas likuma 154. panta otrās daļas 7. punktā un 155. pantā noteikto.

Vienlaikus Maksātnespējas likuma 140. panta 1. punktā noteikts, ka parādniekam ir tiesības paturēt ienākumus, kas nepieciešami fiziskās personas maksātnespējas procesa netiešo izmaksu segšanai. Savukārt šā likuma 161. panta 1. punkts noteic, ka parādniekam saistību dzēšanas procedūras laikā ir tiesības paturēt vismaz divas trešdaļas no saviem ienākumiem, lai segtu savas uzturēšanas izmaksas (skat. Maksātnespējas likuma 172. panta ceturto un piekto daļu).

Papildus vērsām uzmanību, ka Latvijas Republikas Satversmes 111. pantā ir nostiprināts valsts pienākums aizsargāt cilvēku veselību, kas ietver trīs atšķirīgus valsts pienākumus: pienākums ievērot (respektēt), aizsargāt un nodrošināt (īstenot) tiesības uz veselības aizsardzību. Pienākums respektēt pieprasa valstij atturēties no tiešas vai pastarpinātas iejaukšanās cilvēka veselības tiesību īstenošanā, tostarp arī no tādām darbībām, kas ierobežo katras personas iespējas pašai rūpēties par savas veselības aizsardzību. Proti, ikvienai personai zināmās robežās ir tiesības veikt pasākumus, ko tā uzskata par nepieciešamu savas veselības nodrošināšanai. Tiesības uz veselību ir jāsaprot kā tiesības baudīt dažādus pasākumus, preces, iekārtas un nosacījumus, kas vajadzīgi, lai realizētu augstāko sasniedzamo veselības standartu.¹¹⁹

No iesnieguma izriet, ka parādniekam ir naudas līdzekļi 600 EUR apmērā, kurus parādnieks katru mēnesi izlieto kompensējamo zāļu iegādei, savukārt valsts nākamajā mēnesī kompensē minētos izdevumus. Ņemot vērā minēto, Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā zāļu kompensācija pēc savas būtības nav uzskatāma par ienākumiem Maksātnespējas likuma izpratnē.

Līdz ar to Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā parādnieka naudas līdzekļi 600 EUR apmērā ir uzskatāmi par parādnieka mantu, kuru parādnieks maksātnespējas procesā var saglabāt, lai nodrošinātu savas tiesības uz veselību.

Papildus Maksātnespējas kontroles dienests aicina parādnieku informēt administratoru par esošo situāciju, lai kopā ar administratoru spētu atrast tādu risinājumu, kas atbilst normatīvajos aktos noteiktajam.

¹¹⁸ Likumprojekta "Grozījumi Maksātnespējas likumā" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija).

Pieejams:

<http://titania.saeima.lv/LIVS13/SaeimaLIVS13.nsf/0/4A99FDB0512A0A34C2258470002447FA?OpenDocument>
[aplūkots: 20.05.2020]

¹¹⁹ Olsena S. 111. pants. Valsts aizsargā cilvēku veselību un garantē ikvienam medicīniskās palīdzības minimumu. Grām.: Autoru kolektīvs prof. R.Baloža zinātniskā vadībā. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Rīga, Latvijas Vēstnesis, 2011, 628. - 629. lpp.

Par fiziskās personas maksātnespējas procesu¹²⁰

Iesniegumā norādīts, ka ir pasludināts fiziskās personas maksātnespējas process un vēstules iesniegšanas brīdī turpinās saistību dzēšanas procedūra, kuru plānots pabeigt 2021. gada februārī. Norādīts, ka Iesniedzējas vīrs vēlas pirkt automašīnu. Iesniegumā lūgts sniegt skaidrojumu, vai fiziskās personas maksātnespējas process nav šķērslis šādam pirkumam un vai ir pienākums minēto pirkumu saskaņot ar administratoru?

Fiziskās personas maksātnespējas procesa mērķis atbilstoši Maksātnespējas likuma 5. pantā noteiktajam ir pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas un dot iespēju parādniekam, kura manta un ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai, tikt atbrīvotam no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksātpēju. Jāņem vērā, ka parādniekam ir jāievēro Maksātnespējas likuma 6. panta 8. punktā nostiprinātais labticības princips, atbilstoši kuram parādnieks nedrīkst izmantot procesu, lai netaisnīgi iedzīvotos.

Maksātnespējas likumā ir noteikta konkrēta kārtība, kādā norisinās maksātnespējas process, un fiziskās personas maksātnespējas atjaunošanas tiesiskais risinājums ir saistību dzēšanas procedūra, kura norisinās atbilstoši Maksātnespējas likumā noteiktajai kārtībai.

Turklāt parādniekam jā rūpējas par to, lai Maksātnespējas likumā noteiktie pienākumi tiktu izpildīti un piešķirtās tiesības tiktu īstenotas atbilstoši Maksātnespējas likumā noteiktajiem mērķiem, savlaicīgi, efektīvi, ievērojot kreditoru intereses.

Fiziskās personas maksātnespējas process sastāv secīgi no bankrota procedūras un saistību dzēšanas procedūras. Bankrota procedūrā tiek apzināta un pārdota visa parādnieka manta saskaņā ar parādnieka mantas pārdošanas plānu. Savukārt saistību dzēšanas procedūras mērķis ir sabalansējot parādnieka un kreditoru intereses, atbrīvot parādnieku no nesegtajām saistībām, ja parādnieks godprātīgi ir novirzījis Maksātnespējas likumā paredzēto savu ienākumu daļu kreditoru prasījumu segšanai, saskaņā ar tiesā apstiprināto saistību dzēšanas plānu.

Tai pat laikā parādniekam ir jā rēķinās, ka maksātnespējas procesa pasludināšana tiesā rada ne tikai papildu pienākumus fiziskai personai, bet Maksātnespējas likumā ir paredzēti vairāki ierobežojumi attiecībā uz parādnieka darbībām maksātnespējas procesa laikā. Proti, saskaņā ar Maksātnespējas likuma 134. panta otrās daļas 4. un 5. punktu pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas parādnieks zaudē tiesības bez administratora piekrišanas biežāk kā reizi mēnesī slēgt darījumus, kuru summa pārsniedz vienu minimālo mēnesialgu. Tāpat parādnieks zaudē tiesības bez administratora piekrišanas uzņemties jaunas parādsaistības. Turklāt Maksātnespējas likuma 136. panta pirmā daļa noteic, ka pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas parādniekam ir aizliegts veikt darbības, ar kurām tiek nodarīti zaudējumi kreditoriem.

Norādāms, ka iepriekš minētie Maksātnespējas likumā noteiktie ierobežojumi attiecas uz parādnieku, kuram pasludināts fiziskās personas maksātnespējas process un šo ierobežojumu mērķis nepieciešams, lai pēc iespējas pilnīgāk apmierinātu kreditoru prasījumus.

Līdz ar to norādītais, ka Iesniedzējas vīrs vēlas iegādāties automašīnu laikā, kad Iesniedzējai noris fiziskās personas maksātnespējas procesa saistību dzēšanas procedūra, Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā pirmšķietami nav uzskatāms par šķērslī sekmīgai maksātnespējas procesa norisei, jo, kā norādīts iepriekš, noteicošais ir godprātīga pienākumu izpilde parādnieka fiziskās personas maksātnespējas procesā.

¹²⁰ Maksātnespējas kontroles dienesta 2020. gada 13. februāra vēstule Nr. 1-57n/2020/135

Par dāvinājumu fiziskās personas maksātnespējas procesā¹²¹

Vēstulē norādīts, ka šobrīd maksātnespējas procesa ietvaros noris bankrota procedūra un nākamās nedēļas laikā plānots saņemt no radniekiem dāvinājumu 20 000 euro apmērā. Ievērojot minēto, Maksātnespējas kontroles dienestam lūgts sniegt viedokli, kā pareizi sadalīt 1/3 daļu no minētās summas kreditoru prasījumu segšanai.

Fiziskās personas maksātnespējas process ir tiesiska rakstura pasākumu kopums, kura mērķis ir pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas un dot iespēju parādniekam, kura manta un ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai, tikt atbrīvotam no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksātpēju (Maksātnespējas likuma 5. panta pirmā daļa). Fiziskās personas maksātnespējas process secīgi sastāv no bankrota procedūras un saistību dzēšanas procedūras. Bankrota procedūras ietvaros tiek atsavināta parādnieka manta un no iegūtajiem naudas līdzekļiem tiek segti kreditoru prasījumi (Maksātnespējas likuma 138. panta 1. punkts un 147. pants). Savukārt saistību dzēšanas procedūras laikā parādnieks no saviem ienākumiem pilda bankrota procedūras laikā sagatavoto fiziskās personas saistību dzēšanas plānu (Maksātnespējas likuma 160. panta 1. punkts).

Atbilstoši Civillikuma 1912. pantam, dāvinājums ir tiesisks darījums, ar kādu kāds aiz devības piešķir otram bez atlīdzības kādu mantisku vērtību. Turklāt šī mantiskā vērtība var būt gan kustama vai nekustama manta (mašīna, dzīvoklis, prasījuma tiesības utt.), gan naudas līdzekļi. Attiecīgi ar dāvinājuma līgumu viens līgumslēdzējs aiz devības piešķir otram kādu vērtību, kas var būt izteikta arī kā regulāri vai vienreizēji naudas līdzekļu pārskaitījumi uz apdāvinātā norēķinu kontu. Civillikuma kontekstā dāvinājuma būtība nemainās, vai apdāvinātajam tiek dāvināta manta, vai vienreizēja naudas dāvana, vai naudas dāvana – regulāri naudas līdzekļu pārskaitījumi uz apdāvinātās personas kontu. Jebkurā gadījumā dāvinātājs vēlas šo mantisko vērtību piešķirt otram, un otra persona savukārt šo mantisko vērtību vēlas saņemt.

Maksātnespējas likumā nav dots jēdziena "ienākumi" skaidrojums un minētais jēdziens noskaidrojams kopsakarā ar citām Maksātnespējas likuma normām, to mērķi un jēgu. No Maksātnespējas likuma 139. panta 1. punkta jēgas izriet, ka ienākumi ir naudas līdzekļi, ko persona saņem par savām iespējām atbilstošu darbību (fizisks vai garīgs darbs, par ko persona saņem atbilstošu samaksu) vai naudas līdzekļi, ko persona saņem par iepriekš veiktām darbībām, kas bijušas vērstas uz ienākumu gūšanu (strādājot gūtie naudas līdzekļi, kuru daļa iemaksāta par sociālo apdrošināšanu, kā rezultātā personai rodas tiesības uz bezdarbnieka pabalstu vai pensiju). Ienākumu gūšanai tāpat nepieciešama personas aktīva darbība. Ņemot vērā minēto, fiziskajai personai pārskaitītie naudas līdzekļi – dāvinājums, nav uzskatāmi par parādnieka ienākumiem, bet saskaņā ar Maksātnespējas likuma 92. panta pirmās daļas 1. punktu uzskatāmi par parādnieka mantu.

Maksātnespējas likuma 128. panta ceturtajā daļā noteikts, ka visas parādnieka mantas realizācija un no tās iegūto līdzekļu novirzīšana kreditoru prasījumu apmierināšanai tiek veikta bankrota procedūras ietvaros. Taču, ņemot vērā Maksātnespējas likuma 5. panta pirmajā daļā noteikto, ka viens no fiziskās personas maksātnespējas procesa mērķiem ir pēc iespējas pilnīgāka kreditoru prasījumu apmierināšana no parādnieka mantas, kārtība, ka parādnieka manta tiek pilnībā novirzīta kreditoru prasījumu segšanai, saglabājas arī saistību dzēšanas procedūras laikā. Tādējādi, ja saistību dzēšanas procedūras laikā fiziskā persona saņem, piemēram, dāvinājumu,

¹²¹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2020. gada 18. marta vēstule Nr. 1-57n/2020/254

mantojumu, vai cita veida mantiskas vērtības šī parādnieka manta tiek novirzīta kreditoru prasījumu segšanai. Ņemot vērā minēto, Maksātnešpējas kontroles dienests paskaidro, ka tā ieskatā saistību dzēšanas procedūrā saņemtais dāvinājums ir jānovirza kreditoru prasījumu segšanai pilnā apmērā.

Par apdrošināšanas atlīdzību¹²²

Iesniegumā lūgts lūgts sniegt viedokli par šādiem jautājumiem:

1. Vai apdrošināšanas atlīdzība, kas izmaksājama Parādnieka un apdrošinātāja izlīguma ietvaros, nav uzskatāma par atgūto mantu Maksātnešpējas likuma 93. panta pirmās daļas 1. punkta izpratnē, proti, prasījuma tiesības pret trešajām personām (apdrošināšanas gadījums iestājies pirms maksātnešpējas)?

2. Vai izmaksājamā apdrošināšanas atlīdzība ieskaitāma Parādnieka kontā vai uz administratora vārda atvērtajā norēķinu kontā Parādnieka maksātnešpējas procesa ietvaros?

3. Vai no izmaksājamās apdrošināšanas atlīdzības 76 633,72 euro apmērā iespējams segt advokāta honorāru 10% apmērā no atgūtajiem naudas līdzekļiem?

Atgūtās mantas uzskaitījums detalizēti sniegts Maksātnešpējas likuma 93. pantā. Attiecīgi vērtējot minētajā pantā norādīto, secināms, ka tas attiecas uz gadījumiem, kad parādnieka manta tiek atprasīta no citām personām. Savukārt ar jēdzienu "prasījuma tiesības" saprotamas civilprocesuālas tiesības.¹²³

Minētais pamatots ar faktu, ka atbilstoši Maksātnešpējas likuma 169. panta otrajai daļai, no parādnieka neiekļātās mantas pārdošanas un atgūšanas administratoram ir tiesības saņemt atlīdzību 10% apmērā no summas, kas paredzēta izmaksai kreditoriem. Proti, šīs atlīdzības apmērs ir tieši atkarīgs no administratora darba rezultātiem jeb spējas izmantot savas profesionālās zināšanas, tas ir, jo vairāk naudas līdzekļus tas spēj atgūt, veicot aktīvas darbības Maksātnešpējas likuma 93. pantā norādītās mantas atgūšanai, un novirzīt saņemtos naudas līdzekļus kreditoru prasījumu apmierināšanai, jo lielāku atlīdzību tam ir iespējams nopelnīt.

Proti, administrators ir tiesīgs saņemt atlīdzību, ja ir veicis kādas darbības ar mērķi atgūt parādniekam tiesiski pienākošos naudas līdzekļus vai mantu, un tieši administratora veiktās darbības ir bijušas par pamatu tam, ka parādniekam tiek atmaksāti viņam piederošie naudas līdzekļi vai atgriezta cita manta, kura bez tiesiska pamata bijusi atsavināta no parādnieka mantas. Ņemot vērā iepriekš minēto, ar atgūto mantu, no kuras vienlaikus administratoram ir tiesības saņemt atlīdzību, būtu jāsaprot tāda manta, kuras saņemšanai administrators ir veicis piespiedu darbības pret parādnieka debitoriem. Līdz ar to apdrošināšanas atlīdzība pēc būtības nav uzskatāma par atgūto mantu atbilstoši Maksātnešpējas likuma 93. pantam.

Savukārt Iesniegumā aprakstītā situācija un attiecīgi jautājums, kurš ir noskaidrojams, attiecas uz to, vai apdrošināšanas atlīdzība ir novirzāma kreditoru prasījumu apmierināšanai.

Proti, Apdrošināšanas līguma likuma 1. panta pirmās daļas 5. punkts noteic, ka par apdrošināšanas gadījumu izmaksājamā naudas summa vai nodrošināmie pakalpojumi atbilstoši apdrošināšanas līgumam ir apdrošināšanas atlīdzība. Tādējādi minētā summa nav uzskatāma par valsts piešķirtu pabalstu, bet gan par civiltiesiska darījuma rezultātā saņemtu atlīdzību.

¹²² Maksātnešpējas kontroles dienesta 2020. gada 30. marta vēstule Nr. 1-57n/2020/331

¹²³ Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesas 2011. gada 16. novembra lēmums lietā Nr. C31458111, Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2012. gada 27. augusta lēmums lietā Nr. C28411712.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 128. panta trešo daļu fiziskās personas maksātnespējas process sastāv secīgi no bankrota procedūras un saistību dzēšanas procedūras.

Maksātnespējas likuma 128. panta ceturtais daļa noteic, ka bankrota procedūras ietvaros tiek realizēta visa parādnieka manta, un no tās realizācijas iegūtie līdzekļi novirzīti kreditoru prasījumu apmierināšanai. Savukārt šā panta piektajā daļā noteikts, ka saistību dzēšanas procedūras ietvaros parādnieka ienākumi tiek novirzīti kreditoru prasījumu apmierināšanai, un pēc saistību dzēšanas procedūras termiņa beigām tiek dzēstas šīs procedūras ietvaros nesegtās saistības.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 92. panta pirmās daļas 1. un 5. punktam parādnieka manta, cita starpā, ir parādnieka nekustamais īpašums, kustamā manta, tajā skaitā naudas līdzekļi un cita maksātnespējas procesa laikā tiesiski iegūtā manta.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 139. panta 1., 6. un 7. punktu parādniekam bankrota procedūras laikā ir pienākums gūt ienākumus atbilstoši savām iespējām, segt fiziskās personas maksātnespējas procesa izmaksas, kā arī pēc administratora pieprasījuma nodot administratora pārvaldījumā savu mantu, izņemot mantu, uz kuru nevar vērst piedziņu, un šā likuma 140. panta 2. punktā minēto mantu, kā arī parādnieka valdījumā vai turējumā esošo trešajām personām piederošo mantu.

Maksātnespējas likuma 161. pants paredz, ka fiziskās personas saistību dzēšanas procedūrā parādniekam ir tiesības paturēt vismaz divas trešdaļas no saviem ienākumiem, lai segtu savas uzturēšanas izmaksas, kā arī paturēt mantu, kas viņam būtiski nepieciešama ienākumu gūšanai.

No minētajām tiesību normām izriet, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa ietvaros visa parādnieka manta un viena trešdaļa no regulārajiem ienākumiem (saistību dzēšanas procedūrā) ir novirzāma maksātnespējas procesa izmaksu segšanai un kreditoru prasījumu apmierināšanai.

Tajā pašā laikā likumdevējs ir noteicis naudas līdzekļus, uz kuriem kreditori nevar vērst piedziņu, tas ir, atsavināt piespiedu kārtā. Atbilstoši Civilprocesa likuma 596. pantam kreditori nevar vērst piedziņu uz atsevišķām ienākumu kategorijām, tostarp valsts sociālajiem pabalstiem un sociālās palīdzības pabalstiem. Ievērojot to, ka apdrošināšanas atlīdzība nav uzskatāma par valsts sociālo pabalstu Valsts sociālo pabalstu likuma 3. panta izpratnē, vai par sociālās palīdzības pabalstu Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma izpratnē, secināms, ka Parādniekam izmaksājamā apdrošināšanas atlīdzība neietilpst to summu kategorijā, uz kuru kreditori nevar vērst piedziņu.

Tā kā viens no apdrošināšanas atlīdzības izmaksas priekšnoteikumiem ir apdrošinājuma ņēmēja veiktā apdrošināšanas prēmijas samaksa, minētā atlīdzība nav pielīdzināma regulāriem ienākumiem, kuru gūšana atkarīga no parādnieka iespējām. Līdz ar to tā ir uzskatāma par maksātnespējas procesa laikā iegūtu mantu, kas būtu realizējama atbilstoši Maksātnespējas likuma 147. pantam.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 128. panta ceturto daļu visas parādnieka mantas realizācija un no tās iegūto līdzekļu novirzīšana kreditoru prasījumu apmierināšanai tiek veikta bankrota procedūras ietvaros. Ņemot vērā Maksātnespējas likuma 5. panta pirmajā daļā noteikto, ka viens no fiziskās personas maksātnespējas mērķiem ir pēc iespējas pilnīgāka kreditoru prasījumu apmierināšana no parādnieka mantas, kārtība, ka parādnieka manta tiek novirzīta kreditoru prasījumu segšanai, saglabājas arī saistību dzēšanas procedūras laikā. Tādējādi, ja saistību dzēšanas procedūras laikā fiziskā persona saņem, piemēram, dāvinājumu, mantojumu, vai cita veida mantiskas vērtības, šī parādnieka manta tiek novirzīta kreditoru prasījumu segšanai.

Latvijas Republikas Satversmes 111. pantā ir nostiprināts valsts pienākums aizsargāt

cilvēku veselību, kas ietver trīs atšķirīgus valsts pienākumus: pienākums ievērot (respektēt), aizsargāt un nodrošināt (īstenot) tiesības uz veselības aizsardzību. Pienākums respektēt pieprasa valstij atturēties no tiešas vai pastarpinātas iejaukšanās cilvēka veselības tiesību īstenošanā, tostarp arī no tādām darbībām, kas ierobežo katras personas iespējas pašai rūpēties par savas veselības aizsardzību. Proti, ikvienai personai zināmās robežās ir tiesības veikt pasākumus, ko tā uzskata par nepieciešamu savas veselības nodrošināšanai. Tiesības uz veselību ir jāsaprot kā tiesības baudīt dažādus pasākumus, preces, iekārtas un nosacījumus, kas vajadzīgi, lai realizētu augstāko sasniedzamo veselības standartu.¹²⁴

Tādējādi, Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā, parādniekam ir tiesības saņemto apdrošināšanas atlīdzību izlietot, lai realizētu augstāko sasniedzamo veselības standartu. Novirzot kreditoru prasījumu apmierināšanai apdrošināšanas atlīdzību, kas tika izmaksāta, jo iestājās apdrošināšanas gadījums – nelaimes gadījums, tiktu nesamērīgi ierobežotas parādnieka iespējas rūpēties par savas veselības aizsardzību.

Līdz ar to, konkrētajā gadījumā interpretējot normatīvos aktus tādējādi, ka parādniekam visa apdrošināšanas atlīdzība jānovirza kreditoru prasījumu apmierināšanai, tiek apdraudētas personas Latvijas Republikas Satversmē nostiprinātās tiesības uz savas veselības aizsardzību.

Ņemot vērā minēto, Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā, saņemtā apdrošināšanas atlīdzība nav jānovirza kreditoru prasījumu apmierināšanai, ja saņemtā apdrošināšanas atlīdzība tiek izmantota Parādnieka ārstniecības izdevumu segšanai, tādā apmērā, kādā Parādnieks var pierādīt, ka apdrošināšanas atlīdzība ir novirzīta šim konkrētajam mērķim.

Tādējādi, lai nodrošinātu Maksātnespējas likuma 6. panta 7. punktā nostiprināto atklātības principu, parādniekam būtu jāiesniedz kreditoriem un administratoram dokumentus, kas apliecina, ka apdrošināšanas atlīdzība tiek izmantota, lai segtu ārstniecības izdevumus.

Atbilstoši iepriekš minētajam vienlaikus atzīstams, ka konkrētajā gadījumā nav tiesiska pamata apdrošināšanas atlīdzību ieskaitīt administratora kontā, jo apdrošināšanas atlīdzība nepieciešama Parādnieka ārstniecības izdevumu segšanai.

Savukārt attiecībā uz advokāta honorāra segšanu no apdrošināšanas atlīdzības norādāms, ka atbilstoši Maksātnespējas likuma 172. pantam advokāta honorārs, par kuru Parādnieks un advokāts ir noslēdzis vienošanos, iekļaujas fiziskās personas netiešajās izmaksas un ir sedzams Maksātnespējas likuma 172. panta piektās daļas kārtībā, kura noteic, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa netiešās izmaksas tiek segtas no parādnieka līdzekļiem, ko viņš ir tiesīgs paturēt sev uzturēšanas izmaksu segšanai.

Par saņemto pabalstu un kaitējuma atlīdzību fiziskās personas maksātnespējas procesā¹²⁵

Iesniegumā lūgts sniegt viedokli par to, vai Černobiļas piešķirtā atlīdzība un/vai pabalsts ir uzskatāmi par ienākumu Maksātnespējas likuma izpratnē, no kura maksātnespējīgai fiziskai personai ir jānovirza viena trešdaļa kreditoriem saistību dzēšanas procedūrā.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 128. panta trešo daļu fiziskās personas maksātnespējas process sastāv secīgi no bankrota procedūras un saistību dzēšanas procedūras.

¹²⁴ Olsena S. 111. pants. Valsts aizsargā cilvēku veselību un garantē ikvienam medicīniskās palīdzības minimumu. Grām.: Autoru kolektīvs prof. R.Baloža zinātniskā vadībā. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Rīga, Latvijas Vēstnesis, 2011, 628. - 629. lpp.

¹²⁵ Maksātnespējas kontroles dienesta 2020. gada 24. aprīļa vēstule Nr. 1-57n/2020/464

Maksātnespējas likuma 128. panta ceturtnā daļa noteic, ka bankrota procedūras ietvaros tiek realizēta visa parādnieka manta, un no tās realizācijas iegūtie līdzekļi novirzīti kreditoru prasījumu apmierināšanai. Savukārt šā panta piektajā daļā noteikts, ka saistību dzēšanas procedūras ietvaros parādnieka ienākumi tiek novirzīti kreditoru prasījumu apmierināšanai, un pēc saistību dzēšanas procedūras termiņa beigām tiek dzēstas šīs procedūras ietvaros nesegtās saistības.

Maksātnespējas likuma 161. pants tostarp paredz, ka fiziskās personas saistību dzēšanas procedūrā parādniekam ir tiesības paturēt vismaz divas trešdaļas no saviem ienākumiem, lai segtu savas uzturēšanas izmaksas.

Tai pašā laikā likumdevējs ir noteicis naudas līdzekļus, uz kuriem kreditori nevar vērst piedziņu, un kas saskaņā ar Maksātnespējas likuma 92. panta trešo daļu un 134. panta otrās daļas 2. punktu nav atsavināmi arī fiziskās personas maksātnespējas procesa ietvaros. Atbilstoši Civilprocesa likuma 596. pantam kreditori nevar vērst piedziņu uz atsevišķām ienākumu kategorijām, tostarp valsts sociālajiem pabalstiem un sociālās palīdzības pabalstiem. Bet pieļaujama piedziņas vēršana uz valsts sociālās apdrošināšanas pabalstiem un citām ienākumu kategorijām, t.i., ienākumiem, ko persona saņem sakarā ar iepriekš veiktām iemaksām, kas novirzītas sociālajai apdrošināšanai (Civilprocesa likuma 595. panta otrā daļa).

[1] Černobiļas atomelektrostacijas (turpmāk šajā skaidrojumā – AES) avārijas seku likvidēšanas dalībnieku un Černobiļas AES avārijas rezultātā cietušo personu sociālās aizsardzības likuma 11. panta pirmās daļas 1. un 2. punkts noteic, kādos gadījumos piešķir valsts sociālo pabalstu Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībniekam un mirušā Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībnieka ģimenei. Savukārt, Ministru kabineta 2010. gada 30. novembra noteikumi Nr. 1077 "Noteikumi par valsts sociālo pabalstu Černobiļas atomelektrostacijas avārijas seku likvidēšanas dalībniekiem un mirušo Černobiļas atomelektrostacijas avārijas seku likvidēšanas dalībnieku ģimenēm" noteic Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībniekiem un mirušo dalībnieku ģimenēm izmaksājamā valsts sociālā pabalsta apmēru, tā pārskatīšanas un saņemšanas kārtību.

Nemot vērā iepriekš minēto, Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībniekam un mirušā Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībnieka ģimenei piešķirtais pabalsts ir atzīstams par valsts sociālo pabalstu, līdz ar to no šī pabalsta fiziskajai personai nav pienākuma daļu novirzīt kreditoru prasījumu apmierināšanai. Tādējādi gadījumā, ja persona saņem šādu pabalstu, šis ienākums ir aizsargāts no jebkādas piespiedu atsavināšanas arī maksātnespējas procesa ietvaros.

[2] Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībnieku un Černobiļas AES avārijas rezultātā cietušo personu sociālās aizsardzības likuma 8. panta pirmā daļa noteic tiesības, kādos gadījumos piešķir kaitējuma atlīdzību. Saskaņā ar šā likuma 8. panta pirmās daļas 1. punktu tiesības saņemt kaitējuma atlīdzību ir Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībniekam, kuram ir noteikta invaliditātes cēloņsakarība ar Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas darbu veikšanu. Savukārt šā panta pirmās daļas 2. un 3. punkts noteic, ka tiesības saņemt kaitējuma atlīdzību ir Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībniekam, kuram noteikta darbspēju zaudējuma pakāpe 10 — 25 procentu apmērā un tās cēloņsakarība ar Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas darbu veikšanu un mirušās šā panta pirmās daļas 1. un 2. punktā minētās personas darbnespējīgiem ģimenes locekļiem, kuri bijuši tās apgādībā un kuriem saskaņā ar likumu "Par valsts pensijām" ir piešķirta apgādnieka zaudējuma pensija.

Saskaņā ar Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībnieku un Černobiļas AES avārijas rezultātā cietušo personu sociālās aizsardzības likuma 1. panta 4. punktu, kaitējuma

atlīdzība ir Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībniekam vai viņa nāves gadījumā — viņa apgādībā bijušajiem darbspējīgajiem ģimenes locekļiem piešķiramā naudas summa, kas Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībniekam kompensē ienākumu zaudēšanu sakarā ar darbspēju zaudējumu, bet apgādājamajam — iztikas avota zaudēšanu. No minētās tiesību normas secināms, ka kaitējuma atlīdzība ir likumdevēja noteikta papildu sociālā garantija Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībniekiem, kas zaudējuši darbspējas, un tā piešķirama arī tad, ja persona jau saņem valsts pensiju – vecuma vai invaliditātes pensiju.¹²⁶

Ievērojot to, ka kaitējuma atlīdzība nav uzskatāma par valsts sociālo pabalstu Valsts sociālo pabalstu likuma 3. panta izpratnē, vai par sociālās palīdzības pabalstu Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma izpratnē, secināms, ka minētā atlīdzība neietilpst to summu kategorijā, uz kuru kreditori nevar vērst piedziņu.

Par saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu, nedzēšot atlikušās saistības¹²⁷

Lūgts sniegt viedokli par to, vai VID ir tiesības pieteikt kreditora prasījumu pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa izbeigšanas, ja fiziskās personas maksātnespējas process ir izbeigts, neatbrīvojot parādnieku no saistībām.

Maksātnespējas likuma 5. panta pirmajā daļā noteikts, ka fiziskās personas maksātnespējas process ir tiesiska rakstura pasākumu kopums, kura mērķis ir pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas un dot iespēju parādniekam, kura manta un ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai, tikt atbrīvotam no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksātspēju. Šā panta otrajā daļā noteikts, ka fiziskās personas maksātnespējas process tiek uzsākts ar dienu, kad tiesa ar nolēmumu pasludinājusi maksātnespējas procesu, un noris līdz dienai, kad tiesa pieņem lēmumu par maksātnespējas procesa izbeigšanu.

Maksātnespējas likuma 73. panta vienpadsmitajā daļā noteikts, ka nodokļu administrācijas prasījumi, kuri radušies pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas un ir tieši saistīti ar parādnieka darījumiem, kas veikti līdz dienai, kad pasludināts maksātnespējas process, ir piesakāmi kā kreditora prasījumi Maksātnespējas likumā noteiktajā kārtībā. Tātad uz šādiem prasījumiem nevar tikt attiecināta tā kārtība, kas paredzēta likuma "Par nodokļiem un nodevām" 32. panta pirmajā un astotajā daļā (pienākumu noteiktā termiņā samaksāt budžetā aprēķināto parādu un iespēja iestādei piedzīt parādus). Pretējā gadījumā zustu jēga Maksātnespējas likuma regulējumam, kurš paredz atšķirīgu parādu atgūšanas kārtību personas maksātnespējas gadījumā, ievērojot visu personas kreditoru intereses.¹²⁸

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 172. panta ceturtās daļas 2. punktu parādniekam pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas ir jāveic kārtējie nodokļu maksājumi (netiešās izmaksas) no parādnieka līdzekļiem, ko viņš ir tiesīgs paturēt sev uzturēšanas izmaksu segšanai (Maksātnespējas likuma 172. panta piektā daļa). Tādējādi atbilstoši Maksātnespējas likumam "atskaites punkts", lai noteiktu, vai aprēķinātie nodokļu maksājumi ir jāiesniedz kā kreditora prasījums vai tomēr jāsedz parādniekam kā maksātnespējas procesa izdevumi, ir fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas diena. Līdz ar to likumsakarīgi, ka pārējie

¹²⁶ 04.06.2013. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-304/2013

¹²⁷ Maksātnespējas kontroles dienesta 2020. gada 30. aprīļa vēstule Nr. 1-57n/2020/484

¹²⁸ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2016. gada 7. jūnija spriedums lietā Nr.A420508813, SKA-580/2016.

prasījumi, kas ir attiecināmi uz periodu pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas, ir piesakāmi kā kreditoru prasījumi.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 165. panta sestajai daļai, ja saistību dzēšanas procedūra tiek izbeigta, neatbrīvojot parādnieku no saistībām, kreditoru prasījumi tiek atjaunoti un aprēķināti pilnā apmērā, bet apturētā tiesvedība un spriedumu izpilde lietvedība tiek atjaunota. Vienlaikus Latvijas Republikas Augstākā tiesa ir norādījusi, ja saistību dzēšanas procedūra tiek izbeigta, neatbrīvojot parādnieku no saistībām (Maksātnespējas likuma 165. panta sestā daļa), tad tiek atjaunoti tie prasījumi, kurus kreditori pieteikuši Maksātnespējas likumā noteiktajā kārtībā un kuri nav tikuši apmierināti bankrota procedūras ietvaros.¹²⁹ Tādējādi uz kreditora prasījumu, kas Maksātnespējas likumā noteiktajā kārtībā vispār nav pieteikts, šā likuma 165. panta sestās daļas noteikumi nav attiecināmi.¹³⁰

Tādēļ no minētajām tiesību normām kopumā secināms, ka parādniekam, kopš fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas, ir pienākums maksāt kārtējos nodokļu maksājumus, kuri rodas fiziskās personas maksātnespējas procesa laikā. Savukārt nodokļu maksājumi, kuri ir radušies pirms fiziskās personas maksātnespējas procesa un kuri nav nomaksāti, ir piesakāmi kā kreditora prasījumi Maksātnespējas likumā noteiktajā kārtībā. Gadījumā, ja kreditors nav pieteicis kreditora prasījumu atbilstoši Maksātnespējas likuma 73. pantam, tad kreditoram ir jārēķinās ar nelabvēlīgām sekām.

Vēršam uzmanību, ka likuma "Par nodokļiem un nodevām" 37. panta pirmajā daļā noteikts, ka VID amatpersonu nodokļu jautājumos pieņemto lēmumu var apstrīdēt VID ģenerāldirektoram. Šā paša panta piektajā daļā noteikts, ja nodokļu maksātājs nepiekrīt VID ģenerāldirektora lēmumam, viņam ir tiesības to pārsūdzēt tiesā. Norādām, ka Maksātnespējas kontroles dienesta kompetencē neietilpst nodokļu administrācijas rīcības tiesiskuma izvērtēšana.

Par saistību dzēšanas plāna grozījumiem fiziskās personas maksātnespējas procesā¹³¹

Iesniegumā norādīts, ka 2020. gada 5. aprīlī izsludināti likuma grozījumi "Par valsts apdraudējuma un tā seku novēršanas un pārvarēšanas pasākumiem sakarā ar Covid-19 izplatību" un minētā likuma 33. pants noteic, ka ar Covid-19 izplatību saistītās ārkārtējās situācijas laikā un sešus mēnešus pēc tās beigām tiesa pēc parādnieka motivēta pieteikuma saņemšanas fiziskās personas maksātnespējas procesa saistību dzēšanas procedūras ietvaros var lemt par saistību dzēšanas plānā ietvertu maksājumu kreditoriem termiņu pārcelšanu, vienlaikus par attiecīgo periodu pagarinot saistību dzēšanas procedūras termiņu.

Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas paziņojumā tiesa aicina parādnieku izstrādāt saistību dzēšanas plāna grozījumus atbilstoši Maksātnespējas likuma 162. pantam.

Nemot vērā minēto, lūgts sniegt skaidrojumu likuma "Par valsts apdraudējuma un tā seku novēršanas un pārvarēšanas pasākumiem sakarā ar Covid-19 izplatību" 33. pantam – vai parādniekiem, vēršoties ar iesniegumu tiesā ar lūgumu atlikt maksājumus kreditoriem saistību dzēšanas procedūras laikā, ir jāiesniedz saistību dzēšanas plāna grozījumi.

Likuma "Par valsts apdraudējuma un tā seku novēršanas un pārvarēšanas pasākumiem sakarā ar Covid-19 izplatību" 33. pants noteic, ka ar Covid-19 izplatību saistītās ārkārtējās

¹²⁹ Latvijas Republikas Augstākās tiesas 2017. gada 3. februāra lēmums lietā Nr. C16082214; SPC-10/2017.

¹³⁰ Latvijas Republikas Augstākās tiesas 2016. gada 27. oktobra spriedums lietā Nr. C33447611; SKC-434/2016.

¹³¹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2020. gada 28. aprīļa vēstule Nr. 1-57n/2020/475

situācijas laikā un sešus mēnešus pēc tās beigām tiesa pēc parādnieka motivēta pieteikuma saņemšanas fiziskās personas maksātnespējas procesa saistību dzēšanas procedūras ietvaros var lemt par saistību dzēšanas plānā ietverto maksājumu kreditoriem termiņu pārceļšanu, vienlaikus par attiecīgo periodu pagarinot saistību dzēšanas procedūras termiņu.

Lai novērstu negatīvas sekas tām personām, kuras ar Covid-19 izplatību izraisītās ārkārtējās situācijas dēļ nav spējīgas pildīt saistību dzēšanas plānā noteiktās saistības, ir noteikts pagaidu regulējums, atbilstoši kuram ar tiesas nolēmumu personām tiktu atļauts neveikt kreditoriem saistību dzēšanas plānā paredzētos maksājumus. Šādā gadījumā parādnieks ar Covid-19 izplatību saistītās ārkārtējās situācijas periodā un vēl sešu mēnešu periodā pēc tās beigām var vērsties tiesā ar motivētu pieteikumu par saistību dzēšanas plānā ietverto maksājumu neveikšanu kreditoriem.¹³²

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 162. panta pirmajai daļai, ja fiziskās personas saistību dzēšanas plāna izpildes laikā mainās parādnieka ienākumi, viņam ir pienākums sagatavot fiziskās personas saistību dzēšanas plāna grozījumus.

Likumā "Par valsts apdraudējuma un tā seku novēršanas un pārvarēšanas pasākumiem sakarā ar Covid-19 izplatību" likumdevējs nav regulējis jautājumu par saistību dzēšanas plāna grozījumu iesniegšanu, savukārt Maksātnespējas likuma regulējums saistību dzēšanas plāna grozījumu iesniegšanu paredz gadījumos, ja fiziskās personas ienākumu apmērs samazinātos vai palielinātos tādā apmērā, ka tas mainītu tiesas apstiprināto saistību dzēšanas plāna izpildes termiņu.

Līdz ar to jautājuma izlemšana par saistību dzēšanas plāna grozījumu iesniegšanas nepieciešamību ārkārtējās situācijas laikā ir tiesas kompetencē un tikai tā var lemt, vai konkrēta saistību dzēšanas plāna grozījumu iesniegšana ir nepieciešama.

Par uzturlīdzekļu maksājumiem fiziskās personas maksātnespējas procesā¹³³

Lūgts sniegt viedokli par Latvijas Vēstneša portālā iesūtīto jautājumu: "Par fiziskas personas maksātnespējas procesu. Vai saistību dzēšanas plānu var iesniegt un sākt pildīt tikai pēc bankrota procedūras pabeigšanas, respektīvi, pēc 6 mēnešiem, kas ir likumā noteiktais maksimālais termiņš? Ja tā, tad kas šo 6 mēnešu laikā notiek ar maksātnespējīgās personas ienākumiem, pret kuriem vēl pirms maksātnespējas procesa uzsākšanas tika vērsta tiesu izpildītāja piedziņa uzturlīdzekļu parāda lietā, atstājot ienākumos tikai 50% no minimālās algas (215 EUR apmērā)?"

Maksātnespējas likuma 5. panta pirmajā daļā noteikts, ka fiziskās personas maksātnespējas process ir tiesiska rakstura pasākumu kopums, kura mērķis ir pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas un dot iespēju parādniekam, kura manta un ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai, tikt atbrīvotam no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksātspēju. Šā panta otrā daļa noteic, ka fiziskās personas maksātnespējas process tiek uzsākts ar dienu, kad tiesa ar nolēmumu pasludinājusi maksātnespējas procesu, un noris līdz dienai, kad

¹³² Likumprojekta "Grozījumi likumā "Par valsts apdraudējuma un tā seku novēršanas un pārvarēšanas pasākumiem sakarā ar Covid-19 izplatību"" (Nr.638/Lp12) anotācija.

Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS13/SaeimaLIVS13.nsf/0/B51C401D492CCD1FC225853E00517E5E?OpenDocument#A> [aplūkots 2020. gada 23. aprīlī].

¹³³ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 9. decembra vēstule Nr. 1-55n/2019/410

tiesa pieņem lēmumu par maksātnespējas procesa izbeigšanu. No minētā var secināt, ka labticīgam parādniekam, kura manta un ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai, tiek dota iespēja tikt atbrīvotam no nenokārtotajām saistībām.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 128. panta trešo daļu fiziskās personas maksātnespējas process sastāv no divām secīgām procedūrām: bankrota procedūras un saistību dzēšanas procedūras. Bankrota procedūras ietvaros tiek realizēta visa parādnieka manta, un no tās realizācijas iegūtie līdzekļi novirzīti kreditoru prasījumu apmierināšanai, izņemot Civilprocesa likuma 1. pielikumā noteikto mantu un 596. pantā minētās summas (Maksātnespējas likuma 128. panta ceturrtā daļa). Savukārt saistību dzēšanas procedūras ietvaros parādniekam ir pienākums kreditoru prasījumu segšanai mēnesī novirzīt vienu trešdaļu no saviem ienākumiem pēc nodokļu samaksas, bet jebkurā gadījumā novirzāmo ienākumu apmērs nevar būt mazāks par vienu trešdaļu no valstī noteiktās minimālās mēnešalgas mēnesī pirms nodokļu samaksas (Maksātnespējas likuma 128. panta piektā daļa). Tādējādi pēc bankrota procedūras pabeigšanas parādniekam jānodrošina, lai kreditoru prasījumu apmierināšanai ik mēnesi tiek novirzīta vismaz viena trešdaļa no valstī noteiktās minimālās algas (t.i., vismaz 143,33 *euro*).

Maksātnespējas likuma 152. panta pirmā daļa noteic, ka saistību dzēšanas procedūras subjekts var būt parādnieks, kuram ir pabeigta bankrota procedūra. Tādējādi saistību dzēšanas procedūru var uzsākt tikai pēc bankrota procedūras pabeigšanas.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 134. panta otrās daļas 1. punktam pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas tiek apturēta izpildu lietvedība lietās par piespriedi, bet nepiedzīto summu piedziņu un lietās par parādnieka saistību izpildīšanu tiesas ceļā.

Civilprocesa likuma 560. panta pirmās daļas 8. punktā noteikts, ka tiesu izpildītājs aptur izpildes lietvedību, ja parādniekam pasludināts fiziskās personas maksātnespējas process. Šā panta ceturrtā daļa noteic, ka šā panta pirmās daļas 8. punktā minētajā gadījumā tiesu izpildītājs pabeidz uzsāktu mantas pārdošanu, ja tā jau ir izsludināta vai manta nodota tirdzniecības uzņēmumam pārdošanai, izņemot gadījumu, kad fiziskās personas mantas pārdošanas plānā ir paredzēts atlikt mājokļa pārdošanu saskaņā ar Maksātnespējas likuma 148. pantu. No pārdošanā saņemtās naudas tiesu izpildītājs ietur sprieduma izpildes izdevumus, bet pārējo naudu nodod administratoram kreditoru prasījumu segšanai atbilstoši Maksātnespējas likumā noteiktajai kārtībai, ievērojot nodrošinātā kreditora tiesības. Savukārt saskaņā ar šā panta piekto daļu šā panta pirmās daļas 8. punkta noteikumi neattiecas uz izpildu lietām par prasībām, kuru izpilde nav saistīta ar piedziņas vēršanu uz parādnieka mantu vai naudas līdzekļiem. Tiesu izpildītājs izpildes lietvedību arī aptur, ja izpildu dokuments izsniegts prasībās, kuru izpilde saistīta ar nekustamā īpašuma labprātīgu pārdošanu izolē vai kustamās mantas nodošanu.

Norādām, ka tiesu praksē vairākkārt atzīts, ka paziņot zvērinātam tiesu izpildītājam par fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanu ir šajā procesā ieceltā administratora pienākums.¹³⁴ Vienlaikus tas neizslēdz iespēju, ka parādnieks paziņo zvērinātam tiesu izpildītājam par fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanu, ņemot vērā, ka maksātnespējas pasludināšana tieši skar parādnieka intereses.

Vēršam uzmanību, ka, ja uzturlīdzekļu maksātājam (parādniekam) ir izveidojies parāds, tad maksātnespējas procesa ietvaros uzturlīdzekļu saņēmējs tiek skaitīts kā kreditors, kam parādnieka maksātnespējas pasludināšanas gadījumā ir jāiesniedz prasījums, lai pretendētu uz

¹³⁴ Berlande G., Civilprocesa likuma 560. panta komentārs. Civilprocesa likuma komentāri. III daļa (61.-86. nodaļa). Sagatavojis autoru kolektīvs. Prof. K.Torgāna zinātniskajā redakcijā. - Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014, 299. lpp.

līdzekļiem, kas maksātnespējas procesā iegūti no parādnieka gūtajiem ienākumiem un mantas pārdošanas.¹³⁵

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 73. pantam kreditoru prasījumi pret parādnieku iesniedzami maksātnespējas administratoram mēneša laikā no dienas, kad maksātnespējas reģistrā izdarīts ieraksts par parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanu. Ja kreditors nokavējis šā panta pirmajā daļā minēto prasījumu iesniegšanas termiņu, viņš savu prasījumu pret parādnieku var iesniegt termiņā, kas nav ilgāks par sešiem mēnešiem no dienas, kad maksātnespējas reģistrā izdarīts ieraksts par parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanu, bet ne vēlāk kā līdz dienai, kad šajā likumā noteiktajā kārtībā sastādīts kreditoru prasījumu apmierināšanas plāns (Maksātnespējas likuma 73. panta otrā daļa).

Vienlaikus vēršam uzmanību, ka fiziskās persona maksātnespējas procesā ne pie kādiem apstākļiem nevar atbrīvoties no saistībām, kuru pamatā ir uzturlīdzekļu maksāšanas pienākums, ir attiecināms arī uz šā likuma 73. panta pirmās un otrās daļas tvērumu fiziskās personas maksātnespējas procesā, un šādas saistības, kas zināmas parādniekam, nevar tikt dzēstas kā nepieteiktas.¹³⁶

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 147. panta pirmajā daļā noteiks, ka pēc parādnieka mantas pārdošanas plāna izpildes administrators 15 dienu laikā sastāda un nosūta visiem kreditoriem galīgo bankrota procedūras izmaksu sarakstu, nosakot kreditoru prasījumu segšanas kārtību, kā arī pārskatu par saņemtajiem un izlietotajiem naudas līdzekļiem. Savukārt šā panta otrā daļa noteic, ka no parādnieka mantas vispirms tiek pilnībā segti uzturlīdzekļu maksājumi, to skaitā maksājumi Uzturlīdzekļu garantiju fondam, kā arī fiziskās personas maksātnespējas procesa izmaksas.

No minētā izriet, ka bankrota procedūras laikā no parādnieka mantas vispirms pilnībā tiek segti uzturlīdzekļu maksājumi, to skaitā maksājumi Uzturlīdzekļu garantiju fondam.

Papildus Maksātnespējas likuma 172. panta pirmajā daļā noteikts, ka izmaksas, kas parādniekam rodas pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas, tiek iedalītas fiziskās personas maksātnespējas procesa tiešajās un netiešajās izmaksās. Šā panta piektā daļa noteic, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa netiešās izmaksas tiek segtas no parādnieka līdzekļiem, ko viņš ir tiesīgs paturēt sev uzturēšanas izmaksu segšanai (*skat. Maksātnespējas likuma 161. panta 2. punktu*). Savukārt šā panta ceturtās daļas 3. punktā noteikts, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa netiešās izmaksas ir parādnieka uzturēšanas izmaksas pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas, tostarp kārtējie uzturlīdzekļu maksājumi. Tas nozīmē, ka Maksātnespējas likums īpaši paredz, ka maksātnespējas process neatbrīvo fizisko personu no kārtējo uzturlīdzekļu maksājumiem.

Savukārt Maksātnespējas likuma 164. panta ceturtās daļas 1. punkts nepieļauj prasījumu par uzturlīdzekļu samaksu dzēšanu saistību dzēšanas procedūras rezultātā. Tātad parādniekam ir jāturpina maksāt ikmēneša uzturlīdzekļi, kā arī maksātnespējas procesa sekmīga izbeigšana neatbrīvo fizisko personu no uzturlīdzekļu maksāšanas arī pēc saistību dzēšanas.

Tādēļ no minētajām tiesību normām kopumā secināms, ka pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas administratoram (vai parādniekam) ir nekavējoties jāpaziņo zvērinātam tiesu izpildītājam par izpildu lietvedības apturēšanu, pamatojoties uz

¹³⁵ Čevers M. Uzturlīdzekļu saņēmējs kā kreditors fiziskās personas maksātnespējas procesā. Jurista Vārds, 12.08.2014., Nr. 31 (833).

¹³⁶ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2018. gada 15. marta spriedums lietā Nr. C35074713, SPC-5/2018.

Maksātnespējas likuma 134. panta otrās daļas 1. punktu. Kreditoram (uzturlīdzekļu saņēmējam) ir tiesības iesniegt kreditora prasījumu, ievērojot Maksātnespējas likuma 73. pantā noteikto. Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 147. panta otro daļu bankrota procedūras laikā no parādnieka mantas vispirms pilnībā tiek segti uzturlīdzekļu maksājumi, to skaitā maksājumi Uzturlīdzekļu garantiju fondam, kuri ir pieteikti kā kreditoru prasījumi.

Vienlaikus vēršam uzmanību - tas, ka fiziskās persona maksātnespējas procesā ne pie kādiem apstākļiem nevar atbrīvoties no saistībām, kuru pamatā ir uzturlīdzekļu maksāšanas pienākums, ir attiecināms arī uz šā likuma 73. panta pirmās un otrās daļas tvērumu fiziskās personas maksātnespējas procesā, un šādas saistības, kas zināmas parādniekam, nevar tikt dzēstas kā nepieteiktas.¹³⁷ Gadījumā, ja parādniekam trūkst mantas (bankrota procedūras laikā), lai pilnībā segtu uzturlīdzekļu maksājumus, tad parādnieks tos sedz saistību dzēšanas procedūras laikā kā kreditora prasījumu. Papildus parādnieks fiziskās personas maksātnespējas procesa laikā no saviem līdzekļiem, ko viņš ir tiesīgs paturēt sev uzturēšanas izmaksu segšanai, sedz kārtējos uzturlīdzekļu maksājumus pamatojoties uz Maksātnespējas likuma 172. panta ceturto daļu, t.i., tos, kuri ir radušies pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas. Pēc sekmīgas saistību dzēšanas procedūras pabeigšanas, prasījumi par uzturlīdzekļu samaksu netiek dzēsti, pamatojoties uz Maksātnespējas likuma 164. panta ceturtais daļas 1. punktu.

Par uzturlīdzekļu maksājumiem fiziskās personas maksātnespējas procesā¹³⁸

Lūgts sniegt viedokli par Latvijas Vēstneša portālā iesūtīto jautājumu: "Vai ikmēneša uzturlīdzekļi 258 euro apmērā ir iekļaujami maksātnespējīgās fiziskās personas minimālo uzturēšanas izmaksu kopsummā, kam pēc likuma drīkst paturēt ne mazāk kā 2/3 no ienākumiem? Ja ir iekļaujami, tad kāda daļa ienākumu būtu jānovirza saistību dzēšanas plānam, ja dzīvesvietas īre, komunālie maksājumi un uzturlīdzekļu maksājums kopsummā veido 95% no maksātnespējīgās personas ikmēneša ienākumiem?"

Maksātnespējas kontroles dienests vērš uzmanību, ka kārtējo uzturlīdzekļu maksājumi par laika periodu no maksātnespējas procesa pasludināšanas ir uzskatāmi par fiziskās personas maksātnespējas procesa izdevumiem, kurus sedz maksātnespējīgā fiziskā persona pati no naudas līdzekļiem, kurus tā patur savam uzturam.

Proti, Maksātnespējas likuma 172. panta ceturtais daļas 3. punkts un piektā daļa noteic, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa netiešās izmaksas ir parādnieka uzturēšanas izmaksas pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas, proti, kārtējie uzturlīdzekļu maksājumi kā netiešās izmaksas tiek segtas no parādnieka līdzekļiem, ko viņš ir tiesīgs paturēt sev uzturēšanas izmaksu segšanai. Līdz ar to parādniekam ir pienākums pēc saistību dzēšanas plāna apstiprināšanas veikt kārtējo uzturlīdzekļu maksājumus.

Maksātnespējas likuma 6. panta 8. punktā ir nostiprināts labticības princips, kas noteic, ka procesā iesaistītajām personām savas tiesības jāizmanto un pienākumi jāizpilda labā ticībā. Maksātnespējas procesa pasludināšana rada papildus pienākumus tieši pašai fiziskajai personai, kurai šis process ir pasludināts. Ja parādnieks šos pienākumus nepilda, proti, nav godprātīgs, tad viņš nevar baudīt arī īpašo tiesisko aizsardzību, ko paredz Maksātnespējas likuma 164. panta pirmā

¹³⁷ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2018. gada 15. marta spriedums lietā Nr. C35074713, SPC-5/2018.

¹³⁸ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 9. decembra vēstule Nr. 1-55n/2019/411

daļa, proti, ja parādnieks veicis fiziskās personas saistību dzēšanas plānā noteiktās darbības, pēc šā plāna darbības beigām atlikušās minētajā plānā norādītās šīs personas saistības tiek dzēstas un apturētās izpildu lietvedības par dzēsto saistību piedziņu tiek izbeigtas.

Lai parādnieka saistības tiktu dzēstas, jābūt Maksātnespējas likumā noteiktajam priekšnoteikumam un parādniekam jāpilda ar Maksātnespējas likumu un saistību dzēšanas plānu uzliktie pienākumi. Jāņem vērā, ka fiziskās personas maksātnespējas process nav instruments, kas paredzēts tikai parādnieka maksātnespējas atjaunošanai un saistību dzēšanai, jo būtisks nosacījums ir parādnieka ekonomiskā aktivitāte, saimnieciska rakstura darbību veikšanai, no kuras tiek saņemti līdzekļi kreditoru prasījumu segšanai. Turklāt fiziskās personas maksātnespējas process ir brīvprātīgs instruments savu saistību dzēšanai, līdz ar to fiziskai personai jāreķinās, ka tai būs jāpilda Maksātnespējas likumā ietvertie nosacījumi. Savukārt, ja parādnieks šos pienākumus nespēj vai nevēlas pildīt, tad viņš nevar baudīt arī īpašo tiesisko aizsardzību, ko paredz Maksātnespējas likuma 164. panta pirmā daļa.

Līdz ar to, nemaksājot kārtējos uzturlīdzekļu maksājumus, parādnieks nepilda Maksātnespējas likumā noteiktos pienākumus un šāda rīcība ir pretrunā labticības principam – parādnieks izmanto fiziskās personas maksātnespējas procesu, lai netaisnīgi iedzīvotos, tas ir, neveic maksājumus, kuri tam saskaņā ar normatīvajiem aktiem ir jāveic.

Par maksātnespējas procesa administratora tiesībām saistību dzēšanas procedūras laikā¹³⁹

Iesniegumā norādīts, ka ar Ogres rajona tiesas 2017. gada 21. jūlija spriedumu lietā pasludināts fiziskās personas maksātnespējas process. Ar Zemgales rajona tiesas 2018. gada 14. novembra lēmumu apstiprināta parādnieka bankrota procedūra, pasludināta saistību dzēšanas procedūra un apstiprināts saistību dzēšanas plāns 2018. gada 2. marta redakcijā, nosakot saistību dzēšanas plāna termiņu atbilstoši Maksātnespējas likuma 155. panta ceturtās daļas 1. punktam, viens gads no saistību dzēšanas procedūras pasludināšanas dienas.

Maksātnespējas procesa laikā administrators saņēma Zemgales rajona tiesas paziņojumu, ka ir saņemts fiziskās personas pieteikums par saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu, kas pamatots ar to, ka parādnieks izpildījis saistību dzēšanas plānu. Ar 2019. gada 19. decembra Zemgales rajona tiesas lēmumu parādnieka pieteikums par saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu, atbrīvojot parādnieku no saistībām, noraidīts. Tiesa norādījusi uz vairākiem trūkumiem, bet nav uzlikusi par pienākumu parādniekam līdz noteiktam termiņam šos trūkumus novērst. Tai pat laikā tiesa norādījusi, ka pieteikuma noraidīšana nav šķērslis pieteikuma par saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu atkārtotai iesniegšanai tiesā, kad būs novērsti pieļautie trūkumi. Sešus mēnešus pēc tiesas lēmuma saņemšanas parādnieks nav iesniedzis atkārtotu pieteikumu par maksātnespējas procesa pabeigšanu, novēršot tiesas norādītos trūkumus. Parādnieks periodiski sazinās ar administratoru elektroniski, tomēr administratora rīcībā nav informācijas, kāpēc viņš kavējas ar jauna pieteikuma iesniegšanu tiesā.

Ievērojot to, ka parādnieka saistību dzēšanas plāna termiņš ir izbeidzies, bet administrators šajā procesa stadijā veic uzraudzību un seko, vai maksātnespējas procesa norise notiek saskaņā ar Maksātnespējas likumu, lūgts sniegt viedokli, kādā veidā parādnieka maksātnespējas process ir izbeidzams un vai ir pieļaujama situācija, ka parādnieka saistību dzēšanas plāna termiņš ir izbeidzies, taču parādnieka maksātnespējas process turpinās un parādnieks nedz tiek atbrīvots no saistībām (gadījumā, ja uz viņu tas ir attiecināms), nedz

¹³⁹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2020. gada 17. jūnija vēstule Nr. 1-57n/2020/660

kreditoriem ir skaidrība par atlikušajām saistībām (tās tiks dzēstas vai kreditoriem atjaunosies prasījuma tiesības un atlikušās saistības netiks dzēstas). Papildus lūgts sniegt viedokli kā administratoram vajadzētu rīkoties šajā situācijā, ievērojot visu pušu intereses un tiesiskos principus.

Fiziskās personas saistību dzēšanas procedūras laikā administratora tiesības ir ierobežotas, proti, saistību dzēšanas plāna izpilde ir parādnieka atbildība, savukārt administrators veic uzraudzību. Ar terminu uzraudzība saprot kāda procesa vai parādības nepārtrauktu novērošanu, novērtēšanu un analīzi, lai nepieciešamības gadījumā veiktu korekcijas.¹⁴⁰ Tādējādi, lai administrators varētu veikt saistību dzēšanas procedūras pilnvērtīgu uzraudzību, administratoram un parādniekam ir savstarpēji jāsadarbjas.

Vienlaikus Maksātnespējas likuma 165. panta otrās daļas 1. punkts piešķir administratoram tiesības iesniegt tiesai pieteikumu par saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu, ja administrators konstatē saistību dzēšanas procedūras piemērošanas ierobežojumus (153. pants).

Maksātnespējas likuma 153. panta 2. punktā noteikts, ka saistību dzēšanas procedūra nepiemēro vai to pārtrauc, ja parādnieks ir sniedzis apzināti nepatiesu informāciju par savu mantisko stāvokli un slēpis savus patiesos ienākumus. Apzināti nepatiesas informācijas sniegšana un ienākumu slēpšana var izpausties dažādi.¹⁴¹ Par mantiskā stāvokļa slēpšanu ir atzīstama arī parādnieka nesadarbošanās ar administratoru (piemēram, administratora pieprasīto ziņu nesniegšana) maksātnespējas procesa laikā.

Maksātnespējas likuma 153. panta 3. punkts noteic, ka saistību dzēšanas procedūru nepiemēro vai to pārtrauc, ja parādnieks nepilda bankrota vai saistību dzēšanas procedūrā paredzētos pienākumus, būtiski apgrūtinot maksātnespējas procesa efektīvu norisi. Juridiskajā literatūrā atzīts, ka jebkura noteiktā pienākuma nepildīšana var būt pamats ierobežojuma konstatēšanai un saistību dzēšanas procedūras izbeigšanai, nedzēšot atlikušās saistības. To, vai konkrētā pienākuma neizpilde būtiski apgrūtina maksātnespējas procesa norisi, sākotnēji vērtē administrators, savukārt gala lēmumu pieņem tiesa.¹⁴²

Ņemot vērā to, ka tiesas lēmums ir pieņemts 2019. gada 19. decembrī un uz iesnieguma sagatavošanas brīdi parādnieks nav novērsis lēmumā norādītos trūkumus, tad Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā minētā parādnieka rīcība pirmsšķietami varētu liecināt par maksātnespējas procesa vilcināšanu, un šāda rīcība ir pretēja maksātnespējas likuma nostiprinātajam mērķim un labticības principam (Maksātnespējas likuma 6. panta 8. punkts).

Ievērojot iesniegumā aprakstīto situāciju aicinām Jūs atkārtoti sazināties ar parādnieku un noskaidrot tos apstākļus, kas liedz parādniekam novērst tiesas konstatētos trūkumus, un aicināt parādnieku atkārtoti iesniegt pieteikumu tiesā par saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu. Gadījumā, ja parādnieks nesniegs ziņas vai kā citādi nesadarbosies ar administratoru un aktīvi nerīkosies situācijas atrisināšanā, tad aicinām Jūs izvērtēt iespēju rīkoties atbilstoši Maksātnespējas likuma 165. panta otrās daļas 1. punktam un 153. pantam.

Papildus vēršam uzmanību, ka atbilstoši Maksātnespējas likuma 26. panta otrajai daļai administrators nodrošina efektīvu un likumīgu juridiskās un fiziskās personas maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu. Proti, administratora darbībām vienlaikus jāatbilst

¹⁴⁰ Akadēmiskā

terminu

datubāze

AkadTerm.

Pieejams:

<http://termini.lza.lv/term.php?term=uzraudz%C4%ABba&list=uzraudz%C4%ABba&lang=LV>
16.06.2020]

[aplūkots:

¹⁴¹ Bērziņš G., Fiziskās personas maksātnespējas process. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2018, 119. lpp.

¹⁴² Turpat.

efektivitātes principam un likuma normām. Efektivitātes princips noteic, ka maksātspējas procesa ietvaros piemērojami tādi pasākumi, kas ļauj ar vismazāko resursu patēriņu vispilnīgāk sasniegt procesa mērķi, savukārt jēdziens "likumīgs" paredz, ka administratoram maksātspējas procesā jādarbojas ar likumu piešķirto pilnvaru ietvaros, nodrošinot, ka viņa darbības atbilst ne tikai spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem, bet arī tiesību sistēmai kopumā. No minētās tiesību normas izriet, ka administratoram ir pienākums nodrošināt efektīvu un likumīgu maksātspējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu no maksātspējas procesa pasludināšanas dienas līdz tiesas lēmumam par maksātspējas procesa izbeigšanu.

Vēršam uzmanību, ka katras konkrētās situācijas izvērtēšana un attiecīgo tiesisko līdzekļu izvēle ir administratora ekskluzīvā kompetencē, lai atbilstoši Maksātspējas likuma regulējumam nodrošinātu efektīvu un likumīgu maksātspējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu. Līdz ar to administratoram kā savas jomas speciālistam pašam ir jāizlemj par pareizo rīcību konkrētās situācijās, jo atbildība par pieņemto lēmumu izriet no administratora pienākumiem.

Par papildpensijas kapitālu¹⁴³

Iesniegumā lūgts sniegt viedokli vai fiziskās personas maksātspējas procesā papildpensijas kapitāls ir atzīstams par parādnieka mantu un, vai bankrota procedūras laikā tas ir novirzāms kreditoru prasījumu segšanai.

Atbilstoši Maksātspējas likuma 143. panta pirmajai daļai kopsakarā ar šā likuma 92. pantu atzīstams, ka jēdzienā "parādnieka manta" ietilpst parādnieka nekustamais īpašums, kustamā manta, tai skaitā naudas līdzekļi, naudas līdzekļi, kas iegūti, atsavinot parādnieka mantu, saskaņā ar šā likuma 93. pantu atgūtā manta, augļi, kas iegūti no parādnieka mantas maksātspējas procesa laikā, maksātspējas procesa laikā cita tiesiski iegūtā manta, parādnieka ienākumi, kas gūti fiziskās personas maksātspējas procesa laikā.

Saskaņā ar Privāto pensiju fondu likuma 3. panta 1.¹ daļu pensiju fonds saskaņā ar šo likumu un pensiju plāniem uzkrāj un iegulda pensiju plānu dalībnieku pašu izdarītās un viņu labā brīvprātīgi izdarītās naudas līdzekļu iemaksas, lai nodrošinātu šiem dalībniekiem papildpensiju. Attiecīgi papildpensija ir saskaņā ar noteikto iemaksu plānu uzkrātais papildpensijas kapitāls (naudas līdzekļi) vai papildpensijas saņēmējam noteiktie maksājumi vai pakalpojumi.

Papildpensijas kapitāls ir parādnieka uzkrātie naudas līdzekļi, nevis regulārie ienākumi, līdz ar to papildpensijas kapitāls ir atzīstams par parādnieka mantu Maksātspējas likuma 92. panta pirmās daļas 1. punkta izpratnē.

Vienlaikus Maksātspējas likuma 92. panta trešā daļa noteic, ka parādnieka mantas sarakstā, uz kuru vēršami kreditoru prasījumi, nav iekļaujama manta, uz kuru saskaņā ar normatīvajiem aktiem nevar vērst piedziņu.

Maksātspējas likuma 128. panta ceturrtā daļa paredz, ka bankrota procedūras ietvaros tiek realizēta visa parādnieka manta, un no tās realizācijas iegūtie līdzekļi novirzīti kreditoru prasījumu apmierināšanai, izņemot Civilprocesa likuma 1. pielikumā noteikto mantu un 596. pantā minētās summas.

Civilprocesa likuma 596. pants noteic summas, uz kurām nevar vest piedziņu. Civilprocesa likuma 596. pants ir imperatīva tiesību norma, kas paredz izsmelto uzskaitījumu pabalstiem un

¹⁴³ Maksātspējas kontroles dienesta 2020. gada 19. jūnija vēstule Nr. 1-57n/2020/666

kompensācijām, uz kurām nevar vērst piedziņu. Šo pabalstu un kompensāciju veidi, piešķiršanas kārtība, apmēri noteikti speciālajos likumos un Ministru kabineta noteikumos.¹⁴⁴

Savukārt atbilstoši Privāto pensiju fondu likumam, likumdevējs ir paredzējis aizliegumu vērst piedziņu uz papildpensijas kapitālu. Šī likuma 18. panta piektā daļa noteic, ka individuālajā kontā uzkrātais papildpensijas kapitāls nekādā gadījumā nevar kļūt par līdzekļu pārvaldītāja, līdzekļu turētāja vai darba devēja īpašumu. Piedziņu uz papildpensijas kapitālu drīkst vērst tikai tad, ja ar tiesas spriedumu atzīts, ka pensiju plāna dalībnieks ir nodarījis zaudējumus trešām personām, izdarot noziedzīgu nodarījumu.

No Civillikuma regulējuma izriet, ka ar zaudējumu jāsaprot katrs mantiski novērtējams pametums (Civillikuma 1770. pants), jeb mantas samazinājums, zudums vai bojājums, kā arī peļņas atrāvums, papildu izdevumi vai citas mantiski novērtējamas tiesību aizskārums sekas.¹⁴⁵ Atbilstoši Krimināllikuma 6. pantam par noziedzīgu nodarījumu atzīstams ar nodomu (tīši) vai aiz neuzmanības izdarīts kaitīgs nodarījums (darbība vai bezdarbība), kurš paredzēts šajā likumā un par kura izdarīšanu draud kriminālsods.

Pamatojoties uz iepriekš minēto, lai vērstu piedziņu uz papildpensijas kapitālu kā uz parādnieka mantu, nepieciešams izpildīties iepriekš minētajam kritērijam - ar tiesas spriedumu atzīts, ka pensiju plāna dalībnieks ir nodarījis zaudējumus trešām personām, izdarot noziedzīgu nodarījumu.

Līdz ar to Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā uzkrāto papildpensijas kapitālu nevar novirzīt kreditoru prasījumu segšanai bankrota procedūras laikā.

¹⁴⁴ Autoru kolektīvs prof. K. Torgāna zinātniskajā redakcijā. Civilprocesa likuma komentāri. III daļa (61. -86. nodaļa). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014, 415. lpp.

¹⁴⁵ Autoru kolektīvs prof. K. Torgāna vispārīgā zinātniskajā redakcijā. Civillikuma komentāri: ceturtā daļa. Saistību tiesības. Rīga: Mans Īpašums, 2000, 267. lpp.

5. PARĀDNIĒKA MANTA MAKSĀTNESPĒJAS PROCESĀ

Par parādnieka mantu juridiskās personas maksātnespējas procesā¹⁴⁶

Iesniegumā norādīts, ka juridiskās personas maksātnespējas procesā konstatēts, ka parādniekam ir prasījuma tiesības pret debitoru. Tā kā debitors pēc administratora brīdinājuma labprātīgi neveica parāda samaksu, administrators vērsās tiesā ar prasību par parāda piedziņu. Ar tiesas spriedumu prasība apmierināta, nospriests piedzīt no debitora parādu, valsts nodevu un ar lietas izskatīšanu saistītos izdevumus, noteikts termiņš sprieduma labprātīgai izpildei – 10 dienas no sprieduma spēkā stāšanās dienas. Debitors spriedumā noteikto nav izpildījis, līdz ar ko administrators saņēmis izpildrakstu. Pirms izpildraksta nodošanas piespiedu izpildei, debitoram nosūtīts brīdinājums par parāda labprātīgu apmaksu. Apmaksa nav veikta, no debitora saņemta atbilde uz brīdinājumu, norādot, "pašlaik nebūs iespējams atgūt naudas līdzekļus un iespējamie sprieduma izpildes izdevumi var izrādīties nelietderīgi un iespējams pirmšķietami var pat pārsniegt potenciāli atgūstamo parāda summu, ja piedziņa tiktu veikta piespiedu ceļā (..)”. Debitors šobrīd neveic saimniecisko darbību, tam nepieder atsavināma manta.

Administrators nosūtījis pieprasījumu nodrošinātajam kreditoram ar lūgumu sniegt viedokli par iepriekš minēto. No nodrošinātā kreditora tika saņemts paziņojums, kurā norādīts, ka parādnieka maksātnespējas procesa izmaksu palielināšana, bez droši ticamas iespējas atgūt vairāk naudas līdzekļu kreditoru prasījumu segšanai, nav atbilstoša kreditoru kopuma interesēm, līdz ar to nodrošinātais kreditors lūdz administratoru saskaņā ar Maksātnespējas likuma 111. panta septīto daļu izslēgt parādnieka prasījuma tiesības pret debitoru no parādnieka mantas pārdošanas plāna.

Nemot vērā minēto lūgts sniegt skaidrojumu par administratora darbībām saistībā ar nodrošinātā kreditora pieprasījumu par mantas izslēgšanu no mantas pārdošanas plāna, kuram administrators nepiekrīt izvērtējot pieejamo informāciju par parādnieka finansiālo stāvokli (bilanci www.lursoft.lv), kā arī to, ka nodrošinātais kreditors iebilst gan pret piedziņas darbību veikšanu, izmantojot zvērināta tiesu izpildītāja pakalpojumus, gan ievietojot informāciju par debitora parāda atsavināšanu www.administratori.lv mājaslapā, kā rezultātā nav iespējams iegūt jebkādu ārēju informāciju par parāda atgūšanas iespējām, izņemot nodrošinātā kreditora viedokli.

Maksātnespējas likuma 4. panta pirmajā daļā noteikts, ka juridiskās personas maksātnespējas process ir tiesiska rakstura pasākumu kopums, kura ietvaros no parādnieka mantas tiek segti kreditoru prasījumi, lai veicinātu parādnieka saistību izpildi. Savukārt šā panta otrā daļa noteic, ka juridiskās personas maksātnespējas process tiek uzsākts ar dienu, kad tiesa ar nolēmumu pasludinājusi maksātnespējas procesu, un noris līdz dienai, kad tiesa pieņem lēmumu par maksātnespējas procesa izbeigšanu. Atbilstoši Maksātnespējas likuma 26. panta otrajai daļai administrators nodrošina efektīvu un likumīgu juridiskās un fiziskās personas maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu. Proti, administratora darbībām vienlaikus jāatbilst efektivitātes principam un likuma normām. Efektivitātes princips noteic, ka maksātnespējas procesa ietvaros piemērojami tādi pasākumi, kas ļauj ar vismazāko resursu patēriņu vispilnīgāk sasniegt procesa mērķi, savukārt jēdziens "likumīgs" paredz, ka administratoram maksātnespējas

¹⁴⁶ Maksātnespējas kontroles dienesta 2020. gada 8. maija vēstule Nr. 1-49n/2020/39

procesā jādarbojas ar likumu piešķirto pilnvaru ietvaros, nodrošinot, ka viņa darbības atbilst ne tikai spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem, bet arī tiesību sistēmai kopumā.

No minētā izriet, ka administratoram ir pienākums nodrošināt efektīvu un likumīgu maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu no maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas līdz tiesas lēmumam par maksātnespējas procesa izbeigšanu.

Maksātnespējas likuma 92. pantā noteikts, ka "parādnieka mantas" jēdzienā ietilpst parādnieka nekustamais īpašums, kustamā manta, tai skaitā naudas līdzekļi; naudas līdzekļi, kas iegūti, atsavinot parādnieka mantu; saskaņā ar šā likuma 93. pantu atgūtā manta; augļi, kas iegūti no parādnieka mantas maksātnespējas procesa laikā; maksātnespējas procesa laikā cita tiesiski iegūtā manta; parādnieka ienākumi, kas gūti fiziskās personas maksātnespējas procesa laikā.

Maksātnespējas likuma 93. panta pirmās daļas 1. punktā noteikts, ka atgūtā manta šā likuma izpratnē ir naudas līdzekļi, kā arī cita manta, kas iekļauta parādnieka mantā juridiskās personas maksātnespējas procesa laikā, pamatojoties uz prasījuma tiesībām pret trešajām personām.

No minētā nepārprotami izriet, ka parādnieka prasījuma tiesības ietilpst "parādnieka mantas" jēdzienā, pamatojoties uz Maksātnespējas likuma 92. panta pirmās daļas 3. punktu un 93. panta pirmās daļas 1. punktu.

Maksātnespējas likuma 111. panta septītā daļa noteic, ja parādnieka mantu nav iespējams pārdot vai mantas pārdošanas izdevumi pārsniedz prognozējamus ienākumus, administrators izslēdz to no mantas pārdošanas plāna un nekavējoties paziņo par to visiem kreditoriem šā likuma 81. pantā noteiktajā kārtībā, uzaicinot viņus paturēt mantu sev par tās sākumcenu. Kreditors, kas piekrīt parāda saistības samazinājumam par mantu, kuru administrators nevarēja pārdot, divu nedēļu laikā no administratora uzaicinājuma nosūtīšanas dienas paziņo par to administratoram. Ja vairāki kreditori vēlas paturēt sev vienu un to pašu mantu, administrators rīko izsoli starp šiem kreditoriem Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā. Ja kreditori nepiekrīt mantas izslēgšanai no mantas pārdošanas plāna, viņiem ir tiesības ierosināt kreditoru sapulces sasaukšanu atbilstoši šā likuma 84. panta 1. punkta nosacījumiem.

No minētās tiesību normas izriet, ka administrators izslēdz mantu no mantas pārdošanas plāna, ja konstatē, ka: 1) parādnieka mantu nav iespējams pārdot; 2) mantas pārdošanas izdevumi pārsniedz prognozējamus ienākumus. Atbilstoši minētajai tiesību normai secināms, ka tikai administratoram likumdevējs ir piešķīris tiesības konstatēt minētos apstākļus. Minēto apstiprina arī Maksātnespējas likuma 89. panta 5. punkts kurš noteic, ka šajā likumā noteiktajos gadījumos kreditoru sapulces pieņem lēmumu par turpmāko rīcību ar mantu, kas ir izslēgta no mantas pārdošanas plāna (111. panta septītā daļa). No minētā izriet, ka kreditori ir tiesīgi pieņemt lēmumu par turpmāko rīcību ar mantu tikai tad, kad administrators ir izslēdzis to no mantas pārdošanas plāna. Līdz ar to secināms, ka tikai administrators var izslēgt mantu no mantas pārdošanas plāna konstatējot Maksātnespējas likuma 111. panta septītajā daļā noteiktās pazīmes, vienlaikus ievērojot Maksātnespējas likuma 4. un 26. panta otrajā daļā noteikto. Papildus likumdevējs ir ietvēris (kreditoru informēšanas pienākumu), proti, administratoram ir pienākums nekavējoties paziņot visiem kreditoriem par mantas izslēgšanu no mantas pārdošanas plāna ievērojot Maksātnespējas likuma 81. panta noteikto kārtību.

Vienlaikus norādām, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 81. pantu administratoram ir pienākums informēt kreditorus par maksātnespējas procesa gaitu. Savukārt kreditoriem ir tiesības iebilst par šā likuma 81. pantā minētajām ziņām, ziņojot par to administratoram piecu dienu laikā pēc šo ziņu saņemšanas, ja šajā likumā nav noteikts citādi, pamatojoties uz šā likuma 82. pantu.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 83. pantu pēc kreditoru iebildumu saņemšanas par šā likuma 81. pantā minētajām ziņām administrators izvērtē iebildumu pamatotību un: 1) ja iebildumi tiek ņemti vērā, veic atbilstošas izmaiņas un paziņo par tām visiem kreditoriem; 2) ja iebildumi netiek ņemti vērā, sniedz kreditoram motivētu atbildi.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 84. pantam, ja kreditori nepiekrīt paziņotajam administratora lēmumam, viņiem ir šādas tiesības: 1) ierosināt kreditoru sapulces sasaukšanu atbilstoši šā likuma 88. panta pirmās daļas 2. punkta "a" un "b" apakšpunkta nosacījumiem, lai izlemtu šā likuma 89. pantā minētos jautājumus; 2) apstrīdēt administratora rīcību Maksātnespējas likumā noteiktajā kārtībā; 3) vērsties tiesā ar prasību pret administratoru par nodarītajiem zaudējumiem.

Iesniegumā norādīts, ka nodrošinātais kreditors pēc administratora pieprasījuma (nevis paziņošanas Maksātnespējas likuma 81. panta noteiktajā kārtībā) ir sniedzis viedokli par iesniegumā minēto situāciju, vienlaikus lūdzot administratoru saskaņā ar Maksātnespējas likuma 111. panta septīto daļu izslēgt parādnieka prasījuma tiesības pret debitoru no parādnieka mantas pārdošanas plāna, pamatojoties uz kreditoru kopuma interesēm.

Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā kreditora izteiktais lūgums administratoram ir jāņem vērā administrējot juridiskās personas maksātnespējas procesu, vienlaikus šāds lūgums administratoram nav saistošs. Proti, nodrošinātajam kreditoram nav ekskluzīvu tiesību norādīt administratoram, ka parādnieka manta, kas kalpo par nodrošinājumu nav atsavināma juridiskās personas maksātnespējas procesā. Gluži pretēji, administratoram, ja vien tas ir iespējams, ievērojot Maksātnespējas likumā noteiktos kritērijus, parādnieka manta ir jāatsavina. Minēto apstiprina arī Maksātnespējas likuma 116. panta ceturrtā daļa kura noteic, ka, ja pārdodot ieķīlāto parādnieka mantu tiek iegūta naudas summa, kas pārsniedz nodrošinātā kreditora prasījumus, tad šie naudas līdzekļi ieskaitāmi parādnieka mantā, ar kuru apmierināmi citu kreditoru prasījumi. Līdz ar to, ja administrators nepiekrīt kreditora izteiktajam lūgumam, tad viņam ir jārīkojas atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajam, informējot par to kreditorus. Tajā pašā laikā kreditoram ir tiesības izmantot Maksātnespējas likumā tam piešķirtās tiesības attiecībā pret administratoru. Proti, ja kreditors nepiekrīt administratora lēmumam vai rīcībai, tad kreditoram ir tiesības iesniegt sūdzību, apstrīdēt vai pārsūdzēt administratora lēmumu, ievērojot Maksātnespējas likumā noteikto regulējumu. Papildus norādām, ka arī administratoram ir tiesības iesniegt sūdzību par kreditoru sapulces lēmumiem ievērojot Maksātnespējas likuma 91. pantā noteikto.

Vienlaikus vēršam uzmanību, ka katras konkrētās situācijas izvērtēšana un attiecīgo tiesisko līdzekļu izvēle ir administratora ekskluzīvā kompetencē, lai atbilstoši Maksātnespējas likuma regulējumam nodrošinātu efektīvu un likumīgu maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu. Līdz ar to administratoram kā savas jomas speciālistam ir jāspēj izlemt par pareizo rīcību konkrētās situācijās, jo atbildība par pieņemto lēmumu izriet no administratora pienākumiem. Savukārt kreditoram/-iem ir tiesības ierobežot administratora darbības tikai normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā.

Par administratora tiesībām rīkoties ar ieķīlāto mantu¹⁴⁷

Lūgts sniegt viedokli vai administrators ir tiesīgs vienpersoniski, nesaskaņojot ar nodrošinātajiem kreditoriem, pieņemt lēmumu par rīcību ar ieķīlāto mantu (neattiecas uz ieķīlātās

¹⁴⁷ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 27. decembra vēstule Nr. 1-57n/2019/2476

mantas pārdošanu izsolē), izslēgt to no mantas pārdošanas plāna un paziņot par to nodrošinātajiem kreditoriem Maksātnespējas likuma 81. panta kārtībā, ņemot vērā to, ka Maksātnespējas likuma 116. panta trīs prim daļā noteiktās administratora tiesības pieņemt lēmumu par turpmāko rīcību ar ieķīlāto parādnieka mantu vēl nav iestājušās, jo ieķīlātās mantas izsole netika rīkota.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 95. panta otrajai daļai administrators ir tiesīgs rīkoties ar parādnieka mantu šajā likumā noteikto pilnvaru ietvaros. Savukārt, papildus Maksātnespējas likuma 116. panta otrajā daļā noteiktajam pienākumam parādnieka ieķīlāto mantu pārdot izsolēs, ja ar nodrošināto kreditoru nav panākta vienošanās par mantas pārdošanu bez izsoles, 67. panta 8. punktā ir paredzētas administratora tiesības iznomāt (izīrēt) jebkuru parādnieka mantu, ja tas ir kreditoru kopuma interesēs. Turklāt Maksātnespējas likuma regulējums neprasa īpašu nodrošinātā kreditora saskaņojumu, ja tiek iznomāta ieķīlātā manta.

Līdz ar to secināms, ka administrators ir tiesīgs vienpersoniski, nesaskaņojot ar nodrošināto kreditoru pieņemt lēmumu par parādnieka ieķīlātās mantas iznomāšanu, savukārt ieķīlātās mantas pārdošana bez izsoles var notikt tikai vienoties ar nodrošināto kreditoru.

Gadījumā, ja parādnieka mantas pārdošanas plānā ir paredzēta ieķīlātās mantas pārdošana izsolē, tā ir veicama Maksātnespējas likuma 116. pantā noteiktajā kārtībā. No minētā panta trešās prim daļas izriet, ka lēmumu par turpmāku rīcību ar parādnieka ieķīlāto mantu administrators var pieņemt vienpersoniski, paziņojot nodrošinātajam kreditoram Maksātnespējas likuma 81. panta kārtībā vienīgi gadījumā, ja vismaz divas izsoles uzskatāmas par nenotikušām un nodrošinātais kreditors nevēlas mantu paturēt sev.

Savukārt no Maksātnespējas likuma 116. panta otrās daļas izriet, ka nodrošinātais kreditors ar administratoru, ir tiesīgi vienoties ne tikai par ieķīlātās mantas pārdošanas veidu, bet arī kārtību un citiem ar ieķīlātās mantas pārdošanu saistītiem jautājumiem. Vienlaikus administratoram ir pienākums gādāt, lai ieķīlātā manta arī bez izsoles tiktu pārdota par iespējami augstāku cenu.

Par parādnieka mantu fiziskās personas maksātnespējas procesā ¹⁴⁸

Iesniegumā norādīts, ka vairākkārtīgi, pamatojoties uz Maksātnespējas likuma 24. pantu, ir pieprasīts Parādnieka iepriekšējam administratoram nodot visus ar Parādnieka maksātnespējas procesu saistītos dokumentus (tajā skaitā elektroniskos dokumentus un maksātnespējas procesā iegūtos), bet kreditoriem nepārskaitītos naudas līdzekļus pārskaitīt uz administratora atvērto norēķinu kontu. Tiekoties klātienē, iepriekšējais Parādnieka administrators paskaidroja, ka viņš neatceras, vai tika atgūti naudas līdzekļi, un, ja norēķinu kontā naudas līdzekļi būs atlikuši, viņš tos pārskaitīs.

Iepazīstoties ar nodotajiem dokumentiem, secināts, ka saņemta tikai daļa no Parādnieka maksātnespējas procesā sastādītajiem dokumentiem, kas turklāt ir ļoti nepilnīgi, jo tajos nav atrodams ne Parādnieka mantas pārdošanas plāns, ne kreditoru reģistri. Tāpat iepriekšējais Parādnieka administrators nav nodevis nevienu elektronisko dokumentu, nav sagatavojis darbības pārskatu, nav iesniedzis norēķinu konta izrakstus un nav pārskaitījis atgūtos naudas līdzekļus.

Ir iesniegts policijā iesniegums par kriminālprocesa uzsākšanu un kriminālprocess daļā

¹⁴⁸ Maksātnespējas kontroles dienesta 2020. gada 15. aprīļa vēstule Nr. 1-57n/2020/498

par kreditoru līdzekļu piesavināšanos ir nodots izskatīšanai tiesā, savukārt daļā par dokumentu nenodošanu joprojām atrodas pirmstiesas izmeklēšanā.

Pārbaudot publiski pieejamos ierakstus zemesgrāmatā, konstatēts, ka uz Parādnieka vārda joprojām ir reģistrēts viens nekustamais īpašums. No iepriekšējā Parādnieka administratora sniegtajiem mutvārdu paskaidrojumiem izriet, ka īpašums ticis atsavināts, tomēr no nodotajiem dokumentiem tas viennozīmīgi neizriet.

Norādīts, ka vairākkārtīgi mēģināts sazināties ar Parādnieku, bet nesekmīgi, uz pieprasījumiem Parādnieks neatbild un pats nekādu informāciju nav sniedzis. Tāpat vairākkārtīgi informēti Parādnieka kreditori un lūgts sniegt viņiem pieejamās ziņas par Parādnieka maksātnespējas procesa gaitu, tomēr nekāda papildu informācija nav saņemta.

Ievērojot norādītos apstākļus, pašreizējā situācijā nevar pabeigt bankrota procedūru. Turklāt minētais nesamērīgi ierobežo gan Parādnieka tiesības uz bankrota procedūras pabeigšanu un saistību dzēšanas procedūras uzsākšanu, gan arī kreditoru tiesības saņemt prasījumu izpildi daļā saistību dzēšanas procedūras ietvaros.

Ievērojot minēto, lūgts sniegt viedokli, vai ir iespējams turpināt Parādnieka nekustamā īpašuma pārdošanu, ja tas joprojām ir ierakstīts zemesgrāmatā uz Parādnieka vārda, lai gan pēc saņemtās informācijas jau ticis atsavināts, bet nav pārreģistrēts. Kā arī, vai pie norādītajiem apstākļiem ir iespējams pabeigt bankrota procedūru, nepārdodot nekustamo īpašumu, kas ir reģistrēts un Parādnieka vārda.

Maksātnespējas likuma 137. pantā uzskaitītas administratora darbības bankrota procedūras laikā, vienlaikus Maksātnespējas likuma 138. pants noteic, ka administratoram ir tiesības atsavināt parādnieka mantu. Turklāt atbilstoši Maksātnespējas likuma 143. panta pirmajai daļai kopsakarā ar šā likuma 92. pantu atzīstams, ka jēdzienā "*parādnieka manta*" jēdzienā ietilpst parādnieka nekustamais īpašums, kustamā manta, tai skaitā naudas līdzekļi, naudas līdzekļi, kas iegūti, atsavinot parādnieka mantu, saskaņā ar šā likuma 93. pantu atgūtā manta, augļi, kas iegūti no parādnieka mantas maksātnespējas procesa laikā, maksātnespējas procesa laikā cita tiesiski iegūtā manta, parādnieka ienākumi, kas gūti fiziskās personas maksātnespējas procesa laikā. Savukārt Maksātnespējas likuma 93. pants noteic, kas ir trešajām personām piederošā manta.

No iepriekš minētā nepārprotami izriet, ka trešajai personai piederoša manta neietilpst "*parādnieka manta*" jēdzienā, savukārt administrators maksātnespējas procesa ietvaros ir tiesīgs atsavināt vienīgi parādniekam piederošu mantu, nevis trešās personas mantu.

Iesniegumā norādīts, ka, pārbaudot publiski pieejamos ierakstus zemesgrāmatā, ir konstatēts, ka uz Parādnieka vārda joprojām ir reģistrēts viens nekustamais īpašums. Tomēr no iepriekšējā Parādnieka administratora sniegtajiem mutvārdu paskaidrojumiem izriet, ka īpašums ticis atsavināts, savukārt no administratoriem nodotajiem dokumentiem tas viennozīmīgi neizriet.

Jāņem vērā, ka saskaņā ar Civillikuma 994. pantu par nekustamā īpašuma īpašnieku atzīstams tikai tas, kas par tādu ierakstīts zemesgrāmatā. Līdz ierakstīšanai zemesgrāmatā nekustamā īpašuma ieguvējam pret trešajām personām nav nekādu tiesību. Savukārt Civillikuma 927. pants noteic, ka īpašums ir pilnīgas varas tiesība pār lietu, tas ir, tiesība valdīt un lietot to, iegūt no tās visus iespējamus labumus, ar to rīkoties un noteiktā kārtā atprasīt to atpakaļ no katras trešās personas ar īpašuma prasību. Tādējādi secināms, ka īpašuma tiesība ir absolūta tiesība un ir spēkā pret jebkuru trešo personu. Tāpēc šādu tiesību pastāvēšana un saturs darāms zināms trešajām personām, ko attiecībā uz nekustamo īpašumu nodrošina zemesgrāmatas. Tāpat nepieciešamība ierakstīt zemesgrāmatā nekustamo īpašumu un ar to saistītās tiesības izriet no zemesgrāmatu

būtības un principiem, kas vērsti uz trešo personu aizsardzību.

Savukārt atbilstoši Zemesgrāmatu likuma 1. pantam zemesgrāmatās ieraksta nekustamus īpašumus un nostiprina ar tiem saistītās tiesības. Zemesgrāmatas ir visiem pieejamas, un to ierakstiem ir publiska ticamība. Nekustamo īpašumu ierakstīšana un lietu tiesību nostiprināšana ir obligāta.

Tātad, apzinot parādnieka mantu, administrators vadās no publiskajos reģistros pieejamās informācijas, tajā skaitā, no ierakstiem zemesgrāmatā un, ievērojot publiskās ticamības principu, administratoram ir tiesības paļauties uz informāciju par attiecīgā nekustamā īpašuma reģistrēto īpašnieku. Līdz ar to, ja īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu zemesgrāmatā ir nostiprinātas uz maksātnespējīgās fiziskās personas vārda, tad administratoram ir tiesības pārdot šādu nekustamo īpašumu Maksātnespējas likumā noteiktajā kārtībā.

Tajā pašā laikā norādāms, ka saņemot informāciju par zemesgrāmatā nenostiprinātām īpašuma tiesībām, tas ir, informāciju, ka, iespējams, parādniekam piederošais nekustamais īpašums ir ticis atsavināts, administratora kompetencē ir izvērtēt visus ar šo informāciju saistītos apstākļus un to tiesiskās sekas un attiecīgi rīkoties, lai nodrošinātu fiziskās personas maksātnespējas procesa efektīvu un likumīgu norisi un mērķu sasniegšanu.

Līdz ar to tikai pēc administratora iegūtās informācijas pilnvērtīgas izvērtēšanas, administrators var veikt tālākās Maksātnespējas likumā noteiktās darbības, tajā skaitā, izvērtēt jautājumu par bankrota procedūras pabeigšanu.

Tajā pašā laikā norādāms, ka saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.³⁰ panta pirmo daļu pēc administratora pieteikuma tiesa lemj par bankrota procedūras pabeigšanu. Savukārt minētā panta otrā daļa noteic šādā pieteikumā norādāmo nepieciešamo informāciju, tajā skaitā, par bankrota procedūras ietvaros veiktajiem pasākumiem. Līdz ar to jāņem vērā, ka parādnieka bankrota procedūra nevar tikt pabeigta, kamēr administrators bankrota procedūras ietvaros nav veicis visas bankrota procedūras ietvaros nepieciešamās darbības, tajā skaitā darbības, kas saistītas ar parādnieka mantas pārdošanu un atgūšanu.¹⁴⁹

Maksātnespējas kontroles dienests vērš uzmanību, ka tikai administratora kompetencē ir izvērtēt jautājumus, kas saistīti ar konkrētu maksātnespējas procesu un attiecīgi rīkoties normatīvajos aktos noteiktā regulējuma ietvaros.

¹⁴⁹ Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2018. gada 23. marta lēmums lietā Nr. C-0142-18.

6. PĀRROBEŽU MAKSĀTNESPĒJAS PROCESS

Par kreditoru informēšanas pienākumu pārrobežu maksātnespējas procesā¹⁵⁰

Iesniegumā norādīts, ka ar Latvijas Republikas Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2012. gada 6. novembra spriedumu tika pasludināts parādnieka maksātnespējas process. Iesniedzot tiesā maksātnespējas procesa pieteikumu, parādnieks norādīja, ka tam ir zināms kreditors, kurš atrodas Lietuvas Republikā. Kreditors Maksātnespējas likumā noteiktajā kārtībā kreditora prasījumu nepieteica, tādējādi fiziskās personas maksātnespējas procesā tā prasījums pret parādnieku netika apmierināts.

Tajā pašā laikā Lietuvas Republikas zvērināts tiesu izpildītājs turpināja veikt 2010. gadā uzsāktās piedziņas darbības par labu kreditoram, veicot ieturējumus no parādnieka darba ienākumiem Lietuvas Republikā. Parādnieks iesniedza zvērinātam tiesu izpildītājam sūdzību, norādot, ka ar Latvijas Republikas Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2013. gada 24. septembra lēmumu nolemts izbeigt parādnieka maksātnespējas procesu, atbrīvojot to no atlikušajām saistībām. Tiesu izpildītājs sūdzību neapmierināja un iesniedza to izskatīšanai Lietuvas Republikas Mažeiku rajona tiesai. Tiesu izpildītājs norādīja, ka viņš nav ticis informēts par Latvijas Republikas tiesā izskatāmu lietu un tiesas lēmumu par maksātnespējas procesa izbeigšanu, savukārt tam nav norādes (pierādījumu), ka ir informēts par Latvijā pasludinātu fiziskās personas maksātnespējas procesu, līdz ar to tiesu izpildītājam nav pamata izbeigt uzsāktās piedziņas izpildes darbības.

Lietuvas rajona tiesa ar 2014. gada 21. janvāra lēmumu noraidījusi pieteicēja sūdzību par tiesu izpildītāja darbībām. Tiesa norādīja, ka parādnieks nav iesniedzis pierādījumus, ka viņa kreditors būtu bijis informēts par fiziskās personas maksātnespējas procesu, kas uzsākts Latvijas Republikā, tādējādi uz kreditora prasījuma tiesībām pret parādnieku nav attiecināmas maksātnespējas procesa izbeigšanas sekas – kreditora prasījuma dzēšana. Lietuvas apgabaltiesa Lietuvas rajona tiesas lēmumu atstāja negrozītu. Vienlaikus apgabaltiesa norādīja, ka tas, ka kreditoram nav ticis paziņots par maksātnespējas procesu, liecina, ka parādnieks nav godprātīgs un ir vēlējis izvairīties no kreditora prasījuma apmierināšanas.

Parādnieks par apgabaltiesas spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību. Kasācijas instances tiesa secināja, ka kreditora prasījuma neiekļaušana maksātnespējas lietā nevar būt pamats parādnieka atbrīvošanai no attiecīgā parāda. Kasācijas instances tiesa papildus norādīja, ka nav nozīmes, kura vainas dēļ kreditors netika atzīts par kreditoru maksātnespējas procesā. Vienlaikus kasācijas instances tiesa norādīja, ka Padomes regulas Nr. 1346/2000 40. un 42. panta noteikumi ir materiāla rakstura tiesību normas un tajās ir noteikts autonomas pienākums informēt citās Eiropas Savienības dalībvalstīs esošo kreditoru par maksātnespējas procesu, tajos ir norādīti minimālie informēšanas rekvizīti un šo saistību subjekts ir tiesa vai administrators. Kreditors tika norādīts pieteikumā par maksātnespējas procesa pasludināšanu. Taču tas, ka parādnieks nav iesniedzis tiesā pierādījumus par to, ka kreditors ir ticis informēts par maksātnespējas procesa uzsākšanu un tas, ka parādnieks pats nav informējis Lietuvas Republikas zvērinātu tiesu izpildītāju par uzsākto maksātnespējas procedūru Latvijas Republikā, nav atzīstams par godprātīgu rīcību, tādējādi parādnieka saistības pret kreditoru nevar būt dzēstas.

¹⁵⁰ Maksātnespējas kontroles dienesta 2020. gada 14. maija vēstule Nr. 1-49n/2020/41

Ņemot vērā minēto lūgts sniegt viedokli par to, vai iesniegumā aprakstītajā situācija nenotika iesniedzēja tiesību uz taisnīgu tiesu, kā arī tiesiskās palāvības pārkāpšana, jo, iesniedzot maksātnespējas procesa pieteikumu, parādnieks norādīja visas savas parādsaistības t.sk., kreditoru, un, pilnībā izejot fiziskās personas maksātnespējas procesu, netika atbrīvots no atlikušajām saistībām, ņemot vērā, ka atbilstoši Padomes regulai Nr. 1346/2000 kreditoru informēšanas pienākums gulstas uz administratoru vai tiesu.

Vēršam uzmanību, ka Maksātnespējas likuma 173. panta pirmajā daļā noteikts, ka Maksātnespējas kontroles dienests ir tieslietu ministra pārraudzībā esoša tiešās pārvaldes iestāde, kas normatīvajos aktos noteiktās kompetences ietvaros īsteno valsts politiku tiesiskās aizsardzības procesa un maksātnespējas procesa jautājumos, aizsargā darbinieku intereses viņu darba devēja maksātnespējas gadījumā un likumā noteiktajā kārtībā īsteno valsts un sabiedrības interešu aizsardzību tiesiskās aizsardzības procesa un maksātnespējas procesa jautājumos. Savukārt šā likuma 174.¹ pantā ir uzskaitīti Maksātnespējas kontroles dienesta uzdevumi.

Līdz ar to secināms, ka Maksātnespējas kontroles dienesta kompetencē un uzdevumos neietilpst tiesas (t.sk., ārvalstu tiesas) nolēmumu un rīcības izvērtēšana, pamatojoties uz normatīvajos aktos noteikto un tiesas neatkarības principu.

Vienlaikus norādām, ka attiecībā uz pārrobežu maksātnespējas procesu Latvijā kopš 2004. gada 1. maija ir saistošs Eiropas Savienības regulējums (regulas, direktīvas, lēmumi u.c.), kas attiecas uz jautājumiem par pārrobežu maksātnespējas procesu, tajā skaitā Padomes regulas Nr. 1346/2000.

Ar Padomes regulu Nr. 1346/2000 ir noteikts Eiropas regulējums pārrobežu maksātnespējas procedūrām. Minētā regula piemērojama gadījumos, kad parādniekam ir aktīvi vai kreditori vairāk nekā vienā dalībvalstī, neatkarīgi no tā, vai viņš ir fiziska vai juridiska persona. Viens no Padomes regulas Nr. 1346/2000 mērķiem ir aizsargāt kreditoru intereses gadījumā: 1) ja fiziska vai juridiska persona, izmantojot tiesības brīvi pārvietoties, un pārvietot savu uzņēmumu Eiropas Savienības teritorijā, par savu galveno interešu centru ir izvēlējusies citu Eiropas Savienības valsti; 2) ja fiziskā persona pārcēlusies uz dzīvesvietu citā Eiropas Savienības valstī un šajā valstī tiesa pasludinājusi šīs personas maksātnespēju.

Tādējādi Padomes regula Nr. 1346/2000 aizsargā citā valstī esošo fiziskās personas kreditoru interesi saņemt vismaz daļēju savu prasījumu apmierinājumu no fiziskās personas maksātnespējas procesa laikā pieejamajiem līdzekļiem.

Saskaņā ar Padomes regulas Nr. 1346/2000 17. panta pirmo daļu nolēmumam, ar ko sāk galveno maksātnespējas procedūru, bez turpmākām formalitātēm ir tādas pašas sekas visās citās dalībvalstīs kā procedūras sākšanas valstī. Attiecīgi, Latvijas tiesas lēmums, ar kuru nolemts uzsākt/izbeigt fiziskās personas maksātnespējas procesu, nav jāapstiprina Lietuvas tiesā. Tas nozīmē, ka Latvijas tiesas lēmumam ir juridisks spēks jebkurā Eiropas Savienības dalībvalstī.

Vienlaikus atbilstoši Padomes regulas Nr. 1346/2000 4. panta 1. punktam uz maksātnespējas procedūru un tās sekām attiecas tās dalībvalsts tiesību akti, kuras teritorijā šī procedūra ir sākta. Konkrētajā gadījumā Latvijas tiesību akti piemēroti maksātnespējas procedūras sākšanai, izpildei un izbeigšanai, kā arī citu nosacījumu, kas regulēti minētās Padomes regulas Nr. 1346/2000 4. punktā, īstenošanai.

Tādējādi, Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2013. gada 24. septembra lēmums par parādnieka maksātnespējas procesa izbeigšanu, atbrīvojot parādnieku no atlikušajām saistībām, Lietuvas Republikā arī ir atzīstams.

Tomēr līdztekus Latvijas tiesību aktiem, kas regulē fiziskās personas maksātnespējas procedūru, jāņem vērā arī Padomes regulas Nr. 1346/2000 noteikumi par informācijas sniegšanu kreditoriem un to prasījumu iesniegšanu (Padomes regulas Nr. 1346/2000 IV nodaļa). Vēršam uzmanību, ka Padomes regulas Nr. 1346/2000 noteikumi prevalē pār nacionālajiem normatīvajiem aktiem (t.sk., Civillikumu un Maksātnespējas likumu).

Padomes regulas Nr. 1346/2000 39. pants noteic, ka visiem kreditoriem, kuru pastāvīga dzīvesvieta, domicils vai juridiskā adrese ir kādā dalībvalstī, izņemot procedūras sākšanas valsti, tajā skaitā nodokļu iestādēm un sociālā nodrošinājuma iestādēm, ir tiesības rakstiski iesniegt prasījumus maksātnespējas procedūrā.

Jāņem vērā, ka viens no Padomes regulas Nr. 1346/2000 mērķiem ir tiesiskās palāvības un darījumu drošības aizsargāšana pārrobežu maksātnespējas gadījumā. Padomes regula Nr. 1346/2000 respektē un aizsargā to kreditoru tiesības, kas atrodas citās dalībvalstīs. Atbilstoši Padomes regulas Nr. 1346/2000 40. panta 1. punktam, tiklīdz kādā dalībvalstī ir sāta maksātnespējas procedūra, šīs valsts tiesa, kurai ir piekritība, vai tās ieceltais likvidators (administrators) nekavējoties informē zināmos kreditorus, kuru pastāvīgā dzīvesvieta, domicils vai juridiskā adrese ir citās dalībvalstīs. Šā panta 2. punkts noteic, ka minētā informācija, ko sniedz ar individuālu paziņojumu, cita starpā ietver termiņus, līgumsodus, kas noteikti attiecībā uz šiem termiņiem, struktūru vai iestādi, kas ir pilnvarota pieņemt prasījumu un citus noteiktos pasākumus. Šādā paziņojumā arī jānorāda, vai kreditoriem, kuru prasījumi ir prioritāri vai nodrošināti ar lietu tiesībām, ir jāiesniedz prasījumi.

Latvijas Republikas Augstākā tiesa savulaik ir norādījusi, ka maksātnespējas procedūras uzsākšana un izbeigšanas sekas nevar ietekmēt kreditoru, kurš nav ticis informēts par maksātnespējas procedūru un kreditora prasījuma pieteikšanu.¹⁵¹

Iesniegumā norādīts, ka pierādījumu, kas apliecinātu, ka uzsākot maksātnespējas procedūru vai tās laikā, Latvijas tiesa vai tās ieceltais administrators būtu informējis kreditoru ar individuālu paziņojumu par maksātnespējas procedūru un prasījuma iesniegšanu, nav. No minētā secināms, ka attiecībā uz kreditoru nav ievērota Padomes regulā Nr. 1346/2000 paredzētā informēšanas kārtība, tādējādi Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā parādniekam izbeigtā maksātnespējas procesa sekas neattiecas uz kreditoru.

Norādām, ka atbilstoši Maksātnespējas likuma 29. panta pirmajai daļai administrators atbild par zaudējumiem, kas viņa vai pilnvarnieka vainas dēļ nodarīti valstij, parādniekam, kreditoriem vai citām personām.

Par tiesiskajām sekām, kad netiek iesniegts neviens kreditora prasījums¹⁵²

Iesniegumā norādīts, ka ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2019. gada 25. oktobra spriedumu ir pasludināts fiziskās personas maksātnespējas process un kreditori atrodas galvenokārt Austrijā, vienlaicīgi norādīts, ka atbilstoši Parlamenta un Padomes regulā Nr. 2015/848 noteiktajam ir paziņots par maksātnespējas procedūras uzsākšanu Latvijā.

Vērsta uzmanība, ka no administratora noskaidrots, ka līdz šim neviens no kreditoriem savus prasījumus nav pieteicis, tomēr kreditori to vēl var izdarīt, jo prasījumu pieteikšanas termiņš nav notecējis.

¹⁵¹ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2016. gada 26. februāra spriedums lietā Nr. C19056212, SKC-77/2016.

¹⁵² Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 9. decembra vēstule Nr. 1-57n/2019/2395

Iesniegumā norādīts, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 141. panta pirmajā prim daļā noteikto iestājas noilgums, līdz ar to kreditors zaudē kreditora statusu un savas prasījuma tiesības pret parādnieku gan fiziskās personas maksātnespējas procesa ietvaros, gan, pēc tam, kad parādnieks ir atbrīvots no saistībām šā likuma 164. panta pirmajā daļā minētajā gadījumā.

Norādīts, ka no likumā minētā secināms, ka kreditori, kuri nepiesaka savus prasījumus, zaudē savas prasījuma tiesības, ja fiziskās personas maksātnespējas process tiek turpināts ar saistību dzēšanas procedūru un attiecīgi tiesas nolēmumu par atlikušo saistību dzēšanu, bet ja neviens kreditors nepiesaka savus prasījumus, tad nemaz netiek sākta saistību dzēšanas procedūra un parādnieks nemaz netiek atbrīvots no atlikušajām saistībām, jo tādu nav.

Iesniegumā jautāt, vai pareiza ir Maksātnespējas likuma izpratne, ja fiziskās personas maksātnespējas procesa ietvaros netiek pieteikts neviens kreditora prasījums, tiesai būtu jākonstatē, ka visi kreditoru prasījumi, kādi pret fizisko personu ir bijuši maksātnespējas procesa uzsākšanas dienā, ir uzskatāmi par noilgušiem un attiecīgi saistības par izbeigtām, kā rezultātā ir jāizbeidz maksātnespējas process.

Ievērojot minēto, Iesniegumā lūgts Maksātnespējas kontroles dienestam sniegt viedokli par tiesiskajām sekām, kas rodas, ja arī sešu mēnešu laikā pēc ieraksta veikšanas maksātnespējas reģistrā, neviens no kreditoriem nav pieteicis prasījumu.

Maksātnespējas likuma 141. panta pirmajā daļā noteikts, ka kreditoru prasījumi pret parādnieku ir iesniedzami administratoram šā likuma XIII nodaļā noteiktajā kārtībā. Ja kreditors nokavējis šā likuma 73. panta pirmajā daļā minēto prasījumu iesniegšanas termiņu, viņš savu prasījumu pret parādnieku var iesniegt termiņā, kas nav ilgāks par sešiem mēnešiem, skaitot no dienas, kad maksātnespējas reģistrā izdarīts ieraksts par parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanu, bet ne vēlāk kā līdz dienai, kad šajā likumā noteiktajā kārtībā sastādīts galīgais bankrota procedūras izmaksu saraksts.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 73. panta pirmo daļu kreditoru prasījumi maksātnespējas administratoram ir iesniedzami mēneša laikā no dienas, kad maksātnespējas reģistrā izdarīts ieraksts par parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanu. Minētā panta otrā daļa nosaka, ja kreditors nokavējis šā panta pirmajā daļā minēto prasījumu iesniegšanas termiņu, viņš savu prasījumu pret parādnieku var iesniegt termiņā, kas nav ilgāks par sešiem mēnešiem no dienas, kad maksātnespējas reģistrā izdarīts ieraksts par parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanu, bet ne vēlāk kā līdz dienai, kad šajā likumā noteiktajā kārtībā sastādīts kreditoru prasījumu apmierināšanas plāns. Pēc šā termiņa iestājas noilgums, līdz ar to kreditors zaudē kreditora statusu un savas prasījuma tiesības pret parādnieku.

Tādējādi pēc iepriekšminēto termiņu notecējuma saskaņā ar Maksātnespējas likuma 141. panta pirmo prim daļu kreditors zaudē prasījuma tiesības.

Ņemot vērā minēto, vēršam uzmanību, ka Iesniegumā norādītajā situācijā administratoram Maksātnespējas likumā noteiktajā termiņā jānogaida, kamēr paiet kreditoru prasījumu iesniegšanas termiņš, ja minētajā termiņā neviens kreditora prasījumus netiek iesniegts un atzīts, tad administratoram būtu jāvērsas tiesā, lūdzot izbeigt bankrota procedūru un fiziskās personas maksātnespējas procesu, vienlaicīgi dzēšot fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumā norādītās parādnieka saistības.

Vienlaicīgi informējam, ka Maksātnespējas kontroles dienests 2019. gada 28. novembrī telefoniski ir sazinājies ar administratoru, kurš ir apstiprinājis, ka visiem kreditoriem saskaņā ar

regulējumu ir nosūtīta Prasījumu iesniegšanas veidlapa un ka no 6 kreditoriem ir saņemts apstiprinājums par veidlapas saņemšanu un no viena kreditora ir saņemts atgriezts pasta sūtījums.

Lai arī Maksātnespējas likuma normas administratoram neuzliek pienākumu personīgi meklēt parādnieka kreditorus, atbilstoši Maksātnespējas likuma 1. panta un 26. panta otrajai daļai tam ir jānodrošina likumīga un efektīva fiziskās personas maksātnespējas procesa norise un mērķu sasniegšana, t.sk., kreditoru interešu aizsardzība. Tādēļ, ja viena mēneša laikā kreditori nav pieteikuši savus prasījumus, izņēmuma kārtā, administratoram būtu jāauzaišina personas, ar kurām nodibināto saistību neizpilde ir bijusi par pamatu fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanai, līdz Maksātnespējas likuma 73. panta otrajā daļā noteiktā kreditoru prasījumu iesniegšanas termiņa beigām iesniegt savus kreditora prasījumus.

Par fiziskās personas pārrobežu maksātnespējas procesa lietu¹⁵³

Iesniegumā norādīts, ka ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2020. gada 14. februāra spriedumu pasludināts Itālijas pilsoņa (turpmāk šajā skaidrojumā - Parādnieks) maksātnespējas process.

Iesniegumā lūgts sniegt viedokli par administratora tiesībām informēt tiesu par savām aizdomām, ka ir noticis labvēlīgākas jurisdikcijas meklēšanas mēģinājums, kas neatbilst Parlamenta un Padomes regulas Nr. 2015/848 par maksātnespējas procedūrām noteikumiem, tādējādi atspēkojot prezumpciju, ka fiziskās personas deklarētā dzīves vieta un reģistrētā saimnieciskā darbība, ir pietiekams pamats galvenā interešu centra noteikšanai. Attiecīgi jautāts:

1) vai Iesniegumā norādītā informācija par Parādnieku, Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā ir pietiekams pamats, lai administrators vērstos tiesā ar pieteikumu par Parādnieka maksātnespējas procesa izbeigšanu, un uz kāda pamata?

2) vai SIA "X" saimnieciskā darbība, kas balstīta uz "struktūras" radīšanu Latvijā, lai ārvalstu persona varētu uz tās pamata risināt savas citās valstīs radušās finanšu saistības, ir uzskatāma par tiesisku un pieņemamu?

Parlamenta un Padomes regulas Nr. 2015/848 preambulas 5. apsvērumā noteikts, ka pareizas iekšējā tirgus darbības labad ir jāizvairās no pušu stimulēšanas pārvietot aktīvus vai tiesvedību no vienas dalībvalsts uz citu nolūkā iegūt labvēlīgāku tiesisko statusu, kaitējot kreditoru kopuma interesēm (labvēlīgākās tiesas izvēle).

Kā norādīts Parlamenta un Padomes regulas Nr. 2015/848 preambulas 30. apsvērumā, prezumpcijām, ka juridiskā adrese, galvenā darījumdarbības vieta un patstāvīgā dzīvesvieta ir galveno interešu centrs, vajadzētu būt atspēkojamām, un attiecīgajai dalībvalsts tiesai būtu rūpīgi jānovērtē, vai parādnieka galveno interešu centrs patiešām atrodas tajā dalībvalstī. Tādas fiziskās personas gadījumā, kas neveic neatkarīgu darījumdarbību vai profesionālo darbību, vajadzētu būt iespējamam atspēkot šo prezumpciju, piemēram, ja ievērojama daļa no parādnieka aktīviem atrodas ārpus parādnieka patstāvīgās dzīves vietas dalībvalsts vai, ja var noteikt, ka viņa galvenais iemesls pārcelties bija maksātnespējas pieteikšanai pēc jaunās piekritības un, ja šāda pieteikšana būtiski kaitētu to kreditoru interesēm, kuru darījumi ar parādnieku ir notikuši pirms pārcelšanās.

Savukārt Parlamenta un Padomes regulas Nr. 2015/848 preambulas 27. apsvērumā norādīts, ka pirms maksātnespējas procedūras sākšanas kompetentajai tiesai pēc savas iniciatīvas

¹⁵³ Maksātnespējas kontroles dienesta 2020. gada 15. maija vēstule Nr. 1-57n/2020/528

būtu jāpārbauda, vai parādnieka galveno interešu centrs vai parādnieka uzņēmējdarbības vieta faktiski atrodas tās piekritisībā.

Līdz ar to tikai tiesas ekskluzīvā kompetencē ir noteikt fiziskās personas galveno interešu centru, rūpīgi izvērtējot katras konkrētās lietas apstākļus. Vienlaikus tiesu praksē ir atzīts, ka jurisdikcijas izvērtēšana nevar liecināt par atšķirīgu attieksmi pret dažādu valstu pilsoņiem, bet norāda uz tiesas likumā noteikto pienākumu izpildi.¹⁵⁴

Norādāms, ka vairākos Apgabaltiesu nolēmumos, izskatot jautājumu par galvenā interešu centra noteikšanu, ir nostiprināta atziņa par formālu Maksātspējas likuma 127. panta pirmās daļas nosacījumu izpildes nepieļaujamību. Tas ir, nav pieļaujama formāla dzīvesvietas deklarēšana, reģistrēšanās nodokļu maksātāju reģistrā, kā arī kreditoru informēšana par jauno atrašanās vietu, kuras patiesais mērķis ir iegūt labvēlīgāku tiesisko statusu, kaitējot kreditoru kopuma interesēm, jo šādi apstākļi katrā konkrētā gadījumā vērtēti kā Parlamenta un Padomes regulas Nr. 2015/848 preambulas 5. apsvērumā definētā mērķa neievērošana (labvēlīgākās tiesas izvēle).¹⁵⁵

Minētajos nolēmumos tiesa ir atzinusi, ka apstākļi, ka pieteicējs Latvijas Republikas teritorijā ir deklarējis savu dzīvesvietas adresi un ir reģistrēts kā nodokļu maksātājs, pats par sevi nav pietiekams, lai tam Latvijas Republikā būtu galvenais interešu centrs, jo dzīvesvietas deklarēšanas fakts neizslēdz iespēju, ka pieteicēja galvenās finansiālās un citas intereses ir citās Eiropas Savienības dalībvalstīs. Tā, piemēram, citā lietā, tiesai radās pamatotas šaubas par pieteicēja norādīto dzīvesvietu, jo nekustamajā īpašumā bez pieteicēja dzīvesvietu deklarējušas vēl desmit personas. Kā arī citā lietā tiesa ir atzinusi, ka par pieteicēja galveno interešu centru nav atzīstama Latvijas Republika, jo ievērojamās parādsaistības pret kreditoriem, kuri atrodas citā dalībvalstī, ir objektīvi daudz nozīmīgākas nekā Latvijas Republikā deklarētā dzīvesvieta un, iespējams, gūtie ienākumi.

Tātad, izšķirošais katrā konkrētā gadījumā ir lietas faktiskie apstākļi, lai tiesa konstatētu, ka pieteikuma iesniedzēja galvenais interešu centrs ir Latvijas Republikā. Vienlaikus jāatzīst, ka, lai arī no tiesu prakses ir konstatējams, ka jautājums par galveno interešu centru tiek rūpīgi izvērtēts, tomēr ir atsevišķi tiesu nolēmumi, kuros tiesa, līdzīgos gadījumos kā minēts iepriekš, tomēr ir tieši vadījusies no prezumpcijas, ka juridiskā adrese, galvenā darījumdarbības vieta un patstāvīgā dzīvesvieta ir galveno interešu centrs.¹⁵⁶

Saistībā ar minēto un ievērojot Iesniegumā aprakstīto gadījumu Maksātspējas kontroles dienests, iepazīstoties ar Tiesu informatīvajā sistēmā pieejamo informāciju, ir konstatējis, ka ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2019. gada 2. decembra lēmumu lietā Nr. 3-10/0450/3 atteikts pieņemt Parādnieka pieteikumu par fiziskās personas maksātspējas procesa pasludināšanu. Minētajā lēmumā atzīts, ka tiesai ir saprātīgas šaubas par to, ka Parādnieks pastāvīgi uzturas Latvijā, jo pārbaudot Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes reģistrā pieejamo

¹⁵⁴ Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2020. gada 15. aprīļa lēmums lietā Nr. CA-0360-20/11; ECLI:LV:ZAT:2020:0415.CA036020.5.L.

¹⁵⁵ skatīt, piemēram, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2018. gada 13. novembra lēmums lietā Nr. CA-3452-18/37, ECLI:LV:RAT:2018:1113:CA345218.4.L; Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2019. gada 17. maija lēmums lietā Nr. CA-1944-19/18, ECLI:LV:RAT:2019:0517:CA194419.4.L; Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2020. gada 9. janvāra lēmums lietā Nr. CA-0864-20/33, ECLI:LV:RAT:2020:0109.CA086420.5.L; Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2020. gada 4. februāra lēmums lietā Nr. CA-1008-20/6, ECLI:LV:RAT:2020:0204.CA100820.5.L; Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2020. gada 15. aprīļa lēmums lietā Nr. CA-0360-20/11; ECLI:LV:ZAT:2020:0415.CA036020.5.L.

¹⁵⁶ skatīt, piemēram, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2020. gada 30. janvāra lēmums lietā Nr. CA-0861-20/35, ECLI:LV:RAT:2020:0130.CA086120.4.L; Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2020. gada 12. marta lēmums lietā Nr. CA-1124-20/27, ECLI:LV:RAT:2020:0312.CA112420.6.L.

informāciju par dzīvojamo telpu Rīgā, par kuru Parādnieks noslēdzis īres līgumu un kura platība ir 31,7m², tiesa secinājusi, ka tajā deklarētas pavisam piecas personas, no kurām vēl divas personas ir ārvalstnieki. Tāpat tiesa atzinusi, ka Parādnieks nav iesniedzis pierādījumus savai finansiālajai un saimnieciskajai aktivitātei Latvijā, detalizēti izvērtējot Parādnieka pieteikumā norādītos faktus. Līdz ar to tiesa atzina, ka konkrētajā gadījumā formālas dzīvesvietas deklarēšanas un reģistrēšanās nodokļu maksātāju reģistrā, kā arī kreditoru informēšanas par jauno atrašanās vietu patiesais mērķis ir iegūt labvēlīgāku tiesisko statusu, kaitējot kreditoru kopuma interesēm (labvēlīgākās tiesas izvēle), kas atbilstoši Regulas Nr. 2015/848 preambulas 5. apsvērumam nav pieļaujams. Dzīvesvietas deklarēšanas un saimnieciskās darbības reģistrēšana Latvijas Republikā nevar būt par pamatu atzinumam, ka Parādnieka galvenais interešu centrs konkrētajā gadījumā būtu Latvijas Republikā.

Savukārt Parādnieka pilnvarotais pārstāvis par minēto tiesas lēmumu iesniedza blakus sūdzību. Ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2020. gada 30. janvāra lēmumā blakus sūdzība tika apmierināta un pārsūdzētais lēmums atcelts, nododot jautājumu jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai.

Civilprocesa likuma 363.²⁷ panta 4.³ daļa noteic, ka Latvijai ir piekritība uzsākt Parlamenta un Padomes regulas Nr. 2015/848 3. panta 1. punktā noteikto maksātnespējas procedūru. Par šo tiesas lēmumu parādnieks vai kreditors saskaņā ar Parlamenta un Padomes regulas Nr. 2015/848 5. pantu var iesniegt blakus sūdzību 30 dienu laikā no lēmuma pasludināšanas dienas. Blakus sūdzības iesniegšana neaptur maksātnespējas procedūras uzsākšanu. Tādējādi tiek nodrošināts, ka maksātnespējas process, kas pasludināts uz parādnieka tiesai sniegtas informācijas pamata, var tikt izbeigts, ja kreditori iesniedz ziņas un pierādījumus, kas pamatoti norāda uz parādnieka galveno interešu centra atrašanos citā dalībvalstī. Savukārt administrators neietilpst to subjektu lokā, kuram ir tiesības apstrīdēt šādu tiesas lēmumu.

Maksātnespējas likuma 150. panta pirmā daļa noteic, ka tiesa izbeidz bankrota procedūru, vienlaikus izbeidzot fiziskās personas maksātnespējas procesu, ja parādniekam ir konstatēti ierobežojumi fiziskās personas maksātnespējas procesa piemērošanai (130. pants).

Savukārt Civilprocesa likuma 363.²⁹ panta pirmā daļa noteic, ka pēc administratora pieteikuma tiesa lemj par bankrota procedūras izbeigšanu un minētā panta otrā daļa noteic, ka pieteikumā par bankrota procedūras izbeigšanu administrators norāda bankrota procedūras izbeigšanas pamatu. Attiecīgi saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.²⁹ trešo daļu tiesa izbeidz bankrota procedūru, ja konstatē ierobežojumus fiziskās personas maksātnespējas procesa piemērošanai.

Ņemot vērā iepriekš minēto secināms, ka konkrētajā gadījumā ir iespējams vērsties tiesā ar pieteikumu par Parādnieka bankrota procedūras izbeigšanu, ja Parādniekam ir konstatējams kāds no Maksātnespējas likuma 130. pantā noteiktajiem fiziskās personas maksātnespējas procesa piemērošanas ierobežojumiem.

Attiecībā uz Iesniegumā jautāto, vai ir uzskatāma par tiesisku un pieņemamu SIA "X" saimnieciskā darbība, kas balstīta uz "struktūras" radīšanu Latvijā, lai ārvalstu persona varētu uz tās pamata risināt savas citās valstīs radušās finanšu saistības, norādāms sekojošais. Gadījumā, ja parādnieks pārceļas uz citu valsti, citas valsts pilsonība nedrīkst viņam radīt šķēršļus maksātnespējas procesa uzsākšanai un veiksmīgai pabeigšanai. Pārceļšanās uz citu dalībvalsti ir brīvas kustības tiesību un brīvības veikt uzņēmējdarbību izmantošana un attaisno citas valsts maksātnespējas noteikumu piemērošanu, taču fiktīva pārceļšanās ("bankrota tūrisms") to neattaisno. Turklāt šāds risinājums nonāktu pretrunā ar Maksātnespējas likuma mērķi – sniegt

aizsardzību finansiālās grūtībās nonākušai godprātīgai fiziskai personai.

Atbilstoši Civillikuma 1. pantam ne tikai tiesības izlietojamas, bet arī pienākumi pildāmi labā ticībā. Parādniekam savas tiesības un pienākumi jāizpilda labā ticībā un parādnieks nedrīkst izmantot maksātnespējas procesu, lai netaisnīgi iedzīvotos, jo maksātnespējas procesu ļaunprātīga izmantošana var negatīvi ietekmēt ekonomiku un radīt zaudējumu galvenajām tajā ieinteresētajām personām. Līdz ar to jēdziena "galvenais interešu centrs" raksturīga iezīme ir nodrošināt, ka faktiskie apstākļi ir spējīgi pilnībā aizstāt formālos kritērijus.¹⁵⁷

Ņemot vērā iepriekš minēto secināms, ka saimnieciskā darbība, kura vērsta uz personas labvēlīgākas tiesas izvēli nav pieņemama, jo tas ir pretrunā ar Parlamenta un Padomes regulu Nr. 2015/848. Savukārt šādu saimniecisko darbību tiesiskuma izvērtēšana ir attiecīgo tiesību aizsardzības iestāžu kompetence. Turklāt norādāms, ja administratora rīcībā ir informācija, kura liecina par prettiesisku rīcību, tad administratoram par to ir jāinformē attiecīgā tiesību aizsardzības iestāde.

¹⁵⁷ Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas 2020. gada 27. aprīļa lēmums lietā Nr. C-2781-20/8, ECLI:LV:RPPT:2020:0427.C68278120.7.S.

7. CITI AR MAKSĀTNESPĒJAS TIESĪBĀM SAISTĪTI JAUTĀJUMI

*Par administratora tiesībām*¹⁵⁸

Iesniegumā norādīts, ka administrators vairākkārt ir vērsies X novada domē (turpmāk šajā skaidrojumā – Dome) ar lūgumu publicēt Domes mājas lapā sludinājumu par maksātnespējīgās fiziskās personas prasījuma tiesību atsavināšanu. Minētajā lūgumā administrators atsaucies uz Maksātnespējas likuma 27. panta pirmās daļas 2. punktu, 67. panta 3., 5. un 9. punktu, bet nav norādījusi tiesisko pamatu par Domes pienākumu publicēt šādu sludinājumu.

Norādīts, ka no likuma "Par pašvaldībām" neizriet pašvaldības pienākums publicēt mājas lapā sludinājumus par personu maksātnespēju un arī Maksātnespējas likums nenoteic administratora tiesības pieprasīt pašvaldībām minētās ziņas publicēt mājas lapā.

Ņemot vērā minēto, lūgts sniegt skaidrojumu, vai un uz kāda pamata administrators ir tiesīgs pieprasīt Domei publicēt pašvaldības mājas lapā ziņas par personu maksātnespēju.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 172. panta otrās daļas 1. punktu fiziskās personas maksātnespējas procesa tiešās izmaksas ir izmaksas, kas saistītas ar fiziskās personas maksātnespējas procesa nodrošināšanu, tostarp izdevumi sludinājumu izvietojumam. Savukārt fiziskās personas maksātnespējas procesa tiešās izmaksas tiek segtas no parādnieka mantas pārdošanas rezultātā iegūtajiem līdzekļiem atbilstoši Maksātnespējas likuma 172. panta trešajā daļā noteiktajam.

Norādāms, ka segt fiziskās personas maksātnespējas procesa izdevumus no parādnieka mantas nozīmē to, ka izdevumi tiek segti no naudas līdzekļiem, kurus parādnieks iemaksā administratora atvērtajā kontā, kā arī līdzekļiem, kas iegūti, pārdodot parādnieka mantu, tajā pat laikā neskarot līdzekļus, kurus likumdevējs atļāvis parādniekam paturēt savam uzturam.

Līdz ar to fiziskās personas maksātnespējas procesa izmaksas, tajā skaitā, izdevumi par sludinājumu izvietojumu, sedzamas no tiem parādnieka naudas līdzekļiem, kuri saskaņā ar Maksātnespējas likumu novirzāmi šim mērķim.

Administrators konkrētā maksātnespējas procesā patstāvīgi izvēlas veicamo pasākumu kopumu, lai sekmīgi īstenotu maksātnespējas mērķus, tostarp, lai pēc iespējas pilnīgāk apmierinātu kreditoru prasījumus. Minētā mērķa sasniegšanai viens no administratora galvenajiem uzdevumiem ir pārdot parādnieka mantu par visaugstāko cenu un ar vismazāko resursu patēriņu. Turklāt, ja administratoram nav izdevies atsavināt parādnieka mantu izsoles ceļā un ir konstatējams, ka pārdošanas izdevumi varētu pārsniegt prognozējamās ienākumus, tad parādnieka mantu, ievērojot Maksātnespējas likumā noteiktos nosacījumus, var atsavināt arī izmantojot citas pārdošanas alternatīvas, tas ir, ar sludinājumu starpniecību. Tomēr arī izmantojot citu pārdošanas alternatīvu, administratoram ir jāizvērtē un jāreķinās ar konkrētām sludinājuma izvietojuma izmaksām, ja tādas ir paredzētas.

Savukārt Iesniegumā norādītās Maksātnespējas likuma normas, ar kurām administrators pamatojis lūgumu Domei, noteic vispārīgās administratora tiesības un pienākumus maksātnespējas procesā, tostarp pieprasīt un saņemt no valsts un pašvaldību institūcijām bez maksas to rīcībā esošo juridiskās personas vai fiziskās personas maksātnespējas procesā nepieciešamo informāciju par parādnieku un parādnieka pārstāvjiem (Maksātnespējas likuma

¹⁵⁸ Maksātnespējas kontroles dienesta 2020. gada 10. februāra vēstule Nr. 1-49n/2020/17

27. panta pirmās daļas 1. punkts). Minētās tiesību normas skaidri noteic pašvaldības pienākumu sniegt administratoram bez maksas administratora pieprasīto informāciju par parādnieku vai parādnieka pārstāvjiem, ja šāds pieprasījums tiek saņemts, nevis publicēt mājas lapā sludinājumu par maksātnespējīgās fiziskās personas prasījuma tiesību atsavināšanu.

Līdz ar to norādām, ka administratoru darbību regulējošie normatīvie akti nepiešķir administratoram tiesības pieprasīt Domei publicēt pašvaldības mājas lapā ziņas, kuras saistītas ar personu maksātnespēju.

Par administratora tiesībām¹⁵⁹

Iesniegumā norādīts, ka Maksātnespējas likuma 147. panta ceturtā daļa paredz kreditoru blakus prasījumu segšanu fiziskās personas maksātnespējas procesā. Savukārt Maksātnespējas likuma 155. panta piektā daļa noteic, ka par parādnieka saistībām uzskatāms tikai pamatparāds, neskaitot soda naudas, līgumsodu vai nokavējuma procentus. No minētā izriet, ka priekšnosacījums saistību dzēšanas procedūras īstenošanai ir nesegto galveno kreditoru prasījumu esamība un saistību dzēšanas procedūrā nav paredzēta kreditoru blakus prasījumu dzēšana. Fiziskās personas maksātnespējas procesā tika pilnībā segti kreditoru galvenie prasījumi, bet atlikušo līdzekļu nepietiek, lai segtu kreditoru blakus prasījumus, līdz ar to nav iespējams sagatavot saistību dzēšanas plānu un pasludināt saistību dzēšanas procedūru. Maksātnespējas likums arī neparedz iespēju izbeigt parādnieka maksātnespējas procesu un atbrīvot parādnieku no nesegtajiem kreditoru blakus prasījumiem gadījumā, ja parādnieks bankrota procedūras laikā pilnībā sedza kreditoru galvenos prasījumus.

Nemot vērā minēto lūgts sniegt viedokli par to, kā rīkoties situācijā, ja fiziskās personas bankrota procedūras ietvaros tika pilnībā segti kreditoru galvenie prasījumi, bet kreditoru blakus prasījumi pilnībā netika segti.

Papildus iesniegumā lūgts sniegt viedokli par to, kā rīkoties situācijā, ja juridiskās personas maksātnespējas procesā atzītais ārvalstu kreditors ir norādījis nepareizu bankas kontu un uz administratora lūgumu precizēt to, ārvalstu kreditors nav sniedzis atbildi.

Maksātnespējas likuma 5. panta pirmajā daļā noteikts, ka fiziskās personas maksātnespējas process ir tiesiska rakstura pasākumu kopums, kura mērķis ir pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas un dot iespēju parādniekam, kura manta un ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai, tikt atbrīvotam no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksātpēju. Ar kreditoru prasījumu maksimālu apmierināšanu jāsaprot to apmierināšana gan no parādnieka mantas, gan no ienākumiem maksātnespējas procesa laikā.¹⁶⁰

Maksātnespējas likuma 6. panta 4. punktā ir definēts saistību izpildes princips, kurš nosaka, ka maksātnespējas procesa ietvaros piemērojami tādi pasākumi, kas ļauj saistības, kuras uzņēmis parādnieks, izpildīt lielākā apmērā. Tas nozīmē, ka maksātnespējas procesā būtu īstenojamas tikai tādas darbības, kuru mērķis ir pēc iespējas lielākā apmērā apmierināt kreditoru prasījumus, kas izriet no parādnieka uzņemtajām saistībām.¹⁶¹

Savukārt Maksātnespējas likuma 6. panta 5. punktā ir definēts procesa efektivitātes princips, kurš nosaka, ka procesa ietvaros piemērojami tādi pasākumi, kas ļauj ar vismazāko

¹⁵⁹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2020. gada 4. marta vēstule Nr. 1-49n/2020/29

¹⁶⁰ Bērziņš G. Fiziskās personas maksātnespējas process. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2018, 24. lpp.

¹⁶¹ Bērziņš G. Fiziskās personas maksātnespējas process. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2018, 32. lpp.

resursu patēriņu vispilnīgāk sasniegt procesa mērķi. Minētā principa galvenais kritērijs ir vismazākais resursa patēriņš konkrētā pasākuma veikšanai. Maksātnespējas procesam ir jānotiek efektīvi un atbilstoši likumam. Neviens maksātnespējas procesā iesaistīta persona nav tiesīga apzināti novilcināt maksātnespējas procesa norisi.¹⁶²

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 128. panta trešajai daļai fiziskās personas maksātnespējas process secīgi sastāv no bankrota procedūras, kurā tiek apzināta un pārdota parādnieka manta (ja tāda ir) un no tās realizācijas iegūtie naudas līdzekļi novirzīti kreditoru prasījumu apmierināšanai, un saistību dzēšanas procedūras, kuras laikā parādnieks veic maksājumus kreditoriem no saviem ienākumiem.

Maksātnespējas likuma 164. panta pirmajā daļā noteikts, ja parādnieks veicis fiziskās personas saistību dzēšanas plānā noteiktās darbības, pēc šā plāna darbības beigām atlikušās minētajā plānā norādītās šīs personas saistības tiek dzēstas un apturētās izpildu lietvedības par dzēsto saistību piedziņu tiek izbeigtas, izņemot šā panta ceturtajā daļā minētās saistības. No minētā izriet, ka standarta situācijās parādnieks saskaņā ar Maksātnespējas likumu var atbrīvoties no saistībām, ir saistību dzēšanas procedūras izpilde.

Vienlaikus Maksātnespējas likuma 155. pantā tiek lietots jēdziens "kopējās saistības pēc bankrota procedūras pabeigšanas". Līdz ar to kopējo saistību apmērs, kas paliek pēc bankrota procedūras pabeigšanas, ir būtisks, lai tiktu noteikts fiziskās personas saistību dzēšanas plāna izpildes termiņš.

Savukārt Maksātnespējas likuma 155. panta piektā daļa paskaidro jēdzienu "kopējās saistības pēc bankrota procedūras pabeigšanas". Proti, saskaņā ar šo tiesību normu, nosakot saistību dzēšanas plāna termiņu, par parādnieka saistībām tiek uzskatīts pamatparāds, neskaitot soda naudas, līgumsodu vai nokavējuma procentus, tomēr pieskaitot nesamaksātos lietošanas procentus līdz maksātnespējas pasludināšanai, tomēr ne vairāk kā sešu procentu apmērā gadā. Attiecīgi saistību dzēšanas procedūras laikā kreditora prasījums apmierināms proporcionāli summai, ko veido galvenais prasījums un lietošanas procenti Maksātnespējas likuma 155. panta piektajā daļā norādītajā apmērā.

Šeit jānorāda, ka atbilstoši Maksātnespējas likumam blakus prasījumi tiek uzskatīti par mazāk prioritāriem, mazāk svarīgiem prasījumiem kā kreditoru galvenie prasījumi. Piemēram, atbilstoši Maksātnespējas likuma 147. panta ceturtajai daļai likumdevējs ir atzinis par taisnīgu kārtību, ka no fiziskās personas maksātnespējas procesā pieejamajiem līdzekļiem galvenie prasījumi tiek segti prioritāri, un tikai pēc to pilnīgas segšanas tiek apmierināti kreditoru blakus prasījumi. Savukārt ar Maksātnespējas likuma 155. panta piektajā daļā ietverto tiesību normu likumdevējs noteic, ka saistību dzēšanas procedūras laikā fiziskajai personai ir pienākums segt tikai pamatparādu un lietošanas procentus atbilstoši fiziskās personas ienākumu apjomam. Maksātnespējas likuma 155. panta piektajā daļā tāpat noteikts īpašs, tikai saistību dzēšanas procedūrai piemērojams regulējums, kas ir atšķirīgs no bankrota procedūrai paredzētās kārtības, saskaņā ar kuru visa parādnieka manta un iegūtie naudas līdzekļi tiek izmantoti arī blakus prasījumu (ja ticis segts galvenais prasījums) segšanai. Acīmredzot šāds regulējums, kas paredz, ka saistību dzēšanas procedūras laikā netiks segti bankrota procedūras laikā nesegtie kreditoru blakus prasījumi, bijis nepieciešams, lai tai skaitā piepildītu Maksātnespējas likuma 5. panta pirmajā daļā noteikto fiziskās personas maksātnespējas procesa mērķi, t.i., dot iespēju parādniekam tikt atbrīvotam no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksātpēju.

¹⁶² Bērziņš G. Fiziskās personas maksātnespējas process. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2018, 32. lpp.

Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, var secināt, ka blakus prasījumu summa netiek iekļauta kopējo saistību summā, kas paliek pēc bankrota procedūras pabeigšanas, izņemot līdz maksātnespējas procesa pasludināšanai nesamaksātos lietošanas procentus, kuru apmērs turklāt nav lielāks par sešu procentu apmēru gadā.

Tādēļ no minētajām tiesību normām un principiem kopumā secināms, ka kreditoru pieteiktie blakus prasījumi nav sedzami saistību dzēšanas procedūras laikā. Līdz ar to Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā gadījumā, ja bankrota procedūras laikā no parādnieka mantas ir apmierināti visu kreditoru galvenie prasījumi (pamatparādi), administratoram ir jāiesniedz pieteikums tiesā par bankrota procedūras pabeigšanu, vienlaikus lūdzot tiesu izbeigt fiziskās personas maksātnespējas procesu, pamatojoties uz Civiltiesprocesa likuma 363.³⁶ pantu.

Attiecībā uz iesniegumā otrajā jautājumā aprakstīto faktisko situāciju norādāms, ka ņemot vērā ārvalstu kreditora statusu un starp administratoru un ārvalstu kreditoru, iespējams, ierobežotākām komunikācijas iespējām, Maksātnespējas kontroles dienests aicina administratoru atkārtoti sazināties ar ārvalstu kreditoru, lai precizētu banka konta rekvizītus, kā arī iespēju robežās izvērtēt citus iespējamus norēķināšanas veidus kreditora prasījuma segšanai. Proti, vai minētajam kreditoram paredzētos naudas līdzekļus nav iespējams pārskaitīt kādā citā veidā, piemēram, ar pasta starpniecību.

Par administratora tiesībām pieprasīt informāciju¹⁶³

Iesniegumā lūgts sniegt viedokli par to, cik plašas ir no tiesību normām izrietošās administratoru tiesības pieprasīt informāciju no privāto tiesību juridiskām personām – kredītiestādēm, ņemot vērā nepieciešamību nodrošināt, ka administratoriem ir pieejama visa to amata pienākumu veikšanai nepieciešamā informācija, kā arī ņemot vērā kredītiestāžu pienākumu nodrošināt savu klientu informācijas konfidencialitāti.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 26. panta otrajai daļai administratora pienākums ir nodrošināt efektīvu un likumīgu maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu. Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 27. panta pirmās daļas 3. punktu, administratoram ir tiesības pieprasīt un saņemt no citām kompetentām personām un institūcijām to rīcībā esošo informāciju, kas saistīta ar juridiskās personas maksātnespējas procesa un fiziskās personas maksātnespējas procesa norisi.

Savukārt Kredītiestāžu likuma 62. panta septītā daļa noteic, ka ziņas par fiziskās un juridiskās personas kontiem un veiktajām kredītiestāžu operācijām (darījumiem) sniedzamas šo personu maksātnespējas procesa administratoram tā pienākumu izpildei, pamatojoties uz motivētu pieprasījumu.

Ņemot vērā minēto, izpildot administratora pienākumus, administratoram ir tiesības iegūt tam nepieciešamo informāciju (tajā skaitā parādnieka darījumu partnerus identificējošos datus) no Maksātnespējas likumā noteiktajiem subjektiem. Vienlaikus, administrators var pieprasīt informāciju par personām, kurām ir būtiska loma parādnieka darījuma izvērtēšanā no valsts iestādēm (PMLP, VID, UR). Savukārt, ja valsts iestāžu rīcībā nav nepieciešamā informācija, administrators ir tiesīgs šo informāciju pieprasīt arī no citām institūcijām, tajā skaitā arī no kredītiestādēm, to faktiski un tiesiski pamatojot konkrētā procesa norisē.

¹⁶³ Maksātnespējas kontroles dienesta 2020. gada 11. maija vēstule Nr. 1-49n/2020/40

Par maksātnespējas procesu¹⁶⁴

Lūgts sniegt skaidrojumu par to, kā pierādīt, ka firmai konkrētā laika posmā nav uzsākts maksātnespējas process.

Maksātnespējas likuma 12. panta pirmā daļa noteic, ka maksātnespējas reģistra mērķis ir nodrošināt tiesiskās aizsardzības procesa, juridiskās personas maksātnespējas procesa un fiziskās personas maksātnespējas procesa publiskumu, veicināt tiesiskās aizsardzības procesa, juridiskās personas maksātnespējas procesa un fiziskās personas maksātnespējas procesa virzību, šajos procesos iesaistīto personu un citu personu tiesisko interešu aizsardzību, Maksātnespējas kontroles dienesta funkciju izpildi, kā arī sekmēt personu sadarbību maksātnespējas jautājumos. Maksātnespējas reģistrs ir visiem pieejams bez maksas, un tā ierakstiem ir publiska ticamība.

Likuma "Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru" 2.¹⁶ pants noteic, ka maksātnespējas reģistru saskaņā ar šo likumu, Maksātnespējas likumu un citiem normatīvajiem aktiem ved UR.

Atbilstoši Civilprocesa likuma 363.¹³ panta astotajai daļai, pasludinot juridiskās personas maksātnespējas procesu, tiesa sprieduma norakstu tostarp nosūta atbildīgajai iestādei, kas veic ierakstus maksātnespējas reģistrā.

Savukārt Maksātnespējas likuma 58. panta pirmās daļas 4. punkts noteic, ka atbildīgā iestāde maksātnespējas reģistrā par juridiskās personas maksātnespējas procesa lietu tostarp ieraksta datumu, kad tiesā pasludināts juridiskās personas maksātnespējas process.

Līdz ar to, lai pārliecinātos par to, vai konkrētai juridiskai personai ir vai nav pasludināts maksātnespējas process, ir jāvadās pēc maksātnespējas reģistrā pieejamajiem datiem. Citiem vārdiem, ja maksātnespējas reģistrs nesatur datus par konkrētu juridisko personu, tad juridiskajai personai nav pasludināts maksātnespējas process.

Papildus norādāms, ka jebkura persona var iepazīties ar tās interesējošiem datiem par tiesiskās aizsardzības procesa, juridiskās vai fiziskās personas maksātnespējas procesa norisi maksātnespējas reģistrā (skat. <https://maksatnespeja.ur.gov.lv/insolvency/journal/lv>).

Par administratora tiesībām pieprasīt un saņemt informāciju no valsts un pašvaldību institūcijām¹⁶⁵

Iesniegumā norādīts, ka ar Kurzemes rajona tiesas 2019. gada 18. aprīļa spriedumu tika pasludināts fiziskās personas maksātnespējas process. 2019. gada 20. novembrī tika saņemts no administratora sagatavoto pieprasījumu, saskaņā ar kuru ir noteikts pienākums līdz 2019. gada 21. novembrim iesniegt PMLP izziņu par bijušā laulātā radniecībām un svainībām, bet līdz 2019. gada 29. novembrim iesniegt izziņas no citiem valsts un pašvaldību uzturētajiem reģistriem t.sk., no UR, Sodu reģistra, zvērināta tiesu izpildītāja, CSDD, Jūras administrācijas un Patentu valdes.

Ņemot vērā minēto lūgts sniegt viedokli, vai administratoram ir tiesības pieprasīt no parādnieka iesniegt izziņu par citas personas radniecībām un svainībām un vai parādniekam šādu izziņu vispār ir iespējams saņemt PMLP. Tāpat lūgts sniegt viedokli, vai, ņemot vērā Maksātnespējas likuma 6. pantā noteikto procesa efektivitātes principu, ir samērīgi, ka

¹⁶⁴ Maksātnespējas kontroles dienesta 2020. gada 9. janvāra vēstule Nr. 1-55n/2020/12

¹⁶⁵ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 13. decembra vēstule Nr. 1-57n/2019/2438

administrators, tā vietā, lai informāciju pieprasītu un saņemtu pats (Maksātnespējas likuma 27. panta pirmās daļas 2. punkts), visas minētās izziņas pieprasa no parādnieka, kurš nav atbrīvots no valsts un pašvaldību nodevu samaksas šo izziņu saņemšanai.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 26. panta otrajai daļai administratora pienākums ir nodrošināt efektīvu un likumīgu maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu. Proti, administratora darbībām vienlaikus jāatbilst efektivitātes principam un likuma normām. Efektivitātes princips noteic, ka maksātnespējas procesa ietvaros piemērojami tādi pasākumi, kas ļauj ar vismazāko resursu patēriņu vispilnīgāk sasniegt procesa mērķi, savukārt jēdziens "likumīgs" paredz, ka administratoram maksātnespējas procesā jādarbojas ar likumu piešķirto pilnvaru ietvaros, nodrošinot, ka viņa darbības atbilst ne tikai spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem, bet arī tiesību sistēmai kopumā. No minētās tiesību normas izriet, ka administratoram ir pienākums nodrošināt efektīvu un likumīgu maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu no maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas līdz tiesas lēmumam par maksātnespējas procesa izbeigšanu.

Maksātnespējas likuma 27. panta pirmās daļas 2. punktā noteikts, ka administratoram ir tiesības pieprasīt un saņemt no valsts un pašvaldību institūcijām bez maksas to rīcībā esošo juridiskās personas maksātnespējas procesā vai fiziskās personas maksātnespējas procesā nepieciešamo informāciju par parādnieku un parādnieka pārstāvjiem. Savukārt saskaņā ar Maksātnespējas likuma 137. panta 4. punktu pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas un bankrota procedūras uzsākšanas administrators pieprasa un saņem no parādnieka, kā arī no valsts iestādēm un kredītiestādēm ziņas, kas nepieciešamas, lai apzinātu parādnieka mantu un saistības, kā arī citu informāciju fiziskās personas maksātnespējas procesa ietvaros.

Vēršam uzmanību, ka saskaņā ar Maksātnespējas likumā noteikto mērķi un principiem parādniekam ir pienākums godprātīgi sadarboties ar administratoru t.sk., sniegt visu nepieciešamo informāciju. Tajā pašā laikā Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā Maksātnespējas likuma 27. panta pirmās daļas 2. punktā ar terminu "*tiesības*" saprot administratora tiesības bez maksas pieprasīt un saņemt nepieciešamo informāciju par parādnieku no valsts un pašvaldību institūcijām, savukārt iestāžu pienākums ir pieprasīto informāciju izsniegt, ievērojot normatīvajos aktos noteikto. Vēršam uzmanību, ka no Maksātnespējas likuma 137. panta 4. punkta izriet tieši administratora pienākums pieprasīt un saņemt no valsts iestādēm fiziskās personas maksātnespējas procesā nepieciešamo informāciju par parādnieku, ievērojot Maksātnespējas likuma 26. panta otrajā daļā noteikto. Līdz ar to minēto pienākumu administrators nav tiesīgs pārlīkt uz parādnieku, ja vien administratoram nav objektīvu iemeslu tam.

***Par izsoles dalībnieku*¹⁶⁶**

Iesniegumā norādīts, ka 2019. gada septembrī noslēgusies parādniekam piederošā nekustamā īpašuma izsole. Izsolē piedalījās un nodrošinājuma naudu iemaksāja divi solītāji. Izsole noslēgusies, vienam no solītājiem izdarot vienu soli, otrs solītājs solīšanā nav piedalījies. Norādīts, ka nekustamā īpašuma izsole atzīta par nenotikušu, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 614. panta pirmās daļas 3. punktu – nosolītājs nav samaksājis visu summu, kas no viņa pienākas.

¹⁶⁶ Maksātnespējas kontroles dienesta 2020. gada 18. maija vēstule Nr. 1-49n/2020/42

Otrs solītājs, kurš piedalījās izsolē, bet solīšanu neveica (vienlaikus ir arī nodrošinātais kreditors maksātnespējas procesā), atteicās paturēt nekustamo īpašumu sev saskaņā ar Maksātnespējas likuma 116. panta trešo daļu.

Nemot vērā iesniegumā izklāstītos apstākļus, lūgts sniegt skaidrojumu par turpmāk norādītajiem jautājumiem.

1) Vai Civilprocesa likuma 611. panta ceturtā daļa būtu piemērojama kopsakarā ar Maksātnespējas likuma 115. panta piekto daļu, proti, ja izsoles dalībnieks reģistrējas izsolei un iemaksā nodrošinājumu, tas izsaka savu gribu iegādāties izsolāmo priekšmetu par izsoles sākumcenu plus viens solis?

2) Vai otrs solītājs, kurš piedalījās izsolē, bet nav izdarījis vienu soli, būtu uzskatāms par pēdējo pārsolīto solītāju Civilprocesa likuma 611. panta ceturtās daļas izpratnē un, gadījumā, ja tas nevēlas paturēt izsolāmo priekšmetu par izsoles sākumcenu, tad tā iemaksātā nodrošinājuma nauda pievienojama pie kopējās saņemtās summas un nav atmaksājama?

Civilprocesa likuma normas nosaka kārtību, kādā veidā izsoles dalībniekam ir tiesības veikt soļus izsolē. Civilprocesa likuma 608. panta otrā daļa noteic, ka solīšana sākas no izsoles sākumcenas. Solītājs nevar reģistrēt solījumu, kas ir mazāks par izsoles sākumcenu vai vienāds ar to, atšķiras no izsoles sludinājumā noteiktā izsoles soļa vai ir mazāks par iepriekš reģistrētajiem solījumiem vai vienāds ar tiem. Reģistrētos solījumus nevar atsaukt vai mainīt.

No iepriekš minētā redzams, ka likumdevējs ir skaidri regulējis izsoles soļu veikšanas kārtību, tomēr, norādām, ka piedalīšanās izsolē ir dalībnieka brīvas gribas izpausme un pašam dalībniekam ir tiesības izvēlēties turpmāko darbību izsoles gaitā.

Civilprocesa likuma 614. panta otrā daļa noteic, ka izsole ir uzskatāma par nenotikušu, ja neviens no dalībniekiem, kas autorizēti izsolei, nepārsola sākumcenu. Normatīvajos aktos nav ietverts tiesisks pamats, kas uzliek par pienākumu izsoles dalībniekam veikt augšupejošu soli. Tas norāda, ka likums dod iespēju izsoles dalībniekam atkāpties no iepriekšējās gribas piedalīties izsolē.

Līdz ar to Civilprocesa likuma 611. panta ceturtā daļa nebūtu piemērojama kopsakarā ar Maksātnespējas likuma 115. panta piekto daļu.

Civilprocesa likuma 607. panta ceturtā daļa nosaka: nodrošinājumu, ko iemaksājusi persona, kura izsolē nopirkusi nekustamo īpašumu, ieskaita pirkuma maksā. Pārējiem izsoles dalībniekiem viņu iemaksāto nodrošinājumu pēc izsoles noslēguma nekavējoties izsniedz atpakaļ. Pēdējam pārsolītajam viņa iemaksāto nodrošinājumu atdot divu darbadienu laikā pēc tam, kad nosolītājs samaksājis pilnu nosolīto summu. Ja nekustamo īpašumu pēc nenotikušas izsoles patur sev pēdējais pārsolītais solītājs, viņa iemaksāto nodrošinājumu ieskaita pirkuma maksā.

Civilprocesa likuma 611. panta ceturtā daļa nosaka, ja nosolītājs noteiktā termiņā nesamaksā visu no viņa pienākošos summu, iemaksātais nodrošinājums pievienojams pie kopējās par īpašumu saņemtās summas un sadalāms tādā pašā kārtībā kā šī summa. Iemaksātais nodrošinājums pievienojams pie kopējās summas arī tad, ja tiek konstatēts, ka nosolītājam nebija tiesību piedalīties izsolē (607. panta trešā daļa), kā arī tad, ja pēdējais pārsolītais solītājs nav paziņojis par nekustamā īpašuma paturēšanu sev par savu augstāko solīto cenu vai ir atteicies to paturēt sev (615. panta otrā daļa).

Maksātnespējas kontroles dienests norāda, lai izsolē kļūtu par pēdējo pārsolīto solītāju Civilprocesa likuma 611. panta ceturtās daļas izpratnē, nepieciešams šo likuma normu skatīt kopsakarā ar Civilprocesa likuma 608. panta otro daļu, kura noteic, ka solītājs nevar reģistrēt

solījumu, kas ir mazāks par izsoles sākumcenu vai vienāds ar to, atšķiras no izsoles sludinājumā noteiktā izsoles soļa vai ir mazāks par iepriekš reģistrētajiem solījumiem vai vienāds ar tiem.

Ņemot vērā iepriekš minēto, par pēdējo pārsolīto solītāju Civilprocesa likuma 611. panta ceturtnās daļas izpratnē var kļūt izsoles dalībnieks, kas ir veicis vismaz vienu augšupejošu soli.

Par zvērināta tiesu izpildītāja amata atlīdzības piedziņu pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa¹⁶⁷

Iesniegumā lūgts sniegt viedokli attiecībā par zvērināta tiesu izpildītāja lēmumu turpināt amata atlīdzības piedziņu pēc pabeigta fiziskās personas maksātnespējas procesa.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 173. panta pirmo daļu Maksātnespējas kontroles dienests ir tieslietu ministra pārraudzībā esoša tiešās pārvaldes iestāde, kas normatīvajos aktos noteiktās kompetences ietvaros īsteno valsts politiku tiesiskās aizsardzības procesa un maksātnespējas procesa jautājumos, aizsargā darbinieku intereses viņu darba devēja maksātnespējas gadījumā un likumā noteiktajā kārtībā īsteno valsts un sabiedrības interešu aizsardzību tiesiskās aizsardzības procesa un maksātnespējas procesa jautājumos. Savukārt, lai īstenotu šā likuma 173. pantā un citos normatīvajos aktos noteiktās funkcijas, Maksātnespējas kontroles dienests veic Maksātnespējas likuma 174.¹ pantā noteiktos uzdevumus un izmanto 174.² pantā noteiktās tiesības.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 170. panta otrās daļas 12. punktu juridiskās personas maksātnespējas procesa izdevumos, cita starpā, iekļauj sprieduma izpildes izdevumus, ja administrators saskaņā ar šā likuma 65. panta 12. punktu un 67. panta 14. punktu pieprasījis sprieduma izpildes lietvedības izbeigšanu. Tulkojot minēto normu gramatiski, secināms, ka administratoram ir tiesības iekļaut maksātnespējas procesa izdevumos ne tikai tos izdevumus, kas tiesu izpildītājam radušies, izpildot administratora lūgumu (izbeigt lietvedību vai atcelt izsoles), bet arī visas pārējās izmaksas, kas tiesu izpildītājam radās sprieduma izpildes ietvaros.

Maksātnespējas likuma normās par fiziskās personas maksātnespējas procesu likumdevējs nav ietvēris analogisku normu par sprieduma izpildes izdevumu segšanas kārtību vai atrunājis citu kārtību, kādā sedzami pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas radušies sprieduma izpildes izdevumi. Tai pašā laikā izpildu lietā radušos ar izpildes procesa nodrošināšanu saistītos faktiskos izdevumus nevar padarīt par nebijušiem, jo izpildu darbību veikšanai nepieciešamo pakalpojumu sniedzēji nezaudē savas tiesības prasīt sniegto pakalpojumu apmaksu tikai tādēļ, ka izpildu lietvedība kaut kādu iemeslu dēļ izbeidzama. Ņemot vērā likumdevēja konceptuālo atziņu, ka sprieduma izpildes izdevumi ir sedzami arī gadījumos, kad parādniekam pasludināts maksātnespējas process, turklāt šie izdevumi nav uzskatāmi par klasisku kreditora prasījumu Maksātnespējas likuma izpratnē, sprieduma izpildes izdevumu piedziņa turpināma arī pēc tam, kad tiesa pieņēmusi lēmumu par saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu.¹⁶⁸

Tieslietu ministrija norāda, ka atbilstoši izpildes procesu regulējošām tiesību normām izpildes process notiek uz parādnieka rēķina. Izpildes procesa nodrošināšana neizbēgami saistās ar izmaksām. Līdz ar to piespiedu izpildes procesa ietvaros no parādnieka tiek piedzīta ne vien kreditoram (piedzīnējam) nenomaksātā pamata parāda summa, bet arī visi izpildes procesa laikā

¹⁶⁷ Maksātnespējas kontroles dienesta 2020. gada 20. maija vēstule Nr. 1-49n/2020/44

¹⁶⁸ Kruka I., Bērziņš G., Tieslietu ministrija. Domstarpības par sprieduma izpildes izdevumiem fiziskās personas maksātnespējas procesā. Jurista Vārds, 2020. gada 25. februāris, Nr.8 (1118).

radušies sprieduma izpildes izdevumi: valsts nodeva par izpildu dokumenta iesniegšanu izpildei, zvērināta tiesu izpildītāja amata atlīdzība takses apmērā un izpildu darbību veikšanai nepieciešamie izdevumi. Ņemot vērā minēto, parādniekam ir jārēķinās, ka līdz ar brīdi, kad parāda piedziņā iesaistīts zvērināts tiesu izpildītājs, parāda kopējais apjoms būs lielāks, nekā nokārtojot to brīvprātīgas parāda nomaksas laikā.¹⁶⁹

Kā norāda G.Bērziņš, Maksātnespējas likuma 6. pantā ir noteikti maksātnespējas procesā piemērojamie principi. Viens no šiem principiem ir patvaļas aizlieguma princips – kreditors un parādnieks nedrīkst veikt individuālas darbības, kas nodara kaitējumu kreditoru kopuma interesēm. Attiecīgajā procesā iesaistīto personu atsevišķās intereses nevar dominēt pār likuma mērķi un principiem. Nav šaubu, ka zvērināts tiesu izpildītājs, kurš vēlas atlīdzināt amata atlīdzības izmaksas, uzskatāms par parādnieka maksātnespējas procesā iesaistīto personu.¹⁷⁰

Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesa 2013. gada 30. septembra lēmumā norāda, ka sprieduma izpildes izdevumus maksātnespējas procesa izdevumos iekļauj vienīgi tādos gadījumos, ja administrators ir pieprasījis tiesu izpildītājam atcelt jau izsludinātās izsoles (proti, pamatojoties vienīgi uz Maksātnespējas likuma 67. panta 14. punktu). Tiesas ieskatā šādā gadījumā nebūtu pamata pieprasīt apmaksāt sprieduma izpildes izdevumus piedzinējam, jo jau izsludinātu izsoļu atcelšana notiek no piedzinēja neatkarīgu apstākļu dēļ, proti, administrators īsteno sev ar likumu piešķirtās tiesības. Savukārt visos pārējos gadījumos (ierosināta izpildu lietvedība, kuras ietvaros nav izsludinātas izsoles vai izsludinātās izsoles nav pieprasīts atcelt) sprieduma izpildes izdevumus sedz no parādnieka līdzekļiem vai arī tos apmaksā piedzinējs, ja parādniekam līdzekļu nav. Papildus minētajā lēmumā ir norādīts, ka gadījumā, ja tiesu izpildītājs, uzsākot izpildu darbības, nav pieprasījis piedzinējam samaksāt sprieduma izpildes izdevumus, par sprieduma izpildes izdevumiem tiesu izpildītājs ir tiesīgs iesniegt kreditora prasījumu.¹⁷¹ Arī Rīgas apgabaltiesa 2013. gada 21. janvāra lēmumā vērs uzmanību, ka administratoram, saņemot tiesu izpildītāja aprēķinu izpildu lietā, būtu jāpieņem lēmums par tā atzīšanu vai neatzīšanu, tādējādi pielīdzinot tiesu izpildītāja aprēķinu kreditora prasījumam.¹⁷²

Vienlaikus norādāms, ka Rīgas apgabaltiesa 2015. gada 13. aprīļa lēmumā ir vērsusi uzmanību, ka līdz brīdim, kad tiek pieņemts lēmums par izpildu lietvedības izbeigšanu uz administratora pieteikuma pamata, tiesu izpildītājam ir ne tikai tiesības, bet arī likumā noteikts pienākums veikt visas Civilprocesa likumā noteiktās izpildu darbības tiesas nolēmuma piespiedu izpildei.¹⁷³ Ņemot vērā minēto, Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā nav samērīgi noteikt, ka tiesu izpildītājam ir jāiesniedz kreditora prasījums, lai pretendētu uz izpildu lietvedības ietvaros radušos izdevumu segšanu fiziskas personas maksātnespējas procesā, jo tieši no administratora rīcības efektivitātes ir atkarīgs izpildu lietvedības ietvaros veikto darbību apjoms. Būtiski, ka tiesu izpildītājs, pretēji parādnieka kreditoriem, nav tiesīgs aizstāvēt savas intereses, pēc savas iniciatīvas apturot izpildu darbības, lai nepalielinātos tā "kreditora prasījums" pret parādnieku.

Papildus jāņem vērā, ka saskaņā ar Civilprocesa likuma 563. panta otro daļu tiesu izpildītājam ir tiesības ieturēt sprieduma izpildes izdevumus un tikai atlikušo naudu nodod administratoram. No minētā secināms, ka likumdevējs ir noteicis prioritāti izpildu lietas ietvaros radušos izmaksu segšanai, proti, tie ir sedzami pirms parādnieka kreditoru prasījumu

¹⁶⁹ Kruka I., Bērziņš G., Tieslietu ministrija. Domstarpības par sprieduma izpildes izdevumiem fiziskās personas maksātnespējas procesā. Jurista Vārds, 2020. gada 25. februāris, Nr.8 (1118).

¹⁷⁰ Turpat.

¹⁷¹ Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2013. gada 30. septembra lēmums lietā Nr.C29728013

¹⁷² Rīgas apgabaltiesas 2013. gada 21. janvāra lēmums lietā Nr.C33512712.

¹⁷³ Rīgas apgabaltiesas 2015. gada 13. aprīļa lēmums lietā Nr.C27103615

apmierināšanas. Norādāms, ka ne minētajā Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas lēmumā, ne Rīgas apgabaltiesas 2013. gada 21. janvāra lēmumā tiesa nav vērtējusi, kādu apstākļu dēļ tiesu izpildītājam gadījumā, ja izpildu lietvedības ietvaros tomēr netika iegūti līdzekļi, no kā būtu iespējams segt sprieduma izpildes izdevumus, būtu jāiesniedz kreditora prasījums.

Ņemot vērā iepriekš minēto, Maksātnespējas kontroles dienests norāda, ka ir izveidojusies dažāda tiesu prakse un viedokļi attiecībā par sprieduma izpildes izdevumu segšanu pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa. Līdz ar to gadījumā, ja uzskatāt, ka Jūsu tiesības ir nepamatoti aizskartas ar tiesu izpildītāja darbībām, saskaņā ar normatīvajiem aktiem (Civilprocesa likuma 632. pantu, Tiesu izpildītāju likuma 53. un 54. pantu) Jums ir tiesības iesniegt sūdzību par zvērīnāta tiesu izpildītāja rīcību attiecīgi tiesā, Tieslietu ministrijā vai Latvijas Zvērinātu tiesu izpildītāju padomē.

Savukārt saskaņā ar Maksātnespējas likuma 173. pantu Maksātnespējas kontroles dienesta kompetencē neietilpst zvērīnātu tiesu izpildītāju rīcības tiesiskuma izvērtēšana.

Par kreditoru informēšanu¹⁷⁴

Iesniegumā norādīts, ka ar Rīgas rajona tiesas 2016. gada 21. marta spriedumu pasludināts SLA "X" (turpmāk šajā skaidrojumā – Parādnieks), maksātnespējas process. Administrators ir konstatējis, ka Parādnieka lielākais kreditors ir Izraēlas pilsonis, kuru uz pilnvaras pamata pārstāvēja zvērīnāta advokāte (turpmāk šajā skaidrojumā – Advokāte). Pilnvaras termiņš ir beidzies 2018. gada 31. decembrī, savukārt, kreditora prasījumā tika norādīta Advokātes elektroniskā pasta adrese.

Administrators ir nosūtījis Advokātei un kreditoram pieprasījumus, ar lūgumu sniegt informāciju par pilnvarojuma pagarināšanu un par elektronisko pasta adresi, uz kuru turpmāk sūtīt ar Parādnieka maksātnespējas procesa saistīto informāciju. No Advokātes saņemta atbilde, kurā norādīts, ka Advokāte vairs nepārstāv kreditoru Parādnieka maksātnespējas procesā. Savukārt kreditors atbildi uz administratora pieprasījumu nesniedza.

Iesniegumā norādīts, ka Parādnieka maksātnespējas procesa ietvaros noris tiesvedība, kuras ietvaros ir iespējams noslēgt izlīgumu, kas, administratora ieskatā, Parādnieka maksātnespējas procesā varētu būt izdevīgs. Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 81. panta pirmās daļas 7. punktu administratoram ir pienākums informēt kreditorus par nodomu slēgt izlīgumu. Savukārt saskaņā ar Maksātnespējas likuma 81. panta trešo daļu administratoram ir pienākums sniegt informāciju kreditoriem elektroniski.

Sakarā ar to, ka kreditora pārstāvja pilnvarojuma termiņš ir beidzies un pats kreditors nav informējis administratoru par citu elektroniskā pasta adresi, Administrators nevar izpildīt Maksātnespējas likuma 81. panta noteikumus un paziņot kreditoram par nodomu noslēgt izlīgumu.

Ievērojot minēto, Maksātnespējas kontroles dienestam lūgts sniegt viedokli kā Administratoram rīkoties minētajā situācijā.

Saskaņā ar Civillikuma 2312. panta 6. punktu pilnvarojuma līgums izbeidzas, kad notecējis pilnvarojuma laiks. Ņemot vērā, ka Advokātei kreditora izsniegtās pilnvaras termiņš ir beidzies 2018. gada 31. decembrī, secināms, ka Advokāte vairs nav tiesīga pārstāvēt kreditora intereses Parādnieka maksātnespējas procesā un kreditoram savas tiesības Parādnieka

¹⁷⁴ Maksātnespējas kontroles dienesta 2020. gada 4. februāra vēstule Nr. 1-57n/2020/113

maksātnespējas procesā ir jāīsteno patstāvīgi vai arī ir jāinformē administrators par citu pilnvaroto personu, kura ir tiesīga pārstāvēt kreditora intereses.

Maksātnespējas likuma 73. panta ceturtās daļas 6. punktā norādīts, ka kreditoram, iesniedzot savu kreditora prasījumu, ir jānorāda sava kontaktinformācija, tajā skaitā elektroniskā pasta adrese. Sniedzot šādu informāciju, kreditoram ir jāapzinās, ka administrators Maksātnespējas likumā noteiktās informācijas sniegšanai izmantos kreditora prasījumā norādīto kontaktinformāciju. Papildus norādāms, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 73. panta 12. daļu kreditoram ir pienākums informēt administratoru par izmaiņām šā panta ceturtās daļas 6. punktā minētajās ziņās.

Ievērojot minēto, Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā, apstākļi, ka kreditors nav iesniedzis administratoram savu aktuālo elektroniskā pasta adresi nevar būt par pamatu Parādnieka maksātnespēja procesa vilcināšanai un administratoram ir pienākums informēt Parādnieka pārējos kreditorus par Maksātnespējas likuma 81. pantā norādītajām ziņām.

Norādāms, ka kreditoru dalība parādnieku maksātnespējas procesā ir brīvprātīga, līdz ar to, lai īstenotu savas tiesības, kreditoriem ir jābūt ieinteresētiem līdzdarboties parādnieka maksātnespējas procesā, kas sevī ietver arī tiem ar likumu uzlikto pienākumu izpildi. Administrators nevar būt atbildīgs par to, ka kreditors nepilda tam ar Maksātnespējas likumu uzlikto pienākumu kā rezultātā administrators nespēj informēt kreditoru par Parādnieka maksātnespējas gaitu. Šāda kreditora rīcība nevar būt iemesls maksātnespējas procesa kavēšanai un pārējo procesā iesaistīto personu interešu ierobežošanai.

Par ieinteresētām personām¹⁷⁵

Iesniegumā norādīts, ka ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2019. gada 11. februāra spriedumu pasludināts SIA "X" (turpmāk šajā skaidrojumā – Parādnieks) maksātnespējas process. Tāpat norādīts, ka saskaņā ar ierakstiem komercrēģistrā SIA "Y" valdes loceklis no 2012. gada 26. septembra ir Iesniedzējs. Turklāt, periodā no 2015. gada 4. augusta līdz 2018. gada 4. jūlijam Iesniedzējs bija arī Parādnieka valdes loceklis ar tiesībām pārstāvēt sabiedrību atsevišķi.

Ievērojot Iesniegumā minēto, lūgts Maksātnespējas kontroles dienestu sniegt atbildi, vai SIA "Y" un Parādnieks ir ieinteresētās personas atbilstoši Maksātnespējas likuma 72. pantam.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 72. panta pirmo daļu, par ieinteresētajām personām attiecībā pret parādnieku atzīstamas šādas personas:

- 1) parādnieka dalībnieki (akcionāri) vai personālsabiedrības biedri, pārvaldes institūciju locekļi;
- 2) prokūrists un komercpilnvarnieks;
- 3) persona, kura sastāv ar parādnieka dibinātāju, dalībnieku (akcionāru) vai personālsabiedrības biedru, pārvaldes institūciju locekļiem laulībā, radniecībā vai svainībā līdz otrajai pakāpei;
- 4) kreditors, kas atrodas vienā koncernā ar parādnieku.

Turklāt Maksātnespējas likuma 72. panta otrā daļa noteic, ka par ieinteresētajām personām attiecībā pret parādnieku šajā pantā minētās personas ir atzīstamas, ja tās šajā statusā bijušas pēdējo piecu gadu laikā pirms juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas.

¹⁷⁵ Maksātnespējas kontroles dienesta 2020. gada 4. februāra vēstule Nr. 1-57n/2020/111

Skatot Maksātnespējas likuma 72. pantā ietverto tiesību normu gramatiski, varētu secināt, ka tajā nosaukto ieinteresēto personu pret parādnieku loks ir izsmelošs, kas savukārt nozīmētu, ka par ieinteresētajām personām pret parādnieku var tikt atzītas tikai fiziskās personas, izņemot 72. panta pirmās daļas 4. punktā minēto gadījumu, kad kreditors – juridiskā persona, atrodas vienā koncernā ar parādnieku.

Tiesas savā praksē atsevišķos gadījumos ir paplašinājušas ieinteresētās personas izpratni, atzīstot, ka ieinteresēto personu esamība var tikt konstatēta arī gadījumos, ja fiziskās personas, kas pārstāv vai citādi ir saistītas ar attiecīgajām juridiskajām personām, ir savstarpēji saistītas, atbilstoši ieinteresēto personu definīcijai (skat. "Tiesu prakse lietās par darījumu apstrīdēšanu un zaudējumu piedziņu no parādnieka pārstāvjiem maksātnespējas procesu ietvaros", pieejams tīmekļa adresē <http://at.gov.lv/lv/judikatura/tiesu-prakses-apkopojumi/civiltiesibas/>).

Norādāms, ka par ieinteresēto personu var tikt atzīta arī juridiska persona, kuras darbību realizē fiziskā persona, gadījumā, ja parādnieka un kreditora pārvaldi veic viena un tā pati fiziskā persona. Kā norādījusi Augstākās Tiesas Civillietu Tiesu palāta 2012. gada 4. oktobra spriedumā lietā Nr. PAC-1619, juridiska persona nepastāv pati par sevi, bet tās darbību realizē konkrētas fiziskas personas. Atbilstoši Civillikuma 1410. pantam juridiskās personas darījumus slēdz caur saviem likumiskajiem pārstāvjiem. Juridiskā persona nevar savu darījumspēju īstenot bez likumisko pārstāvju līdzdalības (lietas Nr. SKC-34/2009 un Nr. PAC-1619/2012). Līdz ar to, darījumi, kas slēgti starp juridiskajām personām, ir uzskatāmi par slēgtiem ar ieinteresētajām personām vai šo personu labā, ja fiziskās personas, kas pārstāv vai citādi ir saistītas ar attiecīgajām juridiskajām personām, ir savstarpēji saistītas atbilstoši ieinteresēto personu definīcijai.

Par Maksātnespējas likuma (spēkā līdz 31.10.2010.) interpretāciju¹⁷⁶

Iesniegumā Maksātnespējas kontroles dienestam lūgts sniegt viedokli par turpmāk norādītajiem jautājumiem:

1) vai administrators bija tiesīgs sniegt tiesai pieteikumu par bankrota procedūras pabeigšanu un maksātnespējas procesa izbeigšanu, pastāvot kārtējam parādnieces nekustamā īpašuma nodokļu parādam?

2) vai administratoram saskaņā ar tajā laikā spēkā esošo normatīvo regulējumu bija pienākums paziņot kreditoriem par bankrota procedūras pabeigšanu un maksātnespējas procesa izbeigšanu?

3) kādas maksātnespējas procesā pastāvēja tiesiskās sekas nenomaksātā nekustamā nodokļa esamībai?

4) vai nodokļu parāda uzkrājums maksātnespējas procesa periodā nebija pamats mantas pārdošanas plāna un kreditora apmierināšanas plāna grozījuma iesniegšanai?

[1] Maksātnespējas likuma (Maksātnespējas likuma redakcija, kas bija spēkā līdz 2010. gada 31. oktobrim) 177. panta pirmā daļa noteica, ja fiziskā persona ir izpildījusi savas mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plānu un šajā sadaļā norādītos pienākumus, kā arī bankrota procedūras laikā pilnībā segusi visas maksātnespējas procesa izmaksas, šīs personas atlikušās parādsaistības (izņemot uzturlīdzekļu maksājumus), kas tika norādītas tās mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plānā, pilnā apmērā tiek

¹⁷⁶ Maksātnespējas kontroles dienesta 2020. gada 26. marta vēstule Nr. 1-57n/2020/311

dzēstas un kreditori zaudē prasījuma tiesības pret fizisko personu.

Savukārt šīs tiesību normas otrā daļa noteica, ka pēc fiziskās personas bankrota procedūras pabeigšanas netiek dzēsti šīs procedūras ietvaros nenomaksātie nodokļu parādi, kā arī ar tiem saistītās nokavējuma naudas un soda naudas.

Maksātnespējas likuma 185. pantā izsmeloši uzskaitīti fiziskās personas maksātnespējas procesa izdevumi, un saskaņā ar minētā panta pirmās daļas 1. punktu šajos izdevumos iekļauj arī izdevumus par kārtējiem nodokļu un nodevu maksājumiem par laiku no dienas, kad pasludināts fiziskās personas maksātnespējas process.

No minētā secināms, ka Maksātnespējas likuma 177. panta otrā daļa attiecas nevis uz kārtējiem nodokļu maksājumiem, bet gan uz tādiem nodokļu parādiem, kas fiziskajai personai izveidojušies līdz maksātnespējas pasludināšanai un kas bankrota procedūras ietvaros, veicot mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu dzēšanas plānā norādītos maksājumus, nav tikuši samaksāti.

Saskaņā ar Maksātnespējas procesa 26. panta otro daļu administrators nodrošina efektīvu un likumīgu tiesiskās aizsardzības procesa un maksātnespējas procesa norisi. Minētā norma, proti, efektīva un likumīga maksātnespējas procesa vadīšana, ietver ne tikai administratora pienākumu ievērot normatīvo aktu prasības, bet arī pienākumu administratoram rīkoties tā, lai maksātnespējas procesa ietvaros netiktu veiktas darbības, kas formāli var atbilst normatīvo aktu prasībām, bet pēc būtības ir pretējas ne tikai maksātnespējas procesa mērķiem, bet tiesību normām un principiem.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 1. pantam maksātnespējas procesa mērķis ir veicināt maksātnespējas subjekta maksātnespējas atjaunošanu un aizsargāt kreditoru kopuma intereses parādnieka ierobežotas maksātnespējas vai maksātnespējas gadījumā.

Tādējādi administratora kompetencē ir izvērtēt visus konkrēta maksātnespējas procesa apstākļus un to tiesiskās sekas un attiecīgi rīkoties, lai nodrošinātu fiziskās personas maksātnespējas procesa efektīvu un likumīgu norisi un mērķu sasniegšanu.

[2] Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 178. panta pirmo daļu, administrators vai - šajā sadaļā paredzētajos gadījumos - fiziskā persona iesniedz tiesā pamatotu pieteikumu par fiziskās personas bankrota procedūras pabeigšanu. Šā panta otrā daļa noteic, ka pieteikumam par bankrota procedūras pabeigšanu pievienojams pārskats, kurā atspoguļota fiziskās personas mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plāna izpilde, kā arī citi dokumenti, kas apliecina pieteikumā norādītos apstākļus. Savukārt, Maksātnespējas likuma 179. panta otrā daļa noteic, ka maksātnespējas procesu izbeidz un fizisko personu atbrīvo no savas mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plānā atlikušajām parādsaistībām, ja bankrota procedūra ir pabeigta.

Maksātnespējas likuma 159. panta pirmā daļa noteic, ka, lai nodrošinātu fiziskās personas maksātnespējas procesa likumīgu un efektīvu norisi, administrators veic šīs personas darbības uzraudzību atbilstoši tās maksātnespējas procesa mērķim, mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plānam un likuma prasībām. Savukārt, šā panta otrās daļas 4. punkts noteic, ka pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas administratoram ir ne retāk kā reizi sešos mēnešos rakstveidā jāpaziņo katram kreditoram un Maksātnespējas administrācijai par fiziskās personas mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plāna izpildes gaitu.

Nemot vērā minēto secināms, ka Maksātnespējas likums uzliek par pienākumu administratoram uzraudzīt kreditoru prasījumu apmierināšanas plāna izpildi, bet viennozīmīgi nav secināms, ka administratoram ir jāpaziņo kreditoriem par bankrota procedūras pabeigšanu un

maksātnespējas procesa izbeigšanu.

[3] Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 185. panta pirmās daļas 1. punktu kārtējie nodokļi un nodevu maksājumi par laika posmu no dienas, kad pasludināts fiziskās personas maksātnespējas process, ir uzskatāmi par fiziskās personas maksātnespējas procesa izdevumiem. Vienlaikus jānorāda, ka kārtējo nodokļu maksājumu parādu izveidošanās bankrota procedūras laikā nav pieļaujama. Proti, ja fiziskajai personai nepietiek naudas līdzekļu maksātnespējas procesa izmaksu segšanai – šajā gadījumā kārtējo nodokļu un nodevu maksājumiem, un sāk veidoties to parāds, tas ir uzskatāms par fiziskās personas maksātnespējas procesa piemērošanas ierobežojumu (Maksātnespējas likuma 152. panta pirmās daļas 2. punkts), kā rezultātā maksātnespējas process ir pārtraucams.

Maksātnespējas likuma 177. panta otrā daļa ir speciāla norma iepretim Maksātnespējas likuma 179. panta otrajai daļai. No Maksātnespējas likuma 177. panta otrās daļas izriet, ka pat veiksmīgi pabeidzot bankrota procedūru, fiziskā persona netiek atbrīvota no plānā norādītajiem, taču bankrota procedūras laikā nesegtajiem nodokļu parādiem, kas uzkrājušies līdz fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanai. No šiem nodokļu parādiem persona varētu tikt atbrīvota vienīgi tad, ja atbilstoši spēkā esošā Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 6. punktam, tā būtu uzsākusi saistību dzēšanas procedūru šajā likumā noteiktajā kārtībā.

[4] Maksātnespējas likuma 155. panta pirmās daļas 4. punktā noteikts, ka fiziskās personas mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plānā jāiekļauj šīs personas maksātnespējas procesa plānotās izmaksas. Ievērojot, ka fiziskās personas kārtējie nodokļi un nodevu maksājumi par laika posmu no dienas, kad pasludināts fiziskās personas maksātnespējas process, saskaņā ar Maksātnespējas likuma 185. panta pirmās daļas 1. punktu ir uzskatāmi par maksātnespējas procesa izdevumiem, tie atbilstoši Maksātnespējas likuma 155. panta pirmās daļas 4. punktam ir jānorāda mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plānā. Līdz ar to, iespējams, bija jāveic fiziskās personas mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plāna grozījumi. Vienlaikus vēršam uzmanību, ka katrā konkrētā gadījumā jāņem vērā visi lietas faktiskie apstākļi un to izvērtējums nav Maksātnespējas kontroles dienesta kompetencē.

Par tiesāšanās izdevumiem¹⁷⁷

Iesniegumā norādīts, ka ar Kurzemes rajona tiesas 2020. gada 4. marta spriedumu lietā SIA "X" (turpmāk šajā skaidrojumā – Parādnieks) tika pasludināta par maksātnespējīgu. Spriedumā saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.¹³ panta desmitās daļas noteikumiem tiesa nolēma iekļaut Parādnieka samaksāto valsts nodevu 70 euro un ar lietas izskatīšanu saistītos izdevumus 3,30 euro maksātnespējas procesa izdevumos.

Ievērojot minēto, lūgts sniegt viedokli, kā šajā gadījumā jārikojas administratoram, proti, vai minētie tiesāšanās izdevumi, kas ir atzīti par maksātnespējas procesa izdevumiem, ir dzēšami no Parādnieka līdzekļiem maksātnespējas pieteikuma iesniedzējam, tas ir, Parādnieka valdes loceklim?

Maksātnespējas likuma 60. panta trešā daļa noteic, ka parādniekam ir pienākums nekavējoties iesniegt juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu, ja pastāv kāda no šā

¹⁷⁷ Maksātnespējas kontroles dienesta 2020. gada 21. aprīļa vēstule Nr. 1-57n/2020/453

likuma 57. panta pirmās daļas 5., 6. vai 9. punktā minētajām juridiskās personas maksātnespējas procesa pazīmēm. Ja pastāv šā likuma 57. panta pirmās daļas 5. punktā minētā pazīme, parādniekam ir pienākums iesniegt juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu gadījumos, kad nav noslēgta vienošanās ar kreditoriem vai nav ierosināta tiesiskās aizsardzības procesa lieta.

Norādāms, ka parādnieks ar maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanu pats atzīst maksātnespējas iestāšanās faktu un brīvprātīgi piekrīt tās negatīvajām sekām – mantas pārdošanai un likvidācijai.¹⁷⁸

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 57. panta ceturtajai daļai juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu tiesai iesniedz Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā.

Civilprocesa likuma 82. panta otrā daļa noteic, ka juridisko personu lietas tiesā ved to amatpersonas, kas darbojas likumā, statūtos vai nolikumā piešķirto pilnvaru ietvaros, vai arī citi juridisko personu pilnvaroti pārstāvji.

Tātad, juridiskās personas lietas tiesā ved to amatpersonas, kas darbojas likumā, statūtos vai nolikumā piešķirto pilnvaru ietvaros. Līdz ar to, iesniedzot parādnieka juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu, persona kā konkrētas sabiedrības valdes loceklis īsteno konkrētās juridiskās personas tiesības un pienākumus un šāda pieteikuma iesniegšana nav personas kā fiziskas personas interešu un ar likumu aizsargāto tiesību aizsardzība.¹⁷⁹

Turklāt pēc tam, kad tiesa ir pieņēmusi lēmumu par juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanu, uzņēmuma vadības pilnvaras tiek apturētas un tās pārņem tiesas iecelts administrators. Atbilstoši Maksātnespējas likuma 4. panta pirmajai daļai juridiskās personas maksātnespējas procesa mērķis ir aizsargāt kreditoru intereses un apmierināt to prasījumus pret parādnieku pēc iespējas pilnīgāk. Lai īstenotu maksātnespējas procesa mērķus, administratoram ir jāveic viss konkrētajā situācijā iespējama, rīkojoties ne vien kā krietnam un rūpīgam saimniekam, bet arī jāpieņem saimnieciski izdevīgākie lēmumi. Tas nozīmē, ka administratoram paredzētas plašas pilnvaras, tostarp pilnvaras pārņemt parādnieka mantu un rīkoties ar to, pieņemt lēmumus, kas ietekmē kreditoru intereses, kā arī kļūt par maksātnespējīgā komersanta vienīgo likumīgo pārstāvi, kam gluži kā komersanta pārvaldes institūcijai ir jāvērtē, kuru no procesa mērķiem sasniegt ir reālāk un kādas darbības ir efektīvākas, lai šo mērķi sasniegtu.¹⁸⁰

No iepriekš minētā secināms, ka valsts nodevu un ar lietas izskatīšanu saistītos izdevumus Parādnieka valdes loceklim atmaksāt nav tiesiska pamata, jo minētos maksājumus pieteikuma iesniedzējam ir jāveic, izpildot Maksātnespējas likuma 60. panta trešajā daļā noteikto pienākumu, kā arī šāda pieteikuma iesniegšana nav personas kā fiziskas personas interešu un ar likumu aizsargāto tiesību aizsardzība, bet gan konkrētās juridiskās personas tiesības un pienākums.

Par iepriekš ieceltā maksātnespējas procesa administratora veiktajām darbībām maksātnespējas procesā¹⁸¹

Vēstulē norādīts, ka ir saņemts iepriekšējā administratora darbības pārskats, kā arī

¹⁷⁸ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta 2012. gada 20. decembra spriedums lietā Nr. SPC-54/2012; Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta 2013. gada 18. janvāra spriedums lietā Nr. SPC-3/2013.

¹⁷⁹ Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2018. gada 24. maija lēmuma Lietā Nr. CA-2221-18/16 motīvu daļas 7.3. punkts.

¹⁸⁰ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2018. gada 21. jūnija spriedums lietā Nr. SKC 193-2018.

¹⁸¹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2020. gada 6. maija vēstule Nr. 1-57n/2020/494

iepriekšējam administratoram ir nosūtīts pieprasījums sniegt paskaidrojumu par atsevišķām administrācijas izmaksu pozīcijām. Vēstulē lūgts sniegt viedokli par to, vai šajā gadījumā atbilstoši Maksātnespējas likuma 170. panta prasībām iepriekšējā administratora veiktās administrācijas izmaksas būtu jāapstiprina kreditoru sapulcei pie apstākļiem, ka administrators veica ierobežotu saimniecisko darbību, kā arī lūgts norādīt iespējamo rīcību, ja kreditoru sapulce minētās izmaksas neapstiprina.

[1] Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 170. panta pirmo daļu ar juridiskās personas maksātnespējas procesa nodrošināšanu saistītie šā procesa izdevumi, izņemot izdevumus, kas saistīti ar mantu, kura kalpo par nodrošinājumu, kā arī parādnieka saimnieciskās darbības turpināšanas pilnā vai ierobežotā apmērā nodrošināšanu, ja kreditoru sapulce tos nav atzinusi par pamatotiem, nedrīkst pārsniegt:

- 1) piecu procentu apmēru no mantas novērtējuma, ja ir sastādīts mantas pārdošanas plāns;
- 2) juridiskās personas maksātnespējas procesa depozīta apmēru, ja ir sastādīts ziņojums par mantas neesamību.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 67. panta 13. punktu administratoram pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas papildus šajā likumā noteiktajām vispārīgajām administratora tiesībām ir tiesības pieaicināt speciālistus, lai nodrošinātu efektīvu un likumīgu juridiskās personas maksātnespējas procesu, un ar kreditoru sapulces piekrišanu segt ar to saistītās izmaksas no parādnieka vai citiem juridiskās personas maksātnespējas procesa līdzekļiem.

No minētajām tiesību normām izriet, ka kreditoru sapulcei ir jāapstiprina tie izdevumi, kas pārsniedz Maksātnespējas likuma 170. panta pirmās daļas 1. un 2. punktā noteikto apmēru, izņemot izdevumus, kas ir saistīti ar mantu, kura kalpo par nodrošinājumu un parādnieka saimnieciskās darbības turpināšanas pilnā vai ierobežotā apmērā nodrošināšanu, kā arī tie izdevumi, kas saistīti ar speciālistu pieaicināšanu.

[2] Maksātnespējas kontroles dienests vērš uzmanību turpmāk norādītajiem apstākļiem, kas jāņem vērā, atzīstot maksātnespējas procesā veiktos maksājumus par izdevumiem, kas saistīti ar saimnieciskās darbības turpināšanas nodrošināšanu, un, nododot ar saimnieciskās darbības turpināšanas nodrošināšanu nesaistītus izdevumus balsošanai kreditoru sapulcē.

[2.1] Maksātnespējas procesa laikā veiktos maksājumus ir pamatoti atzīt par izdevumiem, kas saistīti ar saimnieciskās darbības turpināšanas nodrošināšanu tad, ja šie izdevumi ir pamatoti pēc būtības, tostarp tos ir iespējams precīzi attiecināt uz saimnieciskās darbības ietvaros veiktajām darbībām, kas atbilst Maksātnespējas likuma mērķa sasniegšanai, kā arī tad, ja šos izdevumus ir iespējams pamatot ar dokumentiem.

Līdz ar to, lai atzītu iepriekšējā administratora pienākumu veikšanas laikā veiktos maksājumus par izdevumiem, kas saistīti ar Parādnieka saimnieciskās darbības turpināšanas nodrošināšanu, ir nepieciešams pārliecināties par to pamatotību pēc būtības, tostarp izvērtēt, vai izdevumu pamatā veiktās darbības ir atzīstamas par saimniecisko darbību, nevis Parādnieka mantas pārdošanu, vai minētās darbības faktiski ir notikušas, kā arī to, vai šīs darbības bija nepieciešamas. Tāpat, lai atzītu iepriekšējā administratora pienākumu veikšanas laikā veiktos maksājumus par izdevumiem, kas saistīti ar saimnieciskās darbības turpināšanas nodrošināšanu, jāpārliecinās, vai šie izdevumi (to veids un apmērs) izriet no izmaksu pamatojošajiem dokumentiem, tostarp jāpārbauda, vai Parādnieka maksātnespējas procesa izmaksās iekļautie izdevumi ir pamatoti ar rēķiniem, čekiem u.c. dokumentiem, kā arī jāpārbauda, vai bezskaidras naudas maksājumu veikšana ir atspoguļota konta pārskatos.

Ja izdevumi, kas pārsniedz Maksātnespējas likuma 170. panta pirmās daļas 1. un 2. punktā noteikto apmēru, ir pamatoti, taču nav saistīti ar saimnieciskās darbības turpināšanas nodrošināšanu, tie ir nododami balsošanai kreditoru sapulcē.

[2.2] Attiecībā par izdevumu apstiprināšanu kreditoru sapulcē Maksātnespējas kontroles dienests vērs uzmanību, ka administrators ir atbildīgs par to, lai kreditoriem uz balsošanu nodotās izmaksas būtu tiesiskas, tostarp, lai kreditoru sapulcei uz balsošanu nodotie izdevumi būtu pamatoti un saistīti ar konkrētā maksātnespējas procesa nodrošināšanu.

Tiesu praksē atzīts, ka atbilstoši Maksātnespējas likuma 86. pantam un 88. pantam tieši administrators ir atbildīgs par kreditoru sapulces vadīšanu, dienas kārtībā skatāmajiem jautājumiem. Tieši administrators, nevis kreditora, kompetencē ir maksātnespējas procesa likumīgas norises nodrošināšana (skat. Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2019. gada 26. jūlija lēmuma lietā Nr. C29648115 17. lpp.).

Līdz ar to jaunajam administratoram, izdarot apsvērumus par iepriekš ieceltā administrators izdevumu apstiprināšanu kreditoru sapulcē, nepieciešams pārliecināties par to, vai šie izdevumi ir pamatoti pēc būtības, tostarp izvērtēt, vai izdevumu pamatā veiktās darbības ir notikušas, vai tās bija nepieciešamas, jāpārbauda, vai izdevumos nav iekļautas aptuvenas summas, kuras nav iespējams precīzi attiecināt uz Parādnieka maksātnespējas procesu, piemēram, konstanti biroja nomas izdevumi, kā arī jāpievērš uzmanība administrators darbības pārskatā norādītajai informācijai un jāpārbauda, vai administratore nav veikusi maksājumus ar viņu saistītām personām. Tāpat, lai nodotu kreditoru sapulcei balsošanai Parādnieka maksātnespējas procesa izdevumus, nepieciešams pārliecināties par to, vai šie izdevumi (to veids un apmērs) izriet no izmaksu pamatojošajiem dokumentiem, tostarp jāpārbauda, vai maksātnespējas procesa izmaksās iekļautie izdevumi ir pamatoti ar rēķiniem, čekiem u.c. dokumentiem, kā arī vai bezskaidras naudas maksājumu veikšana ir atspoguļota konta pārskatos.

[3] Attiecībā par situāciju, kad administrators konstatē, ka iepriekš ieceltais administrators no parādnieka naudas līdzekļiem ir sedzis nepamatotas izmaksas, tostarp administrators atlīdzību, un situāciju, kad kreditoru sapulce neapstiprina iepriekšējā administrators segtās izmaksas, vērsam uzmanību turpmāk minētajam.

Gadījumos, ja iepriekš ieceltais administrators no parādnieka naudas līdzekļiem ir sedzis nepamatotus izdevumus, kurus līdz nav pamata nodot balsošanai kreditoru sapulcei, kā arī nepamatoti izmaksājis sev atlīdzību, kura viņam nepienākas, tostarp uz Maksātnespējas likuma 169. panta sestās daļas pamata, šie maksājumi ir atprasāmi no iepriekš ieceltā administrators.

Ja administrators kreditoru sapulcei uz balsošanu ir nodevis objektīvi pamatotus iepriekšējā administrators pienākumu veikšanas laikā radušos izdevumus, taču kreditoru sapulce tos atzīst par nepamatotiem, administratoram saskaņā ar Maksātnespējas likuma 91. panta trešo daļu kreditoru sapulces lēmumu ir iespējams pārsūdzēt tiesā. Ja tiesa administrators sūdzību noraida, kreditoru interesēs šie izdevumi ir atprasāmi no iepriekš ieceltā administrators.

Par tiesu izpildītāja ieturētajiem naudas līdzekļiem¹⁸²

Iesniegumā norādīts, ka maksātnespējas reģistrā 2019. gada 29. novembrī izdarīts ieraksts par fiziskās personas (turpmāk šajā skaidrojumā – Parādnieks) maksātnespējas procesa pasludināšanu. Iesniedzējs pieteica nenodrošinātā kreditora prasījumu pret Parādnieku par summu 5147,44 euro.

¹⁸² Maksātnespējas kontroles dienesta 2020. gada 30. aprīļa vēstule Nr. 1-57n/2020/485

Iesniedzēja prasījums ir radies no iztiesātas parāda lietas, kas līdz maksātnespējas procesa pasludināšanai atradās pie zvērināta tiesu izpildītāja piespiedu piedziņā. Pie tam – šis parāds ir arī cedēts. Iesniedzēja pieteiktais kreditora prasījums ir iekļauts kreditoru prasījumu reģistrā.

Vienlaicīgi ar kreditora prasījuma pieteikšanu, Parādnieka tā brīža administrators tika informēts, ka Iesniedzēja rīcībā ir informācija, ka zvērināts tiesu izpildītājs no Parādnieka pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas ir ieturējis naudas līdzekļus apmēram 1191,00 euro apmērā, kas būtu novirzāmi Iesniedzēja pieteiktā prasījuma dzēšanai, jo ieturējumi tika veikti konkrētā izpildu lietā. Tomēr zvērināts tiesu izpildītājs līdz Parādnieka maksātnespēja procesa pasludināšanai šos naudas līdzekļus vēl nebija pārskaitījis Iesniedzējam.

Zvērināts tiesu izpildītājs arī šobrīd naudas līdzekļus nepārskaita Iesniedzējam, jo viņš uzskata, ka tie bankrota procedūras laikā ir jāatdod administratoram, lai tos sadalītu visiem kreditoriem proporcionāli pieteiktajam prasījumam. Savukārt administrators uzskatīja, ka naudas līdzekļus viņa nav tiesīga sadalīt citiem kreditoriem, jo tie ir ieturēti pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas. Kā arī viņai nav tiesības dot rīkojumu zvērinātam tiesu izpildītājam naudas līdzekļus pārskaitīt tikai Iesniedzējam.

Atšķirībā no juridiskās personas maksātnespējas procesa, Maksātnespējas likumā nav iekļauts regulējums, kā administratoram būtu jārikojas tādos gadījumos, ja pie zvērināta tiesu izpildītāja atrodas naudas līdzekļi, kas no fiziskas personas ieturēti pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas.

Parādnieka maksātnespējas procesā iepriekšējais administrators kreditoriem jau bija atsūtījis paziņojumu par bankrota procedūras pabeigšanu. Tajā nebija minēts neviens vārds par to, ka faktiski "karājas gaisā" apmēram 1191,00 euro, par kuriem nav izlemts, ko darīt. Ja šie naudas līdzekļi ar administratora ziņu tiek novirzīti tikai Iesniedzēja pieteiktā kreditora prasījuma dzēšanai vai arī proporcionāli katram kreditoram, tad tas būtu jāatspoguļo gan kreditoru prasījumu reģistrā, gan paziņojumā gan bankrota procedūras pabeigšanu, gan arī izmaksu sarakstā.

Iesniedzēja pieteiktais kreditora prasījums, salīdzinājumā ar pieteikto prasījumu kopsummu, nesasniedz pat 7%, minēto naudas līdzekļu sadales gadījumā Iesniedzējs neiegūtu pat 100,00 euro. Iesniedzēja ieskatā, naudas sadalīšana starp visiem kreditoriem būtu vērtējama kā būtisks kreditora tiesību ierobežojums, minētie naudas līdzekļi ir atgūti konkrētā izpildu lietā pirms Parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanas.

Ja bankrota procedūras laikā netiks izlemts, kas jādara ar šiem naudas līdzekļiem, tad pēc Parādnieka maksātnespējas procesa pabeigšanas (ja tiks izpildīts saistību dzēšanas plāns un tiesa nolems parādnieku atbrīvot no atlikušajām parādsaistībām), zvērinātam tiesu izpildītājam būs pienākums šos naudas līdzekļus atskaitīt atpakaļ Parādniekam. Šāds risinājums arī būs nelogisks, jo atskaitītā naudas summa pārsniegs to naudas summu, ko Iesniedzējs no Parādnieka būs atguvusi visā saistību dzēšanas procedūras laikā.

Nemot vērā iepriekš minēto, kā arī to, ka Parādnieka maksātnespējas procesā jau ir saņemts paziņojums par bankrota procedūras pabeigšanu, lūgts steidzamības kārtībā (jo šis viedoklis ir jāuzzina, pirms tiek pasludināta saistību dzēšanas procedūra) sniegt viedokli, kā būtu pareizāk rīkoties ar šiem naudas līdzekļiem, kas ir ieturēti konkrētā izpildu lietā pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas:

- 1) tie būtu pilnā apmērā atdodami Iesniedzējam (jo tie ir ieturēti Iesniedzēja izpildu lietā);
- 2) tie būtu sadalāmi visiem kreditoriem, proporcionāli pieteiktajam galvenajam prasījumam;

3) *cits variants.*

Maksātnespējas likuma 137. pantā ir uzskaitītas darbības, kuru veikšana administratoram ir obligāta un, no kuru pienācīgas izpildes ir atkarīgs, vai tiks nodrošināta procesa likumīga un efektīva norise.

Maksātnespējas likuma 137. panta 3., 4. un 12. punkts noteic, ka pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas un bankrota procedūras uzsākšanas administrators apzina parādnieka mantu un saistības, pieprasa un saņem no parādnieka, kā arī no valsts iestādēm un kredītiestādēm ziņas, kas nepieciešamas, lai apzinātu parādnieka mantu un saistības, kā arī citu informāciju fiziskās personas maksātnespējas procesa ietvaros, kā arī pārstāv parādnieku ar fiziskās personas maksātnespējas procesu saistītajos jautājumos.

Turklāt Maksātnespējas likuma 137. panta 3. punktā noteiktā parādnieka mantas un saistību apzināšana ir viens no administratora pamatpienākumiem, no kura izpildes ir atkarīga turpmākā procesa virzība (piemēram, šķēršļu konstatēšana saistību dzēšanas procedūras piemērošanai, veikto darījumu apstrīdēšana vai iespējamo debitoru konstatēšana, kā arī faktiskajai situācijai atbilstoša mantas pārdošanas plāna vai ziņojuma par mantas neesamību sagatavošana).

Būtiski norādīt, ka saskaņā ar Civilprocesa likuma 562. panta 2.¹ daļu tiesu izpildītājs šā likuma 560. panta 7. un 8. punktā minētajos gadījumos uz izpildu lietvedības apturēšanas laiku aptur izdoto rīkojumu darbību, saglabājot piemērotos piespiedu izpildes līdzekļus. Tiesu izpildītājs paziņo mantas glabātājam par pienākumu nodot administratoram mantu, kuras pārdošana nav uzsākta. Piemērotie piespiedu izpildes līdzekļi atceļami, ja iesniegts administratora pieteikums par mantas nepieciešamību bankrota procedūras ietvaros. Tādējādi atbilstoši likumā noteiktajam, piemēroto piespiedu izpildes līdzekļu darbība var tikt atcelta tikai, saņemot attiecīgu administratora pieteikumu.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 134. panta otrās daļas 1. punktam pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas tiek apturēta izpildu lietvedība lietās par piespriesto, bet nepiedzīto summu piedziņu un lietās par parādnieka saistību izpildīšanu tiesas ceļā.

Maksātnespējas likuma 10. pants noteic, ka fiziskajām personām piemēro uz juridiskajām personām attiecināmos noteikumus, ja šajā likumā nav noteikts citādi. Līdzīgs nosacījums ietverts arī Maksātnespējas likuma 128. panta pirmajā daļā, paredzot, ka fiziskās personas maksātnespējas procesam tiek piemēroti juridiskās personas maksātnespējas procesa noteikumi, ievērojot šīs nodaļas noteikumus.

Pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas un bankrota procedūras uzsākšanas administrators pārstāv parādnieku ar fiziskās personas maksātnespējas procesu saistītajos jautājumos atbilstoši Maksātnespējas likuma 137. panta 12. punktam.

Attiecīgi Maksātnespējas likuma 65. panta 12. punkts noteic, ka pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas administrators iesniedz tiesu izpildītājam pieteikumu par izpildu lietvedības izbeigšanu lietās par piespriesto, bet no parādnieka nepiedzīto summu piedziņu un lietās par saistību izpildīšanu tiesas ceļā.

Lai gan Maksātnespējas likums tieši nenoteic, pēc kā iniciatīvas pieņemams lēmums par izpildu lietvedības apturēšanu, tomēr tiesu praksē vairākkārt atzīts, ka paziņot tiesu izpildītājam par fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanu ir šajā procesā ieceltā administratora pienākums.¹⁸³

¹⁸³ Civilprocesa likuma komentāri. III daļa (61. - 86. nodaļa). Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna zinātniskajā redakcijā.- 4 Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014, 299. lpp.

Normatīvie akti neparedz zvērināta tiesu izpildītāja pienākumu pārlicināties pirms katras veicamās izpildu darbības par parādnieka maksātspēju. Šādu secinājuma izdarījusi arī Augstākās tiesas Civillietu tiesu palāta, norādot, ka tiesu izpildītājam nav pienākums katru dienu veikt visu viņa lietvedībā esošo parādnieku maksātnespējas uzraudzību, lai konstatētu parādnieka maksātnespējas pasludināšanas faktu.¹⁸⁴

Turklāt pienākums paziņot tiesu izpildītājam par parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanu, lūdzot apturēt izpildu lietvedību un atcelt piemērotos piespiedu izpildes līdzekļus, izriet arī no fakta, ka pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas administrators rīkojas ar parādnieka mantu, risinot jautājumus par saistību izpildi un kreditoru prasījumu apmierināšanu, un lietās, kas skar fiziskās personas mantisko stāvokli, tiesā uzstājas fiziskās personas vietā un īsteno visas no procesuālo tiesību normām izrietošās tiesības un pienākumus.¹⁸⁵

Minētais attiecināms arī uz tiesas nolēmumu piespiedu izpildes procesu, kurā fiziskā persona ir parādnieks un kas ir tiešā veidā saistīts ar fiziskās personas mantu.¹⁸⁶

Parādnieka maksātnespējas procesa laikā administrators ir tā persona, kas nepastarpināti īsteno kreditoru kopuma intereses, kas vērstas uz maksimālu parādnieka saistību izpildi – kreditoru prasījumu apmierināšanu.

No Maksātnespējas likumā noteiktajiem administratora pienākumiem izriet, ka administratoram, lai sasniegtu maksātnespējas procesa mērķi, ir jāveic daudz un dažādas aktīvas darbības – ir jāapzina parādnieka manta, jāizvērtē parādnieka veiktie darījumi, jāveic pilna dokumentu inventarizācija, tostarp, lai pārlicinātos, kādas darbības vēl nepieciešams veikt, lai maksimāli apmierinātu pieteikto kreditoru prasījumus, tādējādi veicinot parādnieka saistību izpildi.¹⁸⁷ Tāpat administratoram ir jāveic aktīvas darbības, lai nodrošinātu ne vien parādnieka interešu aizsardzību, bet arī nodrošinātu kreditoru galvenās intereses – gūt sava prasījuma pēc iespējas pilnīgāku apmierinājumu.

Līdz ar to administratoram, apzinot parādnieka mantu un konstatējot, ka tiesu izpildītāja kontā ir ieturēti parādnieka naudas līdzekļi, ir jāveic savlaicīgas darbības, lai šie naudas līdzekļi tiktu iekļauti parādnieka mantā, no kuras sedzami kreditoru prasījumi. No minētā vienlaikus izriet, ka zvērinātam tiesu izpildītājam ir pienākums naudas līdzekļus nodot administratoram kreditoru prasījumu segšanai atbilstoši Maksātnespējas likumā noteiktajai kārtībai.

Saistībā ar minēto būtiski norādīt, ka 2015. gada 1. martā stājās spēkā Maksātnespējas likuma grozījumi, kas ietver norēķinu konta atvēršanas regulējuma maiņu vienīgi fiziskās personas maksātnespējas procesa ietvaros. Proti, saskaņā ar Maksātnespējas likuma 137. panta 1. punktu¹⁸⁸ pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas un bankrota procedūras uzsākšanas administrators atver uz sava vārda kontu kredītiestādē kreditoru prasījumu apmierināšanai bankrota procedūras ietvaros, ja administratoram tiek nodoti naudas līdzekļi saskaņā ar šā likuma 139. panta 2. punktu vai parādnieka maksātnespējas procesa ietvaros ir paredzēta mantas

¹⁸⁴ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2013. gada 4. jūnija lēmums lietā Nr. C04405812, PAC-0904.

¹⁸⁵ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2014. gada 22. maija lēmums lietā Nr. SKA-691, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2015. gada 22. aprīļa spriedums lietā Nr. SPC-8, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2018. gada 27. februāra spriedums lietā Nr. SKC-98.

¹⁸⁶ Rīgas rajona tiesas 2018. gada 29. jūnija lēmums lietā Nr. C33433918.

¹⁸⁷ Rīgas rajona Latgales priekšpilsētas tiesas 2019. gada 20. novembra lēmums lietā Nr. 29489219.

¹⁸⁸ Maksātnespējas likuma redakcija, kas ir spēkā no 2015. gada 1. marta un saskaņā ar Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 17. punktu ir piemērojama fiziskās personas maksātnespējas procesiem, kas pasludināti, sākot ar 2015. gada 1. martu.

pārdošana.

No minētā secināms, ka administratoram fiziskās personas maksātnespējas procesā norēķinu konts uz sava vārda jāatver vienīgi tajos gadījumos, kad parādniekam ir manta, kura tiks pārdota, vai naudas līdzekļi, kas ir jānodod administratoram.

Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā tiesu izpildītāja ieturētie naudas līdzekļi ir pielīdzināmi Maksātnespējas likuma 139. panta 2. punktā minētajai parādnieka mantai, kas ir nododama administratoram un no kuras ir sedzami kreditoru prasījumi atbilstoši Maksātnespējas likuma 147. panta ceturtajā daļā noteiktajai kārtībai.

Vienlaikus norādāms, ka saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.³⁰ panta pirmo daļu pēc administratora pieteikuma tiesa lemj par bankrota procedūras pabeigšanu. Savukārt minētā panta otrā daļa noteic šādā pieteikumā norādāmo nepieciešamo informāciju, tajā skaitā, par bankrota procedūras ietvaros veiktajiem pasākumiem. Līdz ar to jāņem vērā, ka parādnieka bankrota procedūra nevar tikt pabeigta, kamēr administrators bankrota procedūras ietvaros nav veicis visas bankrota procedūras ietvaros nepieciešamās darbības, tajā skaitā darbības, kas saistītas ar parādnieka mantas pārdošanu un atgūšanu.¹⁸⁹ Attiecīgi jautājums par to, vai administratora pieteikums tiesai par bankrota procedūras pabeigšanu ir apmierināms, ir tiesas ekskluzīvā kompetencē.

Par sprieduma izpildes izdevumiem maksātnespējas procesā¹⁹⁰

Iesniegumā norādīts, ka atbilstoši Maksātnespējas likuma 65. panta 12. punktam, 2020. gada 25. martā iesniegts pieteikumu par izpildu lietvedības izbeigšanu zvērinātai tiesu izpildītājai. 2020. gada 31. martā no zvērinātas tiesu izpildītājas saņemts rīkojums par spriedumu izpildes iekļaušanu maksātnespējas procesa izdevumos izpildu lietā, atsaucoties uz Maksātnespējas likuma 170. panta otrās daļas 12. punktu.

Izpētot tiesu praksi un secinot, ka šādi zvērināta tiesu izpildītāja sprieduma izpildes izdevumi ir jāpiesaka kā kreditora prasījums Maksātnespējas likumā noteiktajā kārtībā un, proti, piedzinējs šajā gadījumā ir VID, pamatojoties uz kura 2018. gada 22. novembrī izdoto lēmumu, tika uzsākta piedziņas lieta. Zvērināts tiesu izpildītājs ir izrakstījis sprieduma izpildes aprēķinu administratoram, zinot, ka parādniekam nav mantas un aktīvu.

Ņemot vērā minēto, kā arī, lai neaizskartu parādnieka kreditoru kopuma intereses, lūgts sniegt skaidrojumu, kā šajā gadījumā rīkoties.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 170. panta otrās daļas 12. punktu juridiskās personas maksātnespējas procesa izdevumos, cita starpā, iekļauj sprieduma izpildes izdevumus, ja administrators saskaņā ar šā likuma 65. panta 12. punktu un 67. panta 14. punktu pieprasījis sprieduma izpildes lietvedības izbeigšanu. Tulkojot minēto normu gramatiski, secināms, ka administratoram ir tiesības iekļaut maksātnespējas procesa izdevumos ne tikai tos izdevumus, kas tiesu izpildītājam radušies, izpildot administratora lūgumu (izbeigt lietvedību vai atcelt izsoles), bet arī visas pārējās izmaksas, kas tiesu izpildītājam radās sprieduma izpildes ietvaros.

Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā minētais nav pretrunā ar kreditoru vienlīdzības principu ņemot vērā, ka gadījumā, ja piedziņas ietvaros ir atgūta naudas summa, tā tiks novirzīta proporcionālai kreditoru prasījumu segšanai atbilstoši Maksātnespējas likumā noteiktajam, nevis

¹⁸⁹ Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2018. gada 23. marta lēmums lietā Nr. C-0142-18.

¹⁹⁰ Maksātnespējas kontroles dienesta 2020. gada 8. maija vēstule Nr. 1-57n/2020/502

kādam noteiktam kreditoram (piedzīnējam). Ņemot vērā minēto, nebūtu pamata izpildu lietvedības ietvaros radušos izdevumu segšanas slogu uzlikt vienīgi piedzīnējam. Vēl jo vairāk, Civilprocesa likuma 568. panta pirmajā daļā ir nepārprotami noteikts, ka sprieduma izpilde notiek uz parādnieka rēķina.

Tieslietu ministrija norāda, ka atbilstoši izpildes procesu regulējošām tiesību normām izpildes process notiek uz parādnieka rēķina. Izpildes procesa nodrošināšana neizbēgami saistās ar izmaksām. Līdz ar to piespiedu izpildes procesa ietvaros no parādnieka tiek piedzīta ne vien kreditoram (piedzīnējam) nenomaksātā pamata parāda summa, bet arī visi izpildes procesa laikā radušies sprieduma izpildes izdevumi: valsts nodeva par izpildu dokumenta iesniegšanu izpildei, zvērināta tiesu izpildītāja amata atlīdzība taksas apmērā un izpildu darbību veikšanai nepieciešamie izdevumi. Ņemot vērā minēto, parādniekam ir jārēķinās, ka līdz ar brīdi, kad parāda piedzīnā iesaistīts zvērināts tiesu izpildītājs, parāda kopējais apjoms būs lielāks, nekā nokārtojot to brīvprātīgas parāda nomaksas laikā.¹⁹¹

Maksātnespējas likuma normās par fiziskās personas maksātnespējas procesu likumdevējs nav ietvēris analogisku normu par sprieduma izpildes izdevumu segšanas kārtību vai atrunājis citu kārtību, kādā sedzami pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas radušies sprieduma izpildes izdevumi. Tai pašā laikā izpildu lietā radušos ar izpildes procesa nodrošināšanu saistītos faktiskos izdevumus nevar padarīt par nebijušiem, jo izpildu darbību veikšanai nepieciešamo pakalpojumu sniedzēji nezaudē savas tiesības prasīt sniegto pakalpojumu apmaksu tikai tādēļ, ka izpildu lietvedība kaut kādu iemeslu dēļ izbeidzama. Ņemot vērā likumdevēja konceptuālo atziņu, ka sprieduma izpildes izdevumi ir sedzami arī gadījumos, kad parādniekam pasludināts maksātnespējas process, turklāt šie izdevumi nav uzskatāmi par klasisku kreditora prasījumu Maksātnespējas likuma izpratnē, sprieduma izpildes izdevumu piedzīnā turpināma arī pēc tam, kad tiesa pieņēmusi lēmumu par saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu.¹⁹²

Kā norāda G.Bērziņš, Maksātnespējas likuma 6. pantā ir noteikti maksātnespējas procesā piemērojamie principi. Viens no šiem principiem ir patvaļas aizlieguma princips – kreditors un parādnieks nedrīkst veikt individuālas darbības, kas nodara kaitējumu kreditoru kopuma interesēm. Attiecīgajā procesā iesaistīto personu atsevišķās intereses nevar dominēt pār likuma mērķi un principiem. Nav šaubu, ka zvērināts tiesu izpildītājs, kurš vēlas atlīdzināt amata atlīdzības izmaksas, uzskatāms par parādnieka maksātnespējas procesā iesaistīto personu.¹⁹³

Papildus norādām, ka Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesa 2013. gada 30. septembra lēmumā lietā Nr. C29728013 norāda, ka sprieduma izpildes izdevumus maksātnespējas procesa izdevumos iekļauj vienīgi tādos gadījumos, ja administrators ir pieprasījis tiesu izpildītājam atcelt jau izsludinātās izsoles (proti, pamatojoties vienīgi uz Maksātnespējas likuma 67. panta 14. punktu). Tiesas ieskatā šādā gadījumā nebūtu pamata pieprasīt apmaksāt sprieduma izpildes izdevumus piedzīnējam, jo jau izsludinātu izsoļu atcelšana notiek no piedzīnēja neatkarīgu apstākļu dēļ, proti, administrators īsteno sev ar likumu piešķirtās tiesības. Savukārt visos pārējos gadījumos (ierosināta izpildu lietvedība, kuras ietvaros nav izsludinātās izsoles vai izsludinātās izsoles nav pieprasīts atcelt) sprieduma izpildes izdevumus sedz no parādnieka līdzekļiem vai arī tos apmaksā piedzīnējs, ja parādniekam līdzekļu nav. Papildus minētajā lēmumā ir norādīts, ka gadījumā, ja tiesu izpildītājs, uzsākot izpildu darbības, nav pieprasījis piedzīnējam samaksāt

¹⁹¹ Kruka I., Bērziņš G., Tieslietu ministrija. Domstarpības par sprieduma izpildes izdevumiem fiziskās personas maksātnespējas procesā.. Jurista Vārds, 2020.gada 25.februāris, Nr.8 (1118).

¹⁹² Kruka I., Bērziņš G., Tieslietu ministrija. Domstarpības par sprieduma izpildes izdevumiem fiziskās personas maksātnespējas procesā.. Jurista Vārds, 2020.gada 25.februāris, Nr.8 (1118).

¹⁹³ Turpat.

sprieduma izpildes izdevumus, par sprieduma izpildes izdevumiem tiesu izpildītājs ir tiesīgs iesniegt kreditora prasījumu.¹⁹⁴ Arī Rīgas apgabaltiesa 2013. gada 21. janvāra lēmumā lietā Nr. C33512712 vērs uzmanību, ka administratoram, saņemot tiesu izpildītāja aprēķinu izpildu lietā, būtu jāpieņem lēmums par tā atzīšanu vai neatzīšanu, tādējādi pielīdzinot tiesu izpildītāja aprēķinu kreditora prasījumam.¹⁹⁵

Vienlaikus norādāms, ka Rīgas apgabaltiesa 2015. gada 13. aprīļa lēmumā civillietā Nr. C27103615 ir vērsusi uzmanību, ka līdz brīdim, kad tiek pieņemts lēmums par izpildu lietvedības izbeigšanu uz administratora pieteikuma pamata, tiesu izpildītājam ir ne tikai tiesības, bet arī likumā noteikts pienākums veikt visas Civilprocesa likumā noteiktās izpildu darbības tiesas nolēmuma piespiedu izpildei.¹⁹⁶ Ņemot vērā minēto, Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā nav samērīgi noteikt, ka tiesu izpildītājam ir jāiesniedz kreditora prasījums, lai pretendētu uz izpildu lietvedības ietvaros radušos izdevumu segšanu juridiskas personas maksātnespējas procesā, jo tieši no administratora rīcības efektivitātes ir atkarīgs izpildu lietvedības ietvaros veikto darbību apjoms. Būtiski, ka tiesu izpildītājs, pretēji parādnieka kreditoriem, nav tiesīgs aizstāvēt savas intereses, pēc savas iniciatīvas apturot izpildu darbības, lai nepalielinātos tā "kreditora prasījums" pret parādnieku.

Papildus jāņem vērā, ka saskaņā ar Civilprocesa likuma 563. panta otro daļu tiesu izpildītājam ir tiesības ieturēt sprieduma izpildes izdevumus un tikai atlikušo naudu nodod administratoram. No minētā secināms, ka likumdevējs ir noteicis prioritāti izpildu lietas ietvaros radušos izmaksu segšanai, proti, tie ir sedzami pirms parādnieka kreditoru prasījumu apmierināšanas. Norādāms, ka ne minētajā Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas lēmumā, ne Rīgas apgabaltiesas 2013. gada 21. janvāra lēmumā tiesa nav vērtējusi, kādu apstākļu dēļ tiesu izpildītājam gadījumā, ja izpildu lietvedības ietvaros tomēr netika iegūti līdzekļi, no kā būtu iespējams segt sprieduma izpildes izdevumus, būtu jāiesniedz kreditora prasījums.

Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā nebūtu pamatoti sprieduma izpildes izdevumu segšanas prioritāti noteikt, vadoties no parādnieka finansiālā stāvokļa un tiesu izpildītāja iespējām atgūt naudas līdzekļus sprieduma izpildei.

Par informācijas ievadīšanu EMUS¹⁹⁷

Lūgts sniegt skaidrojumu par šādiem ar EMUS saistītiem jautājumiem:

1. Vai no kreditora saņemtā naudas summa, kas ieskaitīta parādnieka kontā izmaksu segšanai, EMUS jāievada arī pie iegūtajiem līdzekļiem, vai tikai pie izmaksām, kur attiecīgais kreditors tiek norādīts kā izmaksu finansētājs?

2. Ja izmaksu sadaļā pie katras izmaksu pozīcijas tiek norādīts finansētājs, vai informācija par finansētāju ir jānorāda arī sadaļā "Finansētājs"? Gadījumā, ja nav jānorāda, tad kādos gadījumos šī sadaļa ir jāaizpilda?

3. Vai naudas līdzekļi, kas no Valsts kases marta mēnesī ieskaitīti parādnieka kontā ar maksājuma mērķi "COVID-19 likuma 6. pants", ir jāatspoguļo EMUS kā iegūtie līdzekļi?

4. Vai un kā EMUS jāatspoguļo darbības ar parādnieka kontā iemaksāto izsoles nodrošinājumu – iemaksāšana, naudas līdzekļu atgriešana izsoles dalībniekiem?

¹⁹⁴ Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2013. gada 30. septembra lēmums lietā Nr. C29728013

¹⁹⁵ Rīgas apgabaltiesas 2013. gada 21. janvāra lēmums lietā Nr. C33512712.

¹⁹⁶ Rīgas apgabaltiesas 2015. gada 13. aprīļa lēmums lietā Nr. C27103615

¹⁹⁷ Maksātnespējas kontroles dienesta 2020. gada 5. maija vēstule Nr. 1-55n/2020/133

5. Vai sadaļā "Parādnieka manta" no parādnieka mantas pārdošanas iegūto līdzekļu summa jānorāda ar vai bez PVN?

6. Vai sadaļā "Parādnieka manta" jāatspoguļo nosolītāja ieskaitītā nosolītā izsoles maksa un arī ieskaitītās valsts un kancelejas un nodevas. Gadījumā, ja jāatspoguļo tikai nosolītā izsoles maksa (pirkuma maksa), tad kā EMUS jāatspoguļo no nosolītāja saņemtos valsts un kancelejas nodevu maksājumus?

7. Vai valsts nodevu (valsts nodeva par pieteikuma iesniegšanu tiesā un par īpašumtiesību nostiprināšanu) un kancelejas nodevas maksājumus jāatspoguļo izmaksu sadaļā? Gadījumā, ja ir jāatspoguļo, tad kas ir jānorāda kā finansētājs?

8. Vai parādnieka kontā saņemtais maksātnespējas procesa depozīts, no kā segta administratora atlīdzība, EMUS ir norādāms kā iegūtie līdzekļi no neieķīlātās mantas, vai arī tikai kā izmaksas, kas segtas no maksātnespējas procesa depozīta?

9. Ja naudas līdzekļi, kas iegūti pārdodot mantu vai atgūstot debitora parādus, norādīti sadaļā "Parādnieka manta", vai tie ir jānorāda arī sadaļā "Iegūtie līdzekļi"? Gadījumā, ja sadaļā "Iegūtie līdzekļi" nav jāatspoguļo minētie iegūtie līdzekļi, tad kas ir jāatspoguļo sadaļā "Iegūtie līdzekļi"?

10. Ja pēc kreditora prasījuma apmierināšanas informācija par kreditoram izmaksāto summu norādīta EMUS konkrētā kreditora kartītē laukā "Apmierinātā summa", vai minētā summa jāatspoguļo vēl kādā EMUS sadaļā?

11. Vai EMUS turpmāk visu informāciju (kas tiks iekļauta administratora darbības pārskatā) par iepriekšējo mēnesi var ievadīt līdz tekošā mēneša 5. datumam (pārskata ģenerēšanas datumam), ņemot vērā, ka EMUS ieviestas jaunas funkcionalitātes, tai skaitā ieviesti jauni lauki "Pārskata periods, uz kuru summa attiecināma" un "Pārskata periods, uz kuru informācija attiecināma"?

12. Kas ir jānorāda sadaļā "Kreditora pilnvarotais (ziņu saņemšanai e-pakalpojumā)", vai tā ir jāizpilda arī tad, ja kreditora prasījumu iesniegusi valsts vai pašvaldību institūcija, un vai kreditors EMUS e-pakalpojumā redz visu nepieciešamo informāciju, ja tā kreditora prasījuma sadaļā nav aizpildīta minētā sadaļa par pilnvaroto pārstāvi?

Attiecībā uz jautājumu, vai no kreditora saņemtā naudas summa, kas ieskaitīta parādnieka kontā izmaksu segšanai, EMUS jāievada arī pie iegūtajiem līdzekļiem, vai tikai pie izmaksām, kur attiecīgais kreditors tiek norādīts kā izmaksu finansētājs, norādāms, ka minētā naudas summa, kas ieskaitīta parādnieka kontā, lai segtu maksātnespējas procesa izmaksas, ir jānorāda tikai izmaksu sadaļā (jānorāda, ka attiecīgo izmaksu summa segtas no konkrētā kreditora līdzekļiem). Kā iegūtie līdzekļi EMUS jānorāda tādas summas, ka iegūtas, piemēram, no parādnieka mantas pārdošanas, debitoru parādu piedziņas, vai kas iegūtas VID kā nodokļu pārmaxsa.

Attiecībā uz jautājumu, vai informācija par finansētāju ir arī jānorāda sadaļā "Finansētājs", ja izmaksu sadaļā pie katras izmaksu pozīcijas tiek norādīts finansētājs, norādāms, ja EMUS sadaļā "Izmaksas" ir pievienota informācija par konkrētās segtās izmaksas finansētāju, tad atsevišķi sadaļā "Finansētājs" šī informācija nav jānorāda. Pretējā gadījumā šī informācija administratora darbības pārskatā atspoguļosies dubultā.

Būtiski ir saprast, ka ir jānodala dati, kas radušies līdz 2018. gada 31. decembrim, un dati, kas radušies sākot no 2019. gada 1. janvāra. EMUS sadaļā "Finansētājs" nav nepieciešams ievadīt informāciju par maksātnespējas procesu, ja tas pasludināts sākot ar 2019. gada 1. janvāri. Tāpat šī sadaļa nav jāpilda, ja dati par maksātnespējas procesu (kas pasludināts līdz 2018. gada

31. decembrim) radušies no 2019. gada 1. janvāra, jo tai jābūt ievadītai sadaļā "Izmaksas" – pie katras izmaksu pozīcijas jābūt norādītam finansētājam.

Attiecībā uz jautājumu, kādā gadījumā ir jāaizpilda EMUS sadaļa "Finansētājs", norādāms, ka minētā sadaļa ir jāaizpilda gadījumos, kad maksātnespējas procesā (kas pasludināts līdz 2018. gada 31. decembrim) izmaksām, kas radušās līdz 2018. gada 31. decembrim ir mainīties finansētājs. Piemēram, maksātnespējas procesā, kas pasludināts 2018. gadā, izmaksām, kas radušās un sākotnēji segtas 2018. gadā no administratora līdzekļiem, ir mainīties finansēšanas avots. Tādā gadījumā izmaksu sadaļā ir jābūt ievadītai izmaksu pozīcijai saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem Nr.247, kurai nav norādīts finansētājs (jo saskaņā ar minētajiem noteikumiem izmaksu sadaļā nebija iespējams norādīt finansētāju), bet tas ir jānorāda finansētāja sadaļā.

Attiecībā uz jautājumu, vai naudas līdzekļi, kas no Valsts kases marta mēnesī ieskaitīti parādnieka kontā ar maksājuma mērķi "COVID-19 likuma 6. pants", ir jāatspoguļo EMUS kā iegūtie līdzekļi, norādāms, ka šajā gadījumā administratoram sākotnēji ir jāizvērtē, vai attiecīgie naudas līdzekļi ir uzskatāmi par līdzekļiem, kas iegūti attiecīgā maksātnespējas procesa ietvaros, piemēram, pārdodot vai atgūstot parādnieka mantu, vai no tiem tiks segtas maksātnespējas procesa izmaksas un no atlikušās summas tiks segti kreditoru prasījumi. Ja attiecīgie iegūtie līdzekļi atbilst minētajām pazīmēm, tad tie ir jānorāda EMUS kā iegūtie līdzekļi. Pirmšķietami var secināt, ka minētos naudas līdzekļus, ko parādnieka kontā ieskaitījusi Valsts kase varētu uzskatīt par maksātnespējas procesā iegūtajiem līdzekļiem un līdz ar to tie būtu jāatspoguļo EMUS kā iegūtie līdzekļi.

Attiecībā uz jautājumu, vai un kā EMUS jāatspoguļo darbības ar parādnieka kontā iemaksāto izsoles nodrošinājumu – iemaksāšana, naudas līdzekļu atgriešana izsoles dalībniekiem, norādāms, ka šādi naudas līdzekļi (izsoles nodrošinājuma maksa, kas tiek iemaksāta un pēc tam atgriezta izsoles dalībniekam) nebūtu uzskatāmi par maksātnespējas procesā iegūtajiem līdzekļiem, līdz ar to tie nebūtu jāatspoguļo EMUS kā iegūtie līdzekļi.

Vienlaikus vēršam uzmanību, ka saskaņā ar Ministru kabineta noteikumi Nr. 346 12.9 punktu ģenerējot darbības pārskatu, tajā par parādnieka mantu iekļauj informāciju par naudas plūsma parādnieka kontā darbības pārskata perioda sākumā un beigās. No minētā izriet, ka EMUS ir jāievada naudas summa, kas atrodas parādnieka kontā administratora darbības pārskata perioda sākumā un administratora darbības pārskata perioda beigās. Līdz ar to šajā sadaļā arī jāatspoguļo informācija par parādnieka kontā ieskaitītajiem naudas līdzekļiem, kas iemaksāti kā izsoles nodrošinājums.

Attiecībā uz jautājumu, vai sadaļā "Parādnieka manta" no parādnieka mantas pārdošanas iegūto līdzekļu summa jānorāda ar vai bez PVN, norādāms, ka administratora darbības pārskatā ir jānorāda summas ar PVN, respektīvi ir jānorāda visa iegūtā summa. Ja no iegūtās summas tiek maksāti nodokļi, tad attiecīgā summa ir jānorāda izmaksu sadaļā, kā nodokļu maksājums. Šādā veidā administratora darbības pārskatā tiktu atspoguļota visa informācija par maksātnespējas procesa norisi – pilnīgs atspoguļojums par ienākošajiem un izejošajiem maksājumiem.

Attiecībā uz jautājumu, vai sadaļā "Parādnieka manta" jāatspoguļo nosolītāja ieskaitītā nosolītā izsoles maksa un arī ieskaitītās valsts un kancelejas un nodevas, norādāms, ka sadaļā "Parādnieka manta" ir jāatspoguļo visa parādnieka manta un naudas līdzekļi, kas iegūti maksātnespējas procesa laikā, piemēram, pārdodot vai atgūstot parādnieka mantu. Savukārt naudas līdzekļi, ko kreditors, cita juridiska vai fiziska persona ieskaita parādnieka kontā maksātnespējas procesa izmaksu segšanai EMUS nav jānorāda kā iegūtie līdzekļi, bet jānorāda

attiecīgajai izmaksu pozīcijai kā finansētājs par konkrēto summu.

Līdz ar to administratoram pašam ir jāizvērtē, vai attiecīgie naudas līdzekļi ir uzskatāmi kā iegūtie līdzekļi, kas tieši vai netieši iegūti no parādnieka mantas (piemēram, piespiedu izpildes ceļā iegūti naudas līdzekļi no parādnieka valdes locekļiem vai naudas līdzekļi, kas ieskaitīti parādnieka kontā kā nodokļu pārmaxsa), vai arī tie nav uzskatāmi kā iegūtie līdzekļi maksātnespējas procesa ietvaros, bet gan tikai ir kā naudas līdzekļi, ko kāda persona ieskaita parādnieka kontā ar mērķi segt maksātnespējas procesa izmaksas.

Attiecībā uz jautājumu, vai valsts nodevu (valsts nodeva par pieteikuma iesniegšanu tiesā un par īpašumtiesību nostiprināšanu) un kancelejas nodevas maksājumus jāatspoguļo izmaksu sadaļā, norādāms, ka visi maksājumi, kas veicami maksātnespējas procesa ievaros un atbilst Maksātnespējas likumā definētajām izmaksu pozīcijām (piemēram, kārtējo nodokļu un nodevu maksājumi par laikposmu no dienas, kad pasludināts juridiskās personas maksātnespējas process), ir uzskatāmi par maksātnespējas procesa izmaksām. Līdz ar to šādi maksājumi ir jāatspoguļo EMUS sadaļā "Izmaksas".

Attiecībā uz jautājumu, kas jānorāda kā finansētājs, ja minētie maksājumi jāatspoguļo izmaksu sadaļā, norādāms, ka kā finansētājs jānorāda tā persona, kas sedz attiecīgās izmaksas, piemēram, kreditors, cita juridiska persona, cita fiziska persona, administrators u.c.

Attiecībā uz jautājumu, vai parādnieka kontā ieskaitītais maksātnespējas procesa depozīts, no kā segta administratora atlīdzība, EMUS ir norādāms kā iegūtie līdzekļi no neieķīlātās mantas, vai arī tikai kā izmaksas, kas segtas no maksātnespējas procesa depozīta, norādāms, ka saņemtais maksātnespējas procesa depozīts ir jānorāda mantas sadaļā kā mantas pozīcija un arī kā iegūtie līdzekļi, kas radušies no šīs mantas pozīcijas. Tāpat nepieciešams izmaksu sadaļā norādīt izmaksas (izdevumi un administratora atlīdzība) un to finansēšanas avotu – maksātnespējas procesa depozītu. Ja visa minētā informācija tiks norādīta, tad EMUS tiktu atspoguļota pilnīga informācija par maksātnespējas procesā norisi. Pretējā gadījumā var rasties situācija, ka maksātnespējas procesā, kurā nav mantas un nav iegūto līdzekļu ir segtas izmaksas vairāku simtu euro apmērā, bet nav informācijas par iegūtajiem līdzekļiem, no kuriem bija iespējams segt izmaksas.

Attiecībā uz jautājumu, vai naudas līdzekļi, kas iegūti pārdodot mantu vai atgūstot debitora parādu un ir norādīti sadaļā "Parādnieka manta", ir jānorāda arī sadaļā "Iegūtie līdzekļi", norādāms, ja EMUS sadaļā "Parādnieka manta" ir pievienota informācija par naudas līdzekļiem, kas iegūti, piemēram, no mantas pārdošanas vai debitoru parādu atgūšanas, tad atsevišķi sadaļā "Iegūtie līdzekļi" šī informācija nav jānorāda. Pretējā gadījumā šī informācija administratora darbības pārskatā atspoguļosies dubultā.

Būtiski ir saprast, ka ir jānodala dati, kas radušies līdz 2018. gada 31. decembrim, un dati, kas radušies sākot no 2019. gada 1. janvāra. EMUS sadaļā "Iegūtie līdzekļi" nav nepieciešams ievadīt informāciju par maksātnespējas procesu, ja tas pasludināts sākot ar 2019. gada 1. janvāri. Tāpat šī sadaļa nav jāpilda, ja dati par maksātnespējas procesu (kas pasludināts līdz 2018. gada 31. decembrim) radušies no 2019. gada 1. janvāra, jo tai jābūt ievadītai sadaļā "Parādnieka manta" – pie katras mantas pozīcijas jābūt norādītai iegūto līdzekļu summai.

Attiecībā uz jautājumu, kādā gadījumā ir jāaizpilda EMUS sadaļa "Iegūtie līdzekļi", norādāms, ka minētā sadaļa ir jāaizpilda gadījumos, kad maksātnespējas procesā (kas pasludināts līdz 2018. gada 31. decembrim) sadaļā "Parādnieka manta" mantas pozīcija ievadīta saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem Nr. 247 un pie tās nav norādīti iegūtie līdzekļi, jo saskaņā ar minētajiem noteikumiem mantas sadaļā nebija iespējams norādīt iegūtos līdzekļus (tie bija jānorāda atsevišķā sadaļā). Piemēram, ja maksātnespējas procesā (kas pasludināts 2018. gadā) no

mantas, kas EMUS ievadīta saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem Nr. 247, 2020. gadā ir iegūti naudas līdzekļi, tad sadaļā "Iegūtie līdzekļi" ir jānorāda maksātspējas procesa laikā iegūtie līdzekļi.

Attiecībā uz jautājumu, vai kreditoriem izmaksātā summa jāatspoguļo vēl kādā EMUS sadaļā, ja tā pēc kreditora prasījuma apmierināšanas norādīta EMUS konkrētā kreditora kartītē laukā "Apmierinātā summa", norādāms, ka pēc kreditora prasījuma apmierināšanas izmaksātā summa ir jānorāda konkrētā kreditora kartītē laukā "Apmierinātā summa". Citās EMUS sadaļās minētā informācija nav jāatspoguļo.

Attiecībā uz jautājumu, vai EMUS turpmāk visu informāciju (kas tiks iekļauta administratora darbības pārskatā) par iepriekšējo mēnesi var ievadīt līdz tekošā mēneša 5. datumam (pārskata ģenerēšanas datumam), ņemot vērā, ka EMUS ieviestas jaunas funkcionalitātes, tai skaitā ieviesti jauni lauki "Pārskata periods, uz kuru summa attiecināma" vai "Pārskata periods, uz kuru informācija attiecināma", norādāms, ka ieviešot minētos laukus tiek nodrošināts, ka visu administratora darbības pārskatā atspoguļojamo informāciju, kas attiecināma uz tekošo kalendāro mēnesi, administrators var ievadīt EMUS līdz nākamā mēneša 5. datumam.

Attiecībā uz jautājumu, kas ir jānorāda sadaļā "Kreditora pilnvarotais (ziņu saņemšanai e-pakalpojumā)", vai tā ir jāizpilda arī tad, ja kreditora prasījumu iesniegusi valsts vai pašvaldību institūcija, un vai kreditors EMUS e-pakalpojumā redz visu nepieciešamo informāciju, ja tā kreditora prasījuma sadaļā nav aizpildīta minētā sadaļa par pilnvaroto pārstāvi, norādāms turpmākais.

EMUS kreditoru prasījumu sarakstā konkrētā kreditora kartīnā sadaļā "Kreditora pilnvarotais (ziņu saņemšanai e-pakalpojumā)" ir jānorāda personas, kuras kreditora vārdā iesniegušas kreditora prasījumu, proti, jānorāda personas vārds, uzvārds/nosaukums, personas kods (ja nav personas koda, – ārvalstī piešķirtais personas identifikācijas numurs vai dzimšanas datums)/reģistrācijas numurs un pārstāvības sākuma un beigu datums. Saskaņā ar Ministru kabineta 2018. gada 4. decembra noteikumu Nr. 761 "Elektroniskās maksātspējas uzskaites sistēmas noteikumi" 54. punktu administratoram minētā informācija ir jāievada EMUS, lai kreditori varētu īstenot savas tiesības iepazīties ar maksātspējas procesā pieejamo informāciju EMUS e-pakalpojuma sadaļā. Līdz ar to sadaļā "Kreditora pilnvarotais (ziņu saņemšanai e-pakalpojumā)" ir jānorāda katra kreditora pārstāvji, neatkarīgi no tā vai tie pārstāv juridisko personu, valsts vai pašvaldību institūciju. Savukārt, ja pārstāvju informācija nav norādīta, tad šie pārstāvji EMUS e-pakalpojumā netiek piesaistīti pie konkrētā maksātspējas procesa un neredz uz tiem attiecināto informāciju par maksātspējas procesu.

Minētajā sadaļā nav jānorāda paši kreditori – fiziskās personas. Gadījumā, ja kreditors ir fiziska persona, tad viņš e-pakalpojumu sadaļā varēs aplūkot uz konkrēto maksātspējas procesu attiecināmo informāciju.

Par pamatojošo dokumentu iesniegšanu un administratora darbības pārskata apliecināšanu¹⁹⁸

Administrators lūdz sniegt viedokli:

1) vai būtu jāpamato administratora atlīdzības izmaksa, un ka tā ir izmaksāta administratoram no parādnieka līdzekļiem, ja administrators pats to ir norādījis savā darbības pārskatā;

¹⁹⁸ Maksātspējas kontroles dienesta 2020. gada 13. februāra vēstule Nr. 1-7/2020/133

2) vai ir vēlreiz jāapliecina no EMUS izdrukāto iepriekšējā administratora darbības pārskatu?

Minētajai elektroniskā pasta vēstulei pievienots Rēzeknes tiesas 2020. gada 27. janvāra lēmums, ar kuru nolemts atstāt bez virzības administratora prasības pieteikumu pret iepriekšējo administratoru par parādnieka maksātnespējas procesa ietvaros saņemtās administratora atlīdzības piedziņu. Tāpat nolemts, ka prasītājam līdz 2020. gada 20. februārim jāiesniedz tiesai:

1) dokumenti, kas apstiprina apstākļus, uz kuriem prasītāja prasījums pamatots: dokumenti, kas apstiprina ka administratora atlīdzība ir izmaksāta, un ka tā ir izmaksāta administratoram no parādnieka līdzekļiem;

2) no EMUS izdrukāto iepriekšējā administratora darbības pārskatu noteiktā kārtībā apliecinātās kopijas veidā.

Ministru kabineta noteikumi Nr. 346 4. punktā noteikts, ka administrators ir atbildīgs, lai darbības pārskatā iekļautās ziņas ir atbilstošas administratora veiktajām darbībām attiecīgajā maksātnespējas procesā. No minētā secināms, ka administratora darbības pārskatā norādītajai informācijai ir jābūt patiesai un atbilstoši faktiskajiem apstākļiem. Tātad arī pārskatā norādītajai administratora atlīdzībai būtu jāatbilst summai, kas izmaksāta konkrētajam administratoram. Tomēr jāvērs uzmanība, ka administratora darbības pārskatam ir informatīvs raksturs un tas nav uzskatāms par konkrētu darbību pamatojošo dokumentu. Tātad administratora darbības pārskats nav uzskatāms par pamatojošo dokumentu, kas pierāda attiecīgu maksājumu veikšanu, t.sk. naudas pārskaitījumu. Ņemot vērā minēto, norādām, ka administratora darbības pārskats nav dokuments, kas pierāda maksājumu veikšanas faktu. Līdz ar to, lai pierādītu, ka iepriekšējais administrators ir saņēmis atlīdzību konkrētā maksātnespējas procesā, ir nepieciešams iegūt pierādījumus par naudas summas izmaksu, piemēram, parādnieka konta izdrukā, kurā redzams, ka no parādnieka konta ir veikts maksājums uz iepriekšējā administratora kontu.

Savukārt attiecībā uz administratora darbības pārskata, kas izdrukāts no EMUS, apliecināšanu vēršam uzmanību, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 12.¹ panta sesto daļu Maksātnespējas kontroles dienesta, administratora un tiesiskās aizsardzības procesa uzraugošās personas sagatavotajiem dokumentiem, kurus iesniedz un dara pieejamus, izmantojot EMUS, ir juridisks spēks arī tad, ja tajos nav iekļauts rekvizīts "paraksts". Tātad, ja administratora darbības pārskats ir izveidots EMUS un tas tiek nosūtīts, izmantojot EMUS, tad attiecīgajam dokumentam ir juridisks spēks arī bez rekvizīta "paraksts". Jāņem vērā, ka ir jākonstatē abas minētās pazīmes, lai administratora darbības pārskats tiktu uzskatīts par dokumentu, kam ir juridisks spēks. Tā kā tiesai attiecīgie darbības pārskati netiek nosūtīti, izmantojot EMUS, uz šiem dokumentiem ir attiecināma vispārējā kārtībā attiecībā uz dokumentu un to atvasinājumu noformēšanu. Proti, izdrukājot no EMUS administratora darbības pārskatus, tos ir nepieciešams apliecināt Ministru kabineta 2018. gada 4. septembra noteikumos Nr. 558 "Dokumentu izstrādāšanas un noformēšanas kārtība" noteiktajā kārtībā.